

АСОЦИАЦИЯ НА ПАРКОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ

ПРИРОДЕН ПАРК “Шуменско плато”

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ

Речник на използваните термини и понятия	I
Съкращения, използвани в текста.....	VI
Резюме.....	VIII
Част 0: Въведение	
0.1. Основание за разработване на Плана.....	1
0.2. Процес на разработване на Плана - участници, обществени обсъждания	2
0.3. Предназначение и особености на Плана	3
Част 1: Описание и оценка на парка	
1.0. Местоположение и граници	5
1.1. Площ на парка и на включените в него защитени територии	6
1.2. Фондова и административна принадлежност	6
1.3. Законов статут	7
1.4. Собственост	12
1.5. Управленска структура	13
1.6. Съществуващи проектни разработки	22
1.7. Съществуващо зонирание и режими на обекта	22
Характеристика на абиотичните фактори	
1.8. Климат.	23
1.9. Геология и геоморфология	27
1.10 Хидрология и хидробиология	31
1.11 Почви	36
Биологична характеристика	
1.12 Екосистеми и биотопи	38
1.13 Растителност	
1.13.1. Класификация на растителността	43
1.13.2. Характеристика на горско-дървесната растителност	47
1.14 Флора	
1.14.1. Нисши растения и гъби	55
1.14.2. Висши растения	59
1.14.3. Лечебни растения	61
1.15. Фауна	
1.15.1. Безгръбначни животни	62
1.15.2. Пеперуди	65
1.15.3. Земноводни и влечуги	65
1.15.4. Птици	67
1.15.5. Бозайници	69
1.15.6. Прилепи	70
Културна и социално-икономическа характеристика	
1.16 Ползване на обекта и социално-икономически аспекти	
1.16.1. Население и демографска характеристика	71
1.16.2. Селищна мрежа	76
1.16.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради	77
1.16.4. Селско стопанство	83
1.16.5. Горско стопанство	83
1.16.6. Лов, риболов	85
1.16.7. Туризъм, рекреация, спорт, услуги	86
1.16.8. Промисленост.....	90
1.16.9. Информираност на обществеността за обекта	90

1.17. Настоящо ползване на прилежащите територии	
1.17.1. Настоящи дейности на населението.....	92
1.17.2. Застроени прилежащи територии.....	93
1.17.3.Техническа инфраструктура	94
1.17.4.Ползване на земеделските земи	95
1.17.5. Горскостопански дейности	95
1.17.6. Ползване на прилежащите територии за лов	96
1.17.7. Туризм, рекреация, спорт и услуги	97
1.17.8. Промисленост	97
1.18. Културно-историческо наследство	98
1.19. Ландшафт	100
1.20. Състояние на компонентите на околната среда	102

Първа оценка

1.21. Екологична оценка	104
1.21.1. Уязвимост	104
1.21.2. Рядкост.....	108
1.21.3. Естественост.....	110
1.21.4. Типичност.....	113
1.21.5. Размери.....	115
1.21.6. Биологично разнообразие.....	117
1.21.7. Стабилност и нестабилност	119
1.22. Социална и икономическа оценка	
1.22.1. Урбанизирана среда	122
1.22.2. Социално-икономически условия	125
1.22.3. Собственост	127
1.22.4. Управление	128
1.22.5. Формулиране на основните и специфични проблеми	129
1.23. Потенциална стойност на защитената територия	130

Част 2: Дългосрочни цели и ограничения

2.1. Дългосрочни цели	132
2.2. Ограничения	132

Втора оценка

2.3. Ефект на ограниченията върху дългосрочните цели	132
2.4. Потенциални възможности на парка	141

Част 3: Норми, режими, условия и препоръки за осъществяване на дейностите

I. Зониране и функционално предназначение на зоните	143
II. Режими и норми общовалидни за цялата територия на парка	144
III. Режими и норми по дейности	146
III. 1. Научни изследвания и преминаване по маркирани маршрути	146
III.2. Събиране на гъби, билки, диворастящи плодове	147
III. 3. Поддържащи и възстановителни дейности в горите	148
III. 4. Поддържащи и възстановителни дейности в тревните екосистеми	149
III. 5. Ползване на пещерите	149
III. 6. Спортни и туристически дейности	150
III.7. Строителство, ремонт и реконструкции	150

Част 4: Оперативни задачи и предписания за опазване и ползване

4.1. Определяне на приоритетите	153
4.2. Оперативни задачи	155
4.3. Програми и проекти	158
I. Комплексен дългосрочен мониторинг за опазване на биоразнообразието	159

II. Прилагане на мерките по НАТУРА 2000.....	165
III. Устойчиво ползване и управление на ресурси	175
IV. Развитие на устойчив туризъм в и около природния парк	177
V. Връзки с обществеността и природозащитно образование	181
VI. Институционално развитие и обучение на администрацията на парка ...	184
VII. План за действие при непредвидени ситуации	188
VIII. Опазване и управление на резерват “БУКАКА”.....	190
4.4. Работен план	192
Част 5: Преглед на изпълнението на целите и задачите	
5.1. Преразглеждане на целите	195
5.2. Преразглеждане на задачите	199
Библиография	201

**ТАБЛИЦИ,
към съответните текстове в Плана за управление**

Таблица №	ТЕМА
1.	<i>Разпределение на площта по общини, земища и фондова принадлежност</i>
2.	<i>Материално-техническо обезпечаване /към 2007 г./</i>
3.	<i>Отчетени разходи по източници за периода 2004-2006г.</i>
4.	<i>Климатична характеристика</i>
5.	<i>Разпределение на залесените площи по типове месторастения в ПП Шуменско плато</i>
6.	<i>Разпределение на общата площ по вид на земята</i>
7.	<i>Разпределение на залесената площите по видове гори</i>
8.	<i>Проведени мероприятия в ПП „Шуменско плато” в изпълнение на Лесоустройствения проект 2002 г. в периода 2002 – 2006 г.</i>
9.	<i>Разпределение на залесената площ по видове гори, дървесни видове и класове на възраст в хектари в Резерват „Букака”</i>
10.	<i>Приоритетни за опазване видове земноводни и влечуги на територията на ПП Шуменско плато</i>
11.	<i>Обобщени данни за фаунистичното разнообразие на птиците в ПП“Шуменско плато” и неговия природозащитен статус</i>
12.	<i>Обобщени данни за фаунистичното разнообразие на бозайниците в ПП“Шуменско плато” и неговия природозащитен статус</i>
13.	<i>Динамика на населението за периода 1996 – 2005 г. в общините В. Преслав и Шумен</i>
14.	<i>Възрастова структура на населението (%)</i>
15.	<i>Коефициент на заетост за 1992 и 2001 г. (%)</i>
16.	<i>Динамика на заетите по отрасли за периода 1996-2001 г. в общините В. Преслав и Шумен</i>
17.	<i>Основни маршрути в ПП «Шуменско плато»</i>
18.	<i>Специализирана туристическа инфраструктура в ПП „Шуменско плато”</i>
19.	<i>Реализирани нощувки в хотели в гр. Шумен и в хотелите в парка (по данни от Община Шумен)</i>
20.	<i>Брой места за нощувка и хранене в ПП "Шуменско плато" според вида обслужване</i>

21.	Проведени мероприятия в ПП „Шуменско плато” в изпълнение Лесоустройствения проект 2002 г. в периода 2002 – 2006 г.
22.	Запас на дивеч в района на ПП „Шуменско плато” 2007 г.
23.	Оценка на ограниченията и заплахите
24.	Таблица 24 Разпределение на зоните по площ
25.	Разрешени дейности на територията на парка по зони
	Схема за текуща отчетност и контрол по изпълнение на проектите, дейностите и задачите, включени в плана за управление

ФИГУРИ

към съответните текстове в Плана за управление

Фигура №	ТЕМА
1.	Функционална структура, организационни връзки и връзки на съподчиненост между ДПП и други структури
2.	Отговорности по охраната на земите, горите и водните площи в защитените територии
3.	Разпореждане и учредяване на вещни права върху земи и гори
4.	Диаграма за разпределение на площите по вид на земята
5.	Диаграма за разпределение на площта по видове гори
6.	Фиг. 6 Диаграма за разпределение на площта по дървесни видове
7.	Диаграма за разпределение на запаса по дървесни видове
8.	Фитогеографска структура на флората в ПП Шуменско плато
9.	Биологичен спектър на флората в ПП Шуменско плато
10.	Образователна структура
11.	Етническа структура

КАРТЕН МАТЕРИАЛ приложен отделно към Плана за управление

Карта №	ТЕМА
1.	Граници на природния парк и резервата, съгласно заповедта за тяхното обявяване, населени места, основни обекти
2.	Вид на територията и административна принадлежност
3.	Видове собственост, в границите на природен парк “Шуменско плато”
4.	Скален фундамент
5.	Видове почви
6.	Природни местообитания
7.	Карта на растителността
8.	Карта на горските насаждения
9.	Карта на фаунистичните местообитания
10.	Карта на културно-историческото наследство
11.	Карта на функционално зонирание и режими
12.	Карта на препоръчителните граници на ПП “Шуменско плато” и Р “Букака”

РЕЗЮМЕ

На основание чл. 17 и чл. 22 от Закона за защита на природната среда и заповед № 79/05.02. 1980 г. на Комитета за Опазване на Природната Среда е обявен народен парк "Шуменско плато" с територия от 3929,9 ха./ДВ бр.21 от 1980 г./ в землището на гр. Шумен. Със заповед № РД-563 от 08. май 2003 г. на МОСВ, паркът е прекатегоризиран от народен в природен / ДВ бр.60 от 04.07.2003г./ Режимът на ползване и управление е определен от Закона за защитените територии и Плана за управление на Природния парк.

Природен парк "Шуменско плато" е с площ от 3929,9 хектара и включва земи от общините Шумен и Велики Преслав.

Дирекцията на парка е създадена през 1998 год. Тя е на пряко подчинение на Държавната агенция по горите.

Планът за управление на ПП Шуменско плато е документ, който поставя основите и идеите за развитие на неговата територия, като предвижда начини за решаване на проблемите и за постигане на определените цели на управление за десетгодишен период. Основавайки се на тези стратегии, програми, дейности и други механизми за ефикасно управление на територията, са определени ползванията и ползите за населението. При планирането, територията на парка се разглежда в нейния регионален контекст, който и влияе, но е и повлиян от нея

Задание

Разработването на Плана се предхожда от Задание, разработено от Асоциация на парковете в България през май, 2004 г. С него са определени неговите обхват и съдържание. Съдържанието и структурата на Плана са съгласно Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии, (Приета с Постановление № 7 на Министерския съвет от 8 февруари 2000 г., обн., ДВ, бр. 13 от 15 февруари 2000 г.) и отговаря на общеевропейските стандарти за планиране на защитените територии, които са част от Европейската екологична мрежа Натура 2000.

Проучвания

Планът за управление е резултат от целенасочени предпланови проучвания и планиране в периода февруари – декември 2007 година.

Съгласно изискванията на Заданието, в текста на Плана са включени кратки, синтезирани текстове по отделните части, а подробните доклади за извършените проучвания са оформени в отделна част-приложения, на магнитен носител.

Участие на заинтересовани страни

През последното десетилетие планирането на управлението на защитените територии се промени значително. От планиране и управление без участие на местното население, все повече в управлението на защитените територии се привличат местните заинтересовани страни и заедно се гради дългосрочна управленска перспектива. Процесът на цялостното планиране на управлението на ПП «Шуменско плато» беше силно повлиян от тази промяна и поради това проектът постави силен акцент върху:

- Въвличане на заинтересованите страни във всички фази на планиране - Областна и общински администрации, РИОСВ-Шумен, ДЛ Шумен и ДДС Велики Преслав, ползватели. Участие взеха представители на туристически, природозащитни неправителствени организации и др.
- Прозрачност на процеса и

- Информирание и повишаване на обществената ангажираност

При липсата на одобрен план за управление, опазването, развитието и използването на природните ресурси в защитената територия следва случайни принципи, често в отговор на натиск от страна на краткосрочни икономически интереси. В резултат се нанасят непоправими щети на природните ресурси и се губят възможности за устойчиво развитие и подобряване на състоянието на околната среда.

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ОЦЕНКИ

Абиотични фактори

Тази част включва данни за климат, геология и геоморфология, хидрология и хидробиология и почви. Резултатите от анализите са коментирани с кратки обяснителни текстове. Данните от тях са представени в част **“Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”**, приложена на магнитен носител.

Екосистеми и биотопи

Класификацията на растителността в ПП Шуменско плато, е осъществена по метода на Браун-Бланке. Установено е наличието на 16 типа растителни съобщества отнесени към 7 класа, 11 разреда, 12 съюза, 8 асоциации и 8 растителни групировки.

Защитена зона BG0000382 Шуменско плато е включена в Приложение 2 на Решение № 122 от 2 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на дивите птици и на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Тя е предложена като защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

За местообитанията и видовете, обект на опазване са разработени «Мерки за поддържане на природните местообитания в ПП „Шуменско плато”».

На територията на 33 Шуменско плато са установени 12 типа природни местообитания от приложение 1 на Директива 92/43, от които 5 са приоритетни. Към храстовите съобщества принадлежи един тип, тревните местообитания включват 4 типа, скалните са 2, един тип торфищно съобщество и горските са 4 типа местообитания.

Видовете, обект за опазване са както следва: растителни видове - 2 бр, безгръбначни – 8 вида, пеперуди – 2 вида, влечуги и земноводни – 7 вида, бозайници – 5 вида, прилепи – 10 вида.

Флора и растителност

За територията на ПП Шуменско плато са установени общо 532 вида, разпределени в 312 рода, принадлежащи към 81 семейства.

В ПП Шуменско плато са установени 64 растителни вида с природозащитен статус. В Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС е включен 1 вид. В Приложенията на Закона за биологичното разнообразие са включени 38 вида, от които един в Приложение 1, един в Приложение 2а, 17 в Приложение 3 и 20 в Приложение 4. За територията на ПП Шуменско плато се посочват 23 вида –с категория “застрашен” 5 вида, а с категория “рядък” 18 вида от Червената книга на България. Двадесет вида попадат в приложение II на конвенция CITES.

Като изходна информация за характеристика на горско-дървесната растителност са използвани данни от проведените инвентаризации при изработване на ЛУП на ДЛ “Шумен”, 2002 г. и ЛУП на ДДС “Преслав”, 2002 г. С оглед максималното проучване на горско-дървесната растителност на територията на парка са извършени теренни изследвания. Особено внимание е отделено на Резерват “Букака”.

Фауна

Извършени са проучвания, анализ и картиране на фаунистичните местообитания и видове. Установени са 345 вида безгръбначни животни. В резултат от проведените теренни проучвания и предишни данни са установени 285 вида дневни и нощни пеперуди от 20 семейства.

Установени са 10 вида земноводни и 17 вида влечуги.

Съставен е списък на 152 вида птици.

Бозайната фауна включва 39 вида.

За територията на ПП Шуменско плато са установени и 20 вида прилепи.

Техническа инфраструктура

Актуализирана е информацията за на отделни видове обекти, капацитети и др. Направени са описания и оценки на наличната техническа и транспортна инфраструктура на територията на парка.

Ползване на ресурси

Към плана за управление са приложени *«Насоки за популяризиране на екологично устойчиви предприятия»*. В тях е посочено как да се идентифицират подходящи дейности, свързани с ползването на парка, както и възможните източници на финансиране.

Туризм и отдих

Определени са възможностите и условията в парка за дейности, свързани с туризъм, рекреация, спорт и услуги. Изготвен е списък на съществуващите туристически маршрути. Описани са места, към които се проявява интерес за практикуване на специфични видове спортни и туристически дейности – познавателен туризъм, велосипеден / конен спорт и др. Събраната информация показва, че ПП „Шуменско плато“ може да намери своето място в международните програми за туризъм в България.

Информираност на обществеността за Парка

В периода юли – август 2004 г. е проведено *“Анкетно проучване на карстови защитени територии в България с оглед тяхното устойчиво развитие. Моделен район ПП “Шуменско плато” - изследване на посетителите на парка (мотивация, дейности, нагласи, виждания и препоръки)* Анкетното проучване е реализирано от Географски институт – БАН съвместно с ДПП “Шуменско плато”.

Получената информация е свързана с отношението на местното население към Парка, очакванията на хората за ползването на парковата територия и желанието им да подпомагат и да участват в дейности, свързани с Парка.

Културно-историческо наследство

Културното и историческо наследство /КИН/ е основна предпоставка и ресурс за развитие на познавателния туризъм, който придобива все по-голяма популярност. В настоящия План са описани онези обекти на КИН в общините Шумен и Велики Преслав, които в съчетание с уникалните природни дадености могат да окажат съществено влияние върху устойчивото развитие на района.

Компоненти на околната среда

На базата на събраната информация и анализи е описано състоянието на околната среда по компоненти. Включени са данни за източници на замърсяване на въздуха, почви, повърхностни и подземни води /качество на водите/ и твърди отпадъци.

ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

Дългосрочни цели

Определянето на целите е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии, приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Въз основа на оценките на експертите от екипа на проекта, както и резултатите от дискусиите на членовете на местния Обществен съвет, са формулирани следните дългосрочни цели:

- 1. Опазване и поддържане на биологичното и ландшафтно разнообразие в парка в дългосрочен план**
- 2. Опазване на обектите на културно-историческото наследство**
- 3. Подобряване стандарта на живот на местното население, без това да има негативно влияние върху околната среда**
- 4. Предоставяне на възможности за природозащитно образование и интерпретация.**
- 5. Усъвършенстване политиката на управление и специализирана охрана на парка.**

Определянето на целите и ограниченията е базирано на направените изводи и оценки. Постигна се споразумение, че функционирането и дългосрочната управленска визия за парка могат да бъдат постигнати чрез две дългосрочни цели:

1. Постигане на опростена и изчерпателна система на зонироване с ясни режими, които могат да бъдат спазвани от заинтересованите страни, и
2. Осигуряване на управление на природния парк, отговарящо на международните стандарти и в частност на мрежата Натура 2000

От своя страна целите (и под-целите) и ограниченията бяха формулирани, за да насочват управленските решения и да предвидят специфични дейности за следващите 10 години. За постигането на определените цели бяха разработени серия от програми и проекти. Всеки проект беше определен от гледна точка на (а) обхват, (б) очакван резултат, (с) методология.

НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Предложените режими и норми целят преодоляване или ограничаване на въздействието на идентифицираните заплахи, както и осигуряване на условия за контрол и взимане на управленски решения.

Определени са режими и норми за извършване на дейности при ползване на природните ресурси - събиране на гъби, билки, диворастящи плодове; горско стопанство; ползване на пещерите; спортни и туристически дейности.

Функционално зонироване на територията

С Плана за управление в ПП Шуменско плато се обособяват следните зони:

ЗОНА	ЦЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ	% от площта на парка
Зона за поддържане на биологичното разнообразие	Поддържане на естествени процеси и качества на околната среда за дълъг период от време; Съхраняване на естественото състояние на места, в които са установени застрашени местообитания;	20,7
Зона за възстановяване на БР	Възстановяване на естественото състояние на места, в които са установени застрашени местообитания; Осигуряване физическо и духовно удоволствие на посетителите; Осъществяване на екологичен коридор между консервационно значими природни местообитания в и извън парка; Екологично устойчиво ползване на природни ресурси.	32,9
Зона за многофункционално стопанисване	Насърчаване и популяризиране на екологично устойчиви горскостопански практики, съвместими с целите на управление; Осигуряване на хранителна база за животинските видове; Опазване на природните ресурси от методи на ползване, които увреждат биоразнообразието на територията; Подпомагане на регионалното развитие.	41,3
Зона на сгради и съоръжения	Осигуряване на условия за отдых и пребиваване на посетители, Развитие на специализиран туризъм и спортни дейности, щадящи природата.	3,4
Резерватна зона	Осигуряване ненакърнена, до голяма степен естествена, компактна, еталонна територия, където са концентрирани основни елементи от консервационен интерес в обекта. Приоритет се дава на естествените процеси, а достъпът като цяло е ограничен само за целите на управлението, мониторинга и научните изследвания.	1,6

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ

Целта при определянето на програмите и проектите е да се създаде широко лоби на парка, както и мотивиране на отговорно и природозащитно поведение сред всички собственици и ползватели.

Въз основа на оценката на отговорностите на ДПП, за периода на действие на Плана, са предвидени за изпълнение следните програми:

- I. Комплексен дългосрочен мониторинг за опазване на биоразнообразието
- II. Прилагане на мерките по НАТУРА 2000

- III. Устойчиво ползване и управление на ресурси
- IV. Развитие на устойчив туризъм в и около природния парк
- V. Връзки с обществеността и природозащитно образование
- VI. Институционално развитие и обучение на администрацията на парка
- VII. План за действие при непредвидени ситуации
- VIII. Опазване и управление на резерват “БУКАКА”

Част от планираните проекти и дейности, които ще се изпълняват пряко от служители на Дирекцията в рамките на служебните им задължения, са включени в т.4.2. “Оперативни задачи”.

РАБОТЕН ПЛАН

В работния план са включени приоритетни проекти, които следва да се изпълняват от самото начало на действие на Плана за управление. За тях са посочени: срок, отговорности и ориентировъчни разходи за първата година. В работния план са включени и приоритетни проекти от програмите, за които ДПП трябва да търси съфинансиране.

ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

Предвиден е преглед на определените цели на управление на парка на четвъртата година, след влизането му в сила, респ. след Решението на Министерски съвет. Той ще бъде направен на основата на постоянен мониторинг, изпълняван от служителите на парка и на базата на годишните отчети. За извършването на тази ревизия е предложена схема, която определя участниците в прегледа, начинът на участие на обществеността в процеса на прегледа, списък на проектите и дейностите, които задължително трябва да бъдат предмет на оценка, критериите за оценка на целите и проектите.

ГЕОГРАФСКА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА

За територията на парка е изработена географска информационна система /ГИС/, с възможност за комбинации на различни тематични слоеве.

На база на изработените информационни ГИС-слоеве в плана за управление са приложени 12 бр. карти, съдържащи необходимата информация за оперативна работа на служителите.

ФОРМА НА ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПЛАНА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПП “ШУМЕНСКО ПЛАТО”:

1. Текст на Плана за управление – на хартиен и магнитен носител.
2. Приложения, описани в текста на Плана за управление – допълват направените характеристики и оценки и са неразделна част от ПУ – на магнитен носител.
3. Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на Плана за управление – на магнитен носител.
4. Информационни ГИС-слоеве за територията на парка на магнитен носител.

Ч А С Т: 0

ВЪВЕДЕНИЕ

0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА

Основна предпоставка за разработване на настоящия план е необходимостта от съвременен национален подход за ефективното управление на природните паркове в България с акцент, управление на защитените зони по НАТУРА 2000.

0.1.1. Основания, произтичащи от Закон за защитените територии /ЗЗТ/:

Чл. 55. (1) За защитените територии се разработват планове за управление при условия и по ред, определени с наредба, утвърдена от Министерския съвет.

ЗЗТ ДВ, бр. 133/11.11.98 г., изм. и доп. ДВ, бр.98/99 г., изм. и доп. ДВ, бр. 28/04.04.2000 г., ДВ, бр.48/13.06.2000 г., ДВ, бр. 78/26.09.2000 г., изм. ДВ. бр.23 от 01.03. 2002г., изм. ДВ. бр.77 от 09 .08. 2002г., изм. ДВ. бр.91 от 25 .09. 2002г. изм. ДВ. бр.28 / 1 .04. 2005г., изм. ДВ. бр.94 / 25 .11. 2005г., изм. ДВ. бр.30/ 11 .04. 2006г., изм. ДВ. бр.65/ 11 .08. 2006г., изм. ДВ. бр.24/ 20 .03. 2007г., изм. ДВ. бр.62/ 31 .07. 2007г., изм. ДВ. бр.36/ 4 .04. 2008г., изм. ДВ. бр.43/ 29 .04. 2008г., изм. ДВ. бр.19/ 13 .03. 2009г., изм. ДВ. бр.80/ 9 .10. 2009г., изм. ДВ. бр.103 / 29 .12. 2009г.

0.1.2. Основания, произтичащи от Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии /НРПУЗТ/ :

Чл. 4. Плановете за управление се разработват за 10-годишен период на действие и с изтичането на този срок се актуализират.

НРПУЗТ, Постановление № 7 на Министерския съвет от 8 февруари 2000 г., обн., ДВ, бр. 13/15.02. 2000 г.

0.1.3. Основания, произтичащи от Задание за разработване на План за управление на природен парк “Шуменско плато” - утвърдено от Министерството на околната среда и водите съгласно чл. 11 от НРПУЗТ.

Да се разработи План за управление на Природен парк “Шуменско плато” прекатегоризиран със Заповед № РД-563 от 08.05.2003 г. на Министъра на околната среда и водите, обнародвана в ДВ бр. 60 от 04.07.2003 г., от Народен парк “Шуменско плато” в Природен парк със същото име.

Предмет на Плана за управление на Природен парк (ПП) “Шуменско плато” в неговите граници са:

- Горите, земите, водните площи и течения, Резерват(Р)“Букака”, Парк “Кьошковете”, Мемориален комплекс “Създатели на Българската държава”, Историко-археологически резерват “Шуменска крепост” (Стария град) в обявените граници с обща площ 3929,9 ха;
- Природни ресурси, екосистеми и ландшафти, местообитания и видове от флората и фауната;

- Обектите и дейностите, свързани с поддържане и възстановяване на горските масиви и площи на територията на Природния парк;
- Рекреационното ползване на зони от Природния парк и балансираното развитие на екотуристически дейности и обекти;

0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ – УЧАСТНИЦИ, ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНЯ

В разработването на Плана за управление взеха участие специалисти от БАН, Софийски университет „Кл. Охридски“, Лесотехнически университет, Шуменски университет „Еп. К. Преславски“ и др. Определен бе основен екип от консултанти, които обединиха проучванията и данните по основните части на Плана.

0.2.1. Участници в основния екип, разработил Плана за управление:

Име, фамилия	Месторабота	Участие в плана за управление
Людмила Димитрова	“ЕКО-Иновации” ЕООД	Ръководител на екипа
Петър Стефанов	Географски институт на БАН	Географска информационна система
Петър Стефанов	Географски институт на БАН	Хидрология
Проф.Нино Нинов		Почви
Петър Стефанов	Географски институт на БАН	Геология
Д-р Диляна Стефанова	Географски институт на БАН	Културна и соц.-икономическа характеристика
доц. д-р Мариус Димитров	Лесотехнически университет	Флора, растителност и природни местообитания
инж.Добромира Димова	ДПП Витоша	Флора, растителност и природни местообитания
ст. н. с. д-р Здравко Хубенов	Институт по зоология, БАН	Фауна - безгръбначни
ст. н. с. II степен д-р Стоян Бешков	Национален природонаучен музей, БАН	Фауна-пеперуди
докторант Боян Златков	Биологически факултет, СУ	Фауна-пеперуди
н.с. I степен д-р Николай Цанков	Национален природонаучен музей, БАН	Фауна-земноводни и влечуги
н.с. I степен д-р Петър Шурулинков	Институт по зоология, БАН	Фауна - бозайници
биолог Ивайло Борисов	Национална група за изследване на прилепите	Фауна - прилепи

0.2.3. Заинтересовани страни, участвали при формиране и вземане на решенията в плана:

- ⇒ Централни органи на властта:
 - Министерство на околната среда и водите /МОСВ/
 - Изпълнителна агенция по горите /ИАГ/
 - Министерство на културата /МК/
 - Министерство на регионалното развитие и благоустройството /МРРБ/

- ⇒ Местни и регионални органи на властта:
 - Областна администрация Шумен
 - Общински администрации: Шумен, Велики Преслав
 - Областна служба по земеделие и гори - Шумен
 - Регионално управление по горите /РДГ/ Шумен
 - Регионална инспекция по околната среда и водите /РИОСВ/ - гр. Шумен
 - Басейносва дирекция „Черноморски район“ гр. Варна
 - Държавно горско стопанство - Шумен
 - Държавно ловно стопанство Велики Преслав
 - Неправителствени организации: Екоклуб”Шуменско плато”
 - Басейнова дирекция за Черноморски район

0.2.4. Работни срещи и обществени обсъждания

В процеса на планиране на управлението, се проведеха редица срещи и дискусии, с цел инициране на дейности, политика, и инвестиции, включващи:

- ⇒ *администрация*, която е в състояние да изпълнява Плана за управление, в смисъл на компетентен персонал (като брой и умения) и ресурси (оборудване, текущи разходи, капитални разходи);
- ⇒ *механизъм* за широко и активно участие на заинтересованите страни, ангажиращ всички нива от правителството и гражданското общество;
- ⇒ насърчаване на общността на средните и малки предприятия, които да организират *използването на природните ресурси* на териториите по екологично устойчив начин и за предпочитане на саморегулираща се основа;
- ⇒ стабилна *система за вътрешен и външен мониторинг*, която да използва ключови екологични и социо-икономически индикатори, както и такива от областта на околната среда за достигането на управленската визия за защитената територия, както и оценка на изпълнението на националните и международни изисквания.

Пълен списък на проведените работни срещи и обсъждания, в процеса на разработване на плана е представен в ЧАСТ Приложения, Приложение № 1.

0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА

- ⇒ Подкрепа за подобряването и укрепването на институционалния капацитет и административните структури на ПП”Шуменско плато” и Р”Букака”;
- ⇒ Подготовка на 10-годишен План за управление на защитените територии, едногодишните оперативни работни планове, и рамка за процеса за адаптиране на Плана за управление в съответствие с промените в общите условия (напр. законодателство, промени в политиката, биологични тенденции);
- ⇒ Развитие и приложение на някои Програми за действие, подкрепящи интегралния процес на управление в парка и прилежащите му територии - Програма за ангажиране на обществеността, включваща образование, обучение и повишаване на обществената информираност; Програма за устойчиво развитие на ЗТ (с акцент върху устойчивото управление на природните ресурси, развитие на местни общности, най-добри практики, финансова оценка); Програма за изграждане на институционалния капацитет (програма за изграждане на капацитет, предимно професионално обучение) и др.;
- ⇒ Управление на “Специални защитени територии”, според Директивата за местообитанията, които са част от мрежата НАТУРА 2000, за да имат достъп до допълващо финансиране от ЕС след 2007 год.

- ⇒ Опазване и управление на резерват “БУКАКА”
- ⇒ Защитена зона BG0000382 Шуменско плато е включена в Приложение 2 на Решение № 122 от 2 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на дивите птици и на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Тя е предложена като защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.
- ⇒ За местообитанията и видовете, обект на опазване е разработен *«Примерен план за управление за защитена зона „Шуменско плато”»* в рамките на проект на Асоциация на парковете в България.

ЧАСТ 1

ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ПАРКА

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.0. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ

1.0.1. Местоположение на ПП “Шуменско плато”, според физико-географското райониране на България

Природен парк “Шуменско плато” се намира в югоизточните покрайнини на Мизийската равнина. Той е разположен в едноименното и най-типично остатъчно плато в Североизточна България, което е най-голямата (73 км² площ) и висока югоизточна част от Шуменските височини (*пласковъзвишения*¹) (по В. Маринов, 1931, 1932, 1934).

Географските координати на крайните точки на ПП “Шуменско плато” са:

- от юг: **43°40'38"** - подножието на скалния венец при скалната църква Манастира, северно от с. Хан Крум);
- от север: **43°18'25"** - в северния склон на Черкезтабия (376, 8 м);
- от запад: **26°49'43"** - северозападно от Казълтепе (269,3 м);
- от изток: **26°55'57"** - над лозята в северния склон на Илчов баир.

Основна изходна база за Парка е гр. Шумен (ок. 95 000 д.), от който достъпът е чрез 4 основни "входни врати", като най-използвани са общинският парк “Кьошкете” и алеята или шосето за паметника "Създатели на българската държава".

1.0.2. Граници

Границите на ПП са определени със Заповед №79/ 05.02.1980 г. на КОПС за обявяване на парка

На карта № 1, приложена отделно към Плана за управление, са показани границите на природния парк и резервата, съгласно заповедта за тяхното обявяване, населени места, основни обекти.

1.0.3. Прилежащите територии и обекти

Прилежащите територии, обект на проучванията в плана, са площите, граничещи със природния парк и околните населени места, които оказват социално-икономически, културни и екологически въздействия върху обекта.

От екологическа и социално-икономическа гледна точка, параметрите при определяне на обхвата са в зависимост от естеството на проблемите, което води до различни по обхват третирани пространства.

Населени места, попадащи в общините Шумен и Велики Преслав, чието развитие оказва пряко или косвено влияние върху природния парк.

- ⇒ Приоритетни местообитания на защитени видове.
- ⇒ Обекти на културно-историческото наследство.
- ⇒ Обекти и сгради в прилежащите територии – вилни зони, почивни домове, хижи и др.

1.1. ПЛОЩ НА ПРИРОДНИЯ ПАРК И НА ВКЛЮЧЕНИТЕ В НЕГО ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

1.1.1. Площ на ПП "Шуменско плато"

Площта на ПП "Шуменско плато" съгласно Заповед № РД-563 от 08.05.2003 г. на Министъра на околната среда и водите, обнародвана в ДВ бр. 60 от 04.07.2003 г. е 3929,9 ха;

Изчислена на базата на изработения нов цифров модел, площта на ПП "Шуменско плато" е **3930,7** ха. В него се включват **62.1** ха площ на резервата.

1.1.2. Площ на Резерват "Букака"

Площта на Резерват "Букака" обявен със Заповед № 79 от 5 февруари 1980 г. на КОПС при МС, ДВ, бр.21 от 1980 г., категоризиран със Закон за изм. и доп. на ЗЗТ, ДВ бр.28 от 04.04.2000 г., Приложение№2 е 62,6 ха. която площ е включена в площта на Природния парк /отдел 234 на ГС Шумен, землище гр. Шумен/

1.2. ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Таблица 1 Разпределение на площта по общини, землища и фондова принадлежност

Община, Землище	Горски фонд по цифров модел / ха /	Селскостопанск и фонд по цифров модел / ха /	Урбанизирани територии и пътища по цифров модел / ха /	Всичко по цифров модел / ха /	%
Община Шумен					
Шумен	1934,7	6,7	30,3	1971,7	50,2
Дивдядово	796,8	10,0		806,8	20,5
Лозево	328,5	0,4	8,4	337,3	8,6
Община Велики Преслав					
Кочово	162,6		2,4	165,0	4,2
Осмар	337,2			337,2	8,6
Троица	312,8			312,8	8,0
Общо:	3872,4	17,1	41,1	3930,7	100,0
%	98,5	0,4	1,0	100,0	

Забележка: Разликите в площите са резултат от прецизиране на землищните граници при съвместяване на цифровите модели от поземлените комисии

На карта № 2 "Вид на територията и административна принадлежност", приложена към Плана, е илюстрирано разпределението на площите по начин на трайно ползване и административна принадлежност.

1.3. ЗАКОНОВ СТАТУТ

1.3.1. Законов статут и предназначение на територията на ПП “Шуменско плато”

На основание чл. 17 и чл. 22 от Закона за защита на природната среда и заповед № 79/05.02. 1980 г. на Комитета за Опазване на Природната Среда е обявен народен парк “Шуменско плато” с територия от 3929,9 ха./ДВ бр.21 от 1980 г./ в землището на гр. Шумен.

Със заповед № РД-563 от 08. май 2003 г. на МОСВ паркът е прекатегоризиран в природен / ДВ бр.60 от 04.07.2003г./ Общите режими и цели на управление на тази категория защитена територия са определени от Закона за защитените територии.

Чл. 29.

(1) За природни паркове се обявяват територии, включващи разнообразни екосистеми с многообразие на растителни и животински видове и на техните местообитания, с характерни и забележителни ландшафти и обекти на неживата природа.

(2) Природните паркове се управляват с цел:

1. поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;
2. предоставяне на възможности за развитие на научни, образователни и рекреационни дейности;
3. устойчиво ползване на възобновимите природни ресурси при запазване на традиционни форми на поминък, както и осигуряване на условия за развитие на туризъм.

33Т ДВ, бр. 133/11.11.98 г., изм. и доп. ДВ, бр.98/99 г., изм. и доп. ДВ, бр. 28/04.04.2000 г., ДВ, бр.48/13.06.2000 г., ДВ, бр. 78/26.09.2000 г., изм. ДВ. бр.23 от 01.03. 2002г., изм. ДВ. бр.77 от 09 .08. 2002г., изм. ДВ. бр.91 от 25 .09. 2002г. изм. ДВ. бр.28 / 1 .04. 2005г., изм. ДВ. бр.94 / 25 .11. 2005г., изм. ДВ. бр.30/ 11 .04. 2006г., изм. ДВ. бр.65/ 11 .08. 2006г., изм. ДВ. бр.24/ 20 .03. 2007г., изм. ДВ. бр.62/ 31 .07. 2007г., изм. ДВ. бр.36/ 4 .04. 2008г., изм. ДВ. бр.43/ 29 .04. 2008г., изм. ДВ. бр.19/ 13 .03. 2009г., изм. ДВ. бр.80/ 9 .10. 2009г., изм. ДВ. бр.103 / 29 .12. 2009г.

1.3.2. Законов статут и предназначение на територията на резерват „Букака”

Резерват “Букака” е обявен със Заповед № 79 от 5 февруари 1980 г. на КОПС при МС, ДВ, бр.21 от 1980 г., категоризиран със Закон за изм. и доп. на 33Т, ДВ бр.28 от 04.04.2000 г., Приложение№2

Чл. 16. (1) За резервати се обявяват образци от естествени екосистеми, включващи характерни и/или забележителни диви растителни и животински видове и местообитанията им.

(2) Резерватите се управляват с цел:

1. запазване на естествения им характер;
2. научна и образователна дейност и/или екологичен мониторинг;
3. опазване на генетичните ресурси;
4. запазване на естествени местообитания и на популациите на защитени редки, ендемитни и реликтни видове;
5. развитие на мрежа от представителни за България и Европа екосистеми и застрашени местообитания.

33Т ДВ, бр. 133/11.11.98 г., изм. и доп. ДВ, бр.98/99 г., изм. и доп. ДВ, бр. 28/04.04.2000 г., ДВ, бр.48/13.06.2000 г., ДВ, бр. 78/26.09.2000 г., изм. ДВ. бр.23 от 01.03. 2002г., изм. ДВ. бр.77 от 09 .08. 2002г., изм. ДВ. бр.91 от 25 .09. 2002г. изм. ДВ. бр.28 / 1 .04. 2005г., изм. ДВ. бр.94 / 25 .11. 2005г., изм. ДВ. бр.30/ 11 .04. 2006г., изм. ДВ. бр.65/ 11 .08. 2006г., изм. ДВ. бр.24/ 20 .03. 2007г., изм. ДВ. бр.62/ 31 .07. 2007г., изм. ДВ. бр.36/ 4 .04. 2008г., изм. ДВ. бр.43/ 29 .04.

1.3.3. Законова и правна рамка за управление на ПП "Шуменско плато и Р „Буака“"

Редица международни Конвенции, по които Република България е страна, отделят специално внимание на проблемите на биологичното разнообразие и на необходимостта от неговото опазване и възстановяване.

Посочените конвенции и европейски директиви са отправните точки при определянето на основните цели и мерки, залегнали в настоящия План за управление.

Конвенция за биологичното разнообразие

Съгласно конвенцията всяка страна трябва съобразно собствените си условия и възможности да разработи собствена национална стратегия, планове или програми за съхранение и разумно използване на биологичното разнообразие.

Страните допълнително се задължават да интегрират съхраняването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в съответните отраслови планове, програми и политики.

Държавите членки се задължават да предотвратяват интродуцирането на чуждоземни видове, които заплашват екосистемите, местообитанията или видовете и да контролира и изкоренява такива видове.

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска/

Конвенцията е създадена с цел опазване на видовете и местообитанията в Европа, и е подписана от всички европейски страни, членки на Европейския съюз. Тя изисква специално внимание на застрашените от изчезване и уязвимите видове, както и на застрашените местообитания.

Договарящите страни се задължават да обръщат специално внимание на защитата на области, които са важни за мигриращите видове, като райони за зимуване, събиране, хранене и размножаване.

Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни /Бонска/

Конвенцията изисква съхраняване и възстановяване на местообитанията на мигриращите видове. Държавите е необходимо да предотвратяват и отстраняват вредните влияния от дейности или пречки, затрудняващи миграцията на видовете. Към конвенцията действат няколко специализирани споразумения, касаещи опазването на отделни групи или видове организми. От тях България е подписала споразуменията за прилепите, африканско-европейските мигриращи водолюбиви птици и тънкоклюнийят свирец.

Рамкова директива за водите 2000/60/ЕС

Директивата установява рамка за защита на всички води (включително вътрешни повърхностни води, транзитни води, крайбрежни води и подпочвени води), която:

- Предотвратява по-нататъшно влошаване на водите и защитава и подобрява състоянието на водните ресурси;
 - Подобрява устойчивото използване на водите основаващо се на дългосрочната защита на водните ресурси;
 - Осигурява прогресивно намаляване на замърсяванията на подпочвените води и предотвратява тяхното по-нататъшно замърсяване;
 - Допринася за смекчаването на последствията от наводнения и продължителни суши
- Като цяло, директивата има за цел да подобри състоянието на всички води след 2015.

Директива 92/43/ ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна

Директивата посочва отговорността на държавите да съхранят приоритетни природни местообитания в тяхното естествено състояние. Тези местообитания трябва да се опазват в

рамките на единна екологична мрежа, като се обявяват за специални защитени територии и се изготвят и прилагат планове за тяхното управление.

Плановите или проектите, които оказват неблагоприятно въздействие върху популациите на видовете или върху специалните защитени територии е необходимо да бъдат преразгледани за съвместимостта им с целите на управление.

Директива 79/409/ЕС за опазване на дивите птици

Най-старата европейска природозащитна директива, която изисква от държавите да вземат необходимите мерки за опазване на всички видове птици. Опазването включва: създаване на защитени територии; поддържане и управление в съответствие с екологичните нужди на местообитанията в и извън защитените територии; възстановяване на разрушените биотопи; създаване на нови биотопи и забрана за обезпокояване на гнездящите птици и ограничаване на лова и събирателската дейност.

НАТУРА 2000 - Европейската общност, като договаряща страна по Бернската конвенция, с цел изпълнение на задълженията си по нея, приема през 1992 год., Директива 92/43/ЕЕС и Директива 79/409/ЕЕС, като основа за създаване на Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000. Тази мрежа се създава с цел опазване на видове и природни местообитания от интерес за Европейската общност. Мрежата НАТУРА 2000 включва два типа защитени територии:

1/ Територии, обявявани директно от страните-членки съгласно Директивата за птиците (т.нар. Специално защитени зони (Special Protection Areas)) и

2/ Територии, предложени от страните-членки и впоследствие разглеждани от Комисията съгласно процедура за селектиране на тези територии, съгласно Директивата за хабитатите. Това са т.нар. Специални конзервационни зони (Special Areas of Conservation).

Управлението на тези територии е регламентирано чрез чл. 6 на Директивата за хабитатите. То цели предотвратяване на разрушаване на природните местообитания и на местообитанията на видове, както и безпокоене на видовете, за чието опазване са обявени териториите. Обявяването на такива територии не променя собствеността и дейностите в тях, ако тези дейности са природосъобразни, не вредят на целостта на хабитатите и на видовете, които се опазват. Цели се устойчиво управление на тези територии, което гарантира съчетаване на техните конзервационни функции и същевременно осигурява ползи за местното население. Член 8 от Директивата за хабитатите е насочен към намиране на механизъм за финансиране управлението на местата по НАТУРА 2000, което е заложено в Европейския селскостопански фонд за околна среда и развитие на селските райони, 2007 – 2013.

НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Националното природозащитно и ресурсно законодателство в различна степен съответства на постановките в международните документи и създава необходимите законови предпоставки. Като най-значими в този аспект, могат да се посочат :

Закон за защитените територии

Този закон цели опазването на биологичното разнообразие, чрез изграждането на мрежа от защитени територии, като:

- определя категориите защитените територии, тяхното предназначение, режими на опазване и основните цели на управлението им;
- регламентира процедурите за обявяване на защитените територии;
- въвежда плановите за управление като съвременен инструмент за управление на защитените територии и регламентира условията и процедурите за тяхното разработване и приемане;
- определя институциите отговорни за управлението, охраната и контрола в защитените територии;

Законът се прилага от МОСВ и ИАГ и техните поделения, както и от общини;

Закон за горите

Законът цели съхраняване на българските гори като национално богатство и основен средообразуващ фактор, чрез възпроизводството им и устойчивото им използване. За целите на настоящите планове, законът:

- определя горите на дунавските острови като изключителна държавна собственост;
 - изисква разработването на устройствени проекти планове и програми за управление на горите;
 - въвежда изисквания, свързани с възпроизводството, ползването и опазването на горите;
 - определя отговорностите по управлението, охраната и контрола в горския фонд;
 - определя механизмите за финансиране на дейности в горското стопанство.
- Законът се прилага от Държавна агенция по горите и неговите подразделения.

Закон за биологичното разнообразие

Този закон регулира отношенията между държава, общини, юридически и физически лица в сферата на защита и устойчиво използване на биологичното разнообразие в България чрез:

- Опазване на характерни местообитания на национално и европейско ниво чрез Национална Екологична Мрежа
- Опазване на защитените видове, както и на видовете от търговска важност
- Регулиране на въвеждането на неместни видове или на повторното въвеждане на местни видове
- Регулиране на търговията със застрашени видове
- Защита на вековни или забележителни дървета

Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Държавна агенция по горите, Министерство на регионалното развитие и благоустройство, Министерство на Финансите и Общини

Закон за водите

Този закон регулира управлението на водите в България, като неразделна част от природните ресурси на страната и правото на собственост над водните системи и басейни. Законът за водите е като цяло хармонизиран с Европейската рамкова директива за водите 2000/60/ЕС. Неговата цел е да осигури цялостно балансирано управление на водите в обществен интерес, защита на здравето на обществото и устойчиво развитие на България, чрез:

- ефикасно използване на водните ресурси;
- Развитие и защита на водните ресурси, за да се посрещнат нуждите на настоящето и бъдещото поколение;
- Възстановяване качеството на водата и защита на водите от замърсяване, изчерпване и други влияния;
- Опазване и защита на водните екосистеми и на обкръжаващата ги среда.

Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Държавна агенция по горите, Министерство на регионалното развитие и благоустройство, Министерство на здравеопазването, местни власти и т.н.

Закон за лова и опазване на дивеча,

Законът за лова и опазване на дивеча регулира правата за собственост на дивеча, защитата, стопанисването и организацията на резерватите за дивеч, както и правата за лов и търговия с дивеч. Опазването на дивеча е основен подход за управление на дивеча, включващ:

- опазването на био-разнообразието;
- увеличаване устойчивостта при ползване на ловните ресурси;
- запазване на екологичното равновесие и защита на местообитанията.

Законът се прилага се от Държавна агенция по горите.

Закон за лечебните растения,

Законът за лечебните растения регулира управлението на ресурсите от лечебни растения, в това число защитата, устойчивото използване, събирането и търговията с лечебни растения. Съществува официален списък (Приложение I) съдържащ всички лечебни растения в България. Използването на тези природни ресурси изисква специални разрешителни и заплащане на различни такси

Законът се прилага от Министерство на околната среда и водите, Държавна агенция по горите, местни власти, регионални администрации

Други закони, имащи отношение към управлението на парка:

Законът за устройство на територията /ЗУТ/, Законът за управление на отпадъците /ЗУО/, Законът за опазване чистотата на атмосферния въздух /ЗОЧАВ/

ПОЛИТИЧЕСКА РАМКА

Основни международни и вътрешни рамкови политически документи, от които произтича необходимостта от разработване и прилагане на настоящите планове за управление са:

Общоевропейска стратегия за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие,

Стратегията е приета, като регионален инструмент за прилагане на Конвенцията за опазване на биоразнообразието, от 55 министри на европейските страни през 1995г. на тяхната трета среща в София. С нея се определят общоевропейските цели в областта на защита на природата и ландшафта и пътищата за тяхното постигане. С приемането на стратегията бе приет и план по нейното прилагане, с който са определени 11 приоритетни теми .

Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие

– Стратегията е приета през 1995 г. от Министерски съвет. В стратегията са определени като уникални и представителни за България 12 групи съобщества и екосистеми, във връзка с тяхното значение за опазване на биологичното разнообразие.

Национален план за опазване на биологичното разнообразие 2005-2010 год.

С приемането на Националния план за опазване на биологичното разнообразие за периода 2005- 2010 година от Министерския съвет, включените в него дейности, със своите характеристики в съответните години, представляват тематичния и финансов план за същите години.

Цели на Плана

Дългосрочна стратегическа цел: Опазване, възстановяване и устойчиво управление на биологичното разнообразие в страната за създаване на оптимални условия, среда и перспективи за живот на хората.

Стратегическа цел на Плана: Ограничаване загубата на биологично разнообразие в България до 2010 г.

Оперативни цели:

- Опазване и възстановяване на видове, хабитати, екосистеми и ландшафти. Опазване на генетичното разнообразие и биологична сигурност.
- Максимално интегриране на проблемите на биологичното разнообразие в националното екологично и секторно законодателство и националните политики и програми.
- Устойчиво използване на биологичните ресурси
- Интегриране на проблемите на биологичното разнообразие в селскостопанския сектор
- Опазване на биологичното разнообразие чрез устойчиво управление на горите

- Опазване и устойчиво използване на рибните ресурси
- Оптимизиране на политиката на България по отношение на търговията с биологични ресурси.
- Развитие на устойчив туризъм
- Предотвратяване или намаляване на отрицателното въздействие върху биоразнообразието, предизвикано от промените в климата и адаптациите към тях.

Национална стратегия за екотуризма и план за действие за България

Националната стратегия за екотуризма и план за действие отразяват широко разпространената нужда за местния бизнес, която не може да бъде преодоляна без наличието на голям прилив на капитали. Подобряването на опазването на биоразнообразието и екотуризма са ключ към развитието на пазарна икономика в периода на преход, който се отнася пряко към защитата на българското екологично и културно наследство.

Стратегията потвърждава ролята на България, като модел за развитие на екотуризма на Балканите и в Европа. Този документ се основава на нуждата на българите да разберат, че крайгълните камъни на тяхната гордост – природата, традициите и обичаите, историята и селският начин на живот – са ценни не само за България, но и за останалия свят. Стратегията очертава развитието на екотуризма в България за период от *десет години*. Планът за действие покрива период от *пет години*.

основа на Националната стратегия за екотуризма и план за действие.

1.4. СОБСТВЕНОСТ

1.4.1. Видове собственост на територията на природния парк:

	площ, ха	%
Държавна публична	3652,8	92,9
Държавна частна	0,7	0,02
Общинска публична	255,9	6,5
Общинска частна	0,6	0,02
Частна	15,7	0,4
Съсобственост	1,3	0,03
Временно стопанисвана от общината	3,7	0,1
общо	3930,7	100,0

Отчитайки изискванията на ЗЗТ в сила от 1998г., всяка държавна и общинска собственост в парка, следва да се счита за публична и при отразяване на последните промени в ЗСПЗЗ видовете собственост в ПП «Шуменско плато» ще бъде следната:

	площ, ха	%
Държавна публична	3653,5	92,93
Общинска публична	260,2	6,63
Частна	15,7	0,4
Съсобственост	1,3	0,04
общо	3930,7	100,0

1.4.2. Собствеността на Р „Букака” е изключителна държавна, т.е. тя не може да бъде отчуждавана или трансформирана в друг вид собственост.

Чл. 18. (1) Подземните богатства, крайбрежната плажна ивица, републиканските пътища, както и водите, горите и парковете с национално значение, природните и археологическите резервати, определени със закон, са изключителна държавна собственост.
Чл. 18 от Конституцията на Република България

1.4.3. Правен статут на наличните права на ползване

Чл. 50. В изпълнение на своите правомощия, директорите на регионалните органи на Министерството на околната среда и водите в защитените територии в своите райони: контролират дейностите на собствениците или ползвателите на гори, земи и водни площи;
ЗЗТ-ДВ, бр. 133/11.11.98 г., изм. и доп. ДВ, бр.98/99 г., изм. и доп. ДВ, бр. 28/04.04.2000 г., ДВ, бр.48/13.06.2000 г., ДВ, бр. 78/26.09.2000 г

Налични права на ползване върху сгради и съоръжения:

На територията на парка има **незаконно разположени обекти**. За други има информация за собствеността им, но в ДПП не са предоставени документите за собственост и начин на ползване.

Незаконни обекти и съоръжения –

Разкриване и констатиране на незаконно строителство имат право и са длъжни да извършват ДНСК, РДНСК и общинската администрация (кметство, район).

Незаконните строежи се премахват въз основа на заповед за премахване, издадена от Началника на ДНСК или упълномощено от него длъжностно лице. В заповедта за премахване първо се дава възможност нарушителя сам да премахне незаконния строеж, а ако не го изпълни в определения срок, принудително го премахват органите на ДНСК за сметка на нарушителя.

За строежи, които представляват промяна на предназначението на сгради, съоръжения или части от тях, както и за строежи, за които не се изисква одобряване на инвестиционни проекти, но се издава разрешение за строеж, принудителното премахване се извършва от общината (района).

ЗУТ и нормативните актове по прилагането му

1.5. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

1.5.1. Организационна структура и администрация

Министерството на околната среда и водите, чрез неговите поделения-Регионалните инспекции по околна среда и водите осъществява управлението, възлагането на дейностите по поддържането и възстановяването, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии - изключителна държавна собственост. В Природен парк “Шуменско плато” територии изключителна държавна собственост са резерват “Букака”. РИОСВ Шумен управлява тази територия, като следи за изпълнението на плановете им за управление.

Изпълнителна агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване и охрана, съгласно разпоредбите на Закона за защитените територии, Закона за горите и други специални закони.

Управлението на държавният горски фонд се осъществява от Изпълнителната агенция по горите и неговите поделения. Територията на парк “Шуменско плато” попада

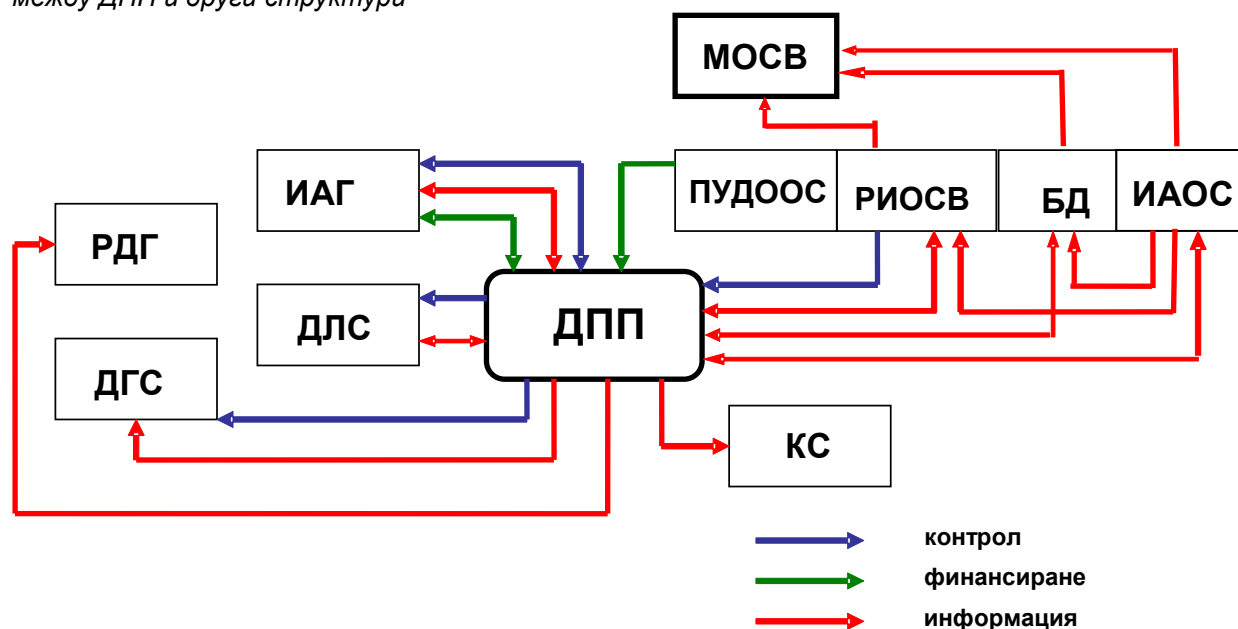
в границите на **Регионални дирекции по горите** - Шумен, респективно Държавно горско стопанство "Шумен", Държавно ловно стопанство "Велики Преслав".

Управлението на общинските и частни гори се извършва от техните собственици по устройвени проекти, планове и програми, които са одобрени от МОСВ и МЗГ, респективно техните поделения.

Контрола и координацията на всички тези структури и изпълнението на Плана за управление на парка се обезпечават от **Дирекцията на Природен парк "Шуменско плато"**.

Дирекциите на природните паркове са поделения на Изпълнителната агенция по горите за изпълнение на плановете за управление, осъществяване на координация, методическо ръководство и контрол по изпълнение на паркоустройствените проекти, планиране и организиране на научни изследвания, образователни програми, пропагандни дейности; организиране на посетителски и информационни центрове; организиране на мероприятия по опазване и възстановяване на биологичното и ландшафтно разнообразие; развитие на туризма и рекреацията; поддържане на архив и база данни за териториите на парковете.

Фиг.1. Функционална структура, организационни връзки и връзки на съподчиненост между ДПП и други структури

Използвани съкращения във фиг. 1

ИАГ – Изпълнителна агенция по горите

РДГ - Регионална дирекция по горите

ДГС - Държавно горско стопанство

ДЛС - Държавно ловно стопанство

ДПП - Дирекция на природен парк

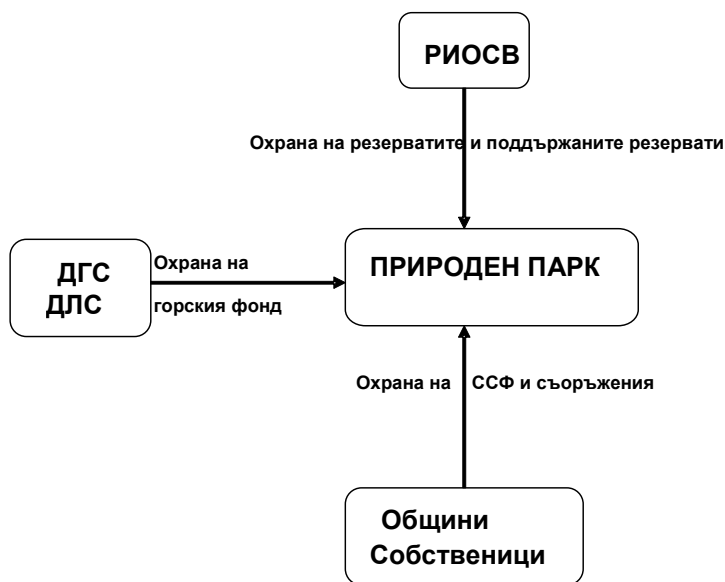
МОСВ - Министерство на околната среда и водите

ПУДООС - Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

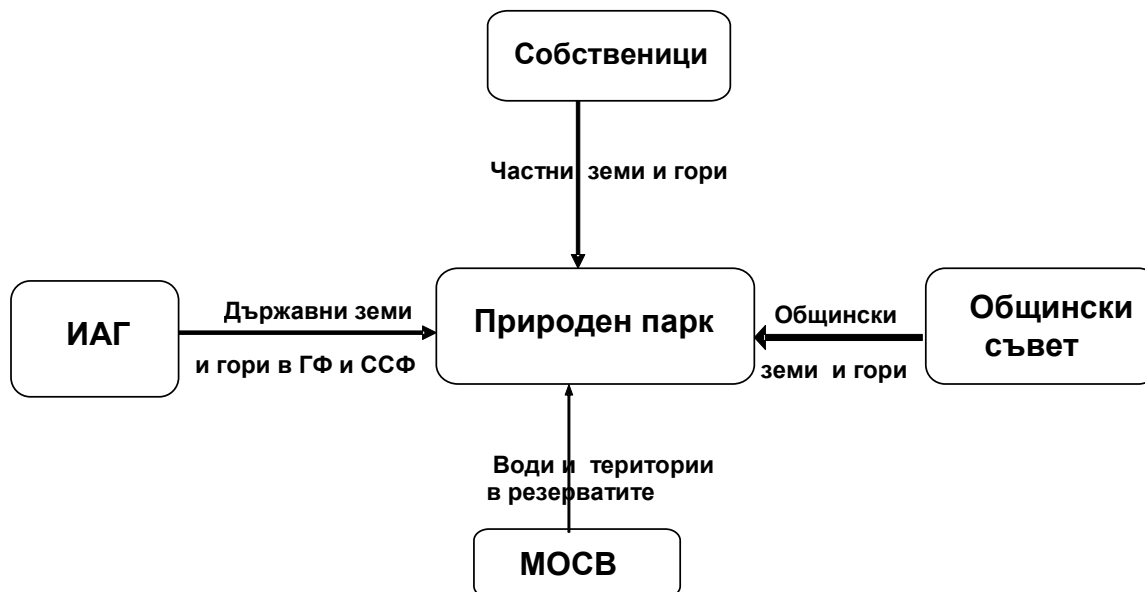
РИОСВ - Регионална инспекция по околна среда и води

КС – консултативен съвет

Фиг.2.Отговорности по охраната на земите, горите и водните площи в защитените територии

Фиг.3.Разпореждане и учредяване на вещи права върху земи и гори

1.5.2. Персонал на ДПП „Шуменско плато”- основни функции по длъжности

ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК “ШУМЕНСКО ПЛАТО”
 Шумен9700, ул. "Любен Каравелов" № 28 А, тел: 800 466, факс: 800 765,
 Email: Sh-plato@mbox.contact.bg

Дирекцията на парка съществува от 1995 година и към края на 2007г.има назначени на щат 5 служители.

ЕКСПЕРТЕН СЪСТАВ

ДИРЕКТОР

Има право да:

1. Ръководи оперативната работа на ДПП по принципа на единоначалието;
2. Представява ДПП пред държавните органи, стопанските организации и фирмите;
3. Упражнява дисциплинарни права в съответствие с Кодекса на труда и разпорежданията на Председателя на ИАГ;
4. Участва и формира временни колективи от специалисти за реализацията на програми за научно-техническо и организационно развитие на дейностите в ДПП;
5. Има всички права, съгласно Кодекса на труда, Колективния и индивидуален трудов договор и Правилника за вътрешния трудов ред в ДПП.

Отговаря:

1. За резултатите от взетите от него решения във връзка с оперативната работа на ДПП, стопанисването на имуществото и спазването на нормативните актове;
2. За цялостното финансово и икономическо състояние на ДПП;
3. За неизпълнение или нарушаване на всички възложени функции и задължения;
4. Носи имуществена отговорност до размера на причинените от него вреди на ДПП, съгласно Кодекса на труда.

ЕКСПЕРТ ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА, ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПРОГРАМИ И РЕКРЕАЦИОННА ДЕЙНОСТ

1. Планира и организира провеждането на образователни програми с деца, учаци, местното население и посетителите на парка;
2. Координира дейностите с общинските детски и учебни заведения, научните институти;
3. Организира общи мероприятия като срещи, семинари, фестивали, конкурси и др.
4. Поддържа връзки със средствата за масова информация, неправителствените и др. обществени организации и разпространява информация за дейността на парка;
5. Планира и организира изграждането и поддържането на туристически маршрути, кътове за отдих, обозначителни информационни табла, заслони и други паркови и архитектурни елементи за нуждите на туризма и отдиха;
6. Координира провеждането на специализиран познавателен туризъм с водачи. Организира и участва в обучението на кадрите за тази дейност;
7. Организира специализиран мониторинг върху туристическите дейности в границите на парка;
8. Контролира всички рекреационни и туристически дейности в границите на парка, независимо от техния организатор и изпълнител, като следи за съблюдаването на Плана за управление в частите му строителство, рекреационен капацитет, мероприятия за осигуряване безопасността на посетителите;
9. Поддържа база данни за рекреационния и туристическия потенциал, както и културно-историческите обекти на територията на парка и прилежащите региони;
10. Изпълнява функции на туристически водач при необходимост;
- Участва в изготвянето на становища на ДПП по доклади за ОВОС, ПУ или ЛУП и др. проекти и планове във връзка с тяхното отражение върху туристическата дейност в парка;
11. Подготвя и разпраща документите свързани с дейността на Консултативния съвет. Изпълнява функциите на Секретар на Консултативния съвет;
12. Поддържа връзки с други природни и национални паркове в страната и в чужбина;
13. Планира и организира разработването и издаването на информационни, рекламни, сувенирни и др. популярни материали за парка;
14. Изпълнява текущите разпореждания на директора на ДПП "Шуменско плато".

ЕКСПЕРТ КОНСЕРВАЦИОННА, НАУЧНА ДЕЙНОСТ И ОПАЗВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

1. Осъществява наблюдение върху състоянието на природните екосистеми, различните типове животински и растителни съобщества и отделни таксони;
2. Осъществява наблюдение върху състоянието на популациите на защитените, редките, застрашените и ендемичните представители на флората и фауната;
3. Планира, осигурява и контролира извършването на специализирани изследвания за състоянието на различните елементи на зооценозите и влиянието на различните природни и антропогенни фактори върху фауната;
4. Планира, осигурява и контролира извършването на специализирани изследвания за състоянието на различните елементи на фитоценозите и влиянието на различните видове земеползване върху флористичните ресурси;
5. Контролира въздействието на различните човешки дейности в парка върху отделните елементи на фаунистичните ресурси, флората и растителността, с оглед на тяхното опазване и възпроизводство;
6. Участва в разработването на информационни и рекламни материали, в провеждането на просветни и образователни програми, във водачеството на туристи;
7. Поддържа база данни за фаунистичното, флористичното и растително разнообразие в парка;
8. Поддържа връзки и координира дейността на парковата администрация в областта на опазване на фаунистичните, флористичните ресурси със заинтересованите държавни, обществени и научни организации;
9. Участва в изготвянето и изпълнението на информационната и образователна политика на управлението на парка.
10. Осигурява условия и участва в провеждането на научно – изследователски програми в т.ч. и на международни проекти.
11. Поддържа връзки и координира дейността на парковата администрация със заинтересованите научни и образователни институции;
12. Изпълнява текущите разпореждания на директора на ДПП" Шуменско плато ".

ПАРКОВ ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

1. Организира функционирането на инф.-посетителски център,
2. Разработва програми, организира реализирането им,
3. Планира, разработва и реализира информационни и рекламни материали,
4. Поддържа архив и база данни,
5. Планира изработване и поставяне на информационни и обозначителни табла и табели,
6. Обезпечава информационното осигуряване за популяризиране на парка при организиране на Изложби, презентации, туристически борси,
7. Осигурява информационен обмен с други паркове в страната и чужбина.

СЧЕТОВОДИТЕЛ

1. Планира, организира и контролира цялостната финансово-счетоводна дейност; осигурява отчитането на паричните средства, стоково материални ценности и основни средства;
2. Осигурявана достоверна счетоводна отчетност на основата на първичната документация;
3. Организира и осъществява финансово счетоводната дейност и изготвя икономически анализи;
4. Определя счетоводната политика и формата на счетоводство на предприятието в съответствие с разпоредбите на Закона за счетоводство, Национални счетоводни стандарти и Национален сметкоплан.

5. Организира: финансовата дейност, вътрешен финансов контрол и счетоводство на предприятието; достоверно отразяване на резултатите от стопанската година; отчетността на финансовите, разчетните и кредитните операции;
6. Осигурява: пълното отчитане на паричните средства и своевременното отразяване на движението им в счетоводните документи, правилното и своевременното отчисляване на вноските за държавния бюджет, социалните застраховки и др. задължения
7. Съставя балансите и изготвя счетоводните отчети в съответните срокове;
8. Разработва икономически анализи на финансовата дейност с цел разкриване на вътрешни резерви, предотвратяване на загуби, разхищения и др.
9. Подписва платежните документи и счетоводните отчети;
10. Изпълнява функциите на личен състав и деловодител на предприятието;
11. Изпълнява текущите разпореждания на директора на ДПП "Шуменско плато".

СТ. ЕКСПЕРТ ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

1. Организира функционирането на посетителски и информационни центрове на парка;
2. Разработва и реализира програми, осигуряващи привличането на посетителски поток в информационните центрове на парка;
3. Планира, разработва и реализират на информационни, рекламни, сувенирни и др. популярни материали за парка;
4. Поддържа база данни, обслужваща информационните дейности на парка;
5. Поддържа информационни витрини и табла извън информационните центрове и територията на парка;
6. Обезпечават информационното осигуряване за популяризирането на парка при организиране на изложби, презентации, туристически борси и др.;
7. Осигуряват информационен обмен с информационните центрове на други паркове в страната и чужбина;
8. Участват в изготвянето и изпълнението на програми и проекти за допълнително финансиране на извършваните от ДПП дейности;
9. Създават, обработват, съхраняват данни за ПП в ГИС (географска информационна система).
10. Подготвят, поддържат и актуализират интернет страница на ДПП;
11. Участват в изготвянето и изпълнението на информационната и образователна политика на ДПП;
12. Изпълняват функциите на туристически водач в ПП „Шуменско плато“ при необходимост;
13. Изпълняват текущите разпореждания на директора на ДПП "Шуменско плато".

1.5.3. Персонал на РИОСВ и ДГС – основни функции по длъжности във връзка с управлението на резерват „Букака“

Регионална инспекция по околната среда и водите – Шумен функционира в рамките на области Шумен и Търговище. В структурата на РИОСВ, към отдел "Контрол на околната среда" е обособено направление „Биологично разнообразие и защитени територии“ с щат от трима души. Направлението има определени функции по отношение на защитените територии, опазването на биологичното разнообразие и контрола върху ползването на природните ресурси върху територията на РИОСВ.

Функциите на РИОСВ по отношение на биологичното разнообразие и защитените територии са определени в Закона за защитените територии чл.50 и Правилник за устройство и дейността на РИОСВ.

По-важни функции на РИОСВ съгласно чл.50 от ЗЗТ по отношение на парка са:

1. Прилага плановете за управление в защитените територии, изключителна държавна собственост и осъществяват охраната в тях;

2. възлага изпълнението на поддържащи, направляващи, регулиращи или възстановителни дейности в защитените територии изключителна държавна собственост;
3. контролира дейностите на собствениците или ползвателите на гори, земи и водни площи;
4. координира и контролира прилагането на планове за управление в областта на научно-изследователската работа, поддържащите и възстановителните мерки за застрашени видове и местообитания, просветните образователните екологични програми и други природозащитни дейности, осъществявани от други държавни органи, общини, неправителствени организации и лица;
5. организира мониторинг върху качествата на компонентите на околната среда;
6. организира и поддържа база данни и регионални регистри;
7. организира функционирането на посетителските центрове;
8. санкционира нарушителите в предвидените случаи.

Конкретните функции и задачи на РИОСВ по отношение на опазването на биологичното разнообразие и защитените територии са посочени в Правилника за устройство дейността на РИОСВ. В най-общи линии те се свеждат до регулиращи, контролни функции, свързани с превантивен, текущ и последващ контрол върху стопанисването и опазването на възобновимите и невъзобновимите природни ресурси; контрол по опазване на биологичното разнообразие.

По-важни функции на РИОСВ по други закони са:

1. контролира спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие при осъществяване на дейностите на собствениците или ползвателите на земи, гори и водни площи, включени в Националната екологична мрежа;
2. координира и контролира прилагането на ПУ, включително и интегрирането му в общинските планове и програми;
3. контролира опазването на растителните и животински видове, предмет на ЗБР;
4. обслужва общините по опазване на околната среда чрез писмени предписания и заповеди;
5. контролира изпълнението на плановите документи, свързани с ползването на лечебни растения, дейността на билкозаготвителите, вида и количеството на билките за преработка, опазването на находищата на лечебни растения.

Съгласно чл.50, т.3 от ЗЗТ управлението и охраната на резерватите и надведомственият контрол, в т.ч. контролът върху работата на ДПП, се извършва от РИОСВ – Шумен. В изпълнение на функциите по охрана на териториите, изключителна държавна собственост в парка, РИОСВ не разполага с паркова (резерватна) охрана, покриваща четирите резервата в него.

1.5.3.1. Структура на персонала на ДГС – Шумен

Щатен персонал ДГС – Шумен – 31 служители, в т.ч. 13 горски стражари;

№ по ред	Структурни звена и длъжностни наименования	Численост на персонала /брой/
Клас1: Ръководни служители		
1	Директор ДГС	1
2	Заместник директор	1
Клас2: Аналитични специалисти		
1	Главен счетоводител	1

2	Старши лесничей	3
3	Лесничей	2
Клас3:Техници и други приложни специалисти		
1	Помощник лесничей	2
Клас4: Административен персонал		
1	Счетоводител	1
2	Касиер - счетоводител	1
3	Личен състав	1
4	Домакин	1
Клас5:Персонал зает с услуги на населението,търговията и охраната		
1	Горски стражар	13
Клас8: Оператор на машини и съоразения,и работници по монтаж на изделия		
1	Шофьор - механик	1
Клас9: Професии неизискващи специална квалификация		
1	Портиер	1
2	Пазач - огняр	1
3	Пазач - невъоразена охрана	1
4	Работник в разсадник	10

1.5.3.2. Структура на персонала на ДЛС „Преслав”

Щатен персонал ДЛС „Преслав” – 34 служители, в т.ч. 14 горски стражари и 3 ловни стражари.

№ по ред	Структурни звена и длъжностни наименования	Численост на персонала (брой)
	Клас 1: Ръководни служители	
1	Директор	1
2	Зам.директор	1
	Клас 2: Аналитични специалисти	
3	Главен счетоводител	1
4	Старши лесничей	2
5	Старши лесничей по лова	1
6	Лесничей	4
	Клас 3: Техници и други приложни специалисти	
7	Помощник лесничей	2
	Клас 4: Административен персонал	
	Клас 5: Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната	
8	Горски стражари	12
9	Ловни стражари	4
	Клас 6: Квалифицирани работници в селското и горското стопанство	
10	Дивечовъди	6

Служителите по горите, горските и ловни стражари от ДГС/ДЛС осъществяват управлението на държавния горски фонд, охраната и контрола върху горите и земите от горския фонд в определените им райони съгласно ЗГ и ППЗГ.

За опазване и охрана на горите в ПП „Шуменско плато” пряко са ангажирани:

- От ДГС – Шумен – 3-ма горски стражари и 1 помощник лесничей, с необходимото оборудване и транспортни средства.

По време на пожароопасния сезон се назначава 1 пожаронаблюдател.

- От ДЛС „Преслав” – 1 горски стражар.

Средната охраняема площ за 1 горски стражар е около 1000 ха, което е значително по-малка от средно охраняемата площ за РДГ – Шумен.

Охраната на горите и дивеча в ПП „Шуменско плато” е предмет на дейност и на 4 служители подвижна горска стража на РДГ – Шумен.

1.5.4. Материално-техническо обезпечаване /към 2007 г./

Сграден фонд: Дирекцията на ДПП “Шуменско плато” е в помещение под наем, собственост на Община Шумен.

За нуждите на Дирекцията на парка при осъществяване на дейности в защитената територия през 2007 г е изграден “информационен център” на територията на парка с площ 216 м².

ДПП “Шуменско плато” разполага с 5 бр. компютърни конфигурации, 1 бр. копирна машина, 1бр. GPS , 1 бр. дигитален фотоапарат, 1 лек автомобил, 1 моторна резачка и 5 телефона.

1.5.5. Бюджет на Дирекцията на природния парк за периода 2004 г.–2006 г. включително, по източници на финансиране за дейности, оборудване и др.

Таблица № 2

Отчетени разходи по източници за периода 2004-2006г.

Год.	Брой персонал	РАЗХОДИ									ФИНАНСИРАНЕ
		Заплати, осигуровки, ДМС, СБКО	Униформено облекло	Материали	ГСМ, ел. енергия, вода	Външни услуги – телекомуникационни, поддръжка софтуер и хардуер, представители, други	Данъци и такси	Командировки	Мероприятия – Защитените територии	Общо разходи	Републикански бюджет
2004	5	32947	736	1631	4499	7006	680	3172	17007	67678	67678
2005	5	33557	920	3155	4406	10980	641	4664	45614	103937	103937
2006	5	37377	939	3446	5091	8190	549	2248	45783	103623	103623

1.6. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ

Първият паркоустройствен проект за управление на Народния парк е изготвен през 1982г. от ИСО "ЛЕСКОМПЛЕКТ" – ИППГСС "АГРОЛЕСПРОЕКТ". Той е разработен въз основа на предварителни проучвания, утвърдени с протокол на ЕТИС при МГГП. Той отразява насоките и изискванията за управлението на парка.

Вторият паркоустройствен проект е изготвен от "Агролеспроект" през 1992г. С него са устроени 3895.8 ха. и отразява измененията, новите насоки и изисквания в композиционно, екологично и рекреационно отношение, настъпили през 10-годишния период след изработването на първия проект. По-голямата част от мероприятията, предвидени по тези планове, са изпълнени или загубили своята стойност във времето.

В периода от 1990г. до 2006г. са разработени **научни доклади** по следните теми:

- 1991г. – Лесоустройство на ДЛ "Преслав"- Агролеспроект
- 1992г. Лесоустройство на ДЛ "Шумен"- Агролеспроект
- 1997г. –Проучвания върху Орнитофауната на територията на Природния парк – ШУ "К. Преславски", ДПП "Шуменско плато"
- 1997-1998г. Проучвания върху орнитофауната на ПП - ШУ "К. Преславски", ДПП "Шуменско плато"
- 1999г., 2001г., 2002г. Проучване на флористичното разнообразие на парка СКОПС – ЛТУ
- 2001г. – Комплексни проучвания на шуменското плато – Район "Къшкочеве" БАН – Географски институт
- 2002 г. – Изследване на биоразнообразието на висши застрашени и редки растения на територията на Природния парк - ШУ "К. Преславски", ДПП "Шуменско плато"
- 2002 г. – Орнитологични проучвания на територията на Парка -ШУ "К. Преславски", ДПП "Шуменско плато", БДЗП
- 2002г-Лесоустройствени проекти на държавно лесничество Шумен, и Държавна дивечовъдна станция "Велики Преслав".

2003 г. – Проучване на видовото разнообразие, числеността на популациите и разпространението на растенията от сем. "ORCHIDACEAE" на територията на Природния парк - ШУ "К. Преславски", ДПП "Шуменско плато"

2003г. – Проучване на прилепните съобщества в пещерите "Бисерна и" и "Дивядовски зандан" - ШУ "К.Пеславски

2006г. – Едрите Бозайници в ПП "Шуменско плато" - ШУ "К.Пеславски

2006г. Характеристика на орнитофауната на ПП "Шуменско плато" и прилежащите територии БДЗП

1.7. СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ОБЕКТА (Паркоустройствен проект 1992 г.)

1.7.1. Територии с режим на строга защита

Резерват Букака-Преминаването през него на туристи е забранено, не се допуска никаква друга дейност с изключение на научноизследователска.

1.7.2. Територии с направляван режим на устойчиво стопанисване

Допуска се специфична човешка намеса, не се разрешава стопанско ползване и се забраняват някои дейности.

1.7.2.1. Природни територии с режим на защита на историко- археологически паметници – 0.2 % от територията на парка

Включват историко-археологическия резерват “Шуменска крепост”, паметник “Създатели на Българската държава”. Не се допуска строителство, освен екологосъобразно устройство на територията, с цел експониране и посещение на обектите.

1.7.2.2. територии с режим на защита на застрашени и редки растителни и фаунистични видове- 10.3 %

Режимът на стопанисване е насочен към поддържане и охрана на устойчиви популации, съобщества и защитени, застрашени и редки растителни и фаунистични видове. Допускат се умерени ландшафтни сечи, при запазване на хралупести дървета и на по-голяма пълнота в местата с гнезда на птици.

1.7.2.3. Територии с направляван режим на устойчиво стопанисване и рекреационно-туристически функции- 87.9 %

Включват обектите с традиционни туристически маршрути и местата за рекреация. Допускат се ландшафтни сечи, залесяване с естествени за района видове и строителство само за нуждите на научно-изследователската дейност, туризма и администрацията на парка по утвърден проект.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ

1.8. КЛИМАТ

Подробен доклад за характеристика на климата в района на ПП „Шуменско плато” е представен в част “Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”, приложени на магнитен носител.

Основните показатели, които дават климатичната характеристика на Шуменското плато, са поместени в Доклад «Характеристика на климата» в част “Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”, приложени на магнитен носител.

Средногодишните им стойности са изчислени въз основа съществуващата информация в *Климатичните справочници* (1983, 1990) и *Метеорологичните годишници*, както и от обработката на *архивни данни* от метеорологични станции Шумен и Преслав. Стойностите на показателите се отнасят съответно за горнището на платото и за подножието и дават представа за амплитудите на климатичния елемент, които се дължат на *влиянето на подстилащата повърхнина* и най-вече на *релефа*. Най-голямо значение за формирането на водния отток на платото, имат *температурите на въздуха* и особено *валежите*

1.8.1. Фактори за формиране на местния климат

Климатът на Шуменското плато се формира под въздействието на режима на атмосферната циркулация над Североизточна България. Той се определя в най-голяма степен от активизацията на *циклоналната и антициклоналната дейност* в Европейския синоптичен район (Геогр. на България, 1982, 2002).

Въздушните маси на умерените ширини са преобладаващи за Североизточна България и имат най-голямо значение за климата на Шуменското плато. Те са два вида : *океански (влажни) и континентални*. С океанските въздушни маси са свързани повечето от валежните обстановки над Шуменското плато, т.е. те са основният носител на атмосферните (валежни) води.

1.8.2. Елементи на климата

Валежи

Количеството на валежите в Шуменското плато е около 600 мм (за горнището на платото до 650 мм.). *Валежният максимум* е през май-юни, а *минимумът* - през септември; *два вторични валежни екстремуми* - зимен минимум (февруари - март), и есенно-зимен максимум (ноември - декември)

Шуменското плато се отнесе към *областта с преходен валежен режим*.

Максималното денонощно валежно количество, отчетено в станция Шумен, е 115 мм. Може да се предполага, че във високата част на платото този показател достига 150 мм. *Средният брой на интензивните валежи* през годината е около 17 и не се променя с надморската височина. По време на пролетно-летния валежен максимум, когато водните запаси са попълнени се наблюдава *голям оттокоформиращ ефект, включително и на високи вълни, при които карстовите извори, които могат да предизвикат поражения върху водовземните съоръжения*. Друг отрицателен ефект от интензивните валежи е *влошаване качествата на каптираните карстови водоизточници (размътване, повишаване на окисляемостта и др.)*.

Снежна покривка

Образува се от 15 ноември до 5 април.

Средният брой на дните със снежна покривка е от 35 до 40 (за горнището на платото), като нейната *височината* се колебае между 4 и 8 см (средно), но може да достигне и до 90 - 100 см. (най-често при *обилни снеговалежи* по фронтални смущения, предизвикани от *средиземноморската циклонална дейност*).

Продължителност на слънчевото греене

През годината се изменя от 2 200 часа при гр. Шумен до 2 140 часа за горнището на Шуменското плато *Макимумът* на продължителността на слънчевото греене навсякъде е през юли, а *минимумът* - през декември - януари.

Слънчева радиация

Сумарната слънчева радиация и стойностите на *радиационния баланс* следят промените на *продължителността на слънчевото греене*. През декември и януари стойностите на радиационния баланс са отрицателни.

Температура на въздуха:

Вътрешногодишният ход на температурата е с максимум през юли и минимум през януари. Средната годишна температура се променя от 11°C (в подножието на платото) до 9,3°C (в горнището).

Средната месечна температура е отрицателна само за януари, а за февруари е 0°C. Средногодишните температурни амплитуди на Шуменското плато са между 21 и 23° С. Денонощните амплитуди на температурата са най-големи през лятото (през юли те достигат 14°C в ниските части на платото), а най-малки през зимата (през декември средната им стойност е около 7°C). През лятото се наблюдават най-високите средни месечни температури на въздуха, които в горнището на платото не надхвърлят 20°C (юли - август).

Екстремните максимални температури в подножието достигат 35,9°C (средно от абсолютните максимални) и 40,9°C (абсолютна максимална, измерена през август). За горнището на платото те са с 3-4° по-ниски.

Абсолютната минимална температура за целия район е - 27,4°C (измерена през януари).

Вегетационен период

Средната продължителност на свободното от мраз време (т.е. на периода, в който не се отбелязват температури под 0°C), е около 202 дни в подножието и 185 дни в горнището на платото.

Като се има предвид преобладаването в Шуменското плато на естествена дървесно-храстова растителност, действителният вегетационен период продължава от началото на март до средата на ноември. Този период съвпада с трайното задържане на температурите над 2 - 3°C, при което се създават условия за протичане на биокорозионни карстови процеси - най-активният агент на карстогенезиса, типичен за Шуменското плато.

Изпарение

Средногодишното изпарено водно количество от Шуменското плато е 500 - 530 мм, което съставлява около 81 % от средногодишното валежно количество. Режимът на изпарението следи най-общо вътрешногодишния ход на температурите на въздуха. Най-ниски стойности то има през най-студените месеци, а най-високи през юли (периодът на максимални стойности на изпарението май - август съвпада с периодите на високи температури, значителни валежни количества и активна вегетация, обуславяща висока евапотранспирация). Вторичният минимум в изпарението, който се наблюдава през септември, е свързан с периода на засушаване вследствие на валежния дефицит и с изтощаването на грунтовете води.

Таблица 4 Климатична характеристика

КЛИМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ШУМЕНСКОТО ПЛАТО

КЛИМАТИЧНИ ПОКАЗАТЕЛИ	СТОЙНОСТИ
Слънчева радиация (M)/ m^2 /год.):	
Продължителност на слънчевото греене (часове)	2 140 - 2 200
Годишна сума на сумарната слънчева радиация	5 200 - 5 300
Годишен радиационен баланс	1 850 - 2 000
Температура на въздуха ($^{\circ}C$):	
Средна годишна	9,3 - 11,0
Средна януарска	-1,7 - -1,1
Средна юлска	19,5 - 22,0
Средна от месечните абсолютни минимални температури	-14,5 - -17,0
Средна от месечните абсолютни максимални температури	35,9 - 31,0
Абсолютна минимална (месеци)	- 27,4 (I)
Абсолютна максимална (месеци)	40,9 (VIII)
Средна годишна температурна амплитуда	21,0 - 23,0
Средна денонощна лятна температурна амплитуда	14,0
Средна денонощна зимна температурна амплитуда	7,0
Сума на температурата през активния вегетационен период	3 200 - 3 300
Дати на устойчиво задържане на температурата над $0^{\circ}C$	1.II - 3.I
Дати на устойчиво задържане на температурата над $10^{\circ}C$	12.IV - 27.X
Дата на първия и последния мраз	27.X - 15.IV
Средна продължителност на свободното от мраз време (дни)	185 - 202
Валежи (mm):	
Средно валежно количество	598 - 638
Валежно количество през студения период (XI - III)	205 - 225
Валежно количество през топлия период (IV - X)	393 - 413
Среден годишен брой на интензивните валежи	17
Максимално месечно количество (месеци)	242 (VIII)
Максимално годишно количество	996 - 1200
Максимално денонощно количество (месеци)	115-150 (V-VI)
Средногодишен общ брой дни с валеж	100
Относителен дял на снеговалежа (%)	10
Снежна покривка :	
Дати на възможно образуване	15.XI - 5.IV
Среден брой дни със снежна покривка	35 - 40
Средна сезонна височина (cm)	4 - 8
Максимална височина (cm)	90 - 100
Зими с устойчива снежна покривка (%)	45
Вятър :	
Средна скорост ($m/sec.$)	2,4 - 3,0
Преобладаващи ветрове (посока)	З,С-СИ,Ю-ЮИ
Изпарение (mm):	
Средногодишно количество (по Алпатиев)	500 - 530
Средногодишно количество (евапотранспирация, по Турк)	420 - 430
Средногодишна потенциална евапотранспирация (по Торн)	630 - 660
Климатични индекси :	
Радиационен индекс на сухотата (по Будвико и др.)	1,3 - 1,4
Индекс на континенталност (по Conrad)	35,0

1.9. ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ

Преходното географско и геоисторическо положение на Шуменското плато между Мизийската епиплатформена равнина, Черноморската дълбоководна депресия и Източния Предбалкан и произтичащото от това разнообразие на природните условия и фактори са дали отпечатък върху неговото формиране и развитие. То се осъществява при:

- разнородна *скална основа* с преобладаване на карбонатни скали, допълнително усложнена от активна геодинамика в периферията на платформена геоструктура;
- силно разчленен платовиден *релеф* с доминиране на карстова морфоскулптура;
- смекчени спрямо региона на Североизточна България умерено-континентални *хидроклиматични условия* под допълнителното слабо морско влияние;
- специфична и оригинално композирана, до голяма степен азонална пъстра *почвена покривка* в границите на самостоятелна почвена подпровинция (от “островен” тип) с оформени почвени комплекси (Нинев и др., 2001, 2002, 2005);
- разнообразна по вид и произход предимно вторична *растителност* с мозаечен характер;
- *продължително поетапно стопанско усвояване със специфични дейности*;
- *висока екологична съхраненост, дължаща се на традиционни паркови функции* (за гр. Шумен) и *статут на защитени територии от три категории – 2 резервата* (поддържан и историко-археологически) *в границите на природен парк* (заемащ половината от територията на платото).

Най-високата точка на парка, а същевременно и на цялото Шуменско плато и на Шуменските височини, е вр. Търновтабиа (**501,9 м**), разположен в западната част на парка.

Най-ниската точка също е в западната част на парка – **200 м н.в.** в долината в местн. Корталъка, северозападно от Казълтепе (269, 3 м). Границата на парка слиза на 230 м н.в. и в южните склонове на платото (в Тройшкия боаз, в Осмарския боаз и в лозята над Дивдядово).

Средната надморска височина на парка, изчислена по планиметрични данни за височинни пояси през 50 м (М 1:25 000) е **427 м**.

За ПП „Шуменско плато” много типичен е **карстът**, който предопределя специфичните особености на цялостната природна среда. От проведените изследвания бе установено, че в платото е развита добре обособена *регионална карстова геосистема*, която се отнася към автохтонния карст (по Л. Якуч, 1979) и се състои от отделни подсистеми от вложен и каскаден тип (Стефанов, 1998; Стефанов и др., 2001, 2002).

Подробна характеристика на геоложкия строеж на Шуменското плато, е поместена в отделен доклад в част “Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”, приложени на магнитен носител.

1.9.1. Морфография и морфометрия

Морфографският облик на територията на ПП “Шуменско плато” е типичен платовиден. Тя включва обширно леко нахълмено *билно равнище* (60,0 % от площта на парка) и стръмни, на места стъпаловидни със скални венци *склонове на платото*. Те са разкъсани от дълбоко всечени *долини* (боази), които заемат 20,4 % от площта на парка, но 51 % от общата площ на неговите склонове. Най-ниският морфоложки елемент на платото – *подножието*, което е развито във височинния диапазон между 150-200 м (от юг) и 250-330 м (от изток и от север), попада основно в селскостопанския поземлен фонд, поради което не е включен в границите на парка.

В разпределението на височинните пояси (през 50 м) се откроява поясът 450-500 м (43,1 %). При Североизточния дял в развитието на билното равнище участва по-широко и поясът 400-450 м (доминиращ – 34,1 %), като тук се включва и част от пояса 350-400 м. В обхвата на пониските височинни пояси освен наклонени склонови повърхнини попадат и отделни склонови площадки (стъпала).

Морфометрична характеристика

Леко нахълменото обширно **билно равнище** на Шуменското плато се издига на над 400 м н.в. и е периклинално наклонено към ръбовете на платото. Най-ниската му част е на югозапад и се очертава от изохиписа 415 м. На изток равнището постепенно се повишава до 450-460 м, но на североизток при рида Ялдъзтабия отново се понижава до 440-420 м. На север билното равнище се маркира от изохиписа 450 м, а в западната част на парка е най-високо издигнато – островно, до 500 м около Търновтабия. Средната му надморска височина в границите на парка е 462 м, с много малки различия за Централния и Североизточния дялове – съответно 463 и 459 м.

Вертикалното разчленение или *дълбочината на разчленение на релефа* (разликата между най-високата и най-ниската точка в границите на единица топографска площ) е между 10 и 40 м/км², като в източната периферия на билното равнище, където въртопите и валозите се комбинират с карстови долини (началните приточни долове на р. Поройна), то нарастват до 60–80 м/км². Поради това вертикалното разчленение на билното равнище всъщност е дълбочината на разчленение на повърхностния карстов комплекс. Към периферията на платото с удължаването на долините стойностите на този показател нарастват до 150 м/км².

Карстовият комплекс е причина и за твърде високите стойности на *хоризонталното разчленение на релефа* (сумарната дължината на талвега на единица топографска площ). Независимо, че то е много пълно и подчертава разнообразието в карстовата морфоскулптура на билното равнище, се открояват някои закономерности. Централната вододелна част на равнището на платото има най-ниски стойности и на този показател – между 150 и 450 м/км² (изчислени по топографска карта в М 1:25 000). Развитието на валозите увеличава тези стойности до 1250-2200 м/км². Подобни стойности има разчленението и на рида Иълдъзтабия. Изчисленото хоризонтално разчленение по топографски планове в М 1:5000 е много по-близко до действителното състояние и показва неколкостранно по-високи стойности, вкл. за равнището на платото. То отразява много по-добре влиянието на повърхностния карстов комплекс (с приточни слепи долове), за който са характерни стойности между 10 и 15 км/км² (за сметка главно на многобройните слепи карстови долове, заустени във въртопите), близки до стойностите в склоновете на платото с активни ерозионни процеси (в западната част на парка) и по склоновете на боазите.

При *действителните склонови наклони* (определени по топографски план в М 1:5000) преобладаващите стойности са между 0 и 5⁰, но повърхностните карстови форми внасят отново пълнотата. Най-малките наклони (до 3⁰) маркират равнището на остатъчните карстови височини (хълмове) от изходната денудационна повърхина. Наклонът на техните склонове към карстовите негативни форми постепенно нараства до 5-7⁰. В склоновете на валозите и въртопите наклоните се увеличават до 15-20⁰ (до 25-30⁰ за асиметричните по-стръмни югозападни склонове и локално - до 50–60⁰ при кладенчовидните въртопи и над 70–80⁰ при малките скални венци над понорите).

Подножието на платото се очертава отчетливо (особено от юг) и чрез *средните склонови наклони* - ивица от 5-7⁰. Склоновете на платото се очертават от стойности на средните наклони съответно 10-13⁰ (за северните), 13,5-18⁰ (за западните) и 15-23⁰ (за южните с боазите). На топоизоклинната карта на Шуменското плато в границите на парка се очертават 4 локалитета с високи средни наклони (над 15⁰) – западната периферия; в долината на Лозевска река; над кв. Дивдядово; в Тройшкия боаз. Това са и локалитетите с най-голямо

разчленение, т.е. с най-голяма потенциална енергия на релефа и в тях протичат най-активните съвременни ерозионно-денудационни процеси, някои от които са с периодично проявяващ се катастрофичен характер (свлачища, срутища, малки кално-каменни потоци).

От ръбовете на билното равнище се спущат стръмни и ясно обособени **склонове на платото**. Те са структурно-денудационни, дълги между 120–150 и 300-350 м и имат средни наклони 30-35°. Усложнени са от няколко нива (от 1 до 5) литолого-денудационни скални стъпала (пластово-стъпални откоси или венци с височина от 2-5 до 25-35 м) и отделни добре изразени денудационно-структурни площадки.

Северните склонове към Стражка река са високи 125 до 130 м. Типични скални венци са образувани по югоизточния склон на рида Иълдъзтабия (с височина до 20-25 м). Много характерен е югоизточният склон на платото, извисяващ се на 200 м над кв. Дивдядово. В най-стръмната му част, висока 100-150 м са формирани класически скални венци, разположени на 5 нива с височина (от долу нагоре) съответно 10 м; 5-10 до 20-25 м на запад; 5-10 м (най-дългият и издържан скален венец по целия склон, като на изток и на югоизток формира ръба на платото); 5-10 до 15 м (формира западния ръб на платото); 5 м (малък скален венец над ръба на платото). Високи до 200 м и много стръмни и почти праволинейни в план склонове на платото са запазени и между Калугерския, Тройшкия и Осмарския боаз.

Всечената в склоновете на платото долинна мрежа е формирала стръмни **долинни склонове**. Те са предимно с праволинейна форма, усложнена от склонови пречупки (най-често структурни) и са дълги между 50-100 м (в приточните долове) и 250-350 м (в боазите).

Дълбочината на разчленение е голяма предимно в западна част на парка и достига 192-205 м/км², докато за северните склонове на платото са типични стойности 140-160 м/км². Най-големо вертикално разчленение имат дълбоко вкопаните долини - до 207-222 м/км² в Харачи боаз и до 206-275 м/км² в южните боази, Териториалните различия в енергията на релефа при склоновете на платото още по-изразително изпъкват при по-голяма измервателна единица топографска площ - при северните и североизточните склонове между 251 и 262 м/16 км², при западните средно 319 м/16 км², а при южните 348-369 м/16 км².

1.9.2. Геоморфология на релефа

1.9.2.1. Повърхностни карстови форми.

Въртопи

Най-типични за Шуменското плато са *въртопите* - *фуниевидни*, *кладенчовидни* или *блюдовидни понижения* в релефа с дълбочина от 0,5 до 35 м и диаметър от 1,5-2 м до 50 м. При теренните проучвания са локализирани и описани над 200 въртопа. Беше установено, че от тях няколко десетки въртопи са с *изкуствен (антропогенен) произход* (най-вероятно стари кариери за камък). Те са съсредоточени в два района - югоизточно от вр. Търновтабия и по склоновете на валога над пещерата Зандана. Въртопите, чрез понорите в техните дъна са основните входове на концентрираните в повърхностен отток валежни води към карстовата водоносна зона.

Валози

От сливането на съседни въртопи при тяхното разрастване или по-често при понирането на периодичния отток в горните изворни части на карстовите долини или долове, са образувани валози. Те са линейно изтеглени *елипсовидни*, *бъбрековидни* или *неправилни* в план и *коритовидни* или *циркусовидни* в профил затворени негативни форми. При теренните проучвания в Шуменското плато са установени 16 валога. Размерите им варират от 300 до 700 м в дължина, от 100 до 350 м в ширина и от 5 до 29 м в дълбочина. Дъното на валозите обикновено е усложнено от *вложени въртопи*.

В разпространението на валозите се очертават няколко района:

- местността Букака (по името на резервата) - 5 валога;
- местността Бостанлъка - 4 валога, вложени в увала;
- местността Байковица - 1 валог ;
- местността Ортабурун - 5 валога;
- в сухата карстова долина, североизточно от Момина скала - 1 валог.

Ували

Най-големи повърхностни карстови форми в Шуменското плато са увалите, които имат площ около и над 1 км². Типична увала е установена в мест. Бостанлъка. В план тя има елипсовидна форма, а преобладаващо коритовидния ѝ профил е стъпаловиден, усложнен от вложените на дъното и склоновете валози и въртопи. Увалата е дълга 1650 м, широка 600 м, а дълбочината и варира от 16,5 м (спрямо южния вододел) до 44,5 м (спрямо североизточния вододел). Площта на увалата (0,625 км²) съставлява 7,4 % от площта на повърхностния безотточен басейн на платото (вж. по-долу в текста). Увалата е формирана в южния склон на Търновтабийската антиклинала, като дългата ѝ ос е ориентирана паралелно на оста на антиклиналата.

В карстовата топография на горнището на платото се очертава още една голяма плитка увална форма, която включва валозите и въртопите между резервата Букака и ръба на платото под Ханкрумови порти. С известна условност тя също може да се приеме за увала, очертана от хоризонтал 475 м и широко отворена към долината на Поройна река. Дължината на тази форма е 1800 м, а ширината 1500 м. Дълбочината ѝ спрямо югозападния склон е 40 м, а спрямо североизточния ръб на платото - 16 м. Площта на увалата е 2,7 км², което съставлява 31,8% от площта на повърхностния безотточен басейн на платото. Тази обширна карстова форма е формирана в северното бедро на Дивдядовската синклинала. Спрямо оста на Търновтабийската антиклинала, тази форма е антипод на увалата в местността Бостанлъка.

Карите и карните полета

Нямат широка морфоложка изява в Шуменското плато. Те са формиращи върху скалните разкрития в местностите Иълдъз табия, Ченгел табия, Бобата, както и по варовиковите склонове на боазите. Ролята на карните полета е особено голяма за интензивната инфилтрация на валежните води.

1.9.2.2. Подземни карстови форми

Това са подземни скални кухини и каверни с различни размери, които се равиват в Шуменското плато при много благоприятни условия. За тяхното съществуване подсказват големите количества вода (периодичния склонов отток), които при поройни валежи бързо се губят в понорите, както и сериозните технически проблеми, възникващи при големите строителни обекти в горнището на платото (например мономентата "1 300 г. България").

Твърде малка част от карстовите кухини обаче са достъпни за непосредствено проучване, поради това броят на известните до този момент **пещери** в платото е 34 (Стефанов, 1998), групирани:

по дължина :	по дълбочина :
до 100 м - 5 пещери	от 10 до 50 м - 3 пещери
от 100 до 1000 м - 5 пещери	от 50 до 100 м - 0 пещери
над 1000 м - 2 пещери	над 100 м - 1 пещера

По карстовото било на Шуменското плато са проучени ограничен брой пещери. Всички те са пропасти или пропасти пещери, тъй като генетически са свързани с вертикалната циркулация на пониращите валежни води (в зоната на аерация).

Две от изследваните пещери в Шуменското плато (*Зандана* и *Тайните понори*), са сред 25 -те най-големи пещери в страната. Те са представителни за Шуменското плато и могат да се разглеждат като **модел** за развитието на **подземния карст** в платото.

Карстова пещера Бисерна / Зандана

Това е една от най-известните пещери в Шуменското плато, позната и като **Бисерна** (Спасов, 1986). Тя е *най-дългата* (2 700 м, по последни данни на САК “Хадес”) и красива пещера в цялото Шуменско плато, поради което представлява туристически интерес и през 80-те години на миналия век е била обект на *благоустрояване* (Спасов, 1986).

Намира се в мест. Къшкочеве. От входа и изтича един от най-големите карстови извори в долината на р. Поройна

Пропастна карстова пещера Тайните понори

Тя представлява своеобразен естествен сондаж (101 м дълбочина) във варовиковата шапка на Шуменското плато, при това достъпен за преки спелеоложки проучвания. С индикаторни хидрогеоложки опити по време на спелеоложките проучвания (Стефанов, 1998) беше доказана връзката на пропастната пещера с най-водообилния карстово-грунтов поток в Шуменското плато – в Тройшкия боаз.

На карта № 4, приложена към Плана за управление, е показан скалния фундамент

1.10. ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ

В границите на ПП Шуменско плато” и прилежащите му земи няма хидрометрични станции от опорната национална мрежа. Дебити на карстовите извори/каптажи не се измерват, като само в отделни случаи ВиК извършва контролни измервания. Епизодични опробвания на водата в някои водоземни съоръжения, определени като обществено значими (общо 10) осъществяват РИОКОЗ-Шумен (постоянен физикохимичен и микробиологичен мониторинг и контрол – 6 водоизточника) и ВиК-Шумен. През 1996 г. Географският институт на БАН организира в Шуменското плато специализирана мониторингова мрежа за карстовите води в рамките на дългосрочна програма за комплексни изследвания на **Моделен карстов район “Шуменско плато”** (ръководена от автора и осъществявана със съдействието на ДПП “Шуменско плато”). Тя е разположена основно в границите на парка. В доклада за водите и картните приложения, разработени по повод ПУ на парка, са използвани оригинални данни от тези изследвания и от поддържания вече 10 години мониторинг. Осъществени са и допълнителни ревизионни проучвания и опробвания през август и октомври 2007 г., включващи и оценка на състоянието на водоземните съоръжения.

1.10.1. Хидрография

Шуменското плато е в **Черноморската отточна област**. Основните **реки**, които го отводняват, са Голяма Камчия (10 % от площта на платото) и Провадийска река (чрез р. Мадара). (Прилож. № 1.10.1). С развитието на карстовия релеф в централната част на платото се формира **повърхностен безотточен карстов басейн** с площ 8,5 км² (около 17 % от площта на равнището на платото). Речни води се формират само в периферията на платото и дават началото на няколко радиално изтичащи малки реки с типично подземно карстово подхранване: Лозевска (Стражка), Поройна (с притоците си Сулумаарски дол, Чанаджишки дол и Струмба), Тройшка (Барадере) и Осмарска. От Калугерския и Дивдядовския боази реки не изтичат, защото формираният в тях карстово-грунтов поток е с

подземен отток, а върху старите преливни извори в боазите са изградени каптажи. През последните 30-40 г. се наблюдава значително намаляване в естествения отток и на Осмарска, Тройшка, Поройна и Лозевска реки, тъй като голяма част от подхранващите ги карстови води също са каптирани за водоснабдяване.

1.10.2. Хидрология, хидрогеология и хидрохимия

В генетичната структура на **сумарния речен отток** от Шуменското плато преобладава **устойчивата съставка** (над 80 %), формирана от подземните води. Поради това през топлото полугодие нейният дял е 90-95 %, а през септември-октомври се доближава до 100 %. В зависимост от преобладаващият тип валежи реките са с **дъждовно подхранване** (около 80-85 % от средногодишния отток). През типично зимните месеци (декември-март) преобладава **смесеното дъждовно-снежно подхранване**. То се проявява и през ноември и април. През останалата част от годината подхранването е изцяло дъждовно.

Речният отточен режим е под влияние на регулиращата хидроложка роля на карста. Тя се отразява и на **сумарния речен отток**. Той е изчислен чрез водния баланс, в който са включени **средногодишното валежно количество** в платото (590-640 мм) и **средногодишното изпарение** (500-530 мм, определено по емпиричната формула на Алпатиев – стойност, съпоставима с експериментално проверената по данни от мониторинга в платото). Получената **средногодишна вододайност** на Шуменското плато (между 90 и 110 мм) е съпоставима с изчислената средна стойност на дебита на всички водоизточници в платото (по данни от хидрометричния мониторинг). По **степен на водност** Шуменското плато трябва да се отнесе към средно водоносната зона в България (60-300 мм), независимо, че досега е причислявано към слабо водоносната зона (15-60 мм, Геогр. на България, 1997).

Развитието на карста и формирането на безотточен карстов басейн в Шуменското плато са довели до образуването на типичен **карстов водоносен комплекс**, поради което в структурата на водните ресурси преобладават **подземните води** (над 90 %), от които повече от 85 % са **карстови** (вкл. смесени **карстово-грунтови** и **карстово-пукнатинни**). Като подземни, те са защитени от изпарение, вследствие на което е установено завишаване на сумарният отток от платото спрямо теоретичния фонов регионален отток. **Средногодишният модул на подземния отток** (преобладаващ в Шуменското плато) е изчислен на 4,75 л/сек./км².

Структура на подземните води. Най-благоприятни условия за натрупването на **грунтови води** съществуват в алувиалните наслаги на речните тераси (особено на заливните тераси) и в наносните (поройните) конуси. В границите на ПП "Шуменско плато" грунтови води от класически тип практически няма, но подземните води от платото подхранват грунтовите води в неговото подножие - в южната периферия на Шуменското плато и в Камчийското понижение. Грунтовите води в заливните тераси на реките Врана и Гол. Камчия са основен водоизточник за водоснабдяване на с. Хан Крум. Те осигуряват и над 80 % от лятното водопотребление на с. Осмар.

Пукнатинните води са най-типични за западната част на Шуменското плато (водосборните басейни на Новоселска и Кочовска река и частично - на Осмарска река), изградена от пясъчливи и мергелни варовици, варовити пясъчници, тебеширени варовици и пясъчници.

Варовиковата шапка на платото е най-водообилна и в нея се формират типични **карстови** и **карстово-пукнатинни води**. В тектонски обусловените боази на Шуменското плато, както и в долините на Поройна и Лозевска реки, са формирани **преходен тип подземни води** - **карстово-грунтови**. Те се отнасят към групата на **карстовите води** и имат най-голям дял (над 75 %) от подземните води на Шуменското плато.

В Североизточната част на платото по сондажен път са установени *пресни артезиански (напорни) води*. Те също са *карстови* и са акумулирани в горноюрско-долнокредните варовици, изграждащи в дълбочина южния склон на Северобългарското издигане (подуване). От този мощен водоносен хоризонт (дълбочина 400-550 м под топографската повърхност) с дълбоки тръбни кладенци са водоснабдени редица промишлени предприятия в гр. Шумен.

В **хидрогеоложко отношение** Шуменското плато е *самостоятелна изолирана хидрогеоложка единица*, наложена върху дебела водоупорна плоча от мергели (Прилож. № 1.10.2). В зависимост от водноколекторските свойства на изграждащите го седиментни скали, то може да се раздели на *две основни хидрогеоложки части*:

- **Долна** (изградена от нечисти и тебеширени варовици с прослойки от мергели и пясъчници). Дебела е от 60-80 до 150-200 м и е носител на *пукнатинни* и *слаби пукнатинно-карстови води*.

- **Горна** (варовикова). Обхваща горнището на платото и има дебелина 100-150 м. Носител е на *карстови* и *карстово-пукнатинни води*. В нея се формира основната водна маса на платото, поради което тя има най-голямо практическо значение (**карстов водоносен комплекс**).

И двете основни хидрогеоложки части представляват *разнородни водоносни комплекси*, тъй като са изградени от скали с различни литоложки свойства. Поради това хидрогеоложкия строеж на Шуменското плато има характер на "сандвич".

С най-голямо практическо значение е **карстовият водоносен комплекс**, изграден от варовици от четири литостратиграфски свити (кампан-мастрихт) с различна степен на окарстеност, които го правят *вертикално анизотропен*.

Горният силно окарстен слой (дебелина от 60 до 100 м) е поместен в Кайлъшката и Мездренската органогенни свити. *Естествените ресурси* от карстови води в този слой се изчисляват на около 6-7 л/сек. (от 4 л/сек. през маловодието до 55 л/сек. през пълноводието). По химичен състав водите са пресни, хидрокарбонатно-калциеви. От всички карстови води в платото те са с най-висока обща минерализация (ср. 550-600 до 650 mg/dm³) и обща твърдост (18-19 до 21°Н) и най-неустойчив режим на оттока (коефициентът за изменение на дебита $K_{Q_{max} : Q_{min}}$ е средно 13, като при карстовия извор Зандана достига 17,6). Отличават се и с най-големите вътрешногодишни колебания в температурата (от 5,5°С до 11,5°С) и химичния състав. Имат завишени спрямо средните за карстовите води на платото стойности на хлоридите и сулфатите, което е свързано с активни биокорозионни процеси в приповърхностната част на слоя. Това се потвърждава и от епизодично установяваната от РИОКОЗ-Шумен и ВиК-Шумен наднормена перманганатна/бихроматна окисляемост в отделни пролетни водни проби от каптажите Зандана и Папазпунар (до 10 mgO₂/dm³ през м. март 1969 г. - по данни на ВиК-Шумен). Карстовите извори от този слой отлагат бигор. Той е най-типичен за изворите Зандана и Папазпунар, които са най-големите карстови извори в местността Къшкочеве (средногодишни дебити съответно 3,5 и 3 л/сек). Те дренират локална водонаситена зона и отводняват значителни пещерни кухни. Като най-водообилни в басейна на Поройна река, и двата карстови извора са каптирани за водоснабдяване на рекреационната база в централната част на платото (над Къшкочеве). От общ за двата съседни извора водоем водата се изтласква (помпена станция "Къшкочеве") към горнището (равнището) на платото, като в периода на максимално водопотребление (юни-август) се подават по около 1 500 м³ вода месечно.

Долният водонаситен слой (дебелина 40-50 м) е вместен във варовиците на Новаченската и Никополската карбонатни свити, които са с по-голямо съдържание на теригенни примеси и са относително по-слабо окарстени. Наситената активна зона на карстовите подземни води е формирана на контакта с водоупора от пясъчниците на Шуменската свита. Тя включва няколко относително самостоятелни подземни басейни, развити в зоната на *дълбока* (над 100 м от повърхността) *забавена циркулация* на подземните карстови води в Шуменското плато. Проведените хидрогеоложки индикаторни

опити в пропаднатата пещера Тайните понори (1997 г.) доказаха, че в най-големия подземен басейн в платото водообменът “валежни води - карстов извор” се извършва за повече от 3,5 денонощия (в период на пълноводие). При ниски води се предполага, че този период ще бъде поне 2-3 пъти по-дълъг.

Водонаситената зона е най-водообилната и в нея като в колектор са концентрирани основните водни запаси на платото. Те подхранват множество карстови извори в периферията на платото, които са с питейни качества и са основните водоизточници за редица селища в района (с. Лозево, с. Тройца, с. Осмар - частично, отделни обекти в гр. Шумен, между които и ПЗ “Шуменско пиво” – “Карлсберг България” АД). Естествените *ресурси* от вмествените в нея карстови води се изчисляват на 75 л/сек ср.год. (съответно 60 л/сек. за периода на маловодие и 185 л/сек. за периода на пълноводие - по данни от режимните хидрометрични измервания). Това съставлява около 90 % от общото количество на подземните карстови води в Шуменското плато.

По химичен състав водите в долния слой на карстовия водоносен комплекс са пресни, гидрокарбонатно-калциеви. Качествата им ги правят годни за водоснабдяване по нормите на БДС “Вода за пиене”. Дълбоката водонаситена зона “изглажда” вътрешногодишните колебания в дебита и химичния състав на изворните води, поради това в сравнение с водите от горния слой те имат по-ниска обща минерализация (от 420 до 600 mg/dm³, ср. 500mg/dm³) и твърдост (между 13 и 17°Н, средна 14°Н), показват по-малки вътрешногодишни колебания в температурата (от 9,6°С до 10,3°С, средна 10°С) и химическия състав и са с по-устойчив режим на оттока (според типа на извора $K_{Q_{max}: Q_{min}}$ се изменя от 2 до 4).

Дренажът на големите водонаситени зони е в дълбоките карстови долини (боази), радиално всечени в южната част на платото и се контролира от геодинамиката на Камчийското понижение. Поради това около 78 % от подземните води на платото са с южен отток (към р. Врана или р. Гол. Камчия). Тъй като основните карстови извори в боазите се изливат в дебелите до 10-15 м преотложени склонови материали, те формират **карстово-грунтови води**. Такива води се формират и в седиментите в долината на Поройна река (техният относителен дял от сумарния карстов отток в тази част на платото е около 16 %).

Естествените ресурси на карстово-грунтовите води са около 62 л/сек. (от 47 до 150 л/сек. според сезона) (табл. № 1.10.2) Те са пресни (обща минерализация ср. 470 mg/dm³), типично гидрокарбонатно-калциеви. Общата им твърдост се изменя от 13 до 15°Н. Активната им реакция (рН) е неутрална - ср. 7,0 - 7,1, като се променя от 6,8 до 7,3. Отличават се с най-ниските за Шуменското плато стойности на хидрохимичните параметри и минимални вътрешногодишни колебания в химичния състав. Имат устойчив режим на оттока ($K_{Q_{max}: Q_{min}}$ 2 до 3,5), по-рядко се мътят, но са с висока площна (в границите на разпространение на неспоените склоново-долинни отложения) *уязвимост към замърсяване*.

Карстови басейни. Резултатите от проведените комплексни проучвания дават основание да се предполага, че карстовите подземни води в Шуменското плато се формират в *самостоятелни карстови басейни (локални водонаситени зони)* в границите на общия карстов водоносен комплекс. Тяхното разграничаване е от изключително голямо практическо и научно значение и стана възможно след проведените дългогодишни специализирани изследвания. Обособени са **осем основни карстови басейна**, като четири от тях се дренират от Поройна река, а останалите - от р. Врана или директно от р. Гол. Камчия. Статистически осреднени стойности на основните хидрометрични и хидрохимични показатели за всеки карстов басейн са поместени в таблица № 1.10.3.

1.10.3. Уязвимост на подземните води към замърсяване

Карстовите води се отнасят към най-неблагоприятните категории по отношение на уязвимост към замърсяване. Типичният карстов облик на ПП "Шуменско плато", изградената инфраструктура и активната рекреационна дейност в парка са основателна причина за специална **оценка на уязвимостта на карстовите води към замърсяване**. Границите и функционалните връзки на карстовите геосистеми не съвпадат с границите на парка, поради което оценката на уязвимостта обхваща и прилежащите територии, в които попадат изходите на някои от геосистемите (дренажите на карстови води от платото). Извършена е и пространствена диференциация на кампан-мастрихтския водоносен комплекс (като основен колектор на подземните карстови води) по отношение на **защитеността му в дълбочина**.

Като цяло, подземните води на Шуменското плато **не са замърсени**. За това допринася ограничената стопанска дейност в парка вследствие на неговия статут на защитена територия (1980 г.). За ограничаване размътването на водата в каптажите още през 30-те години на 20 в. е извършено тампониране (с филтри от чакъл и пясък) на понорите в най-големите въртопи на платото. Ново подобно тампониране е осъществено през 1976-79 г. от ВиК-Шумен.

Стойностите на хидрохимичните показатели на всички изследвани карстови водоизточници са в границите на допустимите норми за качество на питейна вода (Прилож. 1 на Наредба № 9/2001). Изключение правят (за показателите перманганатна окисляемост, амониев йон, нитрати, нитрити, обща минерализация) само някои обществени местни водоизточници - селските чешми в с. Хан Крум и Еремиевата и Топчийската чешма в с. Тройца - които са негодни за пиене. В тази група попадат и част от старите чешми в гр. Шумен (напр., в кв. Българанов). Това се дължи на силното антропогенно замърсяване (битово и селскостопанско) на карстово-грунтови води, които подхранват тези чешми. За водоизточниците в границите на парка са установени само епизодични (сезонни) или еднократни (при екстремални валежни обстановки) наднормени стойности на мътността (каптажите Зандана, Папазпунар, Башбунар - Дивдядовски и Тройшки боаз) и перманганатна окисляемост (каптажите на Зандана, Папазпунар, Башбунар - Дивдядовски боаз). В пещерата Зандана през декември 2006 г. беше установено трайно замърсяване (плътено облепване) на подземното скално речно корито и алувиалните наноси с черно вещество (през 2010 г. с лабораторни изпитвания на проби от замърсените пещерни седименти се доказва, че замърсяването е с нефтопродукти).

Според извършената експертна оценка на база уязвимост, ПП "Шуменско плато" е поделено пространствено на **пет категории** според **уязвимостта на водоносните хоризонти към замърсяване**. Кампан-мастрихтският карстов водоносен комплекс, който има най-голямо практическо значение за парка, е отнесен към първа и втора категория. **Първа категория (много силно уязвими)** включва горницето (равнището) на платото и най-вече безоточния повърхностен карстов басейн с развит карстов релеф и активни понори. Тук попада и територията на резерват "Букака". Към **втора категория (силно уязвими)** се отнасят участъците на непълен карстов геоморфоложки комплекс с активна инфилтрация на валежните води (разкритията на по-слабо окарстените Никополска и Новаченска свити, а също и привододелните участъци на Кайлъшката свита, покрити с добре развита почвено-растителна горска покривка). Към тази категория са отнесени и участъците от боазите с карстово-грунтови води. Поради структурата на склоново-долинните седименти и плитката, често разкъсана почвено-растителна покривка, тези води са много слабо защитени от повърхностно замърсяване.

За кампан-мастрихтският карстов водоносен комплекс, който е основният колектор на подземните карстови води в Шуменското плато, е оценена **защитеност в дълбочина** спрямо повърхностно замърсяване. Отделени са следните **зони**:

- **незащитена**: съпада с разпространението на негативните повърхностни карстови форми в Кайлъшката свита и частично, в Никополската свита. Най-застрашени от

замърсяване са дъната на въртопите, валозите, увалите и карстовите долини, в които има активни (отворени) понори. Поради това целият повърхностен безотточен карстов басейн в горнището на платото е незащитен към замърсяване. Изключение правят само малки участъци от локалните приводелни пространства с добре развита почвено-растителна покривка и слаб наклон на терена. При тях придвижването на замърсителите е затруднено както във вертикална, така и в хоризонтална посока. В този смисъл благоприятно обстоятелство е, че повечето от рекреационните бази в безотточния басейн са построени върху такива участъци.

- **слабо защитена:** в нея попадат приводелните участъци на безотточния карстов басейн и останалата по-слабо окарстена част на разкритията на Кайлъшката свита, както и разкритията на Никополската и Новаченската свити в южната част на платото с плитка почвена покривка.

- **относително защитена:** слабо окарстени участъци от разкритията на Никополската и Новаченската свита (най-често във вододелните пространства) с добре развита почвено-растителна покривка.

Въз основа на оценката на подземните води относно *уязвимост и защитеност в дълбочина към замърсяване* е направено предварително проучване за **санитарно-охранителни зони (СОЗ)** около водоизточниците в ПП „Шуменско плато“ (съгласно изискванията на Наредба № 3/2000). Вик-Шумен все още не е иницирирало учредяването на такива зони в границите на парка. Някои от каптажите са с маркирана и оградена зона А (заварено положение), но почти всички водоземни съоръжения са изоставени и не се поддържат, а някои от тях вече са и опасни (напр. каптажа в мест. Лъвчето). Особено драстичен е случаят с каптажа на входа на пещерата Бисерна (Зандана), от който през последните години напълно незаконно е подновено водоподаването към помпената станция в мест. Кьошките (за питейно-битово водоснабдяване).

Като се има предвид, че по-голямата част от територията на парка съвпада с разпространението на кампан-мастрихтския карстов водоносен комплекс, особено важно е учредяването и утвърждаването на среден (II) и външен пояс (III) на СОЗ на карстовите водоизточници с практическо значение. Предварителното проучване доказва, че целият повърхностен безотточен карстов басейн (8,5 км² площ) в горнището на платото е незащитен към замърсяване и трябва да бъде учреден за СОЗ (пояс II и частично пояс III) на най-големите карстови водоизточници (те формират ресурсите си в неговите граници). Тази СОЗ обхваща *много силно и силно уязвимите към замърсяване* карстови територии, които същевременно са *незащитени* участъци в зоната на подхранване на подземните води. *Слабо защитените и относително защитените* към замърсяване участъци в границите на безотточния карстов басейн (по-слабо окарстени приводелни терени) би трябвало да бъдат отнесени към външния (III) пояс на СОЗ.

Осъществените комплексни проучвания и анализи, резултати от които са изложени по-горе, са основа за проектирането, учредяването и утвърждаването на СОЗ на водоизточниците в ПП „Шуменско плато“.

1.11. ПОЧВИ

Подробна характеристика за почвите в ПП «Шуменското плато», е поместена в отделен доклад в част *“Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”*, приложени на магнитен носител.

1.11.1. Разпространение и характеристика на почвите

ПП „ Шуменско плато “ има характерно почвено разнообразие и оригинална почвена покривка . Почвообразуването в него , намиращо се под специфичното влияние на карста с варовиците като почвообразуващи скали , уникалната растителност , климат и човешка

дейност е оформило 4 типа почви (от 22 в България), 13 подтипа и родове с най – различни разновидности, представени от много почвени ареали, контури, комплекси и асоциации / съчетания (карта № 5).

В почвено – географско отношение Шуменското плато **се включва** в Суббореалния лесо – ливадно – степен почвен сектор на Европа, **принадлежи** на Карапатско- Дунавската му почвена област **и е част** от нейната долнодунавска подобласт.

В границите на България тази подобласт се поделва на провинции, в една от които Провадийската е и Шуменското плато. Следствие на по – големите валежи и по – ниското изпарение (главно евапотранспирацията) в сравнение със Северна България, на базата на изключително карстовия релеф и богатокарбонатните варовици на платото са разпространени по – хумидни и по – глинести лесивирани почви и декарбонатизирани рендзини. Същевременно като провинциална особеност тук има още и плиткокарбонатни лесивирани, обикновени рендзини и антропогенизирани почви. Почвите и почвената покривка на Платото в регионално – географски аспект стоят като остров сред заобикалящите ги черноземи на провинцията. Структурата на почвената покривка има различни макро -, мезо - и микро-комбинации и следните закономерности: а/ разпространение на дълбоки лесивирани почви с добро еднообразие и стабилност, формирани върху тънък елувий от висококарбонатните варовици на равнището на платото; б/ формиране на плитки почви – рендзини по склоновете на платото със слънчеви изложения, скелетни и / или фрагментарни слабо развити с относително голямо богатство на хумус и средни запаси на горска постелка. Почвената покривка е разкъсана от скални разкрития, представена е от комплекси и асоциации/съчетания и има относителна нестабилност с големи потенциални рискове от водноерозионно разрушаване; в/по склоновете на платото със сенчести изложения, структурата на почвената покривка е представена от контрастни почви – литокарбонатни рендзини с лесивирани. Тя е с по – голяма стабилност и сравнително по – малки потенциални рискове от ерозионно разрушаване; г/ в дъната на негативните карстови форми (вартопи и валози) са разпространени делувиялни почви със значителна дебелина и ситнозем, следствие седиментацията на почвен материал.

Почвите на парка имат различна степен на развитие, дълбочина и нарушение на профила. Във връзка с това те се разделят на 4 групи: 1 група – неразвити почви – без хоризонти, без профил и без почвена покривка - литосоли, картна единица N 1 и 2; 2 група – плитки слабо развити почви с дълбочина от 10 до 30 см само с А хоризонт и нахъсана покривка – рендзини, картна единица N 3, 4, 5, 6, 7; 3 група – нормалнопрофилни почви с пълен набор от генетични почвени хоризонти (ABC) и почвена покривка с дълбочина от 55 – 65 до 120 – 180 см, без ерозия, картна единица N 8, 9; 4 група – почви с нарушен, антропогенизиран профил, картна единица N 11, 12, 13, 14.

В Парка са разпространени преди всичко почвите от група 2 и 3, което е особено важна предпоставка за обезпечаване на добри условия за развитие на растителността и биотата.

По **механичен състав** почвите на Парка са твърде разнообразни. Освен това ареалите на всяка почвена картна единица макар и от един и същи таксон съдържат различни комбинации от механични елементи. По площ обаче доминират почвите с клас г, д, з (виж почвената карта към доклада). Тежко и средно пясъчливо - глинести (клас г и в) са лесивираните почви под номер 8 и 9, някои от рендзините под номер 4 и 6, делувиялните под номер 10 и определени площи от антропогенизираните под номер 11, 13 и 14. Леко глинести (клас д) са малка част от лесивираните. Останалите почви, които са в комплекси и асоциации/съчетания се характеризират със скали по повърхността (това са з) или са фрагментарни (клас ж), означени с номер 1, 2, 3, 5, 7, 13, 14 (виж почвената карта и фотоприложения 5, 11, 12 в доклад за почвите). Налице е и разнообразна **структурност на почвите**. С много добра зърнесто – троховидна структура са рендзините (картен N 4, 5, 6). С фино ръбеста буцесто – призматична, буцесто – троховидна и дребно призматична са почвите под картен номер 8. Структурата на подповърхностните почвени хоризонти на лесивираните почви (N 8 и), която превид лесистостта на Парка има голяма значение в

повечето случаи е буцесто – призматична и призматична. **Плътността и почвената поръзност** също са доста разнообразни . Плътни и средно поръзни по целия профил са лесивираните почви (N 8 и 9) и антропогенизираните (N 11). Рохкави и / или слабо уплътнени и поръзни са почвите N 3 и 4 , както и с отлична поръзност – рендзините N 4 . Плътни , някъде и много плътни с незадоволителна до средна поръзност са почви N 8 и 9 (виж почвената карта). **Водните свойства и режими** също са много различни при отделните почвени таксони. Най – високи стойности на водни запаси (ВЗ) и пределна полска влажност (ППВ), т.е. с оптимални водни количества са лесивираните почви и съответно с по- ниски до умерени показатели са рендзините и останалите почви. При условията на силен повърхностен дренаж и филтрация , водния режим на рендзините е подчертано миграционен, който по – често води до обезкарбонатаването им .

Педогенетичните и геохимичните процеси обуславят почвите на Парка по – често да са частично или изцяло **декарбонатизирани**, със слабо кисела и кисела **реакция**. Предвид облесеността всички почви на платото имат завишено количество на **органичното вещество**, особено що се отнася до горската постелка и горната (Ah) част на хумусния (A) хоризонт. Съдържанието на **хумус** е в добри до умерени количества и е предимно от фулватен тип (което силно влияе върху интензивността на карстовите процеси) и сравнително ниски количества на **усвоимите, водоразтворимите и в обменна форма азот, фосфор и калий**.

1.11.2. Почвени процеси

В Парка са налице условия за 3 големи рушителни , **деструктивни за почвите процеси** – водната ерозия , геохимична миграция (на карбонатите преди всичко) и нерегулираната (рекреативна и др .) дейност на човека . **Актуална водна ерозия** на почвите в Парка почти няма . Това се дължи на пълната му залесеност и затревеност . **Геохимичната миграция на карбонатите** е присъща на карстовите територии и почвите в тях и резултат от нея е контраверсно консеквентен . Предвид близостта на Парка до гр. Шумен и отличната му рекреативност , **човешкият натиск** върху него заплашва той след десетилетия да остане хубав спомен , ако не се управлява умело .

На карта № 5 "Почви", приложена към Плана, е илюстрирано разпределението на видовете почви.

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.12. ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ

За местообитанията и видовете, обект на опазване е разработен «Примерен план за управление за защитена зона „Шуменско плато”», приложен като отделна част към настоящия план.

1.12.1. Обща класификация на екосистемите

Направената класификация характеризира екосистемите като коренни, производни и изкуствени. В скоби са посочени съответстващите категории по класификационните схеми на EUNIS и Приложение 1 на Директива 92/43 и Приложение 1 на ЗБР.

Коренни

Ксерофитни тревни екосистеми

Отворени калцифилни тревни екосистеми на ерозирали терени (E1.111; 6110*)

Сухи степи с планинска чубрица (E1.21; 6240*)

Континентални скални и сипейни екосистеми

Калцифилни хазмофитни екосистеми (H3.2A13; 8210)

Термофитни горски екосистеми

Букови гори на варовик (G1.661; 9150)

Гори на космат дъб (G1.7372; 91H0*)

Чисти и смесени горунови гори (G1.763; 91M0)

Мезофитни горски екосистеми

Мезо и ксеромезофитни гори с преобладание на обикновен габър (G1.A322; 91G0*)

Пещерни екосистеми (H1; 8310)

Производни

Ксерофитни тревни екосистеми

Затворени калцифилни екосистеми с широколистна гъзва (E1.2; 6210)

Власаткови степи (E1.2221; 6210)

Андорпогонидни степи (E1.2222; 6210)

Мезофитни тревни екосистеми

Ливадни екосистеми в равнините и низините (E2.2; 6510)

Термофитни гори и храсталаци

Гори и храсталаци с келяв габър (F3.2431)

Отворени храсталаци с люляк и нисък бадем (F3.2432; 40A0*)

Храсталаци с драка (F3.2433)

Изкуствени

Широколистни горски култури

Култури от бяла акация (G1.C3)

Култури от цер, явор, айлант, бреза, липа, див рожков и други широколистни (G1.C4)

Иглолистни горски култури

Култури от черен бор, бял бор и други местни иглолистни (G3.F12)

Култури от лиственица и други иглолистни екзоти (G3.F21)

1.12.2. EUNIS Habitat Classification

Класификационната схема е дадена с оригиналните наименования на местообитанията, съгласно йерархичната система на Единната европейска система за класификация на природните местообитания и показва пряката връзка с техните характеристики.

Класификация на местообитанията в ПП Шуменско плато съгласно EUNIS habitat classification

C : INLAND SURFACE WATERS

C2 - Surface running waters

C2.1 - Springs, spring brooks and geysers

C2.12 - Hard water springs

C2.121 - Petrifying springs with tufa or travertine formations

E : GRASSLANDS AND LANDS DOMINATED BY FORBS, MOSSES OR LICHENS

E1 - Dry grasslands

E1.1 - Inland sand and rock with open vegetation

E1.11 - Euro-Siberian rock debris swards

E1.111 - Middle European stonecrop swards

E1.2 - Perennial calcareous grassland and basic steppes

E1.21 - Helleno-Balkan [Satureja montana] steppes

E1.22 - Arid subcontinental steppic grassland ([Festucion valesiaca])

E1.222 - Moesio-Carpathian steppes

E1.2221 - Moesio-Carpathian feathergrass-fescue steppes

E1.2222 - Moesio-Carpathian andropogonid steppes

E2 - Mesic grasslands

E2.2 - Low and medium altitude hay meadows

F : HEATHLAND, SCRUB AND TUNDRA

F3 - Temperate and mediterranean-montane scrub

F3.2 - Submediterranean deciduous thickets and brushes

F3.24 - Subcontinental and continental deciduous thickets

F3.243 - Balkano-Hellenic deciduous thickets

F3.2431 - Moesian oriental hornbeam thickets

F3.2432 - Moesian lilac thickets

F3.2433 - Moesian Christ's thorn brush

H : INLAND UNVEGETATED OR SPARSELY VEGETATED HABITATS

H1 - Terrestrial underground caves, cave systems, passages and waterbodies

H3 - Inland cliffs, rock pavements and outcrops

H3.2 - Basic and ultra-basic inland cliffs

H3.2A - Illyrio-Helleno-Balkan [Potentilla] cliffs

H3.2A1 - Helleno-Balkan calcicolous chasmophyte communities

H3.2A13 - Balkan Range calcicolous chasmophyte communities

G : WOODLAND, FOREST AND OTHER WOODED LAND

G1 - Broadleaved deciduous woodland

G1.6 - [Fagus] woodland

G1.661 - Middle European dry-slope limestone beech forests

G1.7 - Thermophilous deciduous woodland

G1.73 - Eastern [Quercus pubescens] woods

G1.737 - Eastern sub-Mediterranean white oak woods

G1.7372 - Moesian white oak woods

G1.76 - Balkano-Anatolian thermophilous [Quercus] forests

G1.763 - Helleno-Moesian [Quercus dalechampii] forests

G1.A1 [Quercus] – [Fraxinus] – [Carpinus betulus] woodland on eutrophic and mesotrophic soils

G1.A1C - Southeastern European oak - hornbeam forests

G1.A1C3 - Moesian oak-hornbeam forests

G1.C - Highly artificial broadleaved deciduous forestry plantations

G1.C3 - [Robinia] plantations

G1.C4 - Other broadleaved deciduous plantations

G3.F - Highly artificial coniferous plantations

G3.F1 - Native conifer plantations

G3.F12 - Native pine plantations

G3.F2 - Exotic conifer plantations

1.12.3. Кратък преглед на минали изследвания на биологичното разнообразие.

Данни за флористичното, растителното и екосистемното разнообразие на територията на ПП “Шуменско плато” се дават в сравнително малко на брой литературни източници. Обща, предимно косвена информация за растителните съобщества и екосистеми, е посочена в някои фитогеографски и фитоценотични публикации, с основен обект на проучване България и Балканския полуостров (Adamovic 1908; Turrill 1929; Стоянов 1925, 1941, 1950; Йорданов 1936; Стефанов 1943; Jakucs 1961; Ганчев и др. 1963; Horvat et al. 1974; Бондев 1991, 1997; Цонев 2002, 2003; Кавръкова и др. 2005). Общи данни за флористичния състав, екологията, хорологията и консервационния статус на някои видове, могат да се намерят в източници, включващи информация за флората на България или други големи региони (Stojanoff 1926, 1930; Stefanoff 1936; Стефанов&Китанов 1962; Йорданов (ред.) 1963-1989; Велчев (ред.) 1984, Велчев и др. (ред.) 1992; Кожухаров (ред.) 1992, 1995; Димитров (ред.) 2002). Друга група литературни източници, даващи данни за флората на ПП “Шуменско плато”, са публикации посветени на флората на Шуменския регион (Давидов 1904; Урумов 1915; Стефанов 1926). Към тях могат да се отнесат и редица хорологични публикации и съобщения, съхранявани в банката за хорологична информация на българската флора (ИБ при БАН). Информация за редки видове е посочена в Червена книга на Шуменски регион. Първото целенасочено проучване върху флората и растителността на територията на ПП “Шуменско плато” е направено през 1992 година във връзка с разработването на Технически проект на план за управление на парка (Андреев 1992). Освен обща статистика и характеристика на компонентите на биологичното разнообразие, е дадена по-детайлна информация за видове с природозащитен статус и класификация на растителните съобщества.

По инициатива и с финансовата подкрепа на ДПП “Шуменско плато” и в сътрудничество със СКОПС при ЛТУ и катедра Структурна биология при ШУ “Константин Преславски”, през последните години са проведени проучвания, засягащи различни компоненти на биологичното разнообразие. Резултатите от тези проучвания са намерили място в направените отчети. Част от обобщената информация е докладвана на организирана от Дирекцията на парка и проведена на негова територия международна научна конференция (Nikolov 2005).

Съвременна информация за флористичния състав и синтаксономията на буковите съобщества и екосистеми се дава от проучване, посветено на буковите гори в България (Tzonev et al. 2006). На територията на парка са направени 20 фитоценотични описания, едно от които е избрано за холотип на нова за науката растителна асоциация (Tilio-Fagetum).

1.12.4. Приоритетни типове местообитания за територията (на базата на данни от ЛУП на ДГС-Шумен и ЛУП на ДЛС “Велики Преслав” за горско-дървесната растителност и нови теренни проучвания за растителността, флората и фауната в границите на Природния парк и Резервата) съгласно Директива 92/43 и Приложенията на Закона за биологичното разнообразие.

Класификация на природните местообитания на територията на ПП Шуменско плато съгласно Приложение 1 на Директива 92/43 и Приложение 1 на ЗБР

На територията на 33 Шуменско плато са установени 12 типа природни местообитания от приложение 1 на Директива 92/43, от които 5 са приоритетни (отбелязани са със звездичка). Към храстовите съобщества принадлежи един тип, тревните местообитания включват 4 типа, скалните са 2, един тип торфишно съобщество и горските са 4 типа местообитания.

4000 - TEMPERATE HEATH AND SCRUB

40A0 - *Subcontinental peri-Pannonic scrub (*Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества)

6000 - NATURAL AND SEMI-NATURAL GRASSLAND FORMATIONS

6100 - Natural grasslands

6110 - *Rupicolous calcareous or basophilic grasslands of the Alysso-Sedion albi (*Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi)

6200 - Semi-natural dry grasslands and scrubland facies

6210 - Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco-Brometalia) (Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco Brometalia))

6240 - *Sub-Pannonic steppic grasslands (*Субпанонски степни тревни съобщества)

6500 - Mesophile grasslands

6510 - Lowland hay meadows (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (Низинни сенокосни ливади)

7000 - RAISED BOGS AND MIRES AND FENS

7200 - Calcareous fens

7220 - *Petrifying springs with tufa formation (Cratoneurion) (*Извори с твърда вода с туфести формации (Cratoneurion))

8000 - ROCKY HABITATS AND CAVES

8200 - Rocky slopes with chasmophytic vegetation

8210 - Calcareous rocky slopes with chasmophytic vegetation (Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове)

8300 - Other rocky habitats

8310 - Caves not open to the public (Неблагоустроени пещери)

9000 – FORESTS

9100 - Forests of Temperate Europe

9150 - Medio-European limestone beech forests of the Cephalanthero-Fagion (Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion))

91G0 - *Pannonic woods with Quercus petraea and Carpinus betulus (*Панонски гори с Quercus petraea и Carpinus betulus)

91H0 - *Pannonian woods with Quercus pubescens (*Панонски гори с Quercus pubescens)

91M0 - Pannonian-Balkan turkey oak –sessile oak forests (Балкано-панонски церово-горунови гори)

1.12.5. Приоритетните типове природни местообитания (хабитати), които ще бъдат обект на мониторинг и на дейности по поддържане и възстановяване.

Природните местообитания, които ще са обект на дейности по поддържане, възстановяване и мониторинг са посочени с техните кодове. Разпределени са по групи въз основа на типовете дейности, които са предвидени за изпълнение. За местообитанията предвидени за плочтно възстановяване са посочени номерата на подотделите, където има потенциал за този вид дейност. Конкретните дейности по поддържане и възстановяване са разписани по типове местообитания и са представени в Част 4. Програма II.

1. Типове природни местообитания за поддържане и мониторинг на биологичното разнообразие

6110, 6210; 6240, 8210, 9150

2. Типове природни местообитания за площно възстановяване
 9150 – 228 з
 91G0 – 113 а; 137 д; 204 з; 228 м; 235 д; 241 д, е, и; 242 г; 247 е, к; 250 е, к; 251 б; 253 з, к; 256 в, г; 257 б;
 91M0 – 111 а, в; 112 а; 138 ж; 139 е; 199 н; 224 ж;
 91H0 – 200 з; 203 м, х; 206 в; 220 ж, з; 229 к, н;
 9180 – 4 л; 237 а;
3. Типове природни местообитания за функционално и структурно възстановяване
 40A0, 6510, 7220, 91G0, 91H0, 91M0.

На карта № 6, приложена отделно към Плана за управление, са показани типовете природни местообитания в М 1:10 000 в природния парк и резервата.

1.13. РАСТИТЕЛНОСТ

1.13.1. Класификация на растителността

1.13.1.1. Класификационна схема на растителността на Природния парк и Резервата.

Класификацията на растителността в ПП Шуменско плато, е осъществена по метода на Браун-Бланке. Установено е наличието на 16 типа растителни съобщества отнесени към 7 класа, 11 разреда, 11 съюза, 8 асоциации и 8 растителни групировки.

Rock crevice, scree and boulder-field vegetation

Class Asplenieta trichomanis (Br.-Bl. in Meier et Br.-Bl. 1934) Oberdorfer 1977

Order Parietarietalia judaicae Rivas-Martinez 1960 ex Br.-Bl. 1963 corr. Oberdorfer 1979

Alliance Cymbalarium-Asplenion Segal 1969

Association Cymbalarium muralis Gors 1966

Order Potentilletalia speciosae Quezel 1961

Alliance Ramondion nathaliae Ht. 1935

Community of *Inula ashersoniana*

Community of *Alyssum saxatile* and *Alussum rostratum*

Community of *Rhodax canus* and *Sedum ochroleucum*

Temperate grasslands, heaths and fringe vegetation

Class Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937

Order Arrhenatheretalia elatioris Tx. 1931

Alliance Arrhenatherion elatioris (Br.-Bl. 1925) Koch 1926

Community of *Agrostis capillaris*

Class Festuco-Brometea Br. Bl. et Tx. 1943

Order Festucetalia valesiaca Klika 1931

Alliance Festucion valesiaca Klika 1931

Association Bothriochloetum (Andropogonetum) ischaemi (Krist. 1937) Pop 1977

Community of *Festuca valesiaca*

Community of *Chrysopogon gryllus* and *Festuca valesiaca*

Order Astragalo-Potentilletalia Micevski 1970

Alliance Saturejon montanae Horvat 1962

Community of *Satureja kitaibelii* and *Thymus jankae*
Order Seslerietalia rigidae Gergely 1967
Alliance Seslerion rigidae Zolyomi 1939
Community of *Sesleria latifolia* and *Festuca dalmatica*
Class Koelerio-Corynophoretea Klika in Klika et Novak 1941
Order Alysso-Sedetalia Moravec 1967
Alliance Alysso-Sedion albi Oberdorfer et Muller in Muller 1961

Temperate broadleaved forests and scrub

Class Quercetea pubescentis (Oberdorfer 1948) Doing Kroft 1955
Order Fraxino orni-Cotinetalia Jakucs 1961
Alliance Syringo-Carpinion orientalis Jakucs 1959
Association Arabio turritae-Carpinetum orientalis Tzonev 2002
Order Quercetalia pubescentis-petreae Br.-Bl. (1931) 1932
Alliance Quercion confertae Horvat 1949
Association Quercetum frainetto-ceris Rudski 1955
Association Quercu-Carpinetum moesiicum 1949
Class Quercu-Fagetalia Br.-Bl. et Vlieger 1937
Order Fagetalia sylvaticae Pawłowski et al. 1928
Alliance Cephalanthero-Fagion sylvaticae Tüxen 1955
Association Tilio tomentosae-Fagetum sylvaticae Tzonev et al. 2006
Class Rhamno-Prunetea Rivas Goday et Borja 1961
Order Prunetalia spinosae Tüxen 1952
Alliance Pruno tenellae-Syringion B. Jovanovic 1979
Association Botryochloo-Paliuretum B. Jovanovic 1973
Association Prunetum tenellae Soo 1957 s.l.

1.13.1.2. Кратка характеристика на растителността на Природния парк и Резервата.

Хазмофитните съобщества на територията на защитената местност се отнасят към ендемичния за Балканския полуостров съюз *Ramondion nathaliae*, обединяващ скални фитоценози на варовикови субстрати. Установени са групировките *Inula ashersoniana* comm., *Alyssum saxatilis* and *Alussum rostratum* comm. и *Rhodax canus* and *Sedum ochroleucum* comm. Те имат отворен характер и се развиват в пукнатините на отвесните скални венци и на отделни скали и скални комплекси. Характеризират се с участие на редица редки видове. Локално разпространение върху стар зид до алеята водеща към пещерата “Бисерна” имат фрагменти от асоциацията *Symbalarietum muralis*. Освен от основния диагностичен вид *Symbalaria muralis*, който у нас е подивял след култивиране, обликът на съобществата се дава от *Asplenium trichomanes* и видове от клас Briophyta.

Растителната групировка *Agrostis capillaris* comm. включва мезофитни ливадни фитоценози с ограничена площ. Характеризира се с участието на мезофитни видове, диагностични за клас *Molinio-Arrhenatheretea* и разред *Arrhenatheretalia* (*Agrostis capillaris*, *Arrhenatherum elatius*, *Trifolium arvense*, *Poa pratensis* и др.).

Ксерофитните тревни съобщества на територията на ПП “Шуменско плато” се отнасят към разреда *Festuco-Brometea*. В зависимост от флористичния им състав, екологичните условия и начина им на възникване те се разделят на няколко групи. Към първата група се отнасят субконтинентални затворени власаткови пасища и тревни площи от съюза *Festucion valesiacaе*. Мезоксерофитните съобщества от ливадно-степен тип се характеризират с двуетажна пространствена структура с доминиране съответно на садината и на валезийската власатка (*Chrysopogon gryllus* and *Festuca valesiaca* comm.). В отделни микрогрупировки съдоминанти са *Dichantium ischermum* и видове от род *Trifolium*. Тези фитоценози са възникнали

вторично на мястото на унищожени в далечното минало гори и имат малък дял в растителната покривка на парка (0,6%).

В резултат на отъпкване и на почвена ерозия в голяма част от ливадните степи са протекли процеси на деградация и са се трансформирали в съобщества с доминиране на *Dichantium ischemum* (асоциация *Bothriochloetum* (*Andropogonetum*) *ischaemi*).

При режим на интензивна паша, при отъпкване и уплътняване на повърхностния почвен хоризонт и с навлизането на повече рудерални видове, в друга част от ливадните степи е редуциран първия етаж от високи житни треви. Тези съобщества са отнесени към групировката *Festuca valesiaca* comm.

Втората група ксерофитни тревни фитоценози включва сухи петрофитни степни тревни съобщества от Балканския съюз *Saturejon montanae* (*Saturejo-Thymion*). Те имат отворен мозаичен характер и са формирани на склонове с деградирани хумусно-карбонатни почви. Общото проективно покритие варира от 30 до около 50-60%. Видовият състав на тези съобщества представлява смесица между хазмофити, многогодишни житни треви и ниски храстчета и полухрасти. Най-често преобладават *Satureja montana* ssp. *kitaibelii*, *S. coerulea*, *Festuca dalmatica*, *Stipa capillata*, *Carex humilis*, *Koeleria simonkaii*, *Thymus jankae*, *Th. zygioides* и *Achillea clypeolata*. Обособена е групировката *Satureja kitaibelii* and *Thymus jankae* comm.

Третата група ксерофитни тревни фитоценози е формирана от съобщества, доминирани от калцифилните *Sesleria latifolia* и *Festuca dalmatica* (*Sesleria latifolia* and *Festuca dalmatica* comm.). Тези съобщества се отличават със сравнително висока степен на общо покритие (около 80%). Синтаксономично се отнасят към съюза *Seslerion rigidae*.

На малки площи върху примитивни почви се развиват отворени, ксерофилни пионерни съобщества от съюз *Alyso alyssoidis-Sedion albi*. В тях преобладават едногодишни и сукулентни растения. Най-често се срещат *Alyssum alyssoides*, *Sedum album*, *S. ochroleucum*, *Acinos arvensis*, *Arabis recta*, *Arenaria serpillifolia*, *Erophila verna*, *Medicago minima*, *Poa bulbosa* и др. Обикновено тези съобщества образуват комплекси с ксерофитните тревни съобщества (клас *Festuco-Brometea*) и с отворените ксеротермни гори и храсталаци, доминирани най-често от асоциациите *Arabio turritae-Carpinetum orientalis*, *Rhamno-Paliuretum* и *Prunetum tenellae*.

На територията на ПП Шуменско плато, голямо разпространение имат съобществата с доминиращо участие на келяв габър (26,9%). По-голяма част от тях са вторични, възникнали на мястото на унищожени в миналото ксерофитни благуново-церови и косматдъбови и в по-редки случаи на ксеромезофитни габърново-горунови и букови гори. Може да се предположи, че първичен произход имат келявогабъровите гори и храсталаци, развиващи се на ерозирани скалисти участъци. В синтаксономично отношение, фитоценозите на келявия габър се отнасят към Карпато-Балканския съюз *Syringo-Carpinion orientalis* и описаната за територията на Дунавската равнина асоциация *Arabio turritae-Carpinetum orientalis*. В дървесно-храстовия етаж, освен келявия габър участват още *Quercus pubescens*, *Q. dalechampii*, *Ulmus minor*, *Fraxinus ornus* и *Carpinus betulus*. В тревния хоризонт високо обилие и константност имат *Festuca heterophylla*, *Melica uniflora*, *Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*, *Sesleria latifolia*, *Ruscus aculeatus* и *Dactylis glomerata*.

Смесените термофилни дъбови гори на територията на ПП Шуменско плато се отнасят към съюз *Quercion confertae* и асоциация *Quercetum confertae-cerris*. Характеризират се с разнообразна вертикална структура. В част от тях са представени два фитоценотични хоризонта (1 и 3), а в някои – три (1, 2 и 3). Основни едификатори са *Quercus cerris* и *Q. dalechampii*, а в определени участъци съедификатори са *Carpinus orientalis* и *C. betulus*. Единично участие има и *Quercus frainetto*. Във фитоценотичния хоризонт на храстите участват *Fraxinus ornus*, *Cornus mas*, *Pyrus pyraeaster*, *Crataegus monogyna*, *Ligustrum vulgare* и др. В тревния синузий константно участие имат и други видове диагностични за клас *Quercetum pubescentis* и разред *Quercetalia pubescenti-petreae* – *Lathyrus laxiflorus*, *Festuca heterophylla*, *Poa nemoralis* и др. Част от смесените дъбови гори на територията на ПП “Шуменско плато” са остатъци от коренната, макар и повлияна от човешката дейност

растителност. Към тях се отнасят и някои съобщества с изкуствен произход (култури), които имат структурни и флористични черти, характерни за естествените гори от този тип.

Най-голямо разпространение на територията на ПП Шуменско плато имат мезофитните и ксеромезофитните гори с доминиране и съдоминиране на обикновен габър и горун (28,2%). Те се отнасят към коренната растителност, макар че голяма част от тях са силно повлияни от човешката дейност и имат издънков произход. Заемат предимно сенчести изложения и сравнително по-влажни почви. Освен основните едификатори, в състава на дървесния хоризонт участват още *Fagus sylvatica*, *Carpinus orientalis*, *Quercus frainetto*, *Q. cerris* и *Populus tremula*. Храстовият синузий е съставен от индивиди на *Crataegus monogyna* и *Coryllus avellana* и по рядко на *Fraxinus ornus*. С изключение на мезофитния *Lamiasstrum galeobdolon*, останалите основни доминанти сред тревите са характерни за термофилните дъбови гори - *Poa nemoralis*, *Brachypodium sylvaticum*, *Festuca heterophylla* и *Melica uniflora*. Характерен за този тип гори е и мезофитния пролетен синузий с участие на *Corydalis* spp., *Anemone* spp., *Ranunculus ficaria*, *Scilla bifolia* и др. Описваните съобщества на територията на ПП "Шуменско плато", развиващи се на варовити почви и имащи флористичен състав, близък, както до мезофилните габъррови, така и до термофилните дъбови гори, се отнасят към клас *Quercetalia pubescentis*, разред *Quercetalia pubescentis* – *petraeae*, съюз *Quercion confertae* и асоциация *Quercio-Carpinetum moesiicum* s.l.

Горите с преобладание на обикновен бук се отнасят към термофилните букови гори на варовик от съюз *Cephalanthero-Fagion sylvaticae*. За България е известна асоциацията *Tilio tomentosae-Fagetum sylvaticae*, описана за района на Шуменско плато и Драгоевска планина. Едификаторът е представен с нископланинския си термофилен екотип, известен у нас като мизийски бук (*Fagus moesiaca*). В дървостоя с различно обилие участват още *Carpinus betulus*, *Quercus dalechampii*, *Q. frainetto*, *Q. cerris*, *Tilia tomentosa* и др. Храстов етаж почти никъде не се формира, а за тревния синузий е характерно участието на редица ксерофитни видове от съседните дъбови и габърово-горунови гори - *Glechoma hederacea*, *Hedera helix*, *Lathyrus laxiflorus*, *Melissa officinalis*, *Mercurialis perennis*, *Milium effusum*, *Muscari botryoides*, *Polygonatum latifolium*, *P. multiflorum*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*, *Tamus communis*, *T. tomentosa*, *Viola riviniana* и др. Най-често доминанти са *Rubus hirtus*, *Poa nemoralis*, *Brachypodium sylvaticum*, *Galium odoratum*, *Festuca heterophylla*, *Lamiasstrum galeobdolon*, *Sanicula europaea*, *Cyclamen coum* и *Carex sylvatica*. Участват също и редица видове от семейство *Orchidaceae*, характерни за съобществата на съюз *Cephalanthero-Fagion* - *Epipactis* spp., *Cephalanthera* spp., *Neottia nidus-avis*, *Dactylorhiza saccifera*.

Вторичните съобщества, доминирани от драка се отнасят към асоциацията *Botryochloa-Paliuretum*. Участието на отделни индивиди или групи от *Carpinus orientalis*, *Quercus pubescens*, *Fraxinus ornus*, *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna* и др., показва, че тези съобщества са възникнали на мястото на деградирани и унищожени дъбови и келявогабъррови гори и храсталаци. Често те формират комплекси с ксеротермните тревни фитоценози, главно от асоциацията *Bothriochloetum (Andropogonetum) ischaemi* и имат сходен флористичен състав.

Символично участие (0,08%) в растителната покривка на ПП Шуменско плато имат ниските храстови фитоценози от асоциация *Prunetum tenellae* s.l. Характерен вид е *Amygdalus nana*. Тези вторични съобщества от перипанонски тип се срещат върху ерозирани терени в комплекс с храсталаци на *Syringa vulgaris*, *Paliurus spina-christi*, *Prunus spinosa*, *Carpinus orientalis* и ксерофитни тревни съобщества.

Карта № 7, приложена отделно към Плана за управление е Карта на растителността в М 1:10 000.

1.13.2. Характеристика на горско-дървесната растителност

Представената информация е на база резултатите от **проведената инвентаризация** за нуждите на ЛУП на ДЛ-Шумен, 2002 г. и ЛУП на ДДС “Велики Преслав”, 2002 г., **актуализирана** с изискванията поставени с Наредба № 6 от 5 февруари 2004 г. за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловно-стопанските райони в Република България, чл.6(2); чл.34.(1);чл.35.(1).

1.13.2.1. Инвентаризация на горите и земите на ПП Шуменско плато

Инвентаризацията на горите и земите на природния парк е изпълнена съгласно Наредба № 6/05.02.2004 г. за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловно-стопанските райони в Република България и допълнителните изисквания заложиени в Заданието за разработване на плана за управление на природния парк. Като изходна информация за характеристика на горско-дървесната растителност са използвани данни от проведените инвентаризации при изработване на ЛУП на ДЛ “Шумен”, 2002 г. и ЛУП на ДДС “Преслав”, 2002 г. С оглед максималното проучване на горско-дървесната растителност на територията на парка са извършени теренни изследвания. Особено внимание е отделено на Резерват “Букака”, който не е бил обект на инвентаризация при устройването на горите на ДЛ “Шумен” през 2002 г.

1.13.2.2. Райониране на растителността – Горскорастително райониране на България -1983 г.

Общата площ на горите и земите от горския фонд в парка е 3905,3 ха. ПП „Шуменско плато” е разположен в Мизийската горско-растителна област, Шуменско – Провадийски плата. Попада изцяло в долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (от 0 до 600 – 800 м.) на Северна България.

Наблюдават се три основни части в морфологията на релефа на природния парк, които се отличават с характерните си особености.

- Силно изразен платовиден характер (м. „Илчов баир”)
- Ридово възвишение (северозападна част)
- Обширен скат (м. „Кьошките”)

Средната надморска височина на терена е 427 м. Най-високата точка, намираща се в м. Търнов табия” е 502 м., а най-ниската е 200 м, в югоизточните подножия на скалните венци. Дървопроизводителните площи на парка обхващат терени с надморска височина от 225 м до 500 м.

1.13.2.3. Месторастения и местообитания – Класификационна схема на типовете горски месторастения в НРБ – 1983 г.;

Според класификационната схема на типовете горски месторастения в България, ПП „Шуменско плато” попада в Мизийската горско-растителна област, долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори с надморска височина от 0 до 800 м (МТЮ-I) и долен пояс на дъбовите гори (М-I-1, М-I-2, М-I-3), с надморска височина от 0 до 800 м. Преобладават свежите месторастения на излужена хумусно-карбонатна почва МТЮ-I С2 (121) с площ 1069,2 ха или 30,4% от общата залесена площ, свежите тъмно сиви горски почви на сенчести месторастения М-I-2 Д2 (12) на площ от 791,4 ха (22,5%) и хумусно-карбонатна почва на сухи месторастения МТЮ-I НВ1 (122) – 742,1 ха или 21,1%. Установените типове месторастения, съобразно изискванията на композиционното решение и разпротранените защитени растения и животни служат, като основа при избора на бъдещия състав на растителността в парка.

Таблица 5 Разпределение на залесените площи по типове месторастения в ПП

Област, пояс, влажност и богатство	М-I-2 D2 (12) %	М-I-2 Д1 (13) %	М-I-2 СД2 (14) %	М-I-2 С1 (15) %	М-I-3 С2 (18) %	М-I-3 С1 (19) %	М-I-3 С2,1 (20) %	М-I-3 В1,2 (21) %	МТЮ -I С2 (121) %	МТЮ -I НВ1 (122) %	МТЮ -I А0,1 (123) %	МТЮ -I В1,12,2 (131) %	МТЮ -I А0, А1 (132) %	М-I-2 В1 (138) %	М-I-3 ВС2 (139) %	Общо
Площ ха	791,4	253,2	418,5	77,4	28,1	3,5	35,2	10,6	1069,2	742,1	10,6	3,5	14,1	59,8	1,1	3517,2
Проценти	22,5	7,2	11,9	2,2	0,8	0,1%	1,0	0,3	30,4	21,1	0,3	0,1	0,4	1,7	0,0	100,0

Характеристиките на типовете месторастения са дадени в част Приложения, Приложение 2

1.13.2.4. Типологична йерархия за ландшафтите е представена в т. 1.19.

1.13.2..5. Обобщена характеристика на горско-дървесната растителност

Специфичните природни условия на Шуменското плато са благоприятствали развитието на богата и мнгообразна растителна покривка.

В ПП „Шуменско плато” са разпространени над 95 дървесно- храстови екосистеми (Ботаническа характеристика на Шуменско плато, 1992 година). Най-широко разпространение имат екосистемите на келявия габър, обикновенния габър и мизийския бук. Най-общо екологически растителната покривка се отличава с преобладаване на ксерофилни и същевременно повече или по-малко термофилни елементи, които са разпространени в почти всички части на природния парк. Те са представени главно от екосистемите на келявия габър (*Carpinus orientalis*), косматия дъб (*Quercus pubescens* Willd), цера (*Quercus cerris* L.), благуна (*Quercus frainetto* Ten.), люляка (*Syringa vulgaris* L.), драката (*Paliurus spina-christi*) и др.

Мезофилните и същевременно мезотермални елементи са по-ограничено разпространени. Главни техни представители са обикновенния габър (*Crpinus betulus* L.), Зимен дъб (*Quercus robur*), сребролистната липа (*Tilia argentea*, Т. *Tomentosa*), бряста (*Ulmus campestris*). Доста близки до мезофилните екосистеми са и тези на мизийския бук (*Fagus sylvatica* L. ssp. *Moesiaca*), но те трябва да се разглеждат като междинни с ксерофилните.

Екосистемите на келявия габър заемат 921,3 ха и в по-голямата си част са смесени. Разпространени са в източните и южните части на парка. Поради влиянието на антропогенния фактор, келявият габър има по-често храсталачен хабитус.

Обикновеният габър заема 25,4% от площта на парка. Той принадлежи към коренната растителност на платото. Горите имат издънков произход и храсталачен хабитус.

Екосистемите на мизийския бук се отличават с висока склопеност на дървостойките и имат слабо-развит храстов етаж, който се състои от леска, кучешки дрян, чашкодрян, глог и др. Той също принадлежи към коренната растителност на Шуменското плато. В състава на буквите гори участват и дървесни видове, като обикновен габър, цер, благун, келяв габър, дива череша, зимен дъб и др.

Обликът на растителността, като цяло в ПП „Шуменско плато”, се определя от екосистемите на дърветата и храстите.

В Приложение № 3 са представени най-разпространените дървесни видове на територията на парка

В Приложение № 4 е представено Разпределение на залесената площ по видове гори, дървесни видове и класове на възраст в хектари.

1.13.2.6. Характеристика по видове гори

Обобщени данни от таксацията на горите и земите в ПП „Шуменско плато” са представени в Таблица № 6.

Таблица № 6 Разпределение на общата площ по вид на земята

Вид на горите	Естествени насаждения	Култури	Незалесена площ за залесяване	Недървопроизводителна площ	Всичко
Иглолистни	0	575	12	35	622
Широколистни високостъблени	427	50	26	34	537
Реконструкции	1002	5	13	160	1180
Издънкови за превръщане	1421	0	0	106	1527
Нискостъблени	15	22	0	2	39
ОБЩО	2865	652	51	337	3905
Процент	73,4%	16,7%	1,3%	8,6%	100,0%

От таблицата се вижда, че 90,1% от площта на парка е залесена, а останалата – 9,9% е незалесена. Голите дървопроизводителни площи заемат 1,3% или 51 ха, от които голините са 47 ха, а сечищата 4 ха. Голите недървопроизводителни площи заемат 8,6% - 337 ха, като най-голяма е площта заета от поляни 196 ха, следвани от пътищата и просеките 80 ха и нелесопригодните площи 64 ха.

Фиг. 4 Диаграма за разпределение на площите по вид на земята

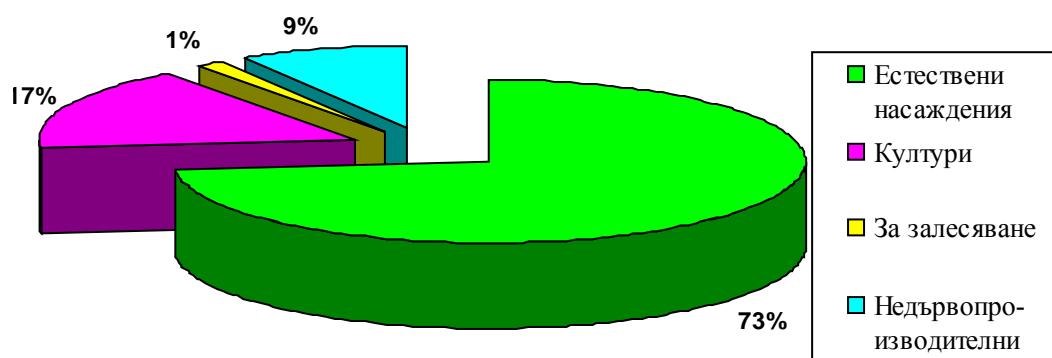

Таблица 7 Разпределение на залесената площите по видове гори

Вид на горите	Залесена площ ха	Процент спрямо залесената площ	Процент спрямо общата площ
Иглолистни	562	15,98%	14,39%
Широколистни високостъбл.	528	15,01%	13,52%
Реконструкции	1014	28,83%	25,97%
Издънкови за превръщане	1376	39,13%	35,24%
Нискостъблени	37	1,05%	0,94%
В с и ч к о	3517	100,00%	90,06%

Иглолистните гори са 16% и представляват предимно чисти култури от черен бор – 414 ха от общо 562 ха иглолистни. Преобладават тези от II клас на възраст (от 21 до 40 години). Средният бонитет на иглолистните гори е **трети** (3,2), а средната пълнота – 0,8. Дървесният запас на иглолистните гори е 135 900 м³, като 89,6% от него е делът на черния бор.

Широколистните високостъблени гори са с обща залесена площ 528 ха, което представлява 15%. Преобладават буквите насаждения, които са на площ от 263 ха, следвани от смесените широколистни – 175 ха, церовите – 8 ха, дъбовите – 7 ха. С площи от 2 до 6 ха са представени габърите, ясените, липовите и др. гори. Най-голям дял от широколистните високостъблени гори заемат тези от VI клас на възраст (от 101 до 120 г.) – 334 ха, предимно букви. Средният бонитет на широколистните високостъблени е **втори** (2,3). Пълнота на широколистните високостъблени е 0,72. Запасът им е 148 620 м³, като и тук най-голямо е участието на бука, чийто дървесен запас е 117 800 м³.

Реконструкцията заемат една значителна част от насажденията в ПП “Шуменско плато”. Те са 29% от общата залесена площ – 1014 ха. Преобладават насажденията от III клас на възраст (от 41 до 60 г.), с площ от 742 ха, като най голям е делът на келявия габър – 614 ха. Средния бонитет е **четвърти** (4,2). Средната пълнота на тези гори е 0,77. Общият дървесен запас на горите за реконструкция е 35 580 м³, от които 16 650 м³ е запасът на келявия габър.

Издънковите гори за превръщане са най-разпространените гори в парка. Те заемат площ от 1376 ха, което е 39% от общата залесена площ. Основен дървесен вид в тези гори е:

Габър – 739 ха;

Бук – 404 ха;

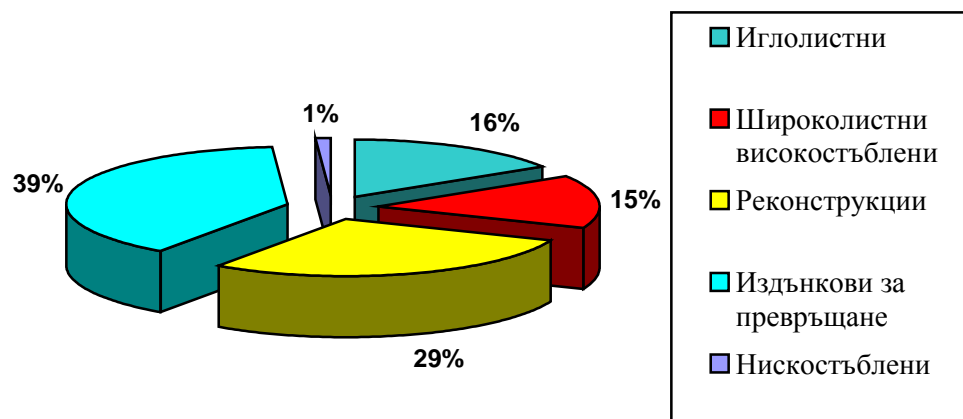
Дъб – 159 ха;

Цер – 25 ха, липата и други.

Най-голям дял заемат зрелите насажденията на възраст над 61 г., които са на площ от 403 ха или 35,6% от тези гори. Издънковите гори за превръщане са със среден бонитете **втори** (2,0) и средна пълнота 0,74. Издънковите гори са с общ дървесен запас 279 855 м³, от които 152 785 м³ заема обикновеният габър.

Нискостъблените гори имат незначително участие в ПП “Шуменско плато”. Това са предимно акациевите насаждения с изкуствен произход – 33 ха. Общата площ на нискостъблените гори е 37 ха. Горите до 20 г. са на площ от 15 ха, а тези над 21 г. са 22 ха. Средния бонитет на нискостъблените гори е **четвърти** (3,6), а пълнота им е 0,7. Общият запас на нискостъблените гори е 2 975 м³ от акация.

Фиг. 5 Диаграма за разпределение на площта по видове гори

1.13.2. 7. Характеристика на санитарното състояние.

Общото санитарно състояние на горите от ПП „Шуменско плато“ е добро. То се определя в голяма степен от факта, че голяма част от насажденията и културите се развиват при оптимални условия върху средно богати и богати месторастения, добре запасени с хумус и азот, и благоприятна киселинност.

За установяване появата и разпространението на болести, вредители и други повреди целогодишно наблюдение водят служители на ДГС – Шумен и ДЛС „Преслав“.

ПП „Шуменско плато“ попада в района на дейност на Лесозащитна станция гр. Варна.

Под контрола на РДГ – Шумен два пъти в годината през вегетационния период – пролет и есен се провежда лесопатологично обследване.

При откриване на вредители, причинители на болести и повреди се сигнализира от специалистите по горско стопанство.

Като много посещават район има случаи за патологични изменения по горскодървесната растителност в ПП или появата на вредители да сигнализират и граждани. Като специален обект за Шуменци провеждането на мероприятия или непровеждането на такива в ПП е тема на коментар от гражданството.

Лесопатологичните обследвания през последните години показват, че в парка не са констатирани вредители, повреди и болести, които нарушават или в близкото десетилетие ще нарушат функциите на горите или застрашат и влошат здравословното им състояние.

При маршрутно обхождане и наблюдение се констатира наличието на редица патогенни гъби: брашнеста мана (*microsphaera*), деформация на листата (*taphrina*), гниене на дърветата (*polyporus*), трахеомикоза, *dotistroma pini*.

Брашнестата мана напада младите леторасли.

Деформацията на листата представлява вдлъбвания от долната страна на листата.

Гниенето на дървесината се констатира предимно в буквите насаждения и се установява предимно по характерното оцветяване на кората и при разкриване на отсечена дървесина.

Косвен признак е и наместа наблюдаваното суховършия.

Трахсомикозата е установена по опадалите клонки на дъбовите дървостои.

Дотистрома пини – петносване на иглиците по белия и черния бор, причинява опадване на тригодишните и двегодишни иглици по клонките и намалява жизнеността на дървостоя.

Към настоящия момент гъбните заболявания като цяло не нанасят чувствителни поражения на горскодървесната растителност, особено що се касае за типичните за района дървесни видове. Това не се отнася за повредите и гниенето по бука, което с годините ще става все по-осезателно, особено в издънковите гори.

Това не се отнася за състоянието и на изкуствено внесените дървесни видове като ясен, явор, бреза. По тях повредите и съхненето е значително (3^{-та} степен) и води до постепенното им отпадане. За щастие площта им е изключително малка и по скоро става дума за видово разнообразие отколкото за формиране на дървостой от нетипична растителност.

Значително по-голяма е площта на иглолистните гори 562 ха/16%, където са установени единични изсъхнали и съхнещи дървета, но като цяло към момента насажденията са в добро състояние, имайки в предвид месторастенията върху, които са създадени.

От насекомните вредители се наблюдават листогризещите – педомерка и листоврътка, горски градинар и др.

По масирано (на площ около 1500 ха) нападение от педомерка е регистрирано през 1994 г., когато е проведена авиобиологична борба като е допуснато обезлистяване около 10%.

Педомерка е регистрирана и през 2007 г. в отдел 257"в" състав (кгбр 10, гбр, мжд), на площ 16,2 ха причинила обезлистяване 30 – 40%; отдел 253"б" (гбр 10, бк, здб), на площ 4,9 ха с обезлистяване 10%; отдел 248"б" (гбр 7, бк 2, здб 1), на площ 19,6 ха.

В ПП „Шуменско плато” са регистрирани и единични повреди от абиотични фактори като: снеголом, ледолом, ветролом. Повредените дървета, заедно с единично съхнещите такива се усвояват като суха и паднала маса или едновременно с предвидения вид сеч.

1.13.2.8. Справка за проведените мероприятия по време на действие на Лесоустройственият проект на ДГС-Шумен, 2002 г. и на ДЛС “Велики Преслав”, 2002 г.:

В изпълнение на Лесоустройствените проекти от 2002 г. на ДГС „Шумен” и ДЛС „Преслав”, са проведени горскостопански мероприятия, изразяващи се в извеждане на възобновителни, отгледни, санитарни и ландшафтни сечи.

Таблица 8 Проведени мероприятия в ПП „Шуменско плато” в изпълнение на Лесоустройствения проект 2002 г. в периода 2002 – 2006 г.

ДГС – Шумен		
Вид на сечта	Площ в хектари	Кубатура м ³
Ландшафтна главна		
1. Гола - СПМ	-	265
2. Реконструкция - СПМ	-	140
3. Постепенна – осеменителна фаза	44.0	1075
4. Постепенна – осветителна фаза	38.8	2120
Ландшафтна отгледна сеч		
1. Осветление	62,9	-
2. Прочистка	0.7	85
3. Прореждане	103.5	1875
- иглолистни	88.7	1645
- широколистни	14.8	230

3.Пробирка, в т.ч. СПМ	201.00	11905
4.Селекционна сеч	6.1	220
5.Санитарни сечи	150.0	2805
- иглолистни	3.8	60
- широколистни	146.2	2745
Всичко:	607,0	20490
ДДивС „Преслав”		
1. Пробирка	37,2	1750
в т.ч. в издънкови за превръщане	37,2	1750
2. Селекционна сеч	27,7	1180
в т.ч. в издънкови за превръщане	27,7	1180
3. Санитарна сеч	15,6	1260
в т.ч. в иглолистни	12,7	1215
в т.ч. в издънкови за превръщане	2,9	45
4. Суха и паднала маса	-	220
в т.ч. в издънкови за превръщане	-	220
5. Изсичане на подлеса с мат. добив	12,9	200
в т.ч. в издънкови за превръщане	12,9	200
Всичко:	93,4	4610

1.13.2.9. Инвентаризацията на горите и земите в Резерват “Букака”

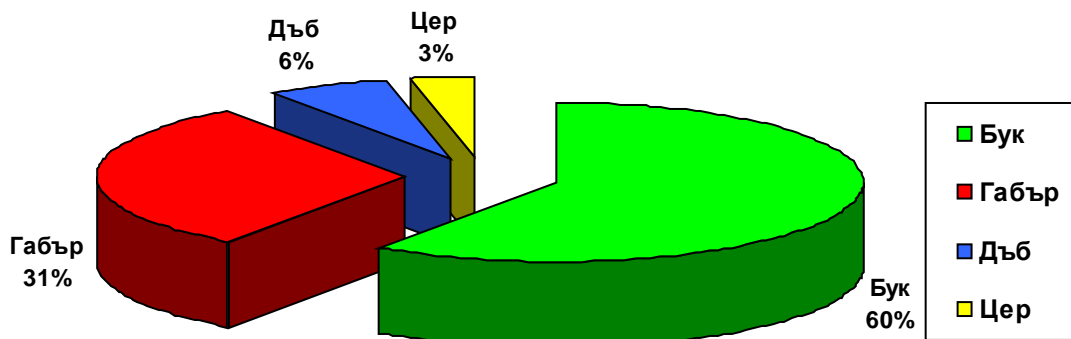
Общата площ на горите и земите от горския фонд в Резерват “Букака” е 62,6 ха. Преобладаващата надморска височина е 450 м, наклонът е 5°, а изложението му е североизточно. Почвата е тъмно-сива, песъчливо-глинеца, слабо каменлива, свежа, рохка, много дълбока, богата. Типа месторастене на резервата е М-І-2, Д2 (12).

Насажденията са естествени със семенен произход. Залесената площ е 62,2 ха. Широколистните високостъблени букови гори заемат 41.9 ха или 67% от площта на резервата. Останалите 20,3 ха са смесени широколистни.

По дървесни видове площта на Резерват „Букака” е разпределена както следва:

Бук	–	37 ха
Габър	–	19 ха
Зимен дъб	–	4 ха
Цер	–	2 ха

Фиг. 6 Диаграма за разпределение на площта по дървесни видове

От V клас на възраст (от 81 до 100 г.) са 12,8 ха, а с най-голямо участие е дървостоят от VI клас на възраст (от 101 до 120г.) – 49,4 ха.

Средният бонитет е първи (1,3).

Средната пълнотата на насажденията включени в резервата е 0,77.

Общият дървесен запас е 26410 м³. Разпределен по дървесни видове както следва:

Бук	–	19200 м ³
Габър	–	5910 м ³
Зимен дъб	–	945 м ³
Цер	–	355 м ³ .

Фиг. 7 Диаграма за разпределение на запаса по дървесни видове

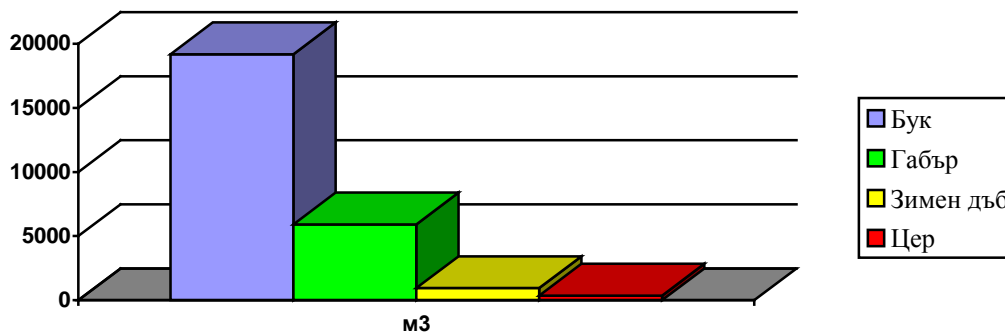

Таблица 9

Разпределение на залесената площ по видове гори, дървесни видове и класове на възраст в хектари в Резерват „Букака”.

Вид на горите	1-20г	21-40г	41-60г	61-80г	81-100г	101-120г	121-140г	над 140	Всичко	%
Иглолистни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Широколистни високоствъблени	0	0	0	0	13	49	0	0	62	1,76
Бук	0	0	0	0	3	34	0	0	37	1,05
Дъб	0	0	0	0	1	3	0	0	4	0,11
Цер	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0,06
Габър	0	0	0	0	9	10	0	0	19	0,54
Реконструкции	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Издънкови за превръщане	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Нискоствъблени	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Общо	0	0	0	0	13	49	0	0	62	1,76

Карта № 8, приложена отделно към Плана за управление е Карта на горските насаждения в М 1:10 000.

1.14. ФЛОРА

1.14.1. Низши растения и гъби:

1.14.1.1. Водорасли

Данните за биоразнообразието на алгофлората на защитени природни територии в България са ограничени (Temniskova et al. 2005), а североизточните райони на страната са почти напълно неизследвани. ПП „Шуменско плато” не представлява изключение в това отношение.

При полеви изследвания, проведени през лятото на 2005 и 2006 г., по северната и западна граница на ПП „Шуменско плато” са установени две находища на рядък вид от групата на червените сладководни водорасли (Rhodophyta) - *Batrachospermum arcuatum* (Stancheva and Vis, 2006). Авторите съобщават този вид за първи път за алгофлората на България. Видовете от род *Batrachospermum* са известни като индикатори на природно чисти води с ниско съдържание на неорганични азотни и фосфорни фосфорни, както и органични съединения. Добрата индикаторна стойност на *Batrachospermum arcuatum*, се потвърждава от установяването му и в други защитени природни територии в България: Природните паркове „Русенски Лом”, „Витоша” и „Рила” (Stancheva and Vis, in press).

Находището на западната граница на ПП „Шуменско плато” се характеризира и с развитието на харови водорасли (*Chara* sp., Chlorophyta) широко използвани като биоиндикатори при мониторинг на различни типове сладководни екосистеми.

Посочените данни за алгофлората на ПП „Шуменско плато” в комбинация с наличието на различни типове водни басейни в Парка са предпоставка за установяването на богата и разнообразна водораслова флора. Системното проучване на алгофлората на ПП „Шуменско

плато” вероятно ще обогати с много нови видове алгофлората на България. Водораслите са отлични биоиндикатори на състоянието на водата и с успех се прилагат в оценката и биомониторинга на различни типове стоящи и течащи повърхностни води.

1.14.1.2. Лихенизирани гъби (лишеи)

До началото на настоящото проучване, за ПП “Шуменско плато” липсва информация в специализираната литература за лихенизираните гъби, срещани се на териториите на парка и резервата.

Развитието на лишеите на територията на ПП “Шуменско плато” и на резерват “Букака” е обусловено от преобладаващия терен на платото, който е силно окастен. С изключение на бликащите в подножието на платото карстови извори, на територията му липсват течащи води. Единствено река Поройна води началото си от м. Къшкорево. Дъждовната вода в района лесно се просмуква в пукнатини или в дълбоките почвени слоеве. Това, в комбинация със сравнително по-суровите зимни условия и топлото лято, определящи континенталния характер на климата на платото, както и относително малката денивелация на терена е една от основните причини изобилието на лишеите тук да не бъде толкова голямо, каквото е в други части на страната. На тези неблагоприятни повърхностно почвено-климатични условия се дължи относително слабата представеност на отделни семейства лихенизирани гъби и участието им с един, два или няколко вида. Това се дължи както на липсата на постоянни, влажни климатични условия в горите, така и на състоянието и влажността на почвата, където обикновено се развиват лишеите от семейства *Cladoniaceae*, *Parmeliaceae*, *Physciaceae*.

На територията на ПП “Шуменско плато” и на резерват “Букака” са установени 51 вида лихенизирани гъби (Приложение 5), което е почти 6 % от видовете, известни до момента за България (Mayrhofer et al., 2005; Vondrak, 2006; Vondrak & Slavikova-Bayerova, 2006; Krzewicka et al. 2007). От тях 8 вида (или около 1 % от общия брой) са установени на територията на резерват “Букака”, съответно 49 са намерени на територията на парка. Според съвременната схема лихенизираните гъби на територията на парка и резервата се отнасят към 34 рода (или около 17 % от досега известните родове лихенизирани гъби у нас), 18 семейства, 10 разреда, 1 триб, 4 подкласа и 3 класа. Огромното болшинство са представители на разреда от класовете *Lecanoromycetes* (84% от общия брой - 43 вида) и *Eurotiomycetes* (~14% от общия брой - 7 вида) (Приложение 6).

Видовият състав на установените таксони лишеи и тяхното разпространение на територията на Природен парк “Шуменско плато” и на резерват “Букака” е представен в Приложение 7.

Най-много лихенизирани гъби на територията на парка и резервата има от разредите *Lecanorales* (36 вида), или 70% от общия брой, *Verrucariales* (6 вида), или почти 12% и *Teloschistales* (5 вида), или почти 10%.

Най-богати са следните семейства (представени на територията на парка с повече от 3 вида): *Lecanoraceae*, *Verrucariaceae*, *Physciaceae*, *Theloschistaceae*, *Cladoniaceae* и *Parmeliaceae*.

Най-голямо видово богатство има при родовете: *Cladonia*, *Verrucaria* *Caloplaca*, *Lecanora* и по-малко при: *Graphis*, *Pertusaria*, *Physcia*, *Rinodina* и *Toninia*.

От различните жизнени форми лишеи преобладават тези с корест тип строеж на талуса, допълващи се от представители с листовиден тип талус. Най-много видове са установени върху растителен субстрат (епифити) - 22 вида (43% от общия брой), След тях следват лишеите, развиващи се епититно или ендолитно (основно на варовик) – 21 вида и наземните лишеи (8 вида).

Ендемизмът е слабо разпространен сред лишеите, поради тясната привързаност към определени субстрати. Поради недостатъчната проученост на лихенизираните гъби у нас, за ендемити в България са приети само описаните от страната нови за науката видове (Воденичаров и др., 1993). До този момент такива видове на територията на парка и резервата не са установени.

Липсата на системни проучвания не позволява с достатъчна сигурност да се посочат редките видове. Като такива се считат видовете, указани в националната стратегия за опазване на биоразнообразието и някои видове с единични и малко находища в страната. Общо за територията на ПП “Шуменско плато” тези видове са 5 (Приложение 8)

Установените общо 51 вида лихенизирани гъби са нови за територията на ПП “Шуменско плато”.

Пропуските в познанието са свързани с:

Липса на окончателно изградена, съвременна таксономична база за лихенизираните гъби в парка и резервата.

Липса на прецизна оценка на степента на застрашеност на видовете в резервата.

Стопански важни видове лишеи в Природен парк “Шуменско плато”

Evernia prunastri (L.) Ach. Дъбов лишей.

Видът е разпространен на територията на страната от морското равнище до горната граница на гората. Расте по кората на широколистни дървета, по-рядко на иглолистни. Най-обилен е в зоната до около 800 м.н.в. и то главно в дъбови гори. Установен с единични находища в района на паметника “Създателите на Българската държава”. Използва се в парфюмерийната промишленост. Чувствителен е към атмосферни замърсявания и поради това на много места в страната е силно намален.

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 6 Разпределение на лихенизираните гъби (лишеи) в ПП “Шуменско плато” и резерват “Букака” според таксономичната структура

Приложение 7 Списък на лишеите, установени в ПП “Шуменско плато” и резерват “Букака”

Приложение 8 Списък на по-редките видове лишеи, установени в резерват “Букака” и Природен парк “Шуменско плато”

1.14.1.3 Гъби

До стартиране на изготвянето на плана за управление, от ПП “Шуменско плато” и резерват “Букака” няма публикувани данни за видовото разнообразие на гъбите и конкретно на макромицетите в научната литература. Това дава основание посочените защитени територии да се определят като свършено непроучени по отношение на гъбите до началото на проведеното теренно изследване през 2007 г.

В рамките на проучванията за плана за управление бяха регистрирани и определени 31 вида макромицети – 28 вида от ПП “Шуменско плато” и 19 вида от резерват “Букака”. Дванадесет вида гъби бяха установени и в двете защитени територии. Непубликувани данни за още 22 вида макромицети, които се срещат в ПП “Шуменско плато” и в резерват “Букака” бяха предоставени от предходни проучвания от д-р Розалина Топалова.

Установените гъбни таксони се отнасят към два отдела (Ascomycota – торбести гъби и Basidiomycota – базидиеви гъби), 2 класа, 10 разреда, 26 семейства и 38 рода. Преобладаващият брой таксони се отнася към клас Basidiomycetes (47 вида). По брой на видовете доминират разредите Agaricales – 21 вида и Polyporales – 9 вида. Най-добре представени по брой на видове са семействата Tricholomataceae – 7 вида, Polyporaceae – 5 вида и Agaricaceae – 4 вида.

Сред регистрираните макромицети има характеризиращи видове за буковите гори, например *Cerrena unicolor*, *Chlorophyllum rhacodes*, *Fomes fomentarius*, *Hericium coralloides*, *Lactarius piperatus*, *Mycena rosea*, *Stereum rugosum*, *S. subtomentosus* и др.

По брой на видовете доминират сапротрофите на дървесина (LeS) – 27 вида. В ПП “Шуменско плато” и резерват “Букака” бяха установени 7 вида паразитни макромицети по широколистни дървета и специално по бука (4 вида са факултативни паразити). С важно стопанско значение са следните патогенни праханови гъби: *Fomes fomentarius*, *Ganoderma applanatum* и *G. lucidum*.

Регистрирани са само 2 вида макромицети от Червения списък на гъбите в България (Gyosheva & al. 2006), а именно *Hericium coralloides* в резерват “Букака” и *Phyllotopsis nidulans* (Pers.: Fr.) Singer – в ПП “Шуменско плато” (Приложение 9). Беше установен още един много рядък вид *Calyptella capula*, който е сред потенциалните макромицети, които ще бъдат включени при актуализиране на Червения списък на гъбите в България.

По данни на Р. Топалова и любители гъбари от Шуменско в природния парк се среща и *Tuber aestivum* Vittad. (Летен трюфел). Този вид е включен в Червения списък на гъбите с категория Застрашен (EN) (Gyosheva & al.2006).

Стопански важни ядливи гъби

На територията на ПП “Шуменско плато” досега са регистрирани 12 вида ядливи гъби (Приложение 10). Сред тях с важно стопанско значение са 6 вида: Златистоожълта коралка (*Ramaria aurea*), Кладница (*Pleurotus ostreatus*), Обикновена манатарка (*Boletus edulis*), Обикновена сърнела (*Macrolepiota procera*), Червенееща сърнела (*M. rhacodes*) и Сиво-виолетова гълъбка (*Russula cyanoxantha*).

Гъбата Юдино ухо (*Auricularia auricula-judae*) (позната в България като ядлива главно от китайската кухня) не се събира масово от населението. Както беше споменато по-горе има данни за събиране на Летния трюфел за храна на територията на ПП “Шуменско плато”.

По данни на Р. Топалова много характерни и с висока продукция на плодни тела в изследваната територия са ядливите сърнели (Обикновената сърнела, Червенеещата сърнела и др.).

Посочените данни за ядливите гъби в ПП “Шуменско плато” могат да се считат за предварителни. Необходими са серозни проучвания на ресурсите от стопански ценни видове, а също така и за събирането и използването им от населението. Трябва да се провери и доколко вярна е информацията, че в ПП “Шуменско плато” се среща и събира Летният трюфел.

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 9 Видове макромицети с природозащитна стойност

Приложение 10 Списък на макромицетите установени в ПП “Шуменско плато” и резерват “Букака”

1.14.1.4. Мъхове

Мъховата флора на ПП “Шуменско плато” е напълно непроучена. Не съществуват нито публикувани данни нито хербарни материали, събирани в района.

За територията на ПП Шуменско плато в рамките на изготвяне на плана за управление са установени 108 вида мъхове, което е около 14% от цялата мъхова флора на България (Приложение 11). В систематично отношение 9 вида са представителите на отдел *Marchantiophyta* (чернодробни мъхове) и 99 вида на отдел *Bryophyta* (листнати мъхове).

На територията на парка са установени находища на 10 вида мъхове, включени в червения списък на мъховете в България (Natcheva & al. 2006, Приложение 12). В резервата “Букака” са намерени 29 вида мъхове (4 чернодробни и 25 листнати), два от които (типичните за влажни букови гори *Homalia trichomanoides* и *Pterigynandrum filiforme*) не са намерени извън резервата. Намерените на територията на парка популации на консервационно значими видове са в добро състояние – жизнени и с добра численост. Установено е обилно спороносене при видовете *Rhynchostegiella tenella* и *Taxiphyllum wissgrillii*, които рядко спороносят у нас. Това е индикация за особено подходящи условия за двата вида.

Находището на уязвимия вид *Grimmia crinita* по изветрените скали в района на Осмарските скални манастири е второто потвърдено находище на вида в България (първото е Побитите камъни). Същото се отнася и за *Aloina ambigua*, която до момента е известна само от Струмска долина (Кожух).

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 11 Списък с видовете мъхове установени на територията на ПП “Шуменско плато”

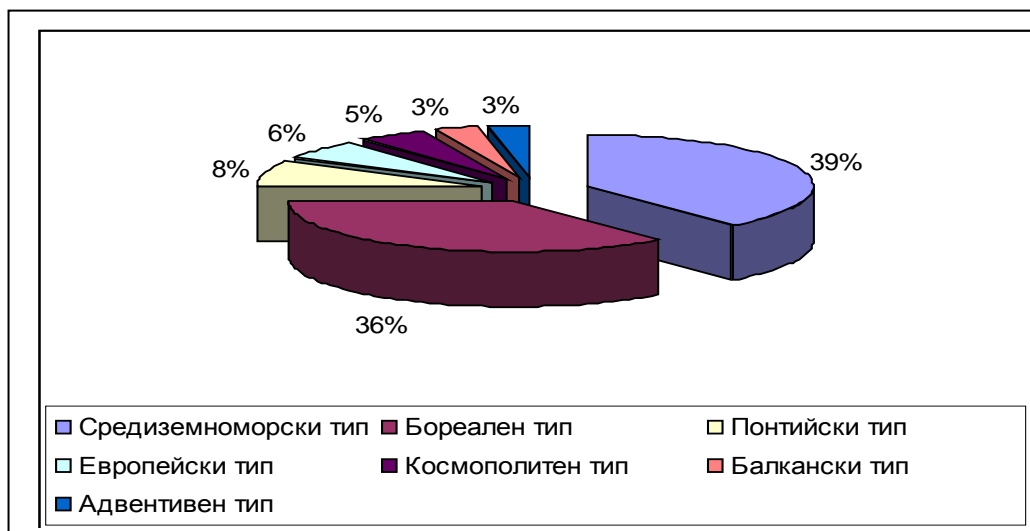
Приложение 12 Видове с природозащитна стойност

1.14.2. Висши растения

За територията на ПП Шуменско плато са установени общо 532 вида, разпределени в 312 рода, принадлежащи към 81 семейства. Анализът на таксономичната структура на флората показва, че отдел Хвощови растения е представен с 1 семейство, 1 род и 2 вида. Папратовидните растения са представени от 5 семейства, 7 рода и 8 вида. Голосеменните включват 3 семейства, 8 рода и 10 вида, като с изключение на обикновената смрика останалите са внесени като горски култури или декоративни елементи. Разпределението на таксоните при Покритосеменните е: Двусемеделни – 64 семейства, 235 рода, 406 вида; Едносемеделните – 8 семейства, 61 рода и 106 вида. С най-много представители е семейство Роасеае (Житни) – 51 вида, следвано от семейство, Asteraceae (Сложноцветни) – 48 вида, семейство Fabaceae (Бобови) – 44 вида, Lamiaceae (Устоцветни) – 40 вида и семейство Rosaceae (Розоцветни) – 28 вида.

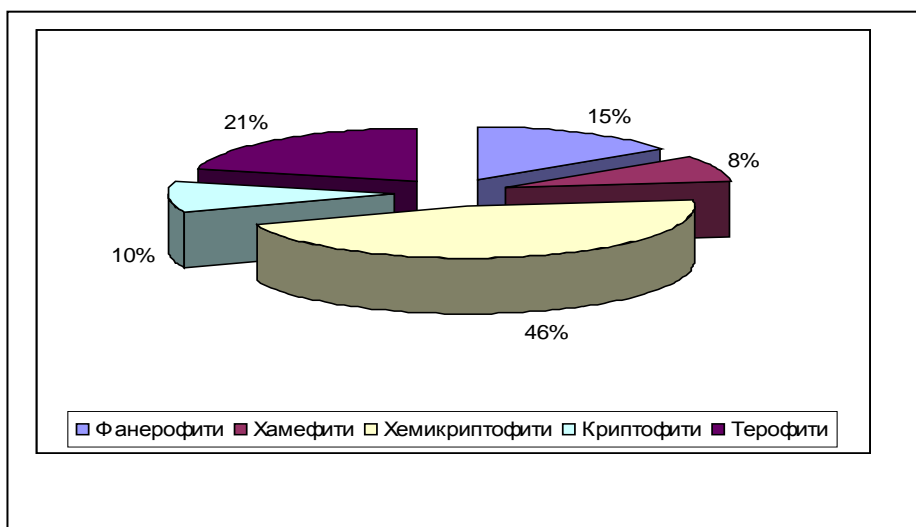
Фитогеографската структура на флората отразява специфичното географско положение, влиянието на основната скала върху средообразуващите фактори и историческото развитие на растителността в района (Фиг. 8). Преобладават елементите от средиземноморски тип (39%) и циркумбореален тип (36%). Ендемичният тип (3%) включва 3 български, 9 балкански и 5 суббалкански ендемични таксона. Сравнително високо участие на елементи от адвентивен тип (3%) се дължи предимно на залесяванията с екзоти.

Фиг. 8 Фитогеографска структура на флората в ПП Шуменско плато

Анализът на биологичния спектър на флората, установена на територията на ПП Шуменско плато показва, че най-голямо участие имат хемикриптофитите (46%) (Фиг. 9). Значителният дял на терофитите (21%) може да се обясни с участието на голям брой рудерални и плевелни растения, обвързани най-вече със съществуващите антропогенизирани територии в границите на парка, както и близостта му с областния град. Сравнително високо е участието и на фанерофитите (15%), което е свързано с преобладанието на горските местообитания в парковата територия. Сравнително нисък е делът на криптофитите (10%) и хамефитите (8%).

Фиг. 9 Биологичен спектър на флората в ПП Шуменско плато

В ПП Шуменско плато са установени 64 растителни вида с природозащитен статус. В Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС е включен 1 вид. В Приложенията на Закона за биологичното разнообразие са включени 38 вида, от които един в Приложение 1, един в Приложение 2а, 17 в Приложение 3 и 20 в Приложение 4. За територията на ПП Шуменско плато се посочват 23 вида – с категория “застрашен” 5 вида, а с категория “рядък” 18 вида от Червената книга на България. Двадесет вида попадат в приложение II на конвенция CITES.

Брой видове и богатство на таксоните	Брой видове с природозащитен статус	Видове, които трябва да бъдат предмет на специални мерки	Пропуски в познанията
81 семейства 312 рода 535 вида	ЧК: 23 (Застрашени – 5 Редки – 18). ЗБР: 38 Приложение 2 – 1 Приложения 2а – 1 Приложение 3 - 17 Dir 92/43: 1.	Видовете включени в приложения 2, 2а и 3 на ЗБР.	Мониторинг на популациите
	Приложение 2 на ЗБР	<i>Moehringia jankae</i>	Да се проучи дали се среща на територията на парка. При установяването му да се осъществи мониторинг.

Предмет на специални мерки на опазване и защита трябва да са видове с природозащитен статус и тясно свързаните с тях природни местообитания. Особено уязвими са видовете свързани със скални и горски природни местообитания.

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 13 Списък на висшите растения установени на територията на ПП Шуменско плато

Приложение 14 Растителни видове с природозащитен статус в Природен парк "Шуменско плато"

1.14.3. Лечебни растения

Многообразието от природни местообитания и богатия флорен спектър обуславя наличието на разнообразен видов състав и по отношение на лечебните растения.

Тяхното разпространение е пряко свързано с основните типове растителност, разпространени на територията на природния парк. Най-голямо е разнообразието от лечебни растителни видове в тревните и горските съобщества, най-вече естествените букови и габърони гори. Сравнително малко лечебни видове се срещат в скалните местообитания.

Съгласно Приложение 1 на Закона за лечебните растения за територията на Природен парк Шуменско плато са установени 253 вида лечебни растения, принадлежащи към 68 семейства. С най-много представители са семействата Lamiaceae - 28 вида, Asteraceae - 22 вида и Fabaceae – 21 вида.

Брой видове и богатство на таксоните	Брой видове с природозащитен статус	Видове, които трябва да бъдат предмет на специални мерки	Пропуски в познанията
<p>Установени са 253 вида от 68 семейства съгласно приложението на ЗЛР.</p> <p>От тези видове: 2 вида от 1 семейство са хвощови, а 7 вида от 5 семейства са папратовидни растения. Голосеменни – 3 вида от 2 семейства, Покритосеменни са 288 вида, от които двусемеделни са 220 вида от 55 семейства и едносемеделни са 21 вида от 5 семейства.</p>	<p>26 вида, от тях: 6 вида са включени в Червената книга на България – 3 редки и 3 застрашени. В ЗБР – Приложение 3 са включени 6 вида, а в Приложение 4 – 12 таксона. Един балкански ендемит. Под ограничителен режим са два вида – ароматното еньовче и лечебната иглика. Под забранителен режим са 10 вида. В международни конвенции е включено елвезиевото кокиче и представителите на сем. Салепови.</p>	<p>Всички видове поставени под ограничителен и забранителен режим на опазване и ползване и всички видове, включени в различните приложения на ЗБР.</p>	<p>Недостатъчна проученост на: фитоценотичната характеристика и възрастовата структура на популациите от лечебни растения и на възможностите за възобновяване и възстановяване след добив. Липса на данни за продуктивността и допустимите норми и оборот на добив.</p>

Повечето от видовете лечебни растения са с динамични популации. Техните количествени и площни параметри затрудняват изготвянето на ресурсна оценка и интереса към тях като обекти на стопанско ползване. При евентуална поява на интерес за ползване на някои от видовете, ДПП прави оценка на съответния ресурс.

По-малко от половината от установените видове, намират реално приложение за лични нужди от местното население. Ползването в границите на природния парк може да се извършва само за лични нужди в количествата определени, съгласно параграф 1, т. 18 на Допълнителните разпоредби на ЗЛР. Да не се допуска ползване на видовете включени в приложение 3 на ЗБР.

В част Приложения са представени, както следва:

*Приложение 15 Списък на лечебните растения установени на територията на ПП
Шуменско плато*

*Приложение 16 Лечебни растения с природозащитен статус в Природен парк "Шуменско
плато"*

1.14. ФАУНА

1.15.1. Безгръбначни животни (без пеперуди)

Природен парк "Шуменско плато" принадлежи към Дунавския район на Северната зоогеографска област. Характеризира се със забележимо присъствие на видове от Палеарктичноевросибирския комплекс. Таксоните от комплекса спадат към няколко фаунистични елемента: арктичен, бореален, холарктичен, евроазиатски, палеарктичен, средноевропейски и европейски планински (Дренски, 1966; Буреш, Попов, 1973; Георгиев, 1979, 1980, 1988; Йосифов 1981б; Josifov 1986, 1988, 1999; Груев 1988, 2000а, 2000б, 2000в; Heiss & Josifov 1990; Груев и Кузманов 1994; Gruev 1995, 2000, 2002; Хубенов 1996). Характерен за района е средноевропейският елемент. Той включва видове с ареали и произход локализиращи в Европа, които имат по-широка екологична пластичност и значително вертикално разпространение. Малката надморска височина и близко разположената западна граница на Черноморския район определят присъствието и на форми от Медитераноцентралноазиатския комплекс (предимно медитерански видове в широк смисъл, адаптирани към сухи и по-хладни биотопи): понтийски, иранотурански и субмедитерански елементи. Във фауната на парка преобладават съобщества от ксеромезофилни и мезофилни тип. Развитието на варовикови структури обуславя наличието на калцифилни видове.

Фаунистичните изследвания на района започват в началото на 20 век от наши и чуждестранни зоолози. През миналия век Институтът по зоология на БАН провежда изследвания на Стара планина, Предбалкана и Източна България, при които някои специалисти са събирали материали и от разглежданата територия. Някои чуждестранни зоолози са събирали материали от околностите на Шумен и Мадара и са публикували статии, в които има сведения за територията на парка.

Богатство на таксоните

От разгледаните групи безгръбначни животни в ПП "Шуменско плато" и околностите му са намерени 345 вида, които принадлежат към 3 типа, 6 класа, 20 разряда и 86 семейства (Приложение 17). В зависимост от нивото на проучване установените таксони съставляват различен дял от фауната на съответната група в България.

Досега от района са известни 25 вида мекотели, спадащи към 9 семейства и 3 разряда на подкласовете Prosobranchia и Pulmonata. При тях преобладават сухоземните форми. Предполага се, че са намерени над 20-30% от възможните видове мекотели. С най-много видове са представени семействата Limnaeidae, Clausiliidae и Zonitidae, следвани по численост от Helicidae и Hygromiidae.

Класовете Hirudinea (пиявици), Crustacea (ракообразни), Arachnida (паякообразни) и Muriaroda (многоножки) са представени частично и твърде скромно, с не повече от 5-10% от възможния видов състав на разглежданите таксони.

За оценка на разнообразието от насекоми са разгледани 8 разряда със средно и ниско видово богатство и 3 разряда с високо видово богатство. Разредите Blattaria (хлебарки), Mantodea (богомолки), Orthoptera (правокрили насекоми в тесен смисъл) и Dermaptera (ухолазки) се обединяват в групата Orthopterida (правокрили насекоми в широк смисъл). Групата Neuropterida (мрежокрили насекоми в широк смисъл) е представена от разред Neuroptera (същински мрежокрили насекоми).

От твърдокрилите са включени около 9 вида но поради липса на точно локализираните находища (често се споменава Шумен или околностите на Шумен, като се включва и Мадара) е трудно да се прецени реалното видово разнообразие в района.

Във водна среда протича част от жизнения цикъл на Odonata (водни кончета), Trichoptera (ручейници), някои Coleoptera (твърдокрили) и Diptera (двукрили). Водните форми (с изключение на някои двукрили) са представени слабо в парка.

Разгледани са 73 вида двукрили, спадащи към 10 семейства. С повече видове са представени семействата Limoniidae, Culicidae, Syrphidae, Muscidae, Sarcophagidae и Tachinidae. Ентомофауната включва нищожна част от българските диптери. Диптерната фауна не е изследвана и се допуска, че са установени под 10% от възможните видове. Проблем с точното локализиране на находищата има и при двукрилите насекоми.

Консервационно значими таксони

Консервационната стойност на отделните видове е различна. Тя е особено висока, когато за един вид се съчетаят повече от един критерии (редки и ендемични, редки и реликтни и др.). (Приложение 18)

Установени са 13 вида безгръбначни животни, приети за световно значими - включените в списъците на IUCN. От европейско значимите таксони преобладават балканските (5 вида) ендемити, видовете от Бернската конвенция (7), Директивата за хабитатите (7) и CORINE видовете (9). Национално значимите таксони са представени от реликтите (по един преглациален и каспийски) и защитените в България (5 вида). Общият брой на консервационно значимите таксони е 36 (10.4%), част от които принадлежат към няколко категории. Броят им доказва консервационното значение на ПП "Шуменско плато" като защитена територия, обитавана от фаунистични комплекси с висока природозащитна стойност.

Стопански значими видове и видове, нуждаещи се от опазване

Предмет на търговски интерес у нас (събиране и изкупуване на охлюви) са 2 вида охлюви от род *Helix*: *Helix pomatia*, чиито биотопи по-често са локализиранни на по-голяма надморска височина (предимно в планините) и *Helix lucorum*, който има повсеместно разпространение и се изкачва в планините до 1200 m (рядко до 1400 m). Паркът не предоставя възможности за събиране на двата вида със стопанска цел.

Прякото унищожаване, в случая колекциониране, има неизяснено значение у нас за оцеляването на някои едри и атрактивни видове бръмбари като *Lucanus cervus*, *Cerambyx cerdo* и *Osmoderma eremita*. Специално за ПП "Шуменско плато" това не е от значение поради ограничения поток от чуждестранни колекционери, посещаващи територията на парка.

Пропуски в познанието

В около 90 публикации има данни за територията на парка или се коментират сведения за съседни територии.

В повечето работи се съобщават фрагментарни сведения за отделни видове или се описват таксони без да се посочват пълни данни за съответните находища. Най-често сведенията са от териториите в съседство с парка или по неговата периферия. В по-старата литература много видове са съобщени без точни находища (подобно на “околностите на Шумен” или “Шумен – Мадара”). Липсват регионални фаунистични работи, посветени на парка, както и обобщаващ труд върху фауната на района. Основните слабости могат да бъдат обединени в няколко пункта:

1. Остаряла таксономична номенклатура.
2. Остарели фаунистични данни отпреди повече от половин век.
3. Бедни фаунистични списъци, съдържащи в голяма степен тривиални видове.
4. Липса на конкретни находища за част от публикуваните видове.
5. Бедна информация за фенологията, поведението и хабитатите на видовете.
6. Слабостите и пропуските могат да бъдат разрешени само чрез провеждане на съвременни теренни изследвания, ревизиране на колекции и осъвременяване на информацията в таксономично отношение.
7. Общите слабости на фаунистичната литература, затрудняващи извличането на коректна информация за района, са няколко: различна степен на проучване на отделните таксономични групи в България; недостатъчно изследване на много групи в съответния район; липса на точни находища за част от съобщените видове; липса на обобщаващи проучвания за повечето групи; наличие на богата синонимия; значителни разлики в броя на таксоните между отделните части на района; продължителен период на натрупване на данни. Те водят до възникването на 2 проблема:
 - Перманентно допълване на исторически съществуващ фаунистичен списък. Така видовото разнообразие на района изглежда по-голямо, отколкото вероятно е в действителност.
 - Несъпоставимост на данните по време. Сравняването на съобществата най-често е разграничено по време, тъй като е невъзможно да се изследват едновременно всички таксономични групи и територии.

Степен на проученост

Hirudinea. Проучени са във фаунистично отношение но липсват екологични изследвания. Почти нищо не се знае за територията на парка.

Mollusca. Предполага се, че са намерени около 20-30% от възможните видове мекотели. С най-много таксони са представени семействата Limnaeidae, Clausiliidae и Zonitidae.

Araneae. Паяците са богата на видове група, което води до трудности при изследването им. Слабо са проучени мигаломорфните форми (Atypidae и Nemesidae). От арахноморфните групи по-слабо са познати сем. Dysderidae, Pholcidae, Linyphiidae, Dictynidae, Amaurobiidae, Gnaphosidae и Thomisidae. Липсват екологични изследвания. Територията не е била предмет на самостоятелно изследване.

Crustacea. Липсват изследвания върху повечето таксони. Сведенията се изчерпват с намирането на малък брой сухоzemни форми. Липсата на водоеми обуславя скромния видо-състав на ракообразните.

Myriapoda. Фаунистичният състав на подземните форми е малко по-добре изследван но няма екологични проучвания.

При **насекомите** видовият състав на малките разреди (Odonata, Blattaria, Mantodea, Dermaptera и Neuroptera) е по-добре познат. Степента на изследване при отделните групи със средно видово богатство варира от 20 до 30%. При богатите на видове разреди (Coleoptera, Hymenoptera и Diptera) проучеността е ниска и повечето фаунистични сведения имат случаен характер, поради което е трудно да се говори за степен на изследване на територията. Общо взето безгръбначната фауна е слабо изследвана и се предполага, че са установени под 20% от възможните видове.

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 17 Фаунистично разнообразие на безгръбначни животни на ПП “Шуменско плато” и близките околности

Приложение 18 Консервационна значимост на безгръбначните животни (без пеперуди) в ПП “Шуменско плато”

1.15.2. Пеперуди

Богатство на таксоните

В резултат от проведените теренни проучвания и предишни наши данни са установени 285 вида дневни и нощни пеперуди от 20 семейства. С незначителни изключения установените видове са от групата *Macrolepidoptera*. Впечатление прави това, че въпреки малката надморска височина пеперудната фауна има бореален характер, особено в горските местообитания. По скалните и откритите местообитания са установени някои видове от медитеранския комплекс. Списък на установените видове е даден в Приложение 19.

Консервационно значими таксони

Установените консервационно значими видове са 11 броя. От тях 5 са с европейска значимост, а два с национална. В Европейската червена книга са включени 3 вида, един е в списъците на Бернската конвенция и два вид са в Закона за биологичното разнообразие. Видовете с природозащитно значение са посочени в Приложение 20.

Стопански значими видове и видове, нуждаещи се от опазване

Видове пеперуди, обект на специални мерки е трудно, почти невъзможно да бъдат определени. Затова са посочени само видовете с консервационна значимост. У нас също така няма и разработени такива специални мерки, но дори и да има, в нашия случай такива мерки не са необходими. От особено значение са видовете *Heterogenea asella* (второ и единственото стабилно находище в България) и *Odontognophos dumetata* (нов вид за България, още непубликуван), но не се препоръчват специални мерки.

Пропуски в познанието

Установеният брой видове (285 вида от 20 семейства) дава много добра, но не пълна и изчерпателна представа за пеперудната фауна на района. Липсват данни за раннопролетните и късноесенните видове. При по-продължителни целогодишни и многогодишни изследвания броят на видовете ще надмине 400. Необходимо е терените проучвания да се провеждат поне два пъти месечно, да се ползват съвременни колекционни методи (ловене на: светлинна кула с лампи с различен спектър; на поне няколко автоматични светлинни ловилки; на хранителни примамки; на феромонни ловилки; денем, като се търсят и ларви). При такива изследвания е възможна промяна и в качественият състав.

В част Приложения са представени, както следва:

Приложение 19 Списък на установените видове пеперуди на територията на ПП Шуменско плато

Приложение 20 Видове пеперуди с консервационно значение за ПП Шуменско плато

1.15.3. Земноводни и влечуги.

Богатство на таксоните

Територията на ПП Шуменско плато досега не е била предмет на херпетологично проучване. Данни за тези групи намираме в работите на КОВАЧЕВ (1906, 1912), БУРЕШ и ЦОНКОВ (1933, 1934, 1941, 1942), БЕШКОВ и др. (1994).

Общият брой видове за територията на ПП Шуменско плато е 28 (10 вида земноводни и 17 вида влечуги) (Приложение 21), което представлява 52,8 % от земноводните и влечугите в страна (53 вида без двата вида морски костенурки). При теренните проучвания бяха установени 14 (5 вида земноводни и 9 вида влечуги). Други 7 вида (3 вида земноводни и 4 вида влечуги) са цитирани по-литературни данни. За останалите 7 вида няма конкретни данни от изследваната територия, но намирането им много вероятно предвид хабитатните им предпочитания и факта, че тези видове са широко разпространени и се срещат в близост до ПП Шуменско плато, където бяха установени подходящи местообитания за тях.

Консервационно значими таксони

По отношение на природозащитния статус (Приложение 21) на херпетофауната на парка, от особено значение са видовете от **Приложение II на Директивата 92/43** - 8 вида (3 вида земноводни и 5 вида влечуги). В хода на теренните проучвания не беше установен нито един от тези видове. За трите вида земноводни: южният гребенест тритон *Triturus karelinii*, жълтокоремната *Bombina variegata* и червенкоремната *B. bombina* бумки бяха проверени редица подходящи местообитания, но видовете не бяха открити. Бяха проверени и местообитания на техните ларви (малки водоеми, разливи на потоци, корита на чешми), също безрезултатно. И трите вида са известни по стари литературни данни (КОВАЧЕВ, 1912, БУРЕШ и ЦОНКОВ 1941, 1942). За други два вида (сухоземните костенурки *Testudo graeca* и *Eurotestudo (Testudo) hermanni*) бяха събрани устни сведения от местни жители за присъствието им в района и бяха потвърдени в непосредствена близост до територията на парка (хълма Фисека). На територията на парка са установени в района на с. Дивдядово и с. Кошов (BALEJ & JABLONSKI 2006/2010). И от двете находища е съобщен само *E. (T.) hermanni*. За отбелязване е, че бяха посетени голям брой места с подходящи местообитания. Обикновената блатна костенурка *Emys orbicularis* е вид, които не е съобщаван за територията на парка. Подходящите местообитания за вида са разположени по крайните периферни райони на парка. Пъстрият смък *Elaphe sauromates* е вид ниска численост навсякъде в страната, най-вероятно поради антропогенната преса. По-голямата част от находищата му в Северна България не са потвърждавани наскоро. Остромуцунестата усойница *Vipera ursinii* е със статут на изчезнала в страна (БЕШКОВ, 1985). Единственото и точно известно находище в района е местността Къшкочеве. От там е известен 1 екз. уловен 1905 (КОВАЧЕВ, 1906, БУРЕШ и ЦОНКОВ 1934). От този район е известен и още 1 екз. с неуказано точно находище (гористото плато над Шумен) (БУРЕШ и ЦОНКОВ 1934). В приложение 3 на **Закона за биологично разнообразие** попадат 17 вида. Четири вида от предстоящото второ издание на **Червената книга** се срещат на територията на парка. Три от тях са с категория EN – застрашен (*Elaphe sauromates*, *Testudo graeca*, *Eurotestudo (Testudo) hermanni*) а един с EX-изчезнал (*Vipera ursinii*). В световния червен списък от 2006 на **IUCN** са включени всичките 10 вида земноводни срещащи се в парка, с категория LC. От влечугите са включени 10 вида, 6 в категория LC, 2 в категория NT (*Emys orbicularis*, *Eurotestudo (Testudo) hermanni*), 1 в VU (*Testudo graeca*) и един в EN (*Vipera ursinii*).

Приоритетни видове за опазване

Това са основно видовете от приложение II на директивата 92/43, които не бяха установени в хода на теренното проучване. Видовете са представени в табл. 10.

Таблица 10. Приоритетни за опазване видове земноводни и влечуги на територията на ПП Шуменско плато

Вид	статут	ЗБР	ЧК-1985	ЧК-2007 ¹	IUCN	BERN	92/43	CITES
<i>Salamandra salamandra</i>	*	III			LC	III		
<i>Triturus karelinii</i>	**				LC	II	II, IV	
<i>Bombina bombina</i>	**	II, III			LC	II	II, IV	
<i>Bombina variegata</i>	**	II, III			LC	II	II, IV	
<i>Testudo graeca</i>	*	II, III		EN	VU	II	II, IV	II
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	*	II, III		EN	NT	II	II, IV	II
<i>Elaphe sauromates</i>	**	II, III		EN		III	II, IV	
<i>Vipera ursinii</i>	**	II, III	И	EX	EN	II	II, IV	I

Районът на парка не е бил обект на специално херпетологично проучване и публикуваните данни са от началото на миналия век. Крайно наложително е да се осъществи проучване по време на размножителния период на земноводните и влечугите, когато те са най-активни и шанса са установяването им е най-голям, особено при крайно редките видовете, каквито са в случая разглежданите.

Тези изброени пречки, не позволяват обективна оценка на състоянието на разглежданите видове. Мнението на експертите е, че всеки един от тях има място в този план, като за неустановените (червенокоремна бумка, обикновена блатна костенурка, шипобедрена костенурка, пъстър смок) и непотвърдените (южен гребенест тритон, жълтокоремна бумка, остромуцунеста усойница) видове, съществува голяма вероятност да бъдат намерени на територията на ПП Шуменско плато.

В Приложение № 21 са представени Видов състав и природозащитен статус за земноводните и влечугите в района на ПП Шуменско плато

1.15.4. Птици

Богатство на таксоните

За територията на ПП "Шуменско плато" са установени 150 птици, като техният списък е посочен в Приложение 22. В същото приложение е даден природозащитния статус на всеки от видовете.

Обобщените данни за броя установени видове за отделните таксономични групи птици и за броя на видовете с природозащитен статус са отразени в Таблица 11

Таблица 11 Обобщени данни за фаунистичното разнообразие на птиците в ПП "Шуменско плато" и неговия природозащитен статус

Таксономич на група	Брой видове	Червена книга на РБ	ЗБР	BERN	IUCN Red list	BONN	CITES	Conv. 79/409	Приложение 1 на 79/409
Птици	150	38	146	142	4	59	27	51	37

Приоритетни видове за опазване

Видове за мониторинг / 11 вида/ – *Buteo rufinus*, *Aquila pomarina*, *Accipiter brevipes*, *Falco subbuteo*, *Picus canus*, *Bubo bubo*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos medius*, *Ficedula semitorquata*, *Lullula arborea*, *Emberiza hortulana*

Видове за опазване /обект на специални мерки/ - 14 вида

Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*) Гнездещ, постоянен вид, само младите са частични мигранти. Гнезди в скални ниши или на дървета. В зоната гнезди една двойка над с.Дивдядово.

Малък креслив орел, *Aquila pomarina*- Една двойка гнезди.Редовен мигрант, главно през пролетта, но също и през есента. Гнездещи двойки има и в съседни райони, близо до границите на зоната, което налага разширяването и.

Малък орел, *Hieraetus pennatus* – Локално разпространен и намаляващ вид у нас, застрашен от изчезване. Възможно гнезди 1 двойка.Редовен но твърде малоброен мигрант..

Орел змияр, *Circaetus gallicus*- Възможно гнезди 1 двойка в зоната. Рядък вид у нас и в Европа, включен в Червената книга.Гнезди в стари ,най-често широколистни гори.

Късопръст ястреб, *Accipiter brevipes* – Застрашен от изчезване в европейски мащаб, среща се главно в Юго-източна Европа. В ПП”Шуменско плато” гнездят 1-2 двойки.

Вечерна ветрушка, *Falco vespertinus* – Редовен мигрант, със значителни мигриращи ята над района през май и през септември.Не е изключено да гнезди в околностите на зоната..

Ливаден дърдавец, *Crex crex* – Световнозастрашен вид, на територията на парка е установен само като мигрант.

Бухал (*Bubo bubo*) Рядък в скалните местообитания в рамките на зоната вид. Гнездещ, постоянен вид. В стандартния формуляр на зоната за птиците е числеността му е определена на 1 дв., но по всяка вероятност броя на двойките е 2 или 3.

Козодой (*Caprimulgus europaeus*) Рядък, но почти повсеместно разпространен в зоната вид. Гнездещ, прелетен вид. Числеността му е неизвестна. Установени бяха поне 3 сигурни двойки. Данните за вида са крайно оскъдни предвид трудното му и специализирано изследване и скрития му начин на живот. Предварителните данни все пак показват,че видът не е рядък в района.

Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*) Рядък и малочислен вид в Северна България, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците.Обитава предимно стари дъбови гори в равнини и ниски планини. Около 5-6 дв. гнездат в ПП”Шумевско плато”.

Сив кълвач (*Picus canus*) Малоброен и намаляващ вид у нас, включен и в новото издание на Червената книга на България/под печат/ и в европейската Директива за птиците. Гнезди в разнообразни ,най-често широколистни гори, вкл. крайречни. Около 5 дв. гнездат в по-старите гори на ПП”Шумевско плато”.

Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Рядък вид,застрашен от изчезване в европейски мащаб.У нас с увеличаваща се численост. Гнезди само в стари гори.В ПП”Шуменско плато” има около 6-7 дв.

Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*) Сравнително рядък вид в зоната. Гнезди основно в по-старите букови гори.. В ПП"Шуменско плато" гнездят около 10 дв. от този вид

Градински присмехулник (*Hippolais icterina*) Малочислен вид в България, с неизяснено разпространение. Южната граница на разпространение на вида преминава през Северна България. Гнезди рядко, в горите на ПП"Шуменско плато".

Пропуски в познанията

Необходимо е дългосрочно следене на динамиката в числеността и разпространението на птиците в парка. Все още не е добре позната числеността и срещаемостта на някои гнезещи врабчоподобни птици - главно от сем. Коприварчеви (*Sylviidae*), както и козодоя,. Не е достатъчно добре проучена и орнитофауната на района по време на сезонните миграции на птиците.

В Приложение № 22 е представен Видов състав на орнитофауната на ПП"Шуменско плато"

1.15.5. Бозайници (без прилепи)

Богатство на таксоните

Списък на всички установени видове бозайници (без прилепи) и техният природозащитен статус за територията на ПП"Шуменско плато" – общо 37 вида е представен в Приложение 23.

Обобщените данни за броя установени видове за отделните таксономични групи животни и за броя на видовете с природозащитен статус са отразени в Таблица 12.

Таблица 12 Обобщени данни за фаунистичното разнообразие на бозайниците в ПП"Шуменско плато" и неговия природозащитен статус

Таксономична група	Брой видове	Червена книга на РБ	ЗБР,	BERN	IUCN Red list	CITES	Conv. 92/43 – Annex II
Бозайници	37	4	11	20	10	2	4

Приоритетни видове за опазване

Видове за мониторинг (7 вида): *Spermophilus citellus*, , *Capreolus capreolus*, *Canis aureus*, *Canis lupus*, *Sus scrofa*, *Mesocricetus newtoni*, *Nanospalax leucodon*, *Felis sylvestris*

Видове за опазване /обект на специални мерки/

Лалугер, *Spermophilus citellus* – Рядък и силно уязвим вид, драстично намаляващ в България. В парка е твърде малочислен, с две установени находища. Едното от тях е в най-североизточната част на зоната, а другото – близо до кв. Дивдядово. Общата им численост – не повече от 30 -40 екз. в началото на размножителния период. В повечето подходящи местообитания в зоната отсъства. Вероятно има и други находища.

Обикновен сънливец, *Glis glis* - Включен в Червения списък IUCN. Среща се рядко в парка. Често се намира в изоставени посторйки, хижи, навеси, заслони и т.н.

Голям хомяк, *Cricetus cricetus* - Среща се рядко само в Северна България. Застрашен от увеличаването на обработваемите земи за сметка на естествените тревни местообитания.

Добруджански хомяк, *Mesocricetus newtoni* - Рядък вид, у нас има ограничено разпространение само в Северна и Североизточна България. Намиран в околностите на гр. Шумен. Главната част от ареала на вида се намира в България.

Сърна, *Capreolus capreolus* – През последните години числеността на вида рязко намалела в България. Сравнително малочислен и в ПП "Шуменско плато", макар и широко разпространен. Необходим е стриктен контрол на браконьерството за да се спрат негативните тенденции в числеността на вида.

Благороден елен, *Cervus elaphus* – Видът има критично ниска численост в страната в резултат на браконьерството. Среща се главно в Държавните Дивечовъдни Стопанства, най-високите планини в страната и в някои запазени обширни горски масиви в СИ-България и околностите им.

Вълк, *Canis lupus* – Много рядък вид, срещат се единични животни.

Пропуски в познанията

Не е проучено състоянието на някои бозайници, на първо място на пъстрия пор и хомяците. За целта са необходими специализирани проучвания. Необходимо е и дългосрочно следене на състоянието на лалугера.

В Приложение № 23 е представен Видов състав на бозайниците /без прилепи/ в ПП "Шуменско плато"

1.15.6. Прилепи

За територията на ПП Шуменско плато са установени 20 вида прилепи. В Приложение 24 е даден списъчен състав на видовете. В същото приложение е посочен и природозащитния статус на всеки един от видовете. Всички прилепи са включени в Приложение 2 и 3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в различни приложения на Бернската конвенция. Същото така са обект на опазване и съгласно Споразумение за опазване на популациите на европейските видове прилепи. В новоподготвения червен списък на страната са включени 18 вида. Обект на опазване като видове по Натура 2000 са 11 вида, които се явяват и приоритетни за опазване.

В Приложение № 24 е представен Списък на видовете прилепи в Природен парк "Шуменско плато" и техния природозащитен статус

Карта № 9, приложена отделно към Плана за управление е Карта на фаунистичните местообитания и приоритетни видове за ПП и Р.

КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.16. ПОЛЗВАНЕ НА ОБЕКТА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

1.16.1. Население и демографска характеристика на община Шумен и община Велики Преслав

Информацията за демографската характеристика, трудовата заетост и основните дейности на населението в общините Шумен и Велики Преслав и прилежащите на ПП "Шуменско плато" населени места е по официална статистика (НСИ) и събрана по анкетен път. Различните елементи от демографската характеристика и тези, свързани с трудовата заетост, са изследвани за определени периоди, съобразени както с целите на изследването, така и с наличната информация.

Основните показатели, таблични и графични материали са поместени в Доклад «Население и демографска характеристика на община Шумен и община Велики Преслав» в част "Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление", приложени на магнитен носител.

1.16.1.1. Брой население, възрастова и образователна структура и демографски процеси.

Таблица №13

Динамика на населението за периода 1996 – 2005 г. в общините В. Преслав и Шумен (брой)

година община	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Велики Преслав	17 102	16 877	16 596	16 370	16 243	16 203	16 197	16 112	16 034	15 855
Шумен	110 335	109 164	108 986	109 106	109 513	106 929	103 572	102 786	102 199	101 515

По данни на НСИ

В динамиката на населението по местоживееене при двете общини се наблюдават известни различия. По абсолютен брой селското население трайно намалява в общ. В. Преслав, докато в относителен дял (спрямо цялото на общината) показва незначително нарастване в началото на периода, след което от 1998 г. се изменя в посока на спад.

При общ. Шумен върху броя на населението влияние оказва присъединяването на селата Велино и Мадара, което се изразява преди всичко в увеличаване на селското население.

В динамиката на населението в прилежащите населени места се наблюдават следните тенденции:

- Изменения в посока на трайно намаляване на населението показва гр. Шумен и селата Хан Крум (В. Преслав) и Новосел (Шумен);
- Променливо изменение по-скоро в посока на спад спрямо началото на периода показват селата Кочово (В. Преслав), Осмар (В. Преслав);
- Променливо изменение по-скоро в посока на незначително нарастване показват селата Тройца (В. Преслав) и Лозево (Шумен).

Възрастова структура

Характерно за възрастовата структура на населението в общ. В. Преслав за периода 1996-2005 г. е очертаващото се постепенно намаляване броят и дялът на населението в подтрудоспособна възраст (Табл. 14).

Таблица 14 Възrastова структура на населението (%)

Възrastова група	Под трудоспособна възраст				В трудоспособна възраст				Над трудоспособна възраст			
	България	обл. Шумен	общ. Велики Преслав	общ. Шумен	България	обл. Шумен	общ. Велики Преслав	общ. Шумен	България	обл. Шумен	общ. Велики Преслав	общ. Шумен
1996	18,83	20,40	18,56	19,30	56,77	56,98	53,73	60,79	24,40	22,62	27,71	19,91
1997	18,36	19,90	18,16	18,72	57,14	57,38	53,93	61,43	24,51	22,72	27,91	19,85
1998	17,87	19,36	17,70	18,10	57,53	57,87	54,48	61,91	24,60	22,77	27,82	19,99
1999	17,43	18,83	17,25	17,53	57,87	58,29	54,96	62,24	24,70	22,87	27,79	20,23
2000	17,04	18,39	17,01	17,07	58,14	58,57	55,03	62,29	24,81	23,04	27,96	20,64
2001	16,59	18,11	17,10	16,85	58,73	58,93	55,30	62,26	24,67	22,97	27,59	20,89
2002	16,11	17,81	16,95	16,49	59,64	59,68	56,22	62,91	24,25	22,51	26,83	20,60
2003	15,70	17,38	16,39	15,95	60,45	60,53	57,31	63,80	23,85	22,09	26,29	20,25
2004	15,32	17,00	15,97	15,52	60,91	60,93	57,92	64,10	23,77	22,08	26,11	20,38
2005	14,97	16,59	15,54	15,09	62,61	62,62	59,87	65,74	22,42	20,79	24,58	19,17

По данни на НСИ(текуща статистика)

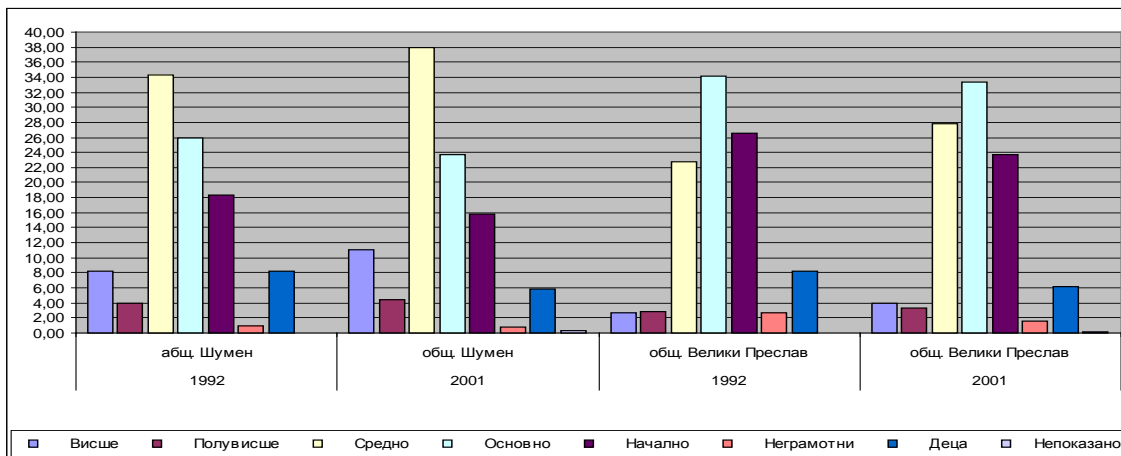
Разпределението на населението по възрастни групи за общ. Шумен се характеризира с изключително високи дялове на възrastовата група в трудоспособна възраст с ясно изразена тенденция на нарастване.

Във възrastовата структура на населението по населени места от прилежащата на ПП територия се очертават значителни различия (по данни от последните две преброявания). С най-неблагоприятна възрастна структура са селата Осмар (В. Преслав), Лозево (Шумен) и Хан Крум (В. Преслав). С относително благоприятна възрастна структура са селата Кочово (В. Преслав) и Новосел (Шумен).

Образователна структура

Официалните статистически данни за образователната структура на населението са от преброяванията през 1992 и 2001 г. За периода между двете преброявания е налице абсолютно и относително нарастване на лицата с висше, висше специалист (полувисше) и средно образование, което е характерно за областта и страната (фиг.9.).

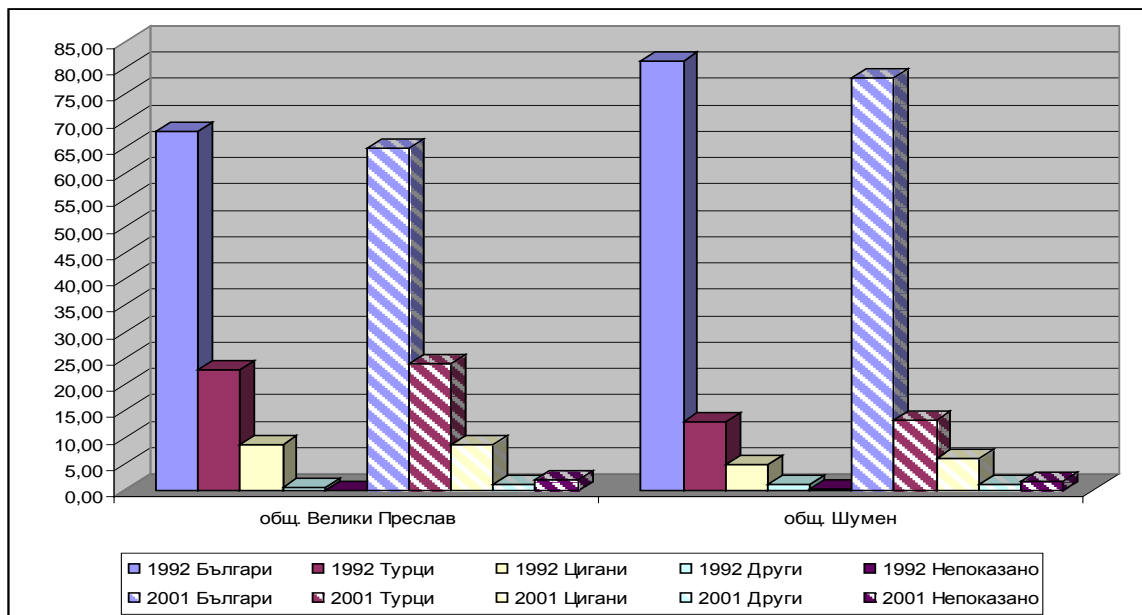
Фиг. № 10. Образователна структура (%)

Етническа структура

В етническата структура на населението в двете общини преобладаващо е българското население (Фиг. № 11). За периода между последните две преброявания се наблюдава обща тенденция за общ. В. Преслав и за общ. Шумен, която се изразява в намаляване на дела на българската етническа група и нарастване на турската етническа група. Ромската етническа група в общ. В. Преслав запазва относителния си дял в рамките на 8,5%, но в общ. Шумен бележи нарастване от 4,83%(1992) на 6,09%(2001).

Фиг.11 Етническа структура (%)

Тенденциите в развитието на населението през последните години са:

- за общ. Велики Преслав - постепенно намаление на населението, отрицателен естествен и механичен прираст, слабо нарушена възрастова структура в някои и силно в други населени места, промяна в образователното равнище – слабо покачване на образователното равнище

- за общ. Шумен – намаляване на населението, отрицателен естествен и механичен прираст, възрастова структура благоприятна в общинския и областен център гр. Шумен и нарушена в прилежащите на Парка села, повишаване на образователното равнище на общинско ниво.

1.16.1.2. Характеристика на структурата и тенденциите на трудовата заетост за селищата в района на Природен парк "Шуменско плато" и общини Шумен и Велики Преслав.

По населени места според данните от преброяването най-висок е коефициентът на заетост в гр. Шумен, което е резултат от функциите му на областен и общински център и състоянието на неговото икономическо развитие. За селата в прилежащите на ПП територии е характерен по-нисък коефициент на заетост спрямо средния за общината, към която принадлежат и съответно средния за областта (Табл. 4.)

Таблица 15 Коефициент на заетост за 1992 и 2001 г. (%)

Област, Община, Населено място	1992	2001	2001-1992
обл. Шумен	49,98	36,66	-13,32
общ. Велики Преслав	45,01	32,06	-12,95
с. Кочово	36,72	20,23	-16,49
с. Осмар	37,38	19,76	-17,62
с. Троица	43,00	30,61	-12,38
с. Хан Крум	37,23	31,78	-5,45
общ. Шумен	52,48	41,95	-10,53
с. Лозево	11,61	10,29	-1,31
с. Новосел	34,42	16,42	-18,00
гр. Шумен	55,08	45,58	-9,51

По отношение на тенденциите в отрасловата заетост за периода 1996 – 2001 г. се наблюдава спад в заетостта в селското стопанство и нарастване в преработващата промишленост за общ. Велики Преслав (Табл. 15). Като неблагоприятна тенденция е спадът в заетостта в образованието и здравеопазването, което е свързано с демографската ситуация в общината.

За община Шумен е характерен спад в заетостта при отраслите от първичния и вторичен сектор и нарастване главно при тези от третичния (услугите). Това е свързано главно с общинските и областни функции на гр. Шумен.

Таблица 16 Динамика на заетите по отрасли за периода 1996-2001 г. в общините В. Преслав и Шумен (%) (По данни на НСИ)

Отрасли	Велики Преслав			Шумен		
	1996	2001	1996 - 2001 (прираст)	1996	2001	1996 - 2001 (прираст)
Селско, ловно, горско стопанство и рибно стопанство	26,91	14,70	-12,21	6,83	5,30	-1,53
Добивна промишленост	0,99	1,85	0,87	0,01	0,00	-0,01
Преработваща индустрия	28,23	41,75	13,52	34,99	29,15	-5,85
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	0,00	0,00	0,00	4,02	3,46	-0,56
Строителство	2,02	3,00	0,97	5,80	7,98	2,18
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството	5,19	6,70	1,51	7,72	13,95	6,23
Хотели и ресторанти	0,00	1,72	1,72	0,95	2,98	2,03
Транспорт, складиране и съобщения	5,96	2,92	-3,04	7,39	5,16	-2,23
Финансово посредничество	0,86	0,31	-0,54	1,64	0,91	-0,73
Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги	1,69	2,35	0,66	3,22	4,36	1,14
Държавно управление и отбрана; задължително обществено осигуряване	2,64	4,51	1,86	2,97	5,89	2,93
Образование	14,31	11,34	-2,97	10,72	9,26	-1,46
Здравеопазване и социални дейности	8,01	5,53	-2,49	11,06	8,03	-3,03
Други дейности, обслужващи обществото и личността	3,19	3,34	0,15	2,68	3,56	0,88

Заетите в прилежащите на парка села (Новосел, Лозево) от общ. Шумен са преди всичко в селското стопанство и в услугите, предно социални дейности.

1.16.1.3. Основни дейности на населението – ангажирани в туристическо обслужване.

Основните дейности на населението, ще бъдат проследени в две условно обособени групи: А) Дейности на населението, ангажирано на територията на ПП; Б) Дейности на населението, свързани с опазване, контрол, управление и поддържане на ПП.

А) Дейности на населението, ангажирано на територията на парка

На територията на ПП се извършват редица дейности, които са обусловени изключително от наличния туристически и рекреационен потенциал (природен и антропогенен), състоянието на наличната туристическа, техническа, транспортна и др. инфраструктура и някои трайно установили се услуги в сферата на образованието, здравеопазването, съобщенията и др. От особено важно значение са *дейностите, свързани с туристически и рекреационни услуги*. Това са дейности, свързани с обслужване на организиран и неорганизиран туристически поток, посещаващ културно-историческите паметници на ПП (преди всичко историко-познавателен туризъм) и опазването (охраната и поддръжката) на тези обекти.

Разположените на територията на парка хотели и ресторанти (Хотелски комплекс "Орбита", Парк - хотел "Кьошкочеве" и Ловна хижа Диана", Почивна станция "Старият град" и някои др. заведения за обществено хранене (кафе-аперативи) ангажират местно население в хотелиерство и ресторантьорство. Също така някои от ведомствените почивни домове приемат за отдых свои служители и гости и реализират рекреационни услуги. Нефункциониращите към момента почивни домове ангажират заети единствено като охрана на наличната база.

На територията на ПП се реализират и др. дейности преди всичко от сектора на услугите, които се отнасят до:

Образователна дейност, която се осъществява в разположените на територията на ПП училища (Основно оздравително училище "Христо Смирненски", Зелено училище и Седмична санаториална детска градина №29 "Синчец"

Здравеопазване и социални дейности – в "Дом за възрастни с умерено умствено изоставане" - с. Лозево. където са заети 41 д.;

Съобщения – в бази за телекомуникации, пренос на интернет и др. аналогични обекти с "особен статут".

Б) Дейности на населението, свързани с опазване, контрол, управление и поддържане на ПП;

Застъпени са дейности във връзка с поддържане на наличната транспортна инфраструктура, която гарантира транспортната достъпност на местата, представляващи интерес от туристическа гледна точка. Също така и дейности по поддръжка на водоснабдителна мрежа и почистване на септичните ями.

Застъпени са дейности, свързани с управлението на защитената територия в лицето на Дирекция ПП "Шуменско плато, и контрола върху опазване на екологичното равновесие (РИОКОС).

1.16.1.4. Характеристика на Историко-археологичен резерват "Шуменска крепост" (Старият град)

Персонал към ИАР "Шуменска крепост":

- Уредник, извършващ екскурзоводска работа - 1 щат, висше образование, история, магистър, писмен и говорим английски и руски език
- Билетопродавач и охрана - 2 щата

Обслужването на туристи в ИАР „Шуменска крепост“ е целогодишно.

Справка за брой посетители

През 2005 г. ИАР „Шуменска крепост“ е посетен от 6 104 туристи

През 2006 г. ИАР „Шуменска крепост“ е посетен от 9 080 туристи , разпределени както следва:

ученици	студенти	пенсионер и	бълг гр.	офиц. гости	чужд. гр.	гости на прояви
690	212	1500	5 148	225	320	985

1.16.1.5. Характеристика на Мемориален комплекс "Създатели на Българската държава":

Паметник „Създатели на българската държава“ е един от 100-те национални туристически обекти с регионално културно и социално значение. Пространството около Паметника е благоустроено с детски кътове, информационен център към Паметника, кафе, ресторант и хеликоптерна площадка.

Персонал към Паметник „Създатели на бълг. държава“:

- Директор - 1 щат
- Екскурзовод, изпълнител обреди 2 щата
- Домакин - 1 щат
- Електротехник - 1 щат
- Чистач и помощно длъжностно лице по гражданското състояние 2 щата
- Чистач и работник по озеленяването - 1 щат
- Шофьор и отговорник по охрана на труда - 1 щат

СПРАВКА

за обслужените туристи от Инф. център при Паметник „Създатели на българската държава“

Година	Брой български туристи	Брой чужди туристи
2002	17660	4248
2003	15912	5222
2004	14198	6690
2005	13282	6387
2006	12271	5363

1.16.2. Селищна мрежа и селищни образувания в района на Природния парк и Резерват "Букака".

1.16.2.1. Описание на селищната мрежа, близки населени места, социално-икономическо развитие.

Природният парк "Шуменско плато попада в землищата на гр. Шумен, кв. Дивдядово и с. Лозево (общ. Шумен) и на селата Кочово, Осмар, Тройца и Хан Крум (общ. Велики Преслав), но в границите си няма населени места и селищни образувания. Прилежащи на ПП населени места са селата Кочово, Осмар, Тройца и Хан Крум от общ. Велики Преслав и гр. Шумен (общински център), селата Лозево и Новосел от общ. Шумен. Град Шумен е в категорията средни градове (от 30 до 100 000 ж.), а селата от двете общини са малки села от 250 до 1000 ж. За последните 10 години независимо от промените в броя на населението си тези селища са запазили този си статут.

Промишлените и обслужващите функции са съсредоточени в гр. Шумен, а облика на селата е предимно селскостопански.

1.16.2.2. Градоустройствени тенденции за развитие на гр. Шумен, другите съседни на Парка селища и връзката с развитието на ПП и като източник на икономически ползи

- Възможности за изграждане и оборудване или ползване на съществуващи помещения за информационни пунктове, е ситуирани в района на подходите към Парка и Резервата.

Използваните подходи към територията на Парка могат да бъдат сведени до следните по-важни - Подход "Кьошкочеве", Подход асфалтов път към Паметника, Подход по стъпалата към Паметника, Подход кв. Дивдядово, Подход с. Хан Крум, Подход с. Тройца, Подход с. Осмар, Подход с. Кочово, Подход с. Новосел, Подход с. Лозево. Според "Анкетно проучване на карстови защитени територии в България с оглед тяхното устойчиво развитие (Моделен район ПП "Шуменско плато)", проведено през юли – август 2004 г. на територията на Парка и в гр. Шумен, като най-предпочитани са посочени първите три подхода.

- Проучване на връзката на обектите на културно-историческо наследство и Природния парк в аспект единство на информационна система и общи икономически ползи

Голямо предимство на ПП "Шуменско плато" е съчетание от разнообразни природни феномени и биоразнообразие с богато културно-историческо наследство. Допълнително предимство са мекият и слабо разчленен релеф, благоприятните през цялата година климатични условия, красивите пейзажи с висока естетическа стойност, условия и опит за практикуване на различни видове туризъм и спорт. От друга страна, като цяло общините Шумен и В. Преслав разполагат с богат потенциал и неусвоени ресурси за развитие на туризъм.

1.16.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради

1.16.3.1. Електрификация, водоснабдяване и канализация, топлоснабдяване, газификация и съобщения

- Електроснабдяване

На територията на ПП има множество почивни бази и обекти от техническата инфраструктура. Тяхното електроснабдяване се осъществява от електроснабдителното предприятие ЕОН- България мрежи АД.

Категорията на сигурността е трета.

Основният захранващ източник е един – подстанция Шумен – запад. Основните сечения са 70 – 95 мм² на гръбнака и 50мм² на отклоненията.

На територията на парка има изградени въздушни електропроводи-20кв и кабелни линии -20 kv.

Има 17 бр. трафопостове 20/04. От тях : 15 бр. трафопостове са тип зидани и 2 бр. тип мачтови

Техническото състояние на трафопостовете е добро.

- Водоснабдяване

Източниците на водоснабдяване на обекти на територията на парка са:

- каптаж "Папазпунар" – в м. "Хан Крумови порти"
- каптаж "Зандана" – северно от м. "Хан Крумови порти"
- каптаж х. "Букаците" в м. "Осмарски колони"

Освен посочените 3 каптажа на територията на ПП съществуват следните каптажи за водоснабдяване на западните част на гр. Шумен, кв. Дивдядово, с. Лозево, с. Тройца

- каптаж "Булуджа" – източно от м. "Висока поляна"

- каптаж "Ямболу" – източно от м. "Висока поляна
- каптаж "Бялата вода" – в м. "Лъвчето"
- каптаж "Гюлекьошк" - над ч. "Боровец
- каптаж "Боровец" – зад ч. "Боровец"
- каптаж "Рустем 1" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Рустем 2" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Грънчар" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Текето" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Кадъбунар" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Падишаха" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж "Турнаджик" - в м. "Харачи Боаз"
- каптаж при Умник чешма – източно от м. "Табията"
- каптаж "Горен Дивдядовски" – в м. "Дивдядовски боаз"
- каптаж "Долен Дивдядовски - Башбунар" – в м. Дивдядовски боаз"
- каптаж за водоснабдяване на Пивоварния завод в Шумен – в м. "Троишки боаз"
- каптаж за водоснабдяване на Пивоварния завод в Шумен – на с. Троица
- каптаж чатал бунар – западно от м. "Йълдъз табия"
- каптаж западно от връх "Коджатепа" – при северната граница на ПП
- каптаж – "Башбунар" – при североизточната граница на ПП
- каптаж "Лозево 1" – в м. "Чакмакбаир"
- каптаж "Лозево 2" – в м. "Чакмакбаир"
- каптаж "Лозево 2" при лагер "Ивански" – южно от м. "Табията"
- каптаж "Лозево 2" – северно от лагер "Ивански" - южно от м. "Табията"

➤ Водоснабдителни мрежи и съоръжения на територията на ПП.

Изворната вода от каптажи "Зандана" и "Папазбунар" в м. "Хан Крумови порти" се отвежда в помпена станция, намираща се в същата местност, хлорира се и се отвежда в резервоар в м. "Бостанлъка". От тук тя се разпределя за водоснабдяване по гравитачен път до обектите на територията на парка. По настоящем каптаж "Папазпунар" не функционира, поради ремонтни дейности.

През територията на ПП по направление юг – север преминава водопровод за водоснабдяване на Пивоварен завод "Шуменско пиво". Неговото начало е в м. "Троишки боаз", където има изградена помпена станция на територията на парка. Водопроводът преминава последователно през местностите "Троишки боаз" и западно от м. "Кортулука", м. "Халваджи" – в източната ѝ част, м. "Дълги поляни", м. "Топйолу" и "Байков орман".

➤ Канализация:

Разпръснатостта на почивните бази и др. обекти на територията на ПП и местонахождението им в платовидната част на парка са пречка за изграждането на централна канализация. За обектите има изградени септични ями. Изключение правят само Парк – хотел "Кьошкове" и Хотелски комплекс "Орбита", в подножието на "Шуменско плато".

➤ Топлоснабдяване, газификация и телефонизация

На територията на ПП няма централно топлоснабдяване. Използва се електрическо отопление и отопление с твърдо гориво. Някои от почивните бази имат изградено локално парно.

От обектите на територията на ПП единствено Парк- хотел "Кьошкове" е газифициран.

Телефонизацията за обектите в ПП е осигурена от цифрова централа – Шумен.

Съществува изграден обект РРС – Шумен (Радиорелейна станция) – собственост на НУ Радио и телевизионни станции към БТК. Тя осъществява релейни връзки за БНТ, БНР и др.

1.16.3.2. Транспортна инфраструктура.

На територията на ПП "Шуменско плато" има добре развита пътна мрежа от *Общински пътища*. Тя обхваща централната, източната и северната части на ПП. Състои се от следните пътни артерии:

1. Път гр. Шумен – с. Лозево SHU-1188. Пътят е асфалтов, в добро състояние. Започва от района на кв. “Б.Българанов” в гр. Шумен и в тази си част, която преминава през вилната зона гр. Шумен е преасфалтиран по протежение на 700м. – 3.350 км. от пътя преминават през територията на ПП.

2. Път гр. Шумен – с. Новосел (нова номерация –SHU -1182). Асфалтов път в добро състояние с преасфалтиран участък в района на ООУ ”Хр. Смирненски”. През територията на ПП преминава отсечка от този път с дължина 7.250км

3. Път с. Кочово – с. Лозево – IV – 74004; нова номерация SHU 2005.Този път в по-голямата си част служи за западна граница на ПП. Той е асфалтиран, но в момента е затворен поради свлачищни процеси в отсечката между с. Кочово и пътния възел за връзката му с пътя – гр. Шумен – с. Новосел. Там (при километър 12.860) е изграден пътен възел, като връзка между двата пътя.

4. Панорамен път – гр. Шумен М1; нова номерация - SHU 1193. Отсечката от този път, която е на територията на ПП започва от района на вила “Фикосота”, преминава покрай информационния център на Паметник “Създатели на Българската държава”, м. “Гроба на курсистите”–„Шуменска крепост”, м.“Кьошкове”. Нейната дължина е 11.750м. Пътят е в отлично състояние и е с асфалтова настилка.

Общата дължина на общинските пътища на територията на ПП, включително и отсечката от пътя с. Кочово – с. Лозево, която служи за западна граница на ПП(6.750м) е 29.100км.

Местните пътища на територията на ПП са:

1. Асфалтов път, свързващ пътищата - гр. Шумен – с. Лозево, и гр. Шумен – с. Новосел. Има дължина 1.800 км. и притежава следните отклонения:

- за обект лагер “Ивански” – 1.350 км.

-за обект “Телевизионна кула”(РРС - Шумен) – 0.300 км.

Общата дължина на пътя с отклоненията – 3.450 км.Пътят е в сравнително добро състояние.

2. Асфалтов път, свързващ пътищата в гр. Шумен

-с. Новосел и гр. Шумен – панорамен път .Има дължина – 2.750км. и притежава сл.

Отклонения:

-за обект пещера “Бисерна” – 1.500км.,от което има второстепенно отклонение за обект Вила- Община Шумен с дължина 0.150м.

- за обект Вила Енергоснабдяване – (възлова станция с надстройка) – 0.200км.

Обща дължина на пътя с отклоненията – 4900м. Пътят е в добро състояние с изключение на крайната отсечка на отклонението за обект -пещера “Бисерна” с дължина – 0.500км.

3. Асфалтов път от района на вила “Фикосота” до инф. център на паметник “Създатели на Българската държава” – дължина – 1.400км.

Пътят е в добро състояние и е преграден за достъп на автомобили в района на стъпалата за паметник “Създатели на Българската държава”.

4. Асфалтов път – отклонение от панорамен път – Шумен до вилата на МО под. 34200 – дължина 0.750км. Пътят е в добро състояние.

5. Асфалтов път за връзка между път гр. Шумен – с. Новосел и обект х-л “Орбита” – дължина 0.450км.

Пътят е в задоволителна състояние.

6. Асфалтов път за връзка между панорамен път – Шумен с р-т “Лъвчето” – 0.500км.

7. Асфалтов път – макадамова настилка за връзка на път гр. Шумен – с. Новосел с обект “Резиденция”. Дължина 0.400м.Пътят не се използва и е в много лошо състояние.

Общата дължина на местните пътища на територията на ПП е 11.850м.

➤ Горски път, изграден при входа на м. “Кьошкове” – дължина 117м.

Обща дължина на общински, местни и горски пътища на територията на ПП – 41.067км.

- Пътищата, които са извън територията на ПП, но служещи за осъществяване на достъп до него са както следва:
 1. Републикански път I – 7. Силистра – Шумен – В. Преслав – Ямбол. Пътят е I клас, в много добро състояние.
 2. Републикански път I – 2. Русе – Варна. Пътят е I клас, в много добро състояние.
 3. Общински път – V километър – Шумен – кв. Дивдядово – IV248; нова номерация SHU1180. Пътят е асфалтов, в добро състояние, IV клас. Осъществява достъп до ПП от изток.
 4. Общински път с. Хан Крум – с. Троица – с. Осмар – с. Кочово – IV 482. Пътят е IV клас, в добро състояние, с асфалтова настилка. Осъществява достъп до ПП от юг.
 5. Общински път Шумен – Търговище (клон-Градище) – IV40092; нова номерация SHU1183. Пътят е в задоволително състояние. Осъществява достъп до ПП от Запад през селата - Черенча, Средня, Новосел.

➤ Подходи към ПП

Главните подходи към ПП са както следва:

1. От Север -асфалтов път с. Лозево – гр. Шумен – непосредствено след края на с. Лозево в местността “чакмак баир”
2. От Изток
 - асфалтов път гр. Шумен – с. Лозево – непосредствено след вилната зона на гр. Шумен в местността “Белия баир”
 - асфалтов път гр. Шумен – с. Новосел – непосредствено след напускане на гр. Шумен
 - асфалтов път гр. Шумен – Шуменска крепост – непосредствено след напускане на град Шумен в района на м. “Кьошкове”
 - асфалтов път гр. Шумен – инф. център към мемориален комплекс “Създатели на Българската Държава” – в района на м. “Фатмеджик”
3. От Запад
 - асфалтов път с. Новосел – гр- Шумен – в района на м. “Саръмеше”.

Второстепенните подходи към ПП са както следва:

1. От Север:
 - туристическа пътека от с. Лозево към м. “Кьошове”има Туристическа маркировка – жълто и бяло. Навлиза в ПП при м. “Чакмак баир”
 2. От Изток
 - коларски път навлизащ в северния дял на ПП в м. “Черкез табия”
 - асфалтова алея, преминаваща в плочопътека в м. “Кьошките”
 - коларски път (Римския път) преминаващ в пътека – западно от местността Илчов баир
 - коларски път преминаващ в горски кът в района западно от м. “Фатмеджик”(при пясъчника)
 - асфалтов път от гр. Шумен (района на вила Фикосота”) към стъпалата на Паметник “Създатели на Българската Държава”
 - плочопътека (стъпала) към Паметник “Създатели на Българската Държава ”
 - туристическа пътека (екстремна туристически маршрут) от района на Т.К.”Бохеми” в кв. Дивдядово към информационен център “Създатели на Българската Държава ”
 3. От юг
 - коларски път от с. Хан Крум в района на м. “Калугер боаз”
 - коларски път от с. Троица в района на м. “Троишки боаз” при Момина скала
 - коларски път от района на кариерата северно от м. “Бобата” – към м. Осмарски колони”
 - коларски път от вилната зона на с. Осмар в района на м. “Зелени град”
 4. От запад
 - коларски път от района на Овчарска чешма в района югозападно от м. “Заноба”
- информационна обезпеченост – ДПП “Шуменско плато”; туристическа карта на ПП в м. 1:40 000.

Възможност за достъп с личен транспорт – подходи, паркинги

- Подходите за достъп в ПП с личен транспорт са както следва:

- От Север

- асфалтов път с. Лозево – гр. Шумен – непосредствено след края на с. Лозево в местността “чакмак баир”

2. От Изток

-асфалтов път гр. Шумен – с. Лозево – непосредствено след вилната зона на гр. Шумен в местността “Белия баир”

-асфалтов път гр. Шумен – с. Новосел – непосредствено след напускане на гр. Шумен

- асфалтов път гр. Шумен – Шуменска крепост – непосредствено след напускане на град Шумен в района на м. “Кьошкове”

- асфалтов път гр. Шумен – инф. център към мемориален комплекс “Създатели на Българската Държава ”

– в района на м. “Фатмеджик”

3. От Запад

- асфалтов път с. Новосел – гр. Шумен – в района на м. “Саръмеше”.

- коларски път навлизащ в северния дял на ПП в м. “Черкез табия”

- асфалтов път от гр. Шумен (района на вила Фикосота”) към стъпалата на Паметник “Създатели на Българската държава”.

- коларски път от района на кариерата северно от м. “Бобата” – към м. Осмарски колони.

Съществуващите паркинги на територията на ПП са както следва:

1. Паркинг за автомобили пред ТК “Орбита” в местност “Кьошкове”. Капацитет – 10 леки автомобили. Настилката е от асфалт.

2. Паркинг за автомобили в района на Шуменската крепост. Капацитет - 30 леки автомобили. Настилката е от асфалт.

3. Паркинг за автомобили в района на Информационен център при паметник “Създатели на Българската държава” - Капацитет – 70 леки автомобили. Настилката е от асфалт. Паркингът е подходящ за леки автомобили и за автобуси.

Наличен обществен транспорт.

През селищата: гр. Шумен, с. Кочово и с. Хан Крум, които са гранични с територията на ПП преминава II жп – линия София – Варна

Автобусен превоз за граждани се организира при мероприятия на територия на ПП. Съществува автобусен транспорт обслужващ ССДГ “Синчец” в дните – понеделник и сряда - в 7.00ч. до ПП и в дните - четвъртък и петък – 17ч. Обратно в гр. Шумен. Най- близката – до . м” Кьошкове”, спирка на градския обществен транспорт – автобусна линия № 6 и № 9а при кръстовището на ул. “Раковски” и ул. “Тича”

Интервалите за движение на автобусите са съответно през 45 мин. и 1 час.

Интервала на Движение на автобусите от Линия №7(през кв. Дивдядово) е 25 мин.

За осъществяване на достъп до ПП от север и юг може да се ползва извънградски обществен транспорт, както следва:

- от север (с. Лозево) – има ежедневна автобусна линия от Автогара – гр. Шумен до с. Лозево в часовете – 6.00, 12.00, 18.00ч.

- от юг (от селата Х.Крум, с. Троица, с. Осмар, с. Кочово). От Автогара – Шумен до посочените села има ежедневна автобусна линия в часовете: 9.30, 12.20, 15.30, 18.00, 19.30 часа.

За осъществяване на достъп до ПП от изток и юг може да се ползва II жп линия София – Варна, при гарите – с. Хан Крум и с. Кочово.

Пешеходни алеи, туристически пътеки, стари коларски пътища.

Изградените пешеходни алеи на територията на ПП “Шуменско плато” са както следва:

- “Пътека на здравето” – в местност “Кьошковете”

- централна пешеходна алея от входа на м. “Кьошковете” до хотел – ресторант “Кьошковете” с отклонение до ТК “Орбита” и района на ресторант “Лъвчето”.

- пешеходна алея в м. “Кьошковете” от ТК “Орбита” до района на пещера “Русалка”

- пешеходна алея от вилната зона на гр. Шумен до подножието на Паметник "Създатели на Българската Държава"
- пешеходна алея от Информационния център на Паметник "Създатели на Българската Държава"
- Основните туристически пътеки и старите коларски пътища на територията на ПП са свързани с основни туристически маршрути:

Таблица 17 Основни туристически маршрути в ПП «Шуменско плато»

Маршрути	Маркировка	Продължителност на прехода
Начало: м. "Кьошкове" – чешма "Боровец" – ИАР "Шуменска крепост – тур. заслон "Автостроител" – чешма "Малка халваджийка" – х. "Букаците" в м. "Осмарски колони"	синьо – бяло	4 часа
Начало ТК"Орбита" – ТЗ"Бигора" – пещера "Русалка"- пещера "Бисерна" – чешма "Боровец" при хотел-ресторант "Кьошкове"	Оранжево-бяло	2 часа
Начало: ТК "Орбита" – ТЗ "Бигора" – пещера "Русалка" – ИАР "Шуменска крепост" – ТЗ "Детелина" – Паметник на курсистите – ТЗ "Теменуга" – Паметник "Създатели на Българската Държава"	зелено – бяло	4 часа
Начало: м. "Кьошките" – ИАР "Шуменска крепост" – "Сухото кладенче" – м. "Топлата дупка"	червено – бяло	4 часа
Начало: ТК "Орбита" в местността "Кьошките" – м. "Висока поляна" – лагер "Ивански" – с. Лозево	жълто – бяло	2,5 часа
Начало: ТК "Бохеми" при кв. Дивдядово -пещера "Дивдядовски зандан" – скален феномен "Охлюва" – информ. център на Природния парк	резеда – бяло	2 часа

Таблица 18 Специализирана туристическа инфраструктура в ПП „Шуменско плато“

Обект	Брой	Местоположение	Особености	Предназначение
Туристически заслон „Детелина“	1	м. „Дългите поляни“	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси, огнища, чешма	Пикник, спорт
Туристически заслон „Теменуга“	1	в близост до Паметник „Създатели на бълг. държава“	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси, огнища, чешма	Пикник, спорт
Туристически заслон „Бигора“	1	м. „Кьошките“	В близост чешми и кът за отдих	Краткотраен отдих
Туристически заслон „Диана“	1	до ловна хижа	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси, огнища, чешма	Пикник, спорт
Туристически заслон „Шуменска крепост“	1	м. „Хижата“	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси, огнища, чешма	Пикник, спорт

Туристически заслон „Алеко”	1	м. „Хижата”	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси, огнища	пикник
Туристически заслон при вилата на ПП „Успех”		м. „Хижата”	Кът за краткотраен отдих с тур. заслон, пейки, маси	Пикник, краткотраен отдих
Туристически заслони „Автостроител”	2	м. „Осмарски колонии”	Кът за краткотраен отдих с тур. заслони, пейки, маси, огнища	пикник
Беседки	1 1 1 1 1	м. „Хижата” при ТЗ „Детелина” при Паметник „Създатели на бълг. държава” при „Горски лабиринт” м. „Дългите поляни”		Пикник, краткотраен отдих
Кътове с паркова мебел за краткотраен отдих –пейки, маси,огнища	8	м. „Хижата”, м. „Хан Крумови порти”, м. „Дългите поляни”, при Паметник „Създатели на бълг. държава”, при Паметник на курсисти м. „Ченгел гьол”, при „Зеленото училище”, при ТЗ”Детелина”		Пикник, краткотраен отдих
Детски площадки	3 2	м. „Хижата” При Паметника„Създатели на бълг. държава”		

1.16.3.3. Застроени площи.

В Приложение № 25 е представена информация за сградите в ПП „Шуменско плато”, включваща данни за:

- Ползвател/Собственик;
- Използваемост на обекта;
- Съществуваща материално-техническа база на отдиha в парка;
- Брой места за нощувка и хранене в обекти на територията на ПП "Шуменско плато", според вида обслужване.

1.16.4. Селско стопанство

На територията на ПП “Шуменско плато” селскостопански дейности не се осъществяват.

1.16.5. Горско стопанство

1.16.5.1. Исторически преглед на площите на ПП “Шуменско плато” и Резерват „Букака”.

Със Заповед № 79/05.02.1980 г. на Комитета по опазване на природната среда при Министерски съвет 3929,9 ха са обособени за Народен парк под наименованието „Шуменско плато”.

Площта на Народния парк по фондове се разпределя както следва:

за ГС „Шумен”	– 2879,9 ха;
за ДЛС „Преслав”	– 824,0 ха;
за ОБНС „Шумен”	– 226,0 ха;
Обща площ	– 3929,9 ха

През 1982 г. Народен парк „Шуменско плато” се проектира върху площ 3924,6 ха, като разликата от 5,3 ха спрямо обявеното в Заповед № 79/1980 г. се дължи на:

➤ За ДГС – Шумен.

По Заповед № 79 площта е 2879,9 ха.

Проектира се върху площ 2879,7 ха, поради това, че 0,2 ха е изключена площ от горския фонд за строителство на път с. Лозево – с. Кочово.

➤ За ДЛС „Преслав”.

По Заповед № 79 площта е 824 ха.

В заповедта са пропуснати поляни 1 и 3 на отдел 130, с обща площ 0,9 ха.

Проектира се върху площ 824,9 ха.

➤ За ОБНС „Шумен” – площта на парк „Къошковете”.

По Заповед № 79 площта е 226 ха.

Проектира се върху площ 220 ха.

Намалението от 6 ха е от по-точната нова картна основа в М 1:5000.

През 1992 г. Народен парк „Шуменско плато” се проектира върху площ 3895,8 ха.

Разликата (намаление) в площта с 28,8 ха се дължи на:

➤ път с. Лозево – с. Кочово – 24,8 ха;

➤ нова картна основа – 4,8 ха.

Разпределението на площите е както следва:

ДГС „Шумен”	– 2862,0 ха
ДГС „Преслав”	– 818,3 ха
<u>ОБНС „Шумен”</u>	<u>– 215,5 ха</u>
Обща площ	– 3895,8 ха

През 2002 г. Природен парк „Шуменско плато” се проектира (ЛУП) върху площ от 3905,3 ха.

Разпределението на площта е както следва:

➤ ДГС „Шумен” – 2869,7 ха – 73,4%

➤ ДЛС „Преслав” – 818,3 ха – 21,0%

➤ Об-на „Шумен” – 217,3 ха – 5,6%

3905,3 ха – 100%

Промени в площите на ПП „Шуменско плато”, по устройствени проекти от 1982 г., 1992 г. и 2002 г. е представен в Част ПРИЛОЖЕНИЯ, Приложение № 26

1.16.5.2. Опазване и охрана на горско-дървесната растителност и дивеча

Охраната на горите и дивеча в ПП „Шуменско плато” се осъществява пряко от служителите на ДГС – Шумен (3^{ма} горски стражари и 1 помощник лесничей) и ДЛС „Преслав” (1 горски стражар).

Парка е район на охрана и на 4 служители – подвижна горска стража на Регионално управление на горите гр. Шумен.

Освен ежедневната охранителна дейност с обход на охранителните райони, в определени периоди се организира дежурства по график, включващи и други служители на ДГС – Шумен, ДЛС „Преслав”, служители от Дирекция ПП „Шуменско плато”. В охраната на парка активно се включват служители на РПУ гр. Шумен и служители на РИОСВ.

За периода 2002 – 2006 г. са регистрирани нарушения и съставени актове както следва:

- **Района на ДЛС „Преслав”.**

4 акта по ЗГ – сеч без позволително за сеч.

- **Района на ДГС – Шумен.**

41 акта по ЗГ – сеч, транспорт и разпореждане с дървесина.

1 акт по ЗЛОД

Периодично, чрез средствата за масова информация се изнася информация за изискванията на нормативната уредба, касаещи охраната на горите и дивеча, данни за извършени нарушения и наложени санкции.

В ПП са поставени табели с текстове, регламентиращи статута му и забраните, свързани с него. Обявени са дежурни телефони за подаване на сигнали от граждани за нарушения.

Опазване на горите от насекомни вредители и гъбни заболявания.

- Целогодишно наблюдение на горскодървесната и храстова растителност;
- Два пъти в годината през вегетационния период (пролет и есен) изготвяне на лесопатологично обследване;
- Залагане на феромонови уловки (за гъботворка) и лепливи пояси (за педомерка);
- Поставяне къщички за птици;
- За периода 2002 г. – 2006 г. са изведени санитарни сечи на площ от 165,6 ха.

Опазване на горите от пожари.

- В ДГС – Шумен и ДЛС „Преслав“ ежегодно се изготвя план с мероприятия по противопожарна охрана;
- В ДГС – Шумен и ДДивС „Преслав“ ежегодно се изготвя оперативен план за действие при възникване на пожари;
- В ДГС/ДЛС са изградени гасачески ядра от служители за гасене на възникнали пожари или запалвания;
- В населените места, чиито землища граничат с ПП има изградени гасачески ядра от местното население;
- В парка са поставени табели с противопожарно съдържание;
- В ДГС/ДЛС се поддържат регламентираните складове с инвентар за гасене на горски пожари;
- Поставят се табла с метли и тупалки за гасене на пожари;
- През пожароопасния сезон се поддържат денонощни дежурства с обявен телефон за сигнали;
- През пожароопасния сезон се назначават от 1 до 3 пожаронаблюдатели в ПП.

1.16.6. Лов, риболов, събиране на природни продукти.

Природните условия предполагат и създават благоприятни възможности за дивеча – благороден елен, сърна, дива свиня, заек, хищници. Резултатите от таксацията на дивеча показват, че дивечовите запаси са под допустимите.

Заповедта за обявяването на парка забранява „преследването, убиването и ловуването на всякакви животни и птици, а така също събирането и унищожаването яйцата на птиците и повреждането на гнездата им.“

С ПП граничат предоставени ловни райони на:

1. Ловно сдружение С„ЛРД Сокол – Шумен“ както следва:

Ловна дружина „Дивдядово, ЛД с. „Лозево“, ЛД с. Новосел, ЛД „II-ра градска Шумен“ – всички в обхвата на дейност на ДГС – Шумен.

2. Ловно сдружение С„ЛРД гр. В. Преслав“ както следва:

Ловна дружина с. „Кочово“, ЛД с. „Хан Крум“ – в обхвата на дейност на Държавна дивечовъдна станция „Преслав“.

Като по-приспособими видове е налице сравнително голяма численост на хищници, като чакал, лисица и особено скитащи кучета.

В района на ПП „Шуменско плато“ се изпълняват минимум ловностопански мероприятия като: подхранване на дивеча с груб и концентриран фураж, осигуряване на сол, поставяне ваксина против класическа чума по дивата свиня, в зависимост от бюджета на ДГС – Шумен.

На територията на ПП „Шуменско плато“, в предвид неговия статут, не е разрешавано и/или реализирано ползването на странични ползвания от горите, като стопанска дейност. В този смисъл няма констатирани нарушения.

1.16.7. Туризъм, рекреация, спорт, услуги.

1.16.7.1. Характеристика на туризма:

На територията на ПП „Шуменско плато“ има ясно обособена зона „Туризъм“, в която са включени пет обозначени туристически маршрута и пет туристико-рекреационни съсредоточения с места за настаняване; почивни домове; места за хранене; заслони; беседки; кътове с паркова мебел за краткотраен отдых – пейки, маси, огнища; атрактивни паметници на културата и религиозно-култови обекти.

Туристико-рекреационни съсредоточения са следните:

1. Туристико-рекреационно съсредоточение „Кьошкочете“;
2. Туристико-рекреационно съсредоточение около района на „Паметник създатели на Българската държава“;
3. Туристико-рекреационно съсредоточение около района на Историко-археологически резерват „Шуменска крепост“;
4. Туристико-рекреационно съсредоточение "Ловно стрелбище и Ловна хижа Диана";
5. Туристико-рекреационно съсредоточение хижа „Букакаците“.

В тази зона се извършват разнообразни туристически и рекреационни дейности на базата на изградената туристическа инфраструктура и природните дадености на защитената територия.

Към настоящия момент ДПП не разполага с методика за мониторинг на посетителския поток в парка и в базите за настаняване. Престоят в базите за настаняване е предимно краткотраен, в редки случаи с цел рекреация. По – интензивно, като място за няколко дневен отдых от учащи се ползва „Училище сред природата“, стопанисвано от Общински детски комплекс- Шумен. През 2005 г. там са регистрирани 1 426 нощувки, а през 2 006 г.- 1 132 нощувки. Предпочитанията към местата за настанявания са както следва: хотели, функциониращи ведомствени бази, хижи. Посетителският поток се увеличава при провеждане на събития и празници в парка- исторически възстановки, фестивали, спортни състезания.

Таблица 19 Реализирани нощувки в хотели в гр. Шумен и в хотелите в парка (по данни от Община Шумен)

За 2006 г.

обект	български граждани бр.	чуждестранни граждани бр.
Хотел "Старият град"- в ПП	884	117
ХОТЕЛ "ШУМЕН"	8906	5687
ХОТЕЛ "МАДАРА"	7503	585
Семеен хотел "Замъка"	1811	470
Самостоятелни стаи "Римини клуб"	54	27
Семеен хотел "Пролет"	440	42
Хотел "Мехджарел"	446	317
Къща "Соло"	165	21
Хотел "Орбита"- в ПП	16	0
Самостоятелни стаи "Стивест"	1968	287
общо	22193	7553

За 2007 г.

ОБЕКТ	български граждани бр.	чуждестранни граждани бр.
Хотел "Старият град"в ПП	414	40
ХОТЕЛ "ШУМЕН"	5135	5814
ХОТЕЛ"МАДАРА"	3752	309
Семеен хотел "Замъка"	1181	273
Самостоятелни стаи "Римини клуб"	62	61
Семеен хотел "Пролет"	396	29
Хотел "Мехджарел"	81	260
Къща "Соло"	668	192
Хотел "Орбита"в ПП	294	36
Самостоятелни стаи "Стивест"	1105	156
Хостел "Рай"	160	42
Хотел "Кьошкове"В ПП	469	59
общо	13717	7271

Таблица 20 Брой места за нощувка и хранене в ПП "Шуменско плато" според вида обслужване

№	Обект	Ползвател/Собственик	Брой стаи за нощувка	Брой на леглата	Брой места за хранене
	туристически хижи		5	20	120
1	Хижа "Букаците"	ТД "Мадарски конник"	5	20	20
2	Ловна хижа "Диана"	Сдружение "ЛРД" "Сокол - Шумен"	0	0	100
	почивни долове		31	76	100
3	Училище сред природата при ОДК	Общински детски комплекс - гр. Шумен	8	26	30
4	Почивна база - вила "Пазачница"	Община Шумен	7	18	30
5	Почивна база на Община Шумен	Община Шумен	8	16	20
6	Почивна база на ПП "Успех"	"Успех Металпринт ССБ" ЕООД	8	16	20
	хотели		52	117	408
7	Хотел "Стария град"	"Шумен Пътнически Автотранспорт" ООД	16	36	28
8	Парк хотел "Кьошкове"	"Кьошкове" ООД - гр. Шумен	18	45	330
9	Хотелски комплекс "Орбита"	Орбита - Шумен 2000 ООД	18	36	50
	бистра		0	0	180
10	Кафе "Информация"	Община Шумен	0	0	80
11	Бистро "Панорама" (чупката)	Община Шумен	0	0	100
		ОБЩО	88	213	808

Сега действащи маршрути са:

м. „Кьошковете” – „Шуменска крепост” – тур. заслон „Алеко” – чешма „Голяма халваджия” – хижа „Букаците” – Осмарски скални манастири
Продължителност на прехода: около 3 часа

м. „Кьошковете” – тур. заслон „Бигора” – скален феномен „Дяволското проходче” – пещера „Русалка” – пещера „Бисерна” – чешма при Комплекс „Кьошковете”
Продължителност на прехода: около 2 часа

ТК „Орбита” – м. *Висока поляна* – лагер „Ивански” – кв. Лозево
продължителност на прехода: 2 ч. 30 мин.

м. „Кьошкове” – тур. заслон „Бигора” – пещера „Русалка” – „Шуменска крепост” – тур. заслон „Детелина” – Паметник на курсистите – тур. заслон „Теменуга” – Паметник „Създатели на българската държава”
Продължителност на прехода: около 4 часа

м. „Кьошкове” – „Шуменска крепост” – Паметник на курсистите – м. „Ченгел гьол” – скален манастир над с. Хан Крум
Продължителност на прехода: около 3 часа

м. «Кьошкове»- Шуменска крепост-«Сухото кладенче»-м. «Топлата дупка»-с. Кочово

Посочените пешеходни маршрути, предложени от ДПП покриват значителна част от територията на Парка и по-важните забележителности в него (природни и исторически). Те предлагат активен отдих и познавателен туризъм.

През 2004- 2005 г. са изградени Детски комплекс „Слънце”, екообразователна пътека за деца „Горски лабиринт” в близост до Инф. Център на Паметника, ремонтирана е детска площадка в м. „Хижата” и изградена нова при туристически заслон „Шуменска крепост”, които са подходящи за работа с деца от малките възрастови групи;

Използват се базите за „Ековаканция”, „Зелени училища”, „Спелеоучилища”

1.16.7.2. Актуални тенденции в развитието на туризма и предвижданията на областно и общински нива.

За периода 2007-2013 г. приоритетите за развитие на туризъм в Областната стратегия за развитие на област Шумен и в Общинските планове за развитие на Община Шумен и Община В. Преслав включват:

- подобряване плановата и организационна основа за развитие на туризма, създаваща система, щадяща използването на природните ресурси;
- подобряване техническата, информационна и социална инфраструктура, обслужваща туризма;
- създаване на туристически продукти и събития, отговарящи на потребностите на пазара;
- партньорство и координация между частния туристически сектор, браншовите организации и публичните структури.

Предвижданията са на база туристически потенциал на региона, който включва: разнообразни природни ресурси, културно и историческо наследство от национално значение, близост до черноморските курорти и други природни паркове (ПП „Златни пясъци”, ПП „Русенски лом”, ПП „Сините камъни”).

1.16.7.3. Видове спорт на територията на парка.

Спортно ориентиране. Природния парк е традиционно място за провеждане на регионални и национални състезания по спортно ориентиране. В парка има маркиран в бяло и червено три километров кръгов маршрут, който започва при почивна станция на Тютюнев комбинат. Маршрутът се поддържа от Клуб по ориентиране при ТД "Мадарски конник" гр. Шумен.

Планинско колоездене. Няма обособени маршрути за планинско колоездене. Практикува се на цялата територия на ПП

Скално катерене. Катерачни обекти има обособени на стръмни отвесни скали на 2 места в парка: при „Дяволското проходче“ в м. „Кьошкове“ и на „Дивдядовски скални венци“ западно от кв. „Дивдядово“. От по-голямо значение е катерачен обект „Дивдядово“. На него са обособени 15 тура, екипирани с лепени и ковани клинове, които предлагат разнообразно катерене на височина до 35 м. Туровете са обозначени с червена боя. Изготвени са от катерачи от гр. Варна, Шумен съвместно с ДПП.

Пещерен туризъм. Броят на известните пещери в ПП „Шуменско плато“ е 34, от които „Зандана“ /„Бисерна“/ и „Тайните понори“ са сред най-големите в Североизточна България. Пещерата „Бисерна“ е частично благоустроена за нуждите на туризма. В момента тя е затворена за посещения с цел опазване пещерната фауна и пещерните образувания /сталагтити, сталагмити и сталактони/.

Парапланеризъм. Практикуват се два вида летене: склоново реене и планиращи полети. Клубът по парапланеризъм в гр. Шумен е основан през м. септември 1993 г. Изградени са 2 специални стартови площадки - източно от Информационен център при Паметник „Създатели на Българската държава“ на 410 м надм. вис., определя се като източен старт. Втората се намира на юг от Вила на девизията, определя се като южен старт на 432 м надм. височина.

През 1999г. площадките са посетени от комисия на "Пара контрол - Мюнхен", която им дава отлична оценка за удобство и безопасност за пилотите.

Други видове спорт- откритите пространства и поляните в ПП, най-вече около обособените места за краткотраен отдих се използват от посетителите на парка за практикуване на различни видове спорт- футбол, волейбол, федербал и др. При туристически заслони „Детелина“, „Теменуга“, при Информационния център на Паметника, в м. „Дългите поляни“ има поставени баскетболни кошове, кръг от национален ендуро шампионат/ състезание с мотоциклети и АТВ/.

1.16.7.4. Услуги, свързани с природния парк и резервата.

Дирекцията на ПП „Шуменско плато“ предлага следните видове услуги:

- комплексна информация за парка и другите защитени територии в страната;
- образователни програми - беседи, прожекции и предоставяне на научно-популярни видеофилми, образователни екскурзии в парка, консултации за студенти и ученици, летни зелени училища, експедиции;
- интерпретативни програми - пленери за художници и фотографи, фестивал „Зелени слънца“ и др.;
- партньорство в екологични проекти и екологични инициативи;
- инициативи за поддържане и опазване на природата- акции за почистване, залесяване, поддържане на урбанизирани терени от парка и др.
- продажба на информационни и рекламни материали за парка, сувенири.
- туристически услуги-водачи по туристически маршрути, велосипеди под наем.

Информационен център при Паметник „Създатели на Българската държава“ предлага следните видове услуги :

- екскурзоводно обслужване на български, руски, немски, английски, френски и чешки езици;
- предоставя зали за изложби на местни художници, фотографи и пленерите на ДПП;
- видеопрожекции на филми с историческа, рекламна и научно-популярна тематика;
- организиране на ежегоден масов лекоатлетически крос за купата на Паметника;
- продажба и разпространение на информационно- рекламни материали за ПП.

Риосв Шумен извършва следните дейности:

- Изнасяне на беседи на учаци и др. в Риосв-Шумен, с цел запознаване с дейността на инспекцията и политиката на МОСВ;
- Предоставяне на информация на учаци, студенти, дипломанти и др. за доклади, дипломни работи, проекти;
- Предоставяне на видеофилми за провеждане на часове по екология или проектиране на място в Риосв, както и предоставяне на други нагледни материали;
- Изготвяне на брошури на екологична тематика;
- Координиране, участие и подпомагане осъществяването на мероприятия и дейности на територията на Риосв-Шумен, свързани с екокампании
- Сътрудничество и осъществяване на нови контакти за съвместна работа по проекти и други дейности с организации, дружества, фондации, сдружения и др. на територията на инспекцията и имащи отношение към проблемите на околната среда;
- Организиране на срещи с експерти по екология от общини и предприятия за провеждане на дискусии, консултации и разясняване по проблеми, свързани с околната среда;
- Изготвяне на информация с данни за състоянието на компонентите на околната среда, наблюдавани на територията на Риосв-Шумен, и предоставяне за ползване.

Туристическо дружество „Мадарски конник“ гр. Шумен предлага лицензирани туристически водачи по маршрути и обекти , намиращи се на територията на ПП.

Туроператорски фирми- предлаганите услуги се свеждат до посещения на Паметника от групи чужденци, почиващи по черноморските курорти.

В Регионален исторически музей - Шумен и ИАР „Шуменска крепост“ има предоставени за продажба рекламно- информационни материали за ПП „Шуменско плато“

1.16.8. Промисленост

На територията на Природен парк „Шуменско плато“ промишлена дейност осъществява бирената фабрика.

1.16.9 Информираност на обществеността за обекта и отношението към него

Развитието на обществената информираност относно парка и формиране на положително отношение към неговото опазване е една от основните функции на Дирекцията на ПП. Затова е важна обратната връзка за нивото на информираност и отношението към парка. Това бе постигнато чрез направеното **“Анкетно проучване на карстови защитени територии в България с оглед тяхното устойчиво развитие. Моделен район ПП “Шуменско плато” - изследване на посетителите на парка (мотивация, дейности, нагласи, виждания и препоръки)**, проведено в периода юли – август 2004 г. Анкетното проучване е реализирано от Географски институт – БАН съвместно с ДПП “Шуменско плато”. Като основна цел е изведено изработването и тестването на експериментален модел на анкетно проучване като част от комплексен мониторинг на защитена карстова територия на примера на ПП “Шуменско плато”.

Една от важните теми включени в анкетното проучване е информационна система в защитената територия – състояние, потребност, перспектива. Анкетното проучване търси отговор и на един изключително важен проблем, отнасящ се до природния парк и включващ както неговото рационално използване, така и неговото управление, а именно – състоянието на информационната система на парка. Как тя функционира ще анализираме чрез отговорите на посетителите и населението от прилежащите територии, обобщени в няколко насоки.

1.16.9.1. Идентифициране на защитените територии в района на местоживееене

Степента на информираност и способността на разпознаваемост се търси чрез отговор на въпроси за наличие на защитени територии, разположени на територията на Шуменското плато и за знание за границите на тези територии.

Резултатите показват сравнително висока разпознаваемост на защитената територия ПП “Шуменско плато” (76,95%) и Историко-археологическия резерват (51,80%), но значително по-малка е осведомеността на анкетирания за границите на тези територии, което изисква по-добро информационно обезпечаване.

1.16.9.2. Информираност (знания) за защитената територия и организация на информационната система

Чрез серия от въпроси се търси отговор за това какъв е информационния дефицит, каква информация представлява интерес, начина за нейната организация и мястото за получаването и. Половината от анкетирания желаят обща информация за парка. Висок е процентът на желаещите да получат информация за историческите забележителности на територията на парка (41,68 %). Като се има предвид, че 92,48 % от посетителите са от Шумен и 3/4 от анкетирания са на възраст над 20 години, причина за този интерес може да бъдат и недостатъчни знания за родния край, получени в училище и пропуски в информационна политика на отговорните за Парка институции.

Високият процент на предпочитания към разнообразна информация говори, че жителите на града, които са основни посетители на парка, изпитват недостиг от нея. Те нямат и усещането за специфичност на парка и неговата среда. Не можеш да опазваш и защитаваш нещо, за което нямаш достатъчна и актуална информация и не знаеш от какъв тип защита се нуждае.

Посетителите подсказват сравнително евтин като решение вариант за информационно обезпечаване – табла и табели. Висок процент на подкрепа получава и идеята за информационно посетителски център. Внимание заслужава и фактът, че малко повече от четвърт от анкетирания (25,75 %) виждат медиите, като алтернатива за получаване на информация. Това говори и за недостатъчно медийно присъствие на парка и дейностите, извършвани в него.

1.16.9.3. Информираност на посетителите за режими и норми, свързани със защитените територии (природни паркове) и за отговорните за управление на Парка

По проблема свързан със защита и контрол (знание за режими и норми) резултатите говорят за частична информираност – преобладаваща част от анкетирания знаят какви са забранените дейности, но също така преобладаваща част не знаят какви са санкциите за нарушения, което отново говори за недобро ниво на информираност. Анкетирания нямат достатъчна яснота по въпросите с контрола и управлението на ПП (Фиг. №10-11)

1.16.9.4. Оценка на мерките за защита на природата и културно-историческите паметници в парка от страна на: държавната власт, местната власт, Дирекцията на парка, отделни граждани.

Като цяло резултатите в тази насока показват, че на местно ниво, съществува явен дефицит на информираност, относно консервационната значимост на територията, правилата, които следва да се спазват от страна на посетителите и ползвателите.

Посетителите на парка, чрез отговорите си в анкетата оценяват необходимостта от цялостна информационна система, която да подобри дейността, както на парковата администрация, така и да улесни посетителите и ползвателите на парковата територия. Те подкрепят с изключително голяма категоричност идеята за изграждане на информационно-посетителски център на ПП “Шуменско плато”.

Подробен доклад «Информираност на обществеността за обекта и отношението към него» е поместен в част “Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана за управление”, приложени на магнитен носител.

1.17. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ

1.17.1 Настоящите дейности на населението.

1.17.1.1. Дейности на населението в прилежащите на ПП територии с отношение към развитие на туризма в ПП.

Дейности на ТД “Мадарски конник”, Шумен

Клубовете на туристическото дружество (6 клуба за пешеходен туризъм, Спортен клуб по ориентирване, Спелео-алпийски клуб “Хадес”, Клуб туристи - ветерани) са едни от най-честите посетители на Парка и извършват част от своята дейност на неговата територия.

Бази за селски и винен туризъм

В с. Осмар, Свещаровите къщи и Винарската изба са част от възможностите за реализиране алтернативен туризъм. Предлагат се местни ястия и дегустация на местни вина и пелини. В с. Тройца, в пет къщи имат готовност да приемат туристи.

Художествени занаяти и традиционни производства

Останали са единични майстори бъчвари и ковачи (с. Осмар), което не е достатъчно за тяхното възраждане. В с. Тройца са запазени стари станове за тъкане на черги и там би могло да се възроди тяхното производство, докато все още има възрастни жени, които биха могли да предадат занаята.

Традиционни производства за региона са производството на Осмарски пелин и Шуменска бира, които са съществен антропогенен ресурс за развитие на специфични форми на туризъм - винарско-дегустационен и пиво-дегустационен.

Местни празници и традиции

Част от селата в прилежащите на Парка територии имат свои местни празници и събори, които се опитват да наложат като традиционни. В с. Осмар се провеждат “Празник на виното” (м. януари), съпроводен с конкурс за домашно вино и пелин и “Празник на ракията” (на Благовещение), съпроводен с конкурс за домашно произведена плодова и гроздова ракия и “пилининка”. В с. Тройца се провежда “Празник на “мегдана” (събор) на “Св. Дух” (по православен календар). В с. Хан Крум се празнува Еньовден.

Фолклорни състави и самодейни състави

Активно действащи фолклорни самодейни състави (Женски певчески групи за автентичен фолклор) има в селата Кочово, Тройца и Хан Крум.

1.17.1.2. Други дейности

Други настоящи дейности на населението са свързани с развитието на селското стопанство (земеделие и животновъдство), промишлени производства, строителство.

Наличието на промишлени производства в прилежащите на територията на ПП “Шуменско плато” селища е както следва:

- С. Кочово: 2 предприятия /”Юнона” и “Деконте”/ за съхранение и консервиране на плодове и зеленчуци. Същите осъществяват внос и износ на продукцията; 1 бр. дърводелска работилница.
- С. Осмар: оборудван цех за производство на кисело мляко и айрян на фирма “Екселанс” ЕООД; Осмарска изба” ООД. Осъществява се производство на няколко вида вина и ракия; дървопреработвателна дейност – 1 работилница /гатер/ Като традиционен занаят се развива бъчварството – 1 работилница.
- С.Тройца: транжорен цех, кариера за производство на инертни материали за строителството /”Вародобив” ЕООД/, 2 бр. Дървопреработвателни цеха.
- С. Хан Крум: 1 транжорен цех /”Чернев” ЕООД/; Винарска изба “Хан Крум” АД със спиртоварен цех, ремонт на железопътни вагони, цех за производство на стъклопакети /”Стъклопакет” ТА/.
- В кв. Дивдядово: 2 бр.сладкарски цеха, дървопреработвателна дейност – 1 работилница /гатер/, цех за производство на стъклопакети /”Кристалглас”/, 5 бр. тенекеджийски работилници.

1.17.2. Застроени прилежащи територии.

Видът и състоянието на селищата в прилежащи на природния парк територии е добър. Всички селища са електрифицирани на 100%, със сравнително добро улично осветление. Притежават изградена 100% телефонна мрежа и радиопостове . Къщите са предимно едно и двуетажни, добре поддържани.Състоянието на уличните мрежи е добро. Улиците /с малки изключения / са асфалтирани. Пътната мрежа е добре развита и се определя като пътна мрежа със слаба натовареност. В някои села липсва канализационна мрежа – използват се септични ями за отпадните води. Има изградена канализация в с. Новосел- на 10%, в с. Осмар- на 95% и гр.Шумен- 100%. Всички селища имат 100% водоснабдяване.

Вилните зони на гр. Шумен, кв. Дивдядово, с. Лозево и с. Осмар се намират в прилежащите територии на ПП “Шуменско плато”. Вилните сгради са предимно едно и двуетажни, в редки случаи- триетажни. С изключение на трите вилни зони на с. Лозево те имат добър и поддържан вид. Вилните зони са частично електрифицирани. Пътната им мрежа е в задоволително състояние, съставена предимно от пътища с макаданова настилка и коларски пътища. Във вилните зони няма изградени канализационни мрежи за отпадни води. За целта се използват септични ями, което не оказва влияние върху територията на природния парк. В с. Лозево съществуват 3 вилни зони- западно, северно и източно от селото, които вече не се използват. Голяма част от вилите в тях вече са разрушени. Подобно е състоянието и на малката вилна зона, съставена от няколко вили в село Новосел. Промишленните предприятия, които са разположени в близост до ПП “Шуменско плато” и имат отношение към неговата територия са описани в т.1.17.8.1.

1.17.3. Техническа инфраструктура.

Водоснабдяване и канализация:

- с. Лозево – 4 каптажа в м. “Бяла вода”, където има изградена 1 помпена станция; 1 каптаж в м. “Вилна зона - запад”;
- с. Новосел – 1 помпена станция при село Новосел. В землището на с. Новосел има 1 язовир за напояване;
- с. Кочово – 2 помпени станции черпещи вода от кладенци; и от три каптажа;
- На около 2 км югоизточно от с. Осмар има изграден язовир за напояване на земеделски земи;
- с.Троица - Селото има 100 % водоснабдяване и е с 15 бр. селски чешми; 1 каптаж със закрит водоем в м. “Троишки боаз”
- С. Хан Крум – 1 помпена станция, черпеща вода от кладенец;
- кв. Дивдядово – Язовир Тича – намира се на около 40 км.южно от гр. Шумен, два каптажа - в района на ТК “Бохеми” в м.”Дивдядовски боаз”. За напояване на земеделски земи при кв. Дивдядово е изграден открит канал от панели, които доставят вода от яз. Тича. Източно от кв. Дивдядово, на 3 км. се намира язовир “Марашки язовир”. Изграден е за напояване на земеделски земи.
- Водопроводната система на кв. Дивдядово включва 2 водопровода Ø 900, които сега са в ремонт и 1 резервен водопровод Ø 500, който захранва и гр.Шумен
- Гр.Шумен – Основен водоизточник - язовир Тича, Система от каптажи намиращи се на територията на м. “Къшковете” в ПП “Шуменско плато” – водоснабдява западната част на града; Източно от гр. Шумен на около 2 км. е изграден язовир “Шумен”. Използва се за напояване и рибовъдство.

Част от селищата имат изградена частична или пълна канализация. За останалите са изградени септични ями.

В гр. Шумен има изградена и пречиствателна станция за отпадни води.

Телекомуникации:

- Радиорелейна станция (Р.Р.С) – Шумен. Осъществява релейни връзки за телекомуникации за БНТ, БНР и мобилния оператор Вивател и др.
- Мачта (кула с височина 50 м) с отделни антени (предаватели) обслужващи 5 бр. UKV – радио. Намира се в района на Р.Р.С – Шумен.
- Подземни кабелни връзки на Р.Р.С - Шумен с БТК – АД в две направления, преминаващи през североизточната част на ПП “Шуменско плато”:
- направление РРС – Шумен – гр. Шумен
- направление РРС – Шумен – с. Белокопитово
- Антена на мобилен оператор Глобул. Монтирана е на покрива на Информационен център на паметник “Създатели на Българската държава” в м. “Илчов баир” в източната част на ПП.
- Антена на мобилен оператор Мобилтел – монтирана е при почивна станция “Шуменско плато” на Алкомет – АД в централната част на ПП.
- Антена на мобилен оператор Мобилтел – намира се в района на Вила на МО (Дивизията) в м. “Илчов баир” при източната част на ПП.
- Антена за осъществяване на интернет връзки – Странджа . Намира се в района на Вила на МО (Дивизията) в м. “Илчов баир” при източната част на ПП.
- Антена за осъществяване на радиовръзки. Собственост на ВиК – гр. Шумен. Намира се в района на Вила на МО (Дивизията) в м. “Илчов баир” при източната част на ПП.
- Антена за осъществяване на радиовръзки. Намира се в района на Вила на МО (Дивизията) в м. “Илчов баир” при източната част на ПП.
- 2 бр. радиоантени. Собственост на Гл. Дирекция на НДМСО - гр. София. Височината им е 110м. Намират се в м. “Чакмаклък табия” северно от разклона за обект “Лагер Ивански”.

1.17.4. Ползване на земеделските земи и други селскостопански обекти в прилежащите територии.

В прилежащите на природния парк територии най-висок дял заемат площите със зърнени култури. Отглеждат се още овощни култури, лозя, люцерна и фуражни култури, лавандула и технически култури /ракита/. Има потенциал за по-добро развитие на овощарството и лозарството в прилежащите на природния парк територии.

Развитието на животновъдството в прилежащите на природния парк територии включва отглеждане на говеда, коне и магарета, овце, свине, птици, кози, пчелни семейства /кошери/, зайци,

Съществуват селскостопански съоразения – обори, складови постройки и навеси за селскостопанска продукция. През настоящата 2007 г. част от оборите и складовите постройки за селскостопанска продукция не се използват.

1.17.5. Горскостопански дейности и функции на горите в прилежащите територии.

В изпълнение на Лесоустройствените проекти от 2002 г. на ДГС „Шумен” и ДЛС „Преслав”, са проведени горскостопански мероприятия, изразяващи се в извеждане на възобновителни, отгледни, санитарни и ландшафтни сечи.

Таблица № 21 Проведени мероприятия в ПП „Шуменско плато” в изпълнение на Лесоустройствения проект 2002 г. в периода 2002 – 2006 г.

Вид на сечта	Площ в хектари	Кубатура м ³
ДГС – Шумен		
Ландшафтна главна		
1. Гола - СПМ	-	265
2. Реконструкция - СПМ	-	140
3. Постепенна – осеменителна фаза	44.0	1075
4. Постепенна – осветителна фаза	38.8	2120
Ландшафтна отгледна сеч		
1. Осветление	62,9	-
2. Прочистка	0.7	85
3. Прореждане	103.5	1875
- иглолистни	88.7	1645
- широколистни	14.8	230
3. Пробирка, в т.ч. СПМ	201.00	11905
4. Селекционна сеч	6.1	220
5. Санитарни сечи	150.0	2805
- иглолистни	3.8	60
- широколистни	146.2	2745
Всичко:	607,0	20490
ДЛС „Преслав”		
1. Пробирка	37,2	1750
в т.ч. в издънкове за превръщане	37,2	1750
2. Селекционна сеч	27,7	1180
в т.ч. в издънкове за превръщане	27,7	1180
3. Санитарна сеч	15,6	1260
в т.ч. в иглолистни	12,7	1215

в т.ч. в издънкови за превръщане	2,9	45
4. Суха и паднала маса	-	220
в т.ч. в издънкови за превръщане	-	220
5. Изсичане на подлеса с мат. добив	12,9	200
в т.ч. в издънкови за превръщане	12,9	200
Всичко:	93,4	4610

1.17.6. Ползване на прилежащите територии за лов.

В района на ПП „Шуменско плато” се изпълняват минимум ловностопански мероприятия като: одхранване на дивеча с груб и концентриран фураж, осигуряване на сол, поставяне ваксина против класическа чума по дивата свиня, в зависимост от бюджета на ДГС – Шумен.

Таблица 22

Запас на дивеч в района на ПП „Шуменско плато” 2007 г.

Вид дивеч	ДГС/ДЛС	Мъжки				Женски			Общо бр.
		пр. млади	ср. възр.	зрели	всичко	пр. млади	зрели	всичко	
Бл. елен	ДГС - Шумен	3	2	2	7	2	3	5	12
	ДЛС „Преслав”	1	0	1	2	1	2	3	5
	Общо П.П.	4	2	3	9	3	5	8	17
Сърна	ДГС - Шумен	3	1	2	6	4	4	8	14
	ДЛС „Преслав”	1	0	1	2	1	2	3	7
	Общо П.П.	4	1	3	8	5	6	11	21
Д. свиня	ДГС - Шумен	2	1	1	4	2	1	3	7
	ДЛС „Преслав”	2	0	0	2	2	1	3	5
	Общо П.П.	4	1	1	6	4	2	6	12
Заек	ДГС - Шумен								45
	ДЛС „Преслав”								10
	Общо П.П.								55
Чакал	ДГС - Шумен								18
	ДЛС „Преслав”								6
	Общо П.П.								24
Лисица	ДГС - Шумен								16
	ДЛС „Преслав”								3
	Общо П.П.								19
Ск. кучета	ДГС - Шумен								24
	ДЛС „Преслав”								9
	Общо П.П.								33

1.17.7. Туризм, рекреация, спорт, услуги

1.17.7.1.Туристически обекти и рекреационни ресурси:

- Архитектурни и културни паметници и обекти: музеи, култови паметници (Томбул джамия), архитектурни паметници, галерии и др.
- Богат културен календар, включващ ежегодни и периодични международни и национални конкурси, фестивали, празници, възстановки;
- Конезавод „Кабияк“ до с. Коневец на 15 км от г. Шумен с единствения в страната музей на коня;
- „Осмарска изба“ в с. Осмар и Винарска изба при с. Хан Крум, в които може да се извършат дегустации,
- Културно ист. наследство от национално значение НИАР „Плиска“, НИАР „Мадара“, НИАР „В. Преслав“

1.17.7.2. Актуални тенденции в развитието на туризма са представени в т. 1.16.7.2.

1.17.7.3. Традиционни места за масов отдих

Прилежащите на парка територии притежават ограничен туристически потенциал.

В последните години като туристически обекти бяха преоткрити скалните манастири, в близост до селата Хан Крум, Троица, Осмар, Лозево, но те все още не са обект на масов туризъм, което има благоприятно значение за тяхното опазване. Съществуващите винарски изби в селата Осмар и Хан Крум се посещават предимно от организирани групи с цел дегустация на местни видове вина. В с. Осмар има няколко къщи за селски туризъм, които се посещават предимно от групи чужденци, летувачи по черноморските курорти. Наипосещавана е „Свещаровата къща“. Обект на масов туризъм са НИАР „В. Преслав“, НИАР „Мадара“, НИАР„Плиска“, които са в близост до прилежащите територии на парка.

1.17.7.4. Видове спорт и въздействието, което оказват върху природния комплекс.

В прилежащите територии липсват съоръжения за масов и специализиран спорт, както и определени и благоустроени места за отдих и почивка

В прилежащите територии на парка се практикува предимно пешеходен туризъм. Неблагоприятни въздействия от него могат да бъдат : замърсяване с битови отпадъци, унищожаване на месторастения, пожари.

1.17.7.5. Услуги предлагани от туроператорски фирми и други структури, свързани с туризма в района на Парка.

В последните години се наблюдава повишен интерес на местното население към развитието на селския туризъм. В с. Осмар е започнато строителство на малък хотел и приспособяване на някои къщи за нуждите на селския туризъм.

1.17.8. Промисленост

В непосредствена близост до границите на ПП, и извън него се намират следните предприятия – евентуални замърсители.

- Пивоварен завод “Шуменско пиво”. След 2005 г. не е констатирано замърсяване на въздуха в района на предприятието и ПП “Шуменско плато”, поради извършената газификация в завода и преустановяване на използването на нефтени продукти(мазут) за горивни процеси.
- Кариера за инертни материали – “Вародобив – ООД”. Намира се в близост до южната граница на ПП“Шуменско плато”, северно от м.“Бобата”. В производствения процес се осъществяват периодично взривни дейности (два пъти годишно). Те крият потенциална опасност от разместване на земни пластове и нарушаване на карстовите процеси в м. “Бобата” или м. “Троишки боаз”, които са в близост до ПП “Шуменско плато”.По

отношение на биологичното разнообразие те могат да влияят отрицателно като причиняват безпокойство на обитаващите в близост представители на животинския свят. В м. "Троишки боаз" при южната граница на ПП е наблюдавано гнездене на 1 двойка белоопашати мишелови и една двойка гарван – гробар, като представители на дневните грабливи птици в ПП.

- „Бони - Холдинг” – хибриден център по свиневъдство. Намира се в близост до северната граница на ПП на около 3 км. от м. "Илдъз табия". Предприятието притежава пречиствателна станция за отпадни води. Не се констатира замърсяване или друг вид вредно влияние върху ПП.
- Пътно-транспортната система на територията на ПП, позволява използването на автомобилен транспорт в неговите северни, централни и източни части. Не е констатирано обгазяване над пределно – допустимите концентрации на вредни емисии в резултатна използване на автомобилния транспорт в ПП.

1.17.8.2. Перспективи за ограничаване на евентуални вредни влияния.

За констатиране на евентуални вредни влияния върху отделните компоненти на околната среда – въздух, води, почви и биологично разнообразие, на територията на ПП е препоръчително осъществяване на периодичен мониторинг в близост до посочените в т. 1.17.8.1. потенциални замърсители.

1.18. КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Културното и историческо наследство /КИН/ е основна предпоставка и ресурс за развитие на познавателния туризъм, който придобива все по-голяма популярност. В настоящия План са описани онези обекти на КИН в общините Шумен и Велики Преслав, които в съчетание с уникалните природни дадености могат да окажат съществено влияние върху устойчивото развитие на района.

Традиционните празници и обичаи са живи и днес. В повечето случаи, особено в градовете, са модернизирани и видоизменени, но и така те предизвикват значителен интерес и представляват сериозен туристически ресурс. В малките села традициите са по-близо до корена, празниците са по-автентични и непринудени. Големият проблем там е обезлюдяването, защото заедно с хората изчезват и традициите

Доклад и Списък със значимите паметници на културата-археологически обекти и архитектурни паметници в Парка и прилежащите територии са представени в: "Отчети от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на Плана"

ЗНАЧИМИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА-АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОБЕКТИ И АРХИТЕКТУРНИ ПАМЕТНИЦИ В ПАРКА И ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ

Археологически паметници със световно значение

1. Национален историко-археологически резерват "Мадара"

Археологически паметници с национално значение

1. Национален историко-археологически резерват "Глиска"
2. Национален историко-археологически резерват с музей "Велики Преслав"

Археологически паметници с регионално значение

1. Историко-археологически резерват "Шуменска крепост"
2. Тракийско селище в местността "Висока поляна" на Природен парк Шуменско плато"

3. Тракийско селище вляво от местността "Харачи боаз" на Природен парк Шуменско плато"
4. Тракийско селище в местността "Бобата" на Шуменско плато
5. Късноантично селище и крепост от IV - VI в. в местността "Баш Бунар", намираща се на североизток от кв. Дивдядово.
6. Късноантична крепост от V- VI в. в местността "Сиври тепе" - самостоятелно възвишение североизточно от с. Кочово.
7. Скални монашески килии., непосредствено под Шуменската крепост на територията на Природен парк Шуменско плато"
8. Скални килии на Звездното укрепление (Илдъз табия)
9. Манастирски комплекси в югоизточните склонове на *Илчов баир- Дивдядовска долина* (боаз).
10. Скален манастир "*Хан Крумовски манастир*" в близост до село Хан Крум.
11. Скална църква "Килията" в близост до село Хан Крум
12. Скален манастир в Момина скала, Троишки боаз на Природен парк Шуменско плато"
13. Скален манастир в пещерата *Манастира*, Троишки боаз на територията на Природен парк Шуменско плато
14. Скален манастир "*Костадинов манасти*" в местността *Осмарският боаз на Природен парк Шуменско плато*".
15. Скална църква "Диреклията" в местността Осмарският боаз на Природен парк Шуменско плато".
16. Скален манастир в долината на река Стражка в близост до северозападната граница на Природен парк "Шуменско плато"
17. Коджа дерменска могила, северно от гр. Шумен
18. Аул на Хан Омуртаг – в близост до с. Хан Крум

Исторически паметници със регионално значение

1. Паметник "Създатели на Българската държава" – в момента се провежда процедура за обявяването му за Паметник с национална значимост

Духовни храмове и култови паметници от национално значение

1. Томбул джамия

Духовни храмове и култови паметници от регионално значение

1. Църква "Свети Три светители"
2. Църква "Свето Възнесение"
3. Тракийски гробничен комплекс с. Ивански
4. Арменска църква "Св. Асвизазин" (Света Богородица)
5. Църква "Св. Архангел Михаил"
6. Църква "Св. апостоли Петър и Павел"
7. Храм-паметник "Св. Кирил и Методий"

Архитектурни паметници в гр. Шумен от регионално значение

1. Безистена
2. Народно читалище "Добри Войников"
3. Часовникова кула
4. Андрейково училище
5. Къщата на братя Куцарови
6. Къщата на Д. Сребров
7. Къщата на Хр. Ганушев
8. Къщата на Ов. Авшерян
9. Къщата на д-р Верби
10. Куршун чешма

Историко-революционен паметник и музеи от местно значение

1. Паметник "Гроба на курсистите", в територията на Природен парк "Шуменско плато"
2. Къща-музей "Панайот Волов"
3. Къща-музей "Добри Войников"
4. Къща-музей "Лайош Кошут"
5. Музеен комплекс "Панчо Владигеров"
6. Възрожденско училище в кв. Дивдядово
7. Конезавод "Кабюк", с. Коньовец

Други обекти местно значение

1. Военни укрепления - редути, фортове и ретраншменти, над 13 на брой намиращи се в територията на Природен парк "Шуменско плато" и в близост до границите и.
2. Етнографска къща – град Велики Преслав.

Карта № 10, приложена отделно към Плана за управление е Карта на културно-историческото наследство.

1.19. ЛАНДШАФТ

1.19.1. Структура на ландшафта.

1.19.1.1. Регионална ландшафтна структура на обекта

ПП „Шуменско плато“ попада в:

- Ландшафтна зона на Дунавската равнина, която е изградена от равнинни ландшафтни структури,
- Ландшафтна област на Източна Дунавска равнина – от Янтра и Русенски Лом до края на черноморското климатично влияние на бриза.

1.19.1.2. Типологична ландшафтна структура на обекта

Според типологичното ландшафтно райониране на територията на ПП “Шуменско плато” са представени:

- Ландшафти на умереноконтиненталните горски, платообразно издигнати планини – Високите части - Шуменско, Провадийско, Авренско, горски части – Лудогорие.
- Ландшафти на горските плата – на варовикови скали със средна степен на земеделска усвоеност – Шуменско плато /най-специфично, обявено за природен парк/. Тук има по-голямо участие на скални седиментни карбонатни ландшафти.

Систематизираната ландшафтна структура на Природния парк обхваща наличието на 5 типа ландшафти:

- Горски ландшафти - Най-широко е представен типа горски ландшафт, който заема площ от 3517,3 ха, което представлява 90,1 % от общата площ.
 - Подтип *горски иглолистен ландшафт* – обхваща иглолистни култури от черен бор и бял бор.
 - Подтип *горски широколистен високостъблен ландшафт* – обхваща високостъблени насаждения с участието на бук, габър, зимен дъб, цер, бряст, ясен, явор, сребролистна липа, трепетлика и бреза.
 - Подтип *горски широколистен издънков ландшафт* е най-широко представен по площ. Той определя външния физиономичен характер на обстановката в Природния парк. Обхваща чисти или смесени насаждения от габър, бук, зимен дъб, келяв габър, акация, космат дъб, и други горскодървесни видове.
- Ливадните ландшафти са поляни с площ 196 ха.
- Скални ландшафти - Основата на платото е изградена от варовици с дебелина 90м, която определя седиментния характер.
- Антропогенни ландшафти представени от:

антропогенен инфраструктурен, в които са включени пътища, комуникации и други.
антропогенен застроен, в които са включени урбанизираните територии в парка, заграждения, постройки и други.

- Аквалните ландшафти - По платото липсват течащи води, но в подножието му бликат повече от 70 карстови извора. Много от тях са каптирани и включени във водоснабдяването на близките селища. От местността "Кьошките" води началото си река Поройна, която протича през гр. Шумен.

1.19.2. Естетически качества

Понятието "ландшафтна картина" означава външния облик на природата и ландшафта, който се възприема от хората. То включва всички човешки осмислени възприятия от природата. В това понятие се включват също разнообразие, индивидуалност и красота в природата и ландшафта, които са съществен фактор за осигуряване на продължително въздействие върху хората при техния отдих.

Като особено ценни от ландшафтно-естетическа гледна точка се очертават скалните ландшафти в парка. Те са допълнени от разнообразни горски и ливадни ландшафти, което придава висока естетичност на пейзажите в ПП «Шуменско плато».

Ландшафтите в Природния парк имат комплексно сетивно въздействие. Доминиращо въздействие има самото плато.

Ландшафтите се възприемат в движение по точно определени маршрути в парка и от определени места, фиксирани като погледни точки и погледни площадки.

Естетическите качества на ландшафтите се допълват от животинския свят на територията на парка.

Комплексното сетивно въздействие на ландшафтната картина на ПП «Шуменско плато» включва:

- Зрително въздействие – простор, хоризонт;
- Обемно-пространствено въздействие – различни по обхват гори, групи дървета и др.;
- Цветово въздействие – променящо се в зависимост от годишното време и часовете на денонощието;
- Светлинно и въздушно въздействие – светлината от слънцето и луната, променящ силата си вятър, специфичен мирис и шума на птиците и др.

В близък план се очертават зелени и цъфтящи поляни с множество живописни крайнини на горските масиви, скални венци, формирани от природата, в сменящи се цветове, светлини и сенки, в зависимост от годишното време, от надморската височина, формите на релефа, скалния субстрат и часовете на денонощието.

- ⇒ С висока оценка са всички съхранени ландшафти, в които отсъства човешка намеса или ако има такава, тя е незначителна, щадяща ландшафта (Резерват «Букака»).
- ⇒ Със средна оценка са антропогенните ландшафти в местата със строителство на единични сгради, естетично и природосъобразно оформени околни пространства – почивни домове, хотели и др.
- ⇒ С ниска естетическа оценка са районите на преоразмерена урбанистична намеса за природния комплекс и характера на парка, с последвала деградация на средата и видими за посетителя негативни възприятия.
- ⇒ Места с особени естетически качества
 - *Местности:* «Кьошките», Дивдядовски скални венци, «Хисрлъка», «Осмарски колони», «Осмарски скални манастири», «Търнов табия», «Хан Крумов манастир», скален венец при «Елдъз табия», «Ченкел гъл», «Дългите поляни», «Ченгел табия», пещера «Русалка», «Дяволското проходче» и др.
 - *Погледни места:* .м. «Хан Крумови порти», «Дивдядовски скални венци», паметник «Създатели на Българската държава», «Шуменска крепост» и др.

Забележка: Изброяването се основава на личните впечатления на автора на раздела, без да обхваща всички прекрасни гледки, съществуващи в природен парк «Шуменско плато».

⇒ Нарушаващи и изменящи ландшафтната картина са:

Обекти и съоръжения в резултат на грубо строителство с екологични последици:

- Кариера за добив на инертни материали "Вародобив" /до самата граница на парка,/над село Троица

Изоставени сгради:

- Резиденция,; профилакториум на бившия завод «Алуминии»,; дом за обществен отдих на ОБНС Шумен;

Изоставени съоръжения, загрозяващи ландшафта:

Горски кът «Лъвчето»

Антропогенни причини за нарушаване на ландшафта:

- Засилено разкъсване на целостта на горската покривка в склоновете изложения и влошаване естетическите качества на ландшафта.
- Бракониерски сечи с голяма интензивност в прилежащите територии на Парка;
- Променен воден режим вследствие преграждане, строителство на водохващане и др.

Причини от естествен характер:

- Ветровали, снеголоми, лавини и пожари.

1.20. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

На територията на природния парк не се извършват измервания на компонентите на околната среда, поради което посочените данни касаят територии в съседство на парка.

Данните са предоставени от РИОСВ-Шумен за 2006 година.

1.20.1. Качество на атмосферния въздух

През 2006 г. не са регистрирани превишения на средночасовите (СЧН) норми за показател серен диоксид и азотен диоксид, няма и превишаване на средно годишната норма за азотен диоксид

Не е регистрирано превишаване на средноденонощните (ПДКср.дн.) пределнодопустими концентрации за прах-общ. Не е превишена пределнодопустимата годишна концентрация.

Показател фин прах превишава средноденонощната норма плюс допустимото отклонение за 2006 г. (СДН +ДО - 60 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) при четиринадесет пробонабирания през месеците юли, август, октомври и декември. Най-много средноденонощни превишения са регистрирани през месец декември – 7.

Предполагаемите причини за наднормените стойности на фини прахови частици са запрашените улични платна, използваните през отоплителния сезон горива в битовия сектор, автомобилният транспорт и метеорологичните условия. За високата запрашеност допринасят и множеството строително ремонтни дейности на жилищни сгради и други обекти в чертите на града. За разнасяне на праха спомага и значително увеличил се брой на автомобилите движещи се по пътните артерии. През отоплителния сезон в битовия сектор се използват основно твърди горива – дърва и въглища. Високото пепелно съдържание в тях "допринася" за замърсяването на атмосферния въздух.

Положителни страни оказващи влияние върху качеството на атмосферния въздух са газификациите на паровите централи и преустройството на инсталации с горивни процеси за работа с природен газ в промишлените предприятия. Започналата газификация в битовия сектор в бъдеще също ще доведе до намаляване на емисиите формирани при използването на твърди горива и явяващи се един от основните замърсители на атмосферния въздух към този момент.

Източници при които е регистрирано превишаване на нормите за допустими емисии.

Обекти с регистрирано превишаване на утвърдените норми за допустими емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух е регистрирано:

- "Августа мебел" АД, гр. Шумен, парова централа. Основна причина е типа на използваното гориво, а именно дървесен прах и сл. люспа. Фирмата има наложена имуществена санкция.
- "Глиска" ООД, гр. Шумен, парова централа, Причина е използваното гориво – сл. люспа. Към изпускащото устройство има инсталирана батерия циклони. Ефективността на съоръжението не достига проектните стойности. На фирмата е наложена имуществена санкция.

1.20.2. Състояние на повърхностните води (Състояние на река Поройна по физикохимични показатели пункт с. Р. Димитриево)

При анализ на данните и в сравнение с предходни години 2003 и 2004 г. се констатира тенденция на подобряване по азот амониев и запазване на нивото по показател фосфати. Подобна тенденция на малко намаляване се констатира за показател БПК₅ и азот амониев в сравнение с 2004 г.

За община Шумен водните обекти, преминаващи през територията ѝ, са с малък дебит и се заустват основно в р.Камчия и р.Провадийска. Поради големината на гр.Шумен над 100 000 е.ж. и развитата индустрия в града замърсяването на водните обекти в района е засилено. Основни водоприемници на отпадъчни води от производствени дейности и канализации в общината са р.Поройна, р.Теке дере, р.Мадарска. Поради това може да се очаква, че имисионното състояние на тези водни обекти е показателно за замърсяването им с отпадъчни води. На територията на общината има пункт за мониторинг на р.Поройна, след гр.Шумен, при с.Р.Димитриево. Съгласно измерванията на пункта се констатира силно колебание в зависимост от сезоните на съдържанието на разтворен кислород, БПК₅, азот нитритен основно над пределните норми за трета категория водоприемник. По отношение на азот амониев замърсяването е под пределно допустимите норми за трета категория.

Обекти, по-големи точкови източници на замърсяване на водите по общини:

Община Шумен

Животновъдните ферми на територията на гр. Шумен са едни от големите замърсители на водоприемник р. Теке дере/Стара река/-ляв приток на р. Камчия.

-“Хибриден център по свиневъдство”АД, гр. Шумен

-“Промишлено и хибридно животновъдство-Брадърс Комерс”АД, гр. Шумен.

Формираните отпадъчни води от дейността на обекта се пречистват в биологична ПСОВ.

-Свинеферма в гр. Шумен, собственост на Земеделски институт -Филиал "Животновъдство". Отпадъчните води се заустват в четири каскадно свързани земно-насипни лагуни.

-“Алкомет”АД гр. Шумен - Произвежда алуминиев прокат, изделия от алуминий и алуминиеви сплави. Отпадъчните води от дейността на обекта се пречистват в локални пречиствателни станции и съоръжения на територията на дружеството, а за пречистването на битовите отпадъчни води функционира ПС за БФОВ. Периодично се извършва контрол на наблюдаваните показатели на трите зауствания във водоприемник р. Теке дере.

- “Брамас-96”АД, град Шумен - екарисаж гр.Шумен - Замърсява водите на р. Поройна, поречие Камчия. Преди заустване на отпадъчните води се извършва дезинфекцията им. От 12.10.2006 г. отпадъчните води са включени чрез новоизградена помпена станция с ПСОВ към довеждащия колектор на ГПСОВ гр. Шумен.

- “Хан Омуртаг” АД, гр. Шумен - Основния източник на замърсяващи вещества от производството на керамични изделия са неразтворените вещества от поток производствени отпадъчни води, който се зауства в р.Мадарска, поречие Провадийска река.

- “Автомагистрала “Черно море” АД, гр. Шумен – Асфалтова база – гр. Шумен

Основното замърсяване на отпадъчните води е с нефтопродукти и неразтворени вещества, поради недостатъчната ефективност на пречиствателните съоръжения.

Община Велики Преслав

- “Винекс Преслав” АД гр. Велики Преслав

Замърсяването е предимно от органичен произход, като причините са комплексни и главно се дължат на недобро състояние на оборудването. След пускане в експлоатация на ГПСОВ на гр. Велики Преслав отпадъчните води на “Винекс Преслав” АД ще се включат към довеждащия колектор, отклонението към което е изградено.

- Винарска изба “Хан Крум” АД, с. Хан Крум - Замърсяването е предимно от органичен произход, като причините са комплексни и главно се дължат на недобра ефективност на пречиствателното съоръжение.

В района на Шуменска област хвостохранилищата са 2 бр. Същите са собственост на частни дружества – “Каолин” АД и “Драгоево” АД. Тези обекти се използват за приемане на отпадъчни води, натоварени с шлам от промивка на добивани подземни богатства – каолин и скални фракции. И двете хвостохранилища “Каолин” и “Драгоево” се водят потенциално опасни.

1.20.3. Качество на земите и почвите на територията на РИОСВ – Шумен

В резултат на превантивна дейност и засилен контрол значително е намалено масовото изгаряне на стърнища в региона.

Окончателно е решен въпросът със залежалите и негодни за употреба пестициди.

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.21. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

Тази оценка определя значението на определени характеристики в парка. Това са видове или групи видове, типове природни местообитания и ландшафти. Значението на тези характеристики се определя чрез оценка на техните **уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност**.

Изборът на природни местообитания и видове, нуждаещи се от опазване се базира на световна, европейска или национална значимост. Оценката се базира на идентифицирани видове ПП “Шуменско плато”, които са: **ендемични, реликтни, застрашени – световно застрашени, застрашени в Европа и застрашени за България**.

Представените таблици показват редовното присъствие на конзервационно значими видове и типове местообитания в обекта. Те се базират на информацията, представена в СВИТЪК - Приложения 2-24.

1.21.1. Уязвимост

Природният комплекс на парка е с висока степен на уязвимост, тъй като повечето от природните екосистеми в него са, или са били подложени на дългогодишна и силна антропогенна преса. Последниците от това въздействие могат да бъдат намалени чрез действия за възстановяване.

СТЕПЕНИ: +- ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИ МОСТ ОТ МЕРКИ
Мъхови растения	++	1) Пряко разрушаване или промяна на хидрологичния режим на бигорните хабитати 2) Видовете, обитаващи открити почви, са уязвими както от обрастване, така и от прекомерно отъпкване 3) Обрастване с храсталаци около единични дървета, подходящи за развитието на епифитни видове мъхове	1) Недопускане на разрушаването на бигорните скали от иманяри и при водохващания 2) Регулиране на отъпкването 3) Почистване на храстите около единични по-стари дървета с груба кора (<i>Acer</i> , <i>Juglans</i> , <i>Pyrus</i>)
Папратовидни и семенни растения	++	Най-уязвими са растителните видове включени в Приложение 2, 2а и 3 на ЗБР. Основни причини са специфичните местообитания, недостатъчна квалификация на персонала, антропогенен натиск на определени територии, липса на информация за посетителите	Противопожарни мероприятия и охрана. Подходящи лесовъдски системи. Мониторинг върху сукцесионните процеси. Обучение на персонала. Повишаване информираността на местното население и посетителите. Спазване на определените режими.
Растителни съобщества и природни местообитания	++	Най-уязвими са растителните съобщества и природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР. Основни причини са неадекватни лесовъдски намеси, недостатъчна квалификация на персонала, антропогенен натиск на определени територии, липса на информация за посетителите. Нарушаване на водния режим на изворните мъхови съобщества (C2.121; 7220)	Противопожарни мероприятия и охрана. Подходящи лесовъдски системи. Ограничаване на водохващанията. Мониторинг върху сукцесионните процеси. Обучение на персонала. Повишаване информираността на местното население и посетителите. Спазване на определените режими.
Безгръбначни животни	++	По-чувствителни са някои ендемити, част от редките видове и старите реликти с ограничено разпространение. Хидробионтите са чувствителни към всяка антропогенна дейност, свързана със замърсяване на водата, промяна в речните системи или други изменения на местообитанията.	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Инвентаризация на изворите в парка, в които присъстват ограничени и изолирани съобщества от хидробионтни форми. ➢ Събиране на по-подробна информация за видовете с консервационно значение. ➢ Оценка на хабитатното богатство на територията във връзка с оценяването на стенобионтните видове и чувствителността им към антропогенен натиск. ➢ Интензифициране на връзките с Шуменския университет – биологично направление и осъществяване на съвместни дейности. ➢ Разширяване на границите на ПП “Шуменско плато” до включване на естествените граници на платото.

Пеперуди	++	изолирани находища; уязвимост на естествените им местообитания	опазване на естествените местообитания
Земноводни и влечуги:			
<i>Salamandra salamandra</i>	++	Замърсяване с битови отпадъци на местообитанието	Ограничаване на достъпа на автомобили до находището
<i>Triturus karelinii</i>	++		Запазване на сегашното им състояние
<i>Bombina bombina</i>	+++	Потенциалните находища са уязвими	Запазване на подходящите местообитания
<i>Bombina variegata</i>	+++	Наложително е да се осъществи проучване по време на размножителния период на земноводните и влечугите, когато те са най-активни и шанса са установяването им е най-голям, особено при крайно редките видовете, каквито са в случая разглежданите.	
<i>Testudo graeca</i>	+++		
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	+++		
<i>Elaphe sauromates</i>	+++		
<i>Vipera ursinii</i>	+++		
Птици и бозайници	+++		Това се дължи както на близостта на голям град като Шумен, така и на значителните промени настъпили през последните няколко десетилетия във видовия състав на гръбначните животни на района в резултат на негативни антропогенни фактори. Особено уязвими са видовете обитаващи скалните местообитания на парка, където натиска и безпокойството са доста значими.
Прилепи:			
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	+++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в известни пещери-зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг

<i>Rhinolophus hipposideros</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	При проникване в пещери със спортни цели или други (без научно обоснование) да не се безпокоят зимуващи прилепи. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Rhinolophus euryale</i>	++	Безпокоене по време на размножителния период (май-август)	Да не се влиза в известни пещери, използвани от вида през лятото по време на размножителния период, с изключение на провеждане на летен мониторинг
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	+++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis myotis</i>	+++	Безпокоене по време на размножителния период (май-август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември-март)	Да не се влиза в известни пещери, използвани от вида през лятото по време на размножителния период, с изключение на провеждане на летен мониторинг. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis blythii</i>	+++	Безпокоене по време на размножителния период (май-август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември-март)	Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis bechsteinii</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида	Да не се изсичат стари и хралупати дървета
<i>Myotis nattereri</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis emarginatus</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis aurascens</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis daubentonii</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Myotis capaccinii</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг

<i>Plecotus auritus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Plecotus austriacus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Barbastella barbastellus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Nyctalus noctula</i>	+++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Eptesicus serotinus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Miniopterus schreibersii</i>	+++	Безпокоене по време на размножителния период (май-август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември-март)	Да не се влиза в известни пещери, използвани от вида през лятото по време на размножителния период, с изключение на провеждане на летен мониторинг. Да не се влиза в известни пещери- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг

1.21.2. Рядкост

В Червените списъци на Международния съюз за защита на природата (IUCN) на световно застрашените животни и растения, рядкостта се смята като елемент на заплаха. Това важи също и за списъците на видовете и типовете природни местообитания, застрашени на Европейско и национално ниво.

ПП «Шуменско плато» е от европейско и национално значение за опазване на ценни екосистеми.

СТЕПЕНИ: + - ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИ МОСТ ОТ МЕРКИ
Мъхови растения	+	Добре представени във всички подходящи хабитати	
Папратовидни и семенни растения	++	Сравнително голям дял на видове с природозащитен статус (12%)	
Растителни съобщества и природни местообитания	++	Редки са следните съобщества и местообитания: Калцифилни хазмофитни съобщества (Н3.2А13; 8210), Петрофитни степни тревни съобщества (Е1.21; 6240), Отворени храсталаци с люляк и нисък бадем (F3.2432; 40А0*), Букови гори на варовик (G1.661; 9150), Гори на космат дъб (G1.7372; 91Н0*), Изворни мъхови съобщества (С2.121; 7220).	
Безгръбначни животни	++	За редки са приети 10 вида. В сравнение с други части на страната, броят на редките таксони е нисък.	Незначителният брой на редките видове не може да се приеме за реален. Той контрастира с разнообразния фаунистичен състав и със сигурност ще се промени при бъдещи изследвания и по-обстоен анализ.
Пеперудна фауна	++	разнообразни и разнородни природни местообитания, растителност и микроклимат	опазване на естествените местообитания във вида в който са и подържане на съществуващите открити терени
Земноводни и влечуги:			
<i>Salamandra salamandra</i>	+++	Само едно известно находище	Интензивни теренни проучвания
<i>Triturus karelinii</i>	+++	Неустановен, потенциален вид	
<i>Bombina bombina</i>	+++	Само едно известно находище (без ясна локализация),	
<i>Bombina variegata</i>	+++	Само едно известно находище	
<i>Testudo graeca</i>	+++	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	+++	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	
<i>Elaphe sauromates</i>	+++	Само едно известно находище (без ясна локализация)	
<i>Vipera ursinii</i>	+++	Само едно известно находище (без ясна локализация)	

Птици и бозайници	++	Голям брой редки видове за България и Европа са доста добре представени във фауната на ПП"Шуменско плато". Това важи за видове като черния кълвач, сивия кълвач, козодоя, полубеловратата мухоловка, червенокръстата лястовица и др. В последните две десетилетия рязко са намалели петрофилните дневни грабливи птици в района. Сериозно намаление има в числеността на много видове бозайници като лалугер, благороден елен и сърна.	
Прилепи:			
<i>Myotis bechsteinii</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	Необходимост от интензивно проучване
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	
<i>Myotis auraszens</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	
<i>Plecotus austriacus</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	
<i>Barbastella barbastellus</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	
<i>Eptesicus serotinus</i>	++	Липса на досегашни биологически и екологически проучвания на вида на локално ниво	

1.21.3. Естественост

СТЕПЕНИ: + - ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕРКИ
Мъхови растения	+++		
Папратовидни и семенни растения	++	Относително голямо участие на адвентивни, рудерални и неместни видове (около 15%).	Да не се внасят екзоти и неместни видове. Спазване на режимите за ограничаване на антропогенното въздействие.
Растителни съобщества и природни местообитания	+	Голямо участие на вторични съобщества на келяв габър и горски култури (45%).	Постепенна трансформация в съобщества близки до естествените, чрез прилагане на подходящи лесовъдски системи.

Безгръбначни животни	+++	Популациите на установените видове са естествени в много висока степен. В парка не бяха намерени интродуцирани безгръбначни животни, обособили популации. Всички установени видове са автохтонни.	В района на парка се наблюдава рудеризиране на съобществата покрай пътищата и на места в източната половина поради силното антропогенно натоварване на тези райони като туристическа дестинация.
Пеперудна фауна	++	продължително многовековно антропогенно влияние; непосредствена близост до голямо населено място, лесен достъп	ограничаване на автомобилният поток и каруци чрез поставяне на бариери по черните пътища; Глоби за изхвърляне на боклуци, палене на огън и къмпингиране извън регламентираните места; повишаване на екологичната култура на населението
Земноводни и влечуги:			
<i>Salamandra salamandra</i>	+++	Автохтонна популация	Строга защита, популяризира на вида
<i>Triturus karelinii</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Bombina bombina</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Bombina variegata</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Testudo graeca</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Elaphe sauromates</i>	+++	Автохтонна популация	
<i>Vipera ursinii</i>	+++	Автохтонна популация	
Птици и бозайници	+++	Всички животни от двете разглеждани групи- бозайници и птици - са представители на автохтонната за този район фауна. Нарушенията в екосистемата в резултат на антропогенната дейност са много – сечи довели до цялостно подмладяване на горите, залесявания с неместни видове, залесявания с иглолистни, наличие на кариери в близост до парковата територия, наличие на постройки и рекреационна инфраструктура, доста асфалтирани пътища.	
Прилепи:			
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Rhinolophus euryale</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	

<i>Rhinolophus mehelyi</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis myotis</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis blythii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis bechsteinii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis nattereri</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis emarginatus</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Myotis aurascens</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Myotis daubentonii</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Myotis capaccinii</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Plecotus auritus</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Plecotus austriacus</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Barbastella barbastellus</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Nyctalus noctula</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Eptesicus serotinus</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Miniopterus schreibersii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.

1.21.4. Типичност

СТЕПЕНИ: + - ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕРКИ
Мъхови растения	+++		
Папратовидни и семенни растения	++	Участие на калцифили, хазмофити, ксерофити и мезоксерофити в характерните местообитания. Относително голямо участие на адвентивни, рудерални и неместни видове (около 15%).	
Растителни съобщества и природни местообитания	++	Наличие на типични за карстови терени съобщества и местообитания: Калцифилни хазмофитни съобщества (Н3.2А13; 8210), Петрофитни степни тревни съобщества (Е1.21; 6240), Ксерофитни тревни съобщества на варовик (Е1.2; 6210), Отворени храсталаци с люляк и нисък бадем (F3.2432; 40А0*), Букови гори на варовик (G1.661; 9150), Изворни мъхови съобщества (С2.121; 7220).	
Безгръбначни животни	++	Популациите от безгръбначни животни образуват типичните съобщества за тази част от страната, характерни за Североизточна България.	
Пеперудна фауна	++	типична поотделно за всяко едно местообитание, но разнородна в различните местообитания – от бореална в горите до средиземноморски елементи по скалисти и открити терени	опазване на естествените местообитания във вида в който са и подържане на съществуващите открити терени
Земноводни и влечуги	++		
Птици и бозайници	+++	Типичните за горските и скалните местообитания на Североизточна България видове се срещат в по-голямата си част в парка. Степнта на типичност може да се оцени като висока. Типични за платото са лалугерът, сърната, много видове дневни грабливи птици, полската бърбрия, пчелоядът, черният кълвач, сивия кълвач, полубеловратата мухоловка.	
Прилепи:			
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Rhinolophus euryale</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	

<i>Myotis myotis</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis blythii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis bechsteinii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis nattereri</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis emarginatus</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Myotis auraszens</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Myotis daubentonii</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Myotis capaccinii</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Plecotus auritus</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Plecotus austriacus</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Barbastella barbastellus</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.
<i>Nyctalus noctula</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	
<i>Eptesicus serotinus</i>	+	Няма данни	Няма данни
<i>Miniopterus schreibersii</i>	+++	Наличие на потенциални убежища, хранителни местообитания, летателни коридори	Защита на установените убежища и хранителни местообитания и летателните коридори между тях и различните типове убежища, според естествената динамика на вида.

1.21.5. Размери

СТЕПЕНИ: + - ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕРКИ
Висши растения	++	Размерите на ПП не осигуряват в пълна степен необходимите предпоставки за изпълнение на неговото консервационно предназначение и за постигане на целите на управление.	Разширяване на територията с цел включване на природни комплекси с типични и консервационно значими видове.
Растителни съобщества и природни местообитания	++	Размерите на ПП не осигуряват в пълна степен необходимите предпоставки за изпълнение на неговото консервационно предназначение и за постигане на целите на управление.	Разширяване на територията с цел разширяване обхвата на естествените и типичните съобщества и местообитания.
Безгръбначни животни	++	Територията на ПП "Шуменско плато" е ограничена по размери ("малка") за реалното вместване на ареалите на консервационно значимите видове.	Разширяване на защитената територия в южно направление, така че тя да включи естествените граници на платото (районите около Сивритепе, Топлата дупка, долината на потока източно от нея до отметка Бобата).
Пеперудна фауна	++	добра, но недостатъчна проученост	Теренипроучвания да се провеждат поне два пъти месечно, да се ползват съвременни колекционни методи (ловене на: светлинна кула с лампи с различен спектър; на поне няколко автоматични светлинни ловилки; на хранителни примамки; на феромонни ловилки; денем, като се търсят и ларви).
Земноводни и влечуги:			
<i>Salamandra salamandra</i>	+	Ограничено по площ находище	Запазване на сегашното му състояние
<i>Triturus karelinii</i>	+	Потенциален вид	
<i>Bombina bombina</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1912	Интензивни теренни проучвания
<i>Bombina variegata</i>	+	Само едно известно находище, непотвърдено от 1934	
<i>Testudo graeca</i>	+	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	+	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	
<i>Elaphe sauromates</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1912	
<i>Vipera ursinii</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1905	
Птици и бозайници	+	В сегашния си вариант паркът не може да опази дългосрочно и устойчиво популациите на по-едриите птици и бозайници.	По възможност територията на парка да бъде разширена в северозападна посока.

Прилепи:			
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	+++	Голяма част от потенциалните естествени подземни местообитания, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	До момента на настоящето проучване не се налагат конкретни мерки по разширяване границите на защитената територия
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	++	Голяма част от потенциалните естествени подземни местообитания, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Rhinolophus euryale</i>	+++	Голяма част от потенциалните естествени подземни местообитания, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	+++	Голяма част от потенциалните естествени подземни местообитания, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Myotis myotis</i>	+	Поради характерни биологически особености по отношение на хранителните местообитания, както и по отношение на естествени динамични процеси (миграции от летни до зимни убежища) на вида	До момента на настоящето проучване не се налагат конкретни мерки по разширяване границите на защитената територия, но трябва да се отбележи, че индивиди от вида най-вероятно извършват миграции между близкоразположените скални масиви (например Мадарско плато), където са установени големи размножителни колонии
<i>Myotis blythii</i>	+	Поради характерни биологически особености по отношение на хранителните местообитания, както и по отношение на естествени динамични процеси (миграции от летни до зимни убежища) на вида	
<i>Myotis bechsteinii</i>	+++	По отношение на използваните убежища вида е непещеролюбив, горски. Не извършва големи миграции.	До момента на настоящето проучване не се налагат конкретни мерки по разширяване границите на защитената територия
<i>Myotis nattereri</i>	+++	Голяма част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Myotis emarginatus</i>	++	Част от потенциалните убежища (естествени подземни местообитания), както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	+++	Голяма част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Myotis aurascens</i>	+++	Голяма част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Myotis daubentonii</i>	++	Поради специфични екологически изисквания към хранителните местообитания вида най-вероятно предприема локални миграции до хранителните си местообитания (открити водоеми)	

<i>Myotis capaccinii</i>	++	Поради специфични екологически изисквания към хранителните местообитания вида най-вероятно предприема локални миграции до хранителните си местообитания (открити водоеми)	на границите на защитената територия
<i>Plecotus auritus</i>	++	Част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	До момента на настоящето проучване не се налагат конкретни мерки по разширяване границите на защитената територия
<i>Plecotus austriacus</i>	++	Част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Barbastella barbastellus</i>	+++	Голяма част от потенциалните убежища, както и хранителни местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	
<i>Nyctalus noctula</i>	++	Вида е далечен мигрант, като има регистрирани случаи на прелети над 1500 км.	Необходимо е да се опазват всички, установени убежища в границите на парка
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	Вида е далечен мигрант, като има регистрирани случаи на прелети над 1500 км.	
<i>Eptesicus serotinus</i>	++	Част от потенциалните убежища (хралупати дървета), както и част от хранителните местообитания на вида попадат в границите на защитената територия.	Необходимо е да се включат хранителни местообитания, като крайречна дървестна растителност, в близост до сегашните граници на защитената територия
<i>Miniopterus schreibersii</i>	++	Вида извършва сравнително големи миграции от дневните си убежища до хранителните местообитания	

1.21.6. Биологично разнообразие

СТЕПЕНИ: + - ниска ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕРКИ
Мъхови растения	++	<i>Общ брой видове: 108</i> Относително ниското видово разнообразие се дължи главно на естествени фактори: по-сух (микро)климат, варовикова основна скала, малка височинна амплитуда.	опазване на естествените местообитания във вида в който са и подържане на съществуващите открити терени; допълнителни теренни проучвания Планове за управление на видовете
Папратовидни и семенни растения	+++	<i>Национално значение</i> парка има по отношение на някои от срещаните се на територията му редки видове (давидов мразовец, пролетно ботурче, двурога пчелица, елвезиево кокиче, ленолистен целolist, червен хедизарум, борисово подрумиче, румелийско подрумиче, ледибуров миск). <i>Европейско значение</i> парка има като място за опазване на обикновената пърчовка, включена в Директива 92/43.	

Растителни съобщества и природни местообитания	++	Национално значение парка има по отношение на посочените типични за карстови райони съобщества и местообитания. Европейско значение парка има като място за опазване на 12 местообитания, включени в приложение 1 на Директива 92/43. Световно значение парка има по отношение на опазване на карстови райони.
Безгръбначни животни	++	В границите на парка са установени 345 вида безгръбначни животни, които принадлежат към 3 типа, 6 класа, 20 разреда и 86 семейства. Консервационно значими са 37 вида. Установените таксони съставляват 1.2% от фауната на България. Уникалността на фауната се определя от 4 български, 5 балкански и 2 субендемита. Най-уязвими са съобществата от хидробионтни форми.
Пеперудна фауна	++	Общ брой видове – установени са 285 вида дневни и нощни пеперуди предимно от групата Macrolepidoptera. Национално значение – 1 вид Европейско значение – 5 вида Световното значение – 0
Земноводни и влечуги	++ +++ ++ ++	Общ брой видове 28 Национално значение 5 Европейско значение 8 Световното значение 3
Птици и бозайници	+++	Общият брой видове гръбначни от двете групи - птици и бозайници е 187.
Прилепи	+++	(Виж таблицата долу)

Прилепи	ЗБР	Берн	Бон	Euro bats	Natura 2000	92/43 ЕЕС	IUCN 2007	ЧК Б-я
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	LR	почти застрашен
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	LC	слабо засегнат
<i>Rhinolophus euryale</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим
<i>Myotis myotis</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	LR	почти застрашен
<i>Myotis blythii</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	LR	почти застрашен
<i>Myotis bechsteinii</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим
<i>Myotis nattereri</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	слабо засегнат
<i>Myotis emarginatus</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	слабо засегнат
<i>Myotis auraszens</i>	2/3	II		+	-	4	-	-
<i>Myotis daubentonii</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	-
<i>Myotis capaccinii</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим
<i>Plecotus auritus</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	почти застрашен
<i>Plecotus austriacus</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	слабо засегнат
<i>Barbastella</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	VU	уязвим

<i>barbastellus</i>								
<i>Nyctalus noctula</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	слабо засегнат
<i>Nyctalus leisleri</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	уязвим
<i>Eptesicus serotinus</i>	2/3	II	II	+	-	4	LR	слабо засегнат
<i>Miniopterus schreibersii</i>	2/3	II/III	II	+	+	2/4	LC	уязвим

1.21.7. Стабилност и нестабилност

СТЕПЕНИ: + - ниска степен на стабилност ++ - средна +++ - висока

ВИД	СТЕПЕН	ПРИЧИНИ / ОСНОВАНИЯ	НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕРКИ
Висши растения	++	Повечето от местообитанията и популациите на видовете в парка са оценени със средна степен за стабилност.	Ограничаване на туристическия поток в близост до находищата на консервационно значими видове Подходящи лесовъдски мерки и други дейности (напр. косене) за поддържане на местообитанията.
Растителни съобщества и природни местообитания	++	Неправилно планираните и неправилно осъществените лесовъдски системи и дейности са предпоставка за нарушаване стабилността на част от горските съобщества и местообитания. Динамиката в режима на овлажнение и антропогенната дейност (каптиране и водохващане) водят до нарушаване стабилността на изворните мъхови съобщества (С2.121; 7220)	Адекватно планиране и прилагане на подходящи лесовъдски системи и дейности. Да се ограничи водохващането в районите с активно бигорообразуване.
Безгръбначни животни	++	Съвременното ниво на проучване на безгръбначните животни в ПП "Шуменско плато" не позволява преценка на стабилността на популациите при повечето групи безгръбначни животни. Поради естествения вторичен характер на съобществата популациите на видовете с висока численост се приемат за стабилни.	В районите около пътищата има антропогенно натоварване, деградация на естествените съобщества и поява рудерални инвазивни растителни форми. В североизточната част на парка, антропогенното влияние на градската среда е най-изявено.
Пеперудна фауна	+++	изглежда стабилна за момента, но съществува потенциална заплаха от антропогенна намеса	ограничаване на дейности, които биха засегнали в голяма степен естествените местообитания
Земноводни и влечуги:			
<i>Salamandra salamandra</i>	+	Само едно известно уязвимо находище	Интензивни теренни проучвания
<i>Triturus karelinii</i>	+	Неустановен, потенциален вид	
<i>Bombina bombina</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1912	
<i>Bombina variegata</i>	+	Само едно известно находище, непотвърдено от 1934	
<i>Testudo graeca</i>	+	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	
<i>Eurotestudo (Testudo) hermanni</i>	+	Потвърден само по устни сведения, неустановен при теренните проучвания в подходящи местообитания	

<i>Elaphe sauromates</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1912	
<i>Vipera ursinii</i>	+	Само едно известно находище (без ясна локализация), непотвърдено от 1905	
Птици и бозайници	+	Обобщено може да се каже, че понастоящем популациите на много от ключовите видове животни в парка са в нестабилно състояние, доста далеч от нормалното, а и немалко видове са изчезнали като тнездещи или са на границата на изчезване.	Без човешка намеса, включваща възстановителни и други поддържащи мероприятия негативните процеси на деградация на екосистемата ще се задълбочат.
Прилепи			
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	+	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в пещерата "Зандана" по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	При проникване в пещери със спортни цели или други (без научно обоснование) да не се безпокоят зимуващи прилепи. Да не се влиза в пещерата "Зандана" по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Rhinolophus euryale</i>	+	Безпокоене по време на размножителния период (май- август)	Да не се влиза в пещерата "Зандана", използвана от вида през лятото по време на размножителния период, с изключение на провеждане на летен мониторинг
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в пещерата "Зандана"- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis myotis</i>	++	Безпокоене по време на размножителния период (май- август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в пещерата "Зандана", използвана от вида през лятото по време на размножителния период, с изключение на провеждане на летен мониторинг. Да не се влиза в известни пещери-зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis blythii</i>	++	Безпокоене по време на размножителния период (май- август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в известни пещери-зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis bechsteinii</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида	Да не се изсичат стари и хралупати дървета
<i>Myotis nattereri</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в пещерата "Зандана"- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг

<i>Myotis emarginatus</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се влиза в пещерата "Зандана"- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis mystacinus s.l.</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в пещерата "Зандана"- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Myotis auraszens</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Myotis daubentonii</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Myotis capaccinii</i>	++	Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Plecotus auritus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	Да не се изсичат стари и хралупати дървета. Да не се влиза в пещерите пещерата "Зандана"- зимовища по време на зимния период, с изключение на провеждане на зимен мониторинг
<i>Plecotus austriacus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Barbastella barbastellus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Nyctalus noctula</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Nyctalus leisleri</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Eptesicus serotinus</i>	++	При изсичане на стари/хралупати дървета биха се унищожили потенциални убежища на вида. Безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	
<i>Miniopterus schreibersii</i>	++	Безпокоене по време на размножителния период (май- август), както и безпокоене по време на хибернация (ноември- март)	

1.22. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА

Тази оценка определя значението на определени характеристики, отнасящи се до социално-икономически фактори, даващи насоки за вземане на управленски решения. Значението на тези характеристики се определя, чрез оценка на **съществуващото функционално зонирание, застроени територии, техническа инфраструктура, културно-историческо наследство, санитарно-хигиенни условия, рекреационната дейност, дейностите по ползване на ресурсите, собственост и управление**. Оценката се базира на идентифицирани проблеми и на тази база са **формулирани основните и специфичните проблеми на територията**.

1.22.1. Урбанизирана среда

1.22.1.1. Функционално зонирание

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Зони определени с паркоустройствения проект за ПП "Шуменско плато" (1992 г.)</i>	Отговарят на критериите, предназначението, целите за природен парк; Определени са в съответствие с категорията "народен парк", съгласно действащия тогава Закон за защита на природата	Определените с настоящия ПУ зони, режими и норми трябва: - да допускат известни възможности за гъвкавост при вземане на управленски решения при промени в обстоятелствата; - да не влизат в конфликт с нормативно определени изисквания.

1.22.1.2. Застроени територии

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Застроени места</i>	Застроените места, като цяло са в добро състояние, но съществуват проблеми с водоизточниците, неуреденост на отвеждането на отпадните води.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ подобряване на достъпността и санитарно-хигиенните условия, ➤ регламентиране на съоръжения и обекти на територията на парка ➤ Осигуряване на възможности за финансови постъпления от застроените площи
<i>Допустимост на ново строителство</i>	Не се налага ново строителство на сгради, както и увеличаване на капацитета, застроената и разгънатата застроена площ на съществуващите	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Да се предвиди оптимизация на съществуващия сграден фонд – Ротондата, Стъклото и др. ➤ завършване на информационно-посетителски център на Парка в м. "Кошките".

1.22.1.3. Техническа инфраструктура

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Електро снабдяване</i>	Слабите страни и рисковете на енергийната система се изразяват в случайните изключения, вследствие на влошени метеорологични условия.	
<i>Водоснабдяване</i>	По данни на ВиК, в периода на максимално водопотребение (юни-август) се подават по около 1 500 м ³ вода месечно. При ревизионните проучвания от август-октомври 2007 г. беше установена, че: каптажът “Папазпунар”, поради неотстранени повреди се излива изцяло в дола и формира постоянен воден отток, отлагащ бигор. Чрез каптажа от Зандана цялото водно количество на пещерата се подава към помпената станция, а долът под входа на пещерата е осушен. Водата от Гюллекъош се подава към туристическата чешма “Боровец” на шосето при хотелски комплекс “Къшкочеве”. Каптаж “Боровец” е в полуразрушено състояние, с опасност от срутване на сградата. Опасност крият и разядените от ръжда стълби в каптажа, тъй като вратата е отворена. Подобен проблем има и при много дълбоките (до 10 м) каптажи “Бялата вода” и “Падишах-су”. Като цяло всички каптажи и свързаните с тях водоснабдителни съоръжения са силно амортизирани, без необходимия контрол и поддръжка, най-често изоставени и опасни за туристите в парка.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Подмяна на водопреносната мрежа, което би намалило загубите на вода; ➤ Канализиране и отвеждане на повърхностните води.
<i>Канализация</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Частично е изградена канализационна мрежа от паметника. ➤ Липсват пречиствателни съоръжения за отпадъчните води, което е причина за безконтролното изпускане на замърсени води и замърсявания на околната среда. 	Изграждане на модулни пречиствателни съоръжения към обектите
<i>Държавна пътна мрежа</i>	Достатъчна като дължина. Основното ѝ предназначение е комуникационна връзка между населените места в прилежащите територии; Всички пътища са с трайна настилка.	Изграждане на паркинги в подходящо избрани места.
<i>Достъп до обекта</i>	Липсва редовна автобусна линия на обществен транспорт до територията на ПП.	
<i>Горска пътна мрежа</i>	Не се налага увеличаване на ширината и гъстотата на съществуващата горска пътна мрежа.	Поддържане на съществуващата горска пътна мрежа
<i>Пешеходни и велосипедни туристически пътеки</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Съществуващите пътеки са достатъчни за разпределение на посетителите и насочването им към всички части на парка; ➤ Не са обозначени на терена всички подходи към парка; ➤ Не са маркирани използваните пътища, подходящи за достъп до различни места в обекта. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Определяне на маршрути, перспективни по отношение на разнообразяване на входните и изходните точки в селищата около парка. ➤ Свързване на велосипедните маршрути с други обекти.

1.22.1.4. Културно-историческо наследство

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Степен на опазване</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Районът може да се похвали с богата и интересна история от различни периоди, за която свидетелстват достатъчен брой забележителности. ➤ Като цяло обектите не са социализирани с цел туристически посещения. ➤ Поради недостиг на средства не се извършват необходимите реставрационни и консервационни работи. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Подкрепа на инициативи, свързани със съвременна интерпретация и включване на обектите на КИИ в туристически продукти. ➤ Освен реставрация, консервация, достъп, информационно обезпечаване, би следвало да се наблегне на интерпретацията на историческото и културно наследство.
<i>Съхранение на местни обичаи и занаяти</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Районът е интересен с факта, че се съчетават различни видове археологически обекти и архитектурни паметници, фолклор и уникални обичаи, които не могат да се видят на друго място в България. ➤ Традиционните празници и обичаи в повечето случаи, са модернизирани и видоизменени, но и така те представляват сериозен туристически ресурс. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Създаването на богат и атрактивен културен календар, с който да се привличат посетители от страната; ➤ При създаване на туристически продукти да се поощрява включването на хора, практикуващи традиционни занаяти, чрез демонстрации, хоби курсове, изложби и др.; ➤ Включване на информация за обектите на КИИ в информационно - посетителските пунктове за парка.

1.22.1.5. Оценка на санитарно-хигиенните условия

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Третиране на отпадъци</i>	<p>Липсва контрол за предотвратяване на незаконните сметища</p> <p>От липсата на градско сметище за строителни отпадъци най-засегнати са терените на парка около шосето Шумен-Лозево. Наблюдава се разрушаване на туристическа инфраструктура на парка и унищожаване на контейнери за смет, поставени на най-масово посещавани места</p>	Засилен контрол от страна на всички ползватели.
<i>Отвеждане и пречистване на отпадните води</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Частично е изградена канализационна мрежа от паметника към града. ➤ Липсват пречиствателни съоръжения за отпадъчните води, което е причина за неконтролното изпускане на замърсени води и замърсявания на околната среда. 	Изграждане на модулни пречиствателни съоръжения към обектите

1.22.2. Социално-икономически условия

1.22.2.1. Оценка на рекреационната дейност

Ресурсът на ПП “Шуменско плато”, като цяло и на многобройните дадености, намиращи се в прилежащите територии, изискват нова интерпретация, за да може районът максимално да се възползва от съвременното потребление и нагласи на посетителите Туризмът, който има бъдеще в населените места е комбинация от екологичен, селски, културно-познавателен и пр., т.е. не е тясно специализиран продукт, а такъв, който може да привлече по-широки пазарни сегменти.

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Възможности и условия на територията на парка</i>	<p>Към момента, на територията на парка има реално развит туризъм – настанителна база, маркирани туристически маршрути, интерпретативни маршрути, инфраструктура, услуги и организирани посещения.</p> <p>Притеснение буди интереса за откриване на обекти за настаняване, развлечения и хранене, което може да застраши екологичното равновесие</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ идентифициране местата с рекреационно натоварване и определяне на най-застрашените площи. ➤ разработване и прокарване на нови маршрути за специализиран туризъм - екстремен, за инвалиди, веломаршрути; маршрути по платото, свързващи скалните манастири; маршрути, извеждащи към населените места в прилежащите територии, които могат да бъдат съчетани с нови специфични елементи в парковата инфраструктура.
<i>Възможности и условия за развитие на туризъм и услуги в прилежащите територии</i>	<p>Съществуват природни дадености, благоприятстващи практикуването на активен туризъм.</p> <p>Общата инфраструктура, като цяло е на добро равнище. Някои селища имат проблеми с достъпа, канализацията, питейната вода, телефонните връзки. Проблемът с отпадъците е всеобщ.</p> <p>Прилежащите територии, като цяло разполагат с природен и антропогенен туристически потенциал, но липсват качествени допълнителни туристически услуги, както и необходимата специализирана туристическа инфраструктура</p> <p>Развитието на еко-туризъм от местните хора е възможно, ако се свържат с по-големи фирми от туристическите центрове или вътрешността на страната, като предоставят специфични дестинации. По този начин ще се компенсират слабите страни на местните туристически ориентирани, предприемчиви хора – слаба езикова подготовка и на инфраструктурата.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изграждане на мрежа от партньорства за парка между всички заинтересовани страни в прилежащите територии ➤ Ангажиране вниманието и прякото участие на местните хора за привличане на посетители ➤ Разработване на информационно-интерпретативни пакети, които ще се ползват при организацията на туризма в парка и прилежащите територии, и за екологично образование на деца и възрастни ➤ Подготовка на интерпретатори ➤ Разработването на специфични туристически услуги, базиращи се изцяло на атракции и кратък престой ➤ <i>(включване в други, по-широкообхватни туристически продукти, може би като част от по-голям маршрут в района)</i> ➤ Развитие на туризма в следните основни насоки: <ul style="list-style-type: none"> – екологичен (наблюдение на специфичен ландшафт, растителност и др); – образователен (съчетание между горното и например курсове за оцеляване сред природата, интерпретация); – Активен туризъм за любителите на пешеходни, конни и вело маршрути, и някои приключенски турове; – Културният (в съчетавие с горните). <p>Работа в посока мотивация, обучение и образование на хората за стартиране на туристическа дейност.</p>

<p><i>Ползване на пещерите</i></p>	<p>Естествени входи на пещерите са понорите. Повечето от тях обаче са затлачени – естествено (с глина, шума и клони, отложени от периодичния склонов отток) или изкуствено тампонирани от ВиК Шумен. Това е основната причина множеството съществуващи карстови кухини да остават недостъпни за изследване. Пещера Зандана (Бисерна) е с незавършено благоустрояване. Положените ел.-табла ограбени, а през отворения изкуствен вход-тунел пещерата става лесен обект за неконтролирани посещения, замърсяване и чупене на синтрови образувания. Естественият вход на пещерата остава отворен и проникването е възможно за недоброжелатели.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ извършване категоризация на пещерите на територията на парка с оглед ползването им като туристически или обекти със специален статут (за специализирани посещения, за научно-изследователски бази и др.) при отчитане степента на тяхната нормативна защитеност и безопасност на посетителите. ➤ устройство и регламентиране на посещенията
<p><i>Безопасност и информирателност на посетителите</i></p>	<p>Рекламата на района се извършва “на парче”; Липсва концепция за изграждане на общ имидж на района, като туристическа дестинация Няма организирана система за осигуряване безопасността на посетителите (места за първа помощ, предупредителни надписи и табели и т.н.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Проучване на посещаемостта, интересите, възрастовите групи, идеите на посетителите и създаване на база данни, свързана с обслужването и обратна информация за посетителите ➤ Изработване на план за безопасност, за всички, които ползват територията, включващ: <ul style="list-style-type: none"> – информационна система за даденостите на Парка и за поведение – категоризация на маршрутите по предварително уточнени критерии, като: степен на трудност, времетраене, според вида на обектите, които могат да се наблюдават, атракциите, които предлагат и др.

1.22.2.2. Оценка на дейностите по поддържане на видове екосистеми и природни местообитания

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ:
<p><i>Поддържане жизнеността на екосистемите</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Практиката на устройство на горите, прилагана в момента не отчита съществуването на биологичното разнообразие и в съответствие с това не определя цели и дейности, свързани с неговото опазване, поддържане и възстановяване. ➤ Ненавременен извездане на отгледни сечи, което може да се отрази негативно върху бъдещата устойчивост и производителност на насажденията. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Проучване и използване на възможността за трансформиране на съществуващи горски култури и вторични съобщества на келяв габър в гори, близки до естествените за парка и да се планират съответните дейности. ➤ Превръщане на издънковите насаждения в семенни; ➤ Възстановяване и поддържане на смесени насаждения; ➤ Поддържане на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи;

<p>Провеждане на поддържащи и възстановителни дейности в горите</p>	<p>➤ Планирането и стопанските дейности в горите са ориентирани основно към икономическия компонент.</p>	<p>➤ При извършване на лесоустройство, планираните дейности да бъдат съобразени с поддържането на благоприятния консервационен статус. ➤ Необходимо е да се подпомага движението на живите организми – например коридори за придвижване, зони на спокойствие на животните и т.н. ➤ При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка; ➤ Запазването на определен брой насаждения, които да формират гори във “фаза на старост” (old-growth forests)</p>
<p>Природосъобразно стопанисване на горите и земите в прилежащите територии</p>	<p>Стопанисването на горите в прилежащите територии не отчита елементите на биологичното разнообразие и ландшафта.</p>	<p>➤ При планирането и стопанисването на дейностите да се прилага ландшафтния подход като се отчита стойността на природния парк. ➤ Постепенно намаляване на участието на нетипични за района дървесни видове</p>
<p>Опазване на ловни видове</p>	<p>Мрежата от автомобилни пътища правят възможностите за достъп до парка твърде лесен. Това води до безпокойство в дивеча и го принуждават да мигрира в съседните райони. Резултатите от таксацията на дивеча показват, че дивечовите запаси са под допустимите.</p>	<p>➤ Регулиране числеността на хищниците и скитащите кучета ➤ Изграждане на съоръжения за подхранване на дивеча, съгласно норматива на чл. 51 от ППЗЛОД ➤ Засилване на охраната ➤ Обучение на ловците, с акцент опазване на биоразнообразието</p>
<p>Добив на инертни материали</p>	<p>Влияние върху парковата среда оказват големите кариери в буферната зона на парка и най-вече тази в м. Бобата, която доставя суровина на фабриката за хидратна вар в боаза край с. Тройца. Взривните работи в дълбоката 30-35 м кариера дават отражение върху режима на карстово-грунтовите води в боаза, а фабриката силно замърсява въздуха в целия боаз, а в определени синоптични обстановки - дори и южната билна част на парка</p>	<p>➤ Има стари кариери за камък (южно от Черкезтабия) – частично рекултивирани, и за пясък (от долните нива на Шуменската свита) – в м. Фатмееджика, Сархошчешме, южно от Умникчешме – с подземни галерии до 150 м дължина. От тях нерегламентирано и епизодично частни лица все-още добиват ограничени количества пясък.</p>

1.22.3. Собственост

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<p>Интереси на собственици и ползватели</p>	<p>Според проучванията собственици и ползватели биха прилагали практики с ниско въздействие върху околната среда, ако бъдат обезщетени за загубените печалби. Отношението на собственици и ползватели към изготвянето на Плана за управление е положително, защото се свързва с очаквания за дългосрочно устойчиво развитие на региона.</p>	<p>Повишаване на екологичната култура на собственици и ползватели, за ползите от парка: - как да печелят от труда си и едновременно с това да пазят богатството на защитената територия. - допълнителна информация за сроковете и условията и от сключване на съответни договори.</p>

Съществуващи права на ползване на обекти	Не е уредена собствеността на някои от обектите; Данните за собствениците и ползвателите са непълни За голяма част от обектите не са предоставени документи за собственост и договори за наем. Исклучително е затруднен контрола върху спазване на необходимите санитарно-хигиенни норми в района на обектите	За да изпълнява задълженията си, администрацията трябва да разполага с информация за собственост, наеми или концесия на всички обекти на територията на парка.
--	--	--

1.22.4. Управление

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА	МЕРКИ/ПРЕПОРЪКИ
<i>Кадрова и материално-техническа осигуреност на ДПП"Шуменско плато"</i>	Крайно недостатъчна - липса на собствен офис, посетителски център, паркова охрана и помощен персонал	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Назначаване на двама служители за паркова охрана и един служител за поддръжка на парковата инфраструктура. ➤ Изграждане на обща сграда - офис и посетителски център на територията на ПП
<i>Кадрова и материално-техническа осигуреност на ДГС-Шумен и ДЛС "Велики Преслав" и РДГ Шумен в частта им за Природния парк</i>	Недостатъчно оборудване	Не се предлагат поради предстоящи структурни и функционални промени в системата на ИАГ
<i>Кадрова и материално-техническа осигуреност на РИОСВ-Шумен във връзка с управлението на Резерват"Букака"</i>		Назначаване на допълнителен щат за паркова (резерватна) охрана- двама души, Закупуване на материално- техническо оборудване (униформи, стоп-палки, оръжие- късоцевно и дългоцевно с гладка или нарезна цев, лаптоп, GPS, мобилни телефони, прибори за нощно виждане, бинокли и оптична тръба и т.н.) високопроходим автомобил със специален режим на движение. Изграждане на база на парковата охрана, която да се ползва от нея, от служители на подвижната горска охрана към РДГ – Шумен, служителите осъществяващи контрол от ДПП "Шуменско плато" и патрули към ОДП – Шумен и за нуждите на КПП за проверки на МПС.
<i>Връзки и взаимодействие на администрацията с други органи</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Съществуват връзки с областна администрация, общинските администрации и природозащитните екологични НПО на местно ниво; ➤ Добри връзки с регионалните органи на местно ниво РСПАБ , РДВР, РИОСВ, БЛРС ➤ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изграждане на мрежа от партньорства между всички заинтересовани страни в прилежащите територии. ➤ Създаване на връзки с природозащитните НПО на национално ниво

1.22.5. Формулиране на основните и специфичните проблеми на територията

За формулирането на основните и специфични проблеми на територията на ПП «Шуменско плато» са използвани оценките на експертите от екипа на проекта и на местни заинтересовани страни и лица, дискутирани по време на проведените форуми.

КОНСТАТИРАНИ ПРОБЛЕМИ	ФАКТОРИ И ПРИЧИНИ, КОИТО ВОДЯТ ДО ВЪЗНИКВАНЕ НА КОНСТАТИРАНИТЕ ПРОБЛЕМИ
<i>Уязвимост на видове и местообитания вследствие на човешка дейност</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изключителната крехкост на карстовите геосистеми, които изграждат Парка и на неговите екосистеми, ги прави много уязвими на антропогенна намеса. ➤ Нерегламентиран достъп до пещерите води до нарушаване на спокойствието на прилепните колонии
<i>Стопанисване на горските ресурси</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Планиране и стопанисване на горите, без да се отчитат ключовите елементи на биоразнообразието и ландшафта ➤ Не се прилагат изискванията залегнали в предходния паркоустройствен проект
<i>Управление, охрана и стопанисване на територията на ПП</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ниска численост на персонала ➤ Недостатъчна материално-техническа осигуреност на ДПП ➤ Ограничени правомощия за ДПП да кандидатства за финансиране.
<i>Управление, охрана и стопанисване на територията на резерват „Букака“</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Няма охрана, което е в разрез със ЗЗТ. ➤ Няма регламентиран достъп и преминаване през територията на резервата. ➤ Липса на специализиран персонал. ➤ Няма информационна система.
<i>Ползване на обекти и съоръжения</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Липса на пречиствателни станции за отпадъчни води. ➤ Наличие на нерегламентирани сметища; ➤ Съществуват изоставени и ненужни сгради, които загрозяват ландшафта. ➤ Ниска приоритетност на поддръжката и строителството на пътища на национално и регионално равнище. ➤ Слаба екологична култура на хората.
<i>Различни видове собственост</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Неясни взаимоотношения със собственици и ползватели на земи, гори, сгради и съоръжения , правят много трудно управлението на големи територии за целите на консервацията и устойчивото ползване на природни ресурси. ➤ Липса на информация за бизнес алтернативи, свързани със защитените територии;
<i>Развитие на прилежащите населени места</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Незадоволително е представянето на областта като цяло, както и на отделните общини и техните възможности за развитие на екологичен и културно-исторически туризъм. липса на туристически информационен център, който да улеснява престоя на туристите, достъпът им до места, представляващи туристически интерес. ➤ Липса на традиции и обучен човешки ресурс сред местните хора за предоставяне на качествени услуги; ➤ Липса на регулации и преференции за кредити за малки и микро предприятия в селските райони; ➤ Недостиг на средства за опазване на обекти на КИН и за съхранение на местни обичаи и занаяти.

1.23. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

ПОКАЗАТЕЛ	ОЦЕНКА / ОСНОВАНИЕ
<i>Биологично разнообразие</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ПП "Шуменско плато" заема изключително важно и ключово място в българската система от защитени територии. ➤ 535 вида висши растения (от тях 23 вида са включени в "Червената книга на България", 38 вида включени в различни приложения на ЗБР) и 238 вида гръбначни животни, сред които 152 вида птици (от тях 40 вида са в "Червената книга на България");
<i>Място на обекта в екологичната мрежа на България и Европа</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Като обект от НАТУРА 2000 ПП "Шуменско плато" има висока стойност за националната мрежа от защитени територии, ➤ В Природния парк се срещат 17 типа хабитати според класификацията EUNIS, от които 12 са конзервационно значими по Директивата за хабитатите (вж раздел 1.13). Това представлява едно важно и голямо разнообразие от местообитания за територията на Парка и е в пряка връзка с разнообразието от екосистеми (горски, тревни, скални).
<i>Обект за образователни и научно-изследователски дейности</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Относителната естественост и комплексност на парка, ➤ Лесен достъп до отделните части на парка ➤ наличието на дирекция на парка, който да координира изпълнението на ПУ за цялата територия и привличането на финансови ресурси и инвестиции от национални и международни източници.
<i>Територия с възможности за развитие на туризъм и рекреация</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Предлага условия за развитие на устойчив туризъм, които отговарят на разнопосочните интереси на българските и чужди туристи. ➤ Благоприятно съчетание от разнообразни природни феномени и биоразнообразие с богато културно-историческо наследство ➤ Достъпност, много възможности за интересно, автентично и обогатяващо пътуване, сравнително богатата информация, печатни материали ➤ В парка могат да се развиват много видове спорт: пешеходен туризъм, коло- и конен туризъм, тематичен/ познавателен, спелеотуризм туризъм, алтернативен туризъм, обвързани със селищата в прилежащите територии
<i>Източник на ползи за местното население</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ще се разкрият нови работни места по управлението и поддържането на територията – като водачи, занаятчии и консултанти по проекти. ➤ Възстановяването на традиционни практики ще доведе до появата на специализирани и висококачествени регионални продукти. ➤ Туризмът ще изисква развитието на настанителна база, заведения за хранене и развлечения, транспортни и допълнителни услуги, които ще оживят цялата икономика на региона.

Ч А С Т 2:

ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

2.0. ПРИНЦИПИ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Определянето на целите е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN. За основа са ползвани оценките на експертите от екипа на проекта, както и резултатите от дискусиите със заинтересованите страни, проведени в процеса на разработване на плана.

Чл. 29. (2) Природните паркове се управляват с цел:

1. поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;
2. предоставяне на възможности за развитие на научни, образователни и рекреационни дейности;
3. устойчиво ползване на възобновимите природни ресурси при запазване на традиционни форми на поминък, както и осигуряване на условия за развитие на туризъм.

Закон за защитените територии

Съгласно целите на управление при системата за категоризация IUCN, ПП “Шуменско плато” отговаря на Категория IV:

КАТЕГОРИЯ IV – Район за управление на хабитати/видове: защитена територия, управлявана основно с цел конзервация чрез съответни управленски мерки.

Цели на управлението

- да осигури и поддържа състоянието на местообитанията, необходимо за опазване на важни видове, групи видове, биотични съобщества или физически характеристики на околната среда, където се изисква специфична човешка намеса и действия за оптимално управление;
- да подпомага научните изследвания и мониторинга на околната среда като основни дейности, свързани с устойчивото управление на ресурсите;
- да развие определени територии за целите на общественото осведомяване и образование, за оценяване важноста на въпросните хабитати и работата на органите, управляващи дивия живот;
- да елиминира и впоследствие предотвратява експлоатация или ползване неотговарящи на целите на обявяване на защитената територия; и
- да осигури ползи за хората, живеещи в защитената територия, които отговарят и са в съгласие с другите цели на управление.

IUCN - Насоки за управление на категории защитени територии

Основният принцип е територията да бъде управлявана по такъв начин, че да се осигурява опазване и поддържане на биоразнообразието в дългосрочен план.

2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ

При определянето на дългосрочните цели, които да отговарят и на управленската визия за природен парк „Шуменско плато”, нашият екип се е придържал към:

- ⇒ Постигане на опростена, последователна система на зонироване с ясни режими /Част 3/, които могат да се прилагат от заинтересованите страни;
- ⇒ Създаване на управление на ПП“Шуменско плато”, което отговаря на международните стандарти и позволява да се използва призиванието на ПП “Шуменско плато”, като защитена зона от мрежата НАТУРА 2000.

2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ

На базата на констатациите и оценките в Част 1 са формулирани главни и второстепенни цели, които са основа за определяне на управленски решения и конкретни дейности на администрацията през следващите 10 г. /Таблица 23/

Успешното изпълнение на тези цели обаче често се влияе от редица ограничения и заплахи, както човешки, така и природни, и различно значими като ефект. Те трябва да бъдат взети под внимание и адресирани по подходящ начин. Идентифицираните ограничения и заплахи и тяхната важност са посочени също в Таблица 23.

ВТОРА ОЦЕНКА

2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ

Степените на влияние на ограничението/заплахата върху целите са определени от експертите, разработили отделните части на плана за управление на ПП “Шуменско плато”. Оценката е формирана по точкова система както следва:

2.3.1. По отношение на влиянието на ограниченията и заплахите върху постигане на поставените главни цели

3 т. Значително - ограничението/заплахата е сериозна пречка, която вероятно ще играе роля през целия срок на изпълнение на Плана за управление

2 т. Средно - ограничението/заплахата е важно, но може да бъде намалено или контролирано с течение на времето

1 т. Незначително - ограничението/заплахата предизвиква загриженост, но вече е адресирано, чрез съответни управленски мерки

2.3.2. По отношение на териториалния обхват на влиянието на ограниченията и заплахите в парка

3 т. Повсеместно – оказва влияние върху цялата територия на парка

2 т. Локално – оказва влияние върху определена част от парка

1 т. Потенциално – възможно е при определени ситуации да окаже влияние

2.3.3. Оценка на ограниченията и заплахите за предприемане на мерки в рамките на 10-годишен План за управление на ПП “Шуменско плато”

Оценката на ограниченията и заплахите, направена в Таблица 23, взема под внимание тяхната важност и ранг, определен по-горе, както и отговорностите на Парковата дирекция да се ангажира с тях. Последният аспект също е класифициран по ранг, както следва:

3 т. Отстраняването на ограниченията/заплахите е задължение на Парковата дирекция и тя трябва да предприеме мерки в тази насока.

2 т. Отстраняването на ограниченията/заплахите е задължение не само на Парковата дирекция, но тя трябва да води инициативата в тази насока

1 т. Отстраняването на ограниченията/заплахите не е задължение на Парковата дирекция и изисква допълнителни проучвания и въвличане на повече институции и партньори с цел предприемане на съответните мерки в тази насока

Ограниченията и заплахите с най-много точки са основа за определяне на приоритетите описани в т. 4.1.

Таблица 23
Оценка на ограниченията и заплахите

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограничението или заплахата т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
<p>I. Опазване и поддържане на биологичното и ландшафтно разнообразие в парка в дългосрочен план</p>	<p>1. Устойчиво ползване на горите: ➤ Прилагане на лесовъдски системи, водещи до поддържане и подобряване на благоприятното консервационно състояние на установените горски местообитания от приложение 1 на ЗБР; ➤ В горите на келяв габър с потенциал за възстановяване на природни местообитания (гори на космат дъб и гори на цер) да се предвиждат адекватни дейности. В останалите да не се осъществяват реконструкции; ➤ Трансформация на гори с изкуствен произход в такива с естествен, посредством комплекс от отгледни и възобновителни сечи. Където е невъзможно постигането на тази цел, насажденията с изкуствен произход да се създават от местни видове. ➤ Опазване на старите дървета (особено падналите в незасегнати широколистни (букови, дъбови, габъррови) гори, които са важна среда за редица видове (лишеи, прилепи и др.)</p> <p>2. Устойчиво ползване на тревните съобщества: ➤ Прилагане на сенокосен режим за поддържането на тревните съобщества; ➤ Поддържане на участието на доминиращите и типичните видове.</p> <p>3. Устойчивото ползване на лечебните растения: ➤ Ползването на лечебни растения да се осъществява само за лични нужди и в количества, определени съгласно ЗЛР и ежегодната заповед на министъра на околната среда и водите. ➤ Да не се ползват лечебни растения с консервационно</p>	Тенденции от естествен характер				
		<p><i>Глобално затопляне на климата води до активизиране на ерозията от периодично течащите при интензивни валежи повърхностни карстови води</i></p>	2	1	1	4
		<p><i>Снеголоми и снеговали, ветровали и ветроломи – Водят до локално активизиране на ерозионните и свлачищните процеси; създават се предпоставки и за срутищни процеси</i></p>	2	2	2	6
		<p><i>наводняване и затлачване с глинести наноси (пещерна глина) на карстови кухини вследствие рязко покачване нивото на подземните води при поройни валежи</i></p>	2	2	2	6
<p><i>Сукцесионни промени, свързани с преустановяване на пашата и отъпкването - водят до намаляване на видовото разнообразие на мъховете</i></p>	2	1	2	5		

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограниченията или заплахата т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
	<p>значение.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Инвентаризиране изследване и мониторинг на консервационно значимите видове. <p>4. Запазване на типичните елементи на ландшафта и карстовите екосистеми</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Определяне на мерки за райони, които са засегнати от антропогенна дейност ➤ Оптимизиране развитието на туристическата инфраструктура <p>5. Съхраняване на пещерите и пещерната фауна</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ограничаване на достъпа по време зимуването на прилепите (15 декември-15 март); ➤ Прилагане на световните практики за благоустрояване на пещери; ➤ Мониторинг на състоянието на популациите съгласно НСМБР. ➤ Контрол върху достъпа и ползването на пещерите. ➤ Особено внимание да се обръща при инвестиционни намерения, свързани с изграждане на вятърни паркове, пътна инфраструктура, кариери за добив на варовик, и т.н 	<p>Влияния от антропогенен характер</p> <p><i>Неправилно ползване на ресурси</i> Внасянето на неприсъщи за района растителни видове; Интензивно събиране на ядливи гъби.</p> <p><i>Строителната дейност в склонове на контакта на пясъчниците от Шуменската свита и тебеширените варовици от Венчанската свита създава предпоставки за свлачищни процеси.</i></p> <p><i>Обезводняване на доловете в платото, подхранвани от карстови извори.</i></p> <p><i>Изнасянето на мъртва дървесина е сериозна заплаха за установените макромикети от Червения списък на гъбите в България и др. видове</i></p> <p><i>Унищожаване на скални венци и пещери при разработване на кариери, строежи на пътища и др.</i></p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>3</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>2</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>2</p>	<p>9</p> <p>9</p> <p>6</p> <p>8</p> <p>7</p>

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограниченията или заплахите т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
		<i>Интереси за строителство</i> Води до– обезводняване на участъци, влошаване качеството на водите, влошаване качествата на популациите на растителни и животински видове.	3	2	3	8
		<i>Шумово замърсяване, вкл. и от кариери</i> в близост до парка – води до безпокойство на скално гнездещите птици	2	2	0	4
		<i>Унищожаване на пещерна фауна</i> поради невежество и суеверия; Прогонване и избиване на прилепи в постройки при ремонтни дейности;	2	2	2	6
		<i>Палене на огън</i> в привходни части на пещерите; <i>влизане с факли и иманярска дейност</i> в пещерите.	2	2	2	6
		<i>Фрагментация и намаляване на ловните територии</i> на прилепите, което води до намаляване на хранителната база на прилепите	2	2	3	7

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограниченията или заплахата т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
II. Опазване на обектите на културно-историческото наследство	Обвързване на обектите на културно-историческо наследство и Природния парк в единна информационна система > Създаване на културен календар, с който да се привличат посетители от страната; > Включване на хора, практикуващи традиционни занаяти, чрез демонстрации, хоби курсове, изложби и др.; > Подкрепа на инициативи, свързани със съвременна интерпретация и включване на обектите на КИН в туристически продукти.	<i>Недостиг на средства за извършване на необходимите реставрационни и консервационни работи.</i>	1	1	1	3
III. Подобряване стандарта на живот на местното население, без това да има негативно влияние върху околната среда	1. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на материалните и нематериални природни ресурси > Установяване и прилагане на характерни за региона практики за развитие на екологично устойчиво горско стопанство; > Определяне на нови форми на ползване на природните ресурси – билки, култивиране на някои ценни видове, а също така развитие на екотуризъм; > Контрол на нерегламентираните сметища, особено за строителни отпадъци. 2. Постигане по-голяма продаваемост и по-висока цена на местни продукти и услуги > Използване на значимостта на парка за привличане на туристи; > Разработване на марка/патент за предлаганите в района на ПП продукти и услуги. 3. Възвличане на местното население, общините и НПО в развитието на екологично устойчиви малки и средни предприятия (ЕУП)	<i>Липса на координация на услугите свързани с парка и контрол върху тях;</i> Ограничения и тенденции извън парка <i>Липса на специализирана туристическа инфраструктура в прилежащите територии;</i> <i>Недостатъчна правителствена подкрепа, информация, умения и достъп до финансиране и инвестиционни капитали за малките екологично устойчиви предприятия;</i> <i>Недостатъчна инициатива за търсене на допълнително финансиране по програми</i> <i>Голям процент безработица,</i>	3	2	2	7
			2	1	2	5
			3	3	2	8
			3	3	2	8

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограниченията или заплахите т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Популяризиране на традиции и практики за развитие на екологично-утойчиви предприятия. ➤ Създаване на малки предприятия за преработване на селскостопанската продукция от региона. 	<i>нисък жизнен стандарт .</i>	2	1	1	4
IV. Предоставяне на възможности за природозащитно образование и интерпретация	<p>1. Подпомагане на посетителите на ПП за запознаване с местообитания и видове</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Обучаване на водачи; ➤ Обучение на целеви групи, с акцент върху опазването на приоритетни местообитания. ➤ включване на информация за мъховете, лишеите и гъбите и техните местообитания и безгръбначните животни в парковите брошури, дипляни и т.н. <p>2. Управление на туристическите посещения</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Поддържане и доизграждане на информационна система в парка; ➤ Поддържане и доизграждане на туристическата инфраструктура (туристически маршрути и пътеки, места за почивка, погледни места, информационни табели и др). <p>3. Повишаване информираността и познанието на местните хора за природната ценност и консервационната значимост на парка</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Определяне на подходящи територии за обществено обучение, наблюдение и управление на природните местообитания; ➤ Изготвяне на интерпретативни материали за представяне на ПП. ➤ Организиране на информационни пунктове в населените места 	Ограничения и тенденции извън парка				
		<i>Недостатъчна информираност на местните хора и посетителите за биоразнообразието неговото значение за качеството на живот на хората</i>	3	3	3	9
		<i>Недостатъчна проученост на интересите на посетителите – затруднява промяната на отношението на посетителите към защитените територии</i>	3	3	3	9
		<i>Липса на информационни и посетителски пунктове прилежащите населени места</i>	2	3	3	8
<i>Липса на системно и обвързано планиране и публикуване на научно-изследователска дейност в защитената територия между институтите на БАН, ВУЗ, НПО</i>	2	2	2	6		

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограниченията или заплахата т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
	<p>4. Насърчаване на научни изследвания</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Изясняване на популационните динамики на консервационно значими видове; ➤ провеждане на допълнителни теренни проучвания на мъховата флора, лишеите и безгръбначните животни ➤ Създаване на база от данни за биологичното разнообразие в парка; ➤ Подобряване на подкрепата за изследователски дейности; ➤ Идентифициране на необходимите приоритетни проучвания; и ➤ Публикуване на проведените проучвания. 					
<p>V. Усъвършенстване политиката на управление и специализирана охрана на парка</p>	<p>1. Изграждане на широка обществена подкрепа за ПП</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Изграждане на система от партньорства за устойчиви дейности между всички заинтересовани страни в прилежащите на парка територии 	<p><i>Неефективна структура на управление и недостатъчна подкрепа от заинтересованите страни</i></p>	3	3	3	9
	<p>2. Провеждане на дългосрочна програма за екологичен мониторинг с достъп на обществеността до информацията</p>	<p><i>Недостатъчни бюджетни финансови средства за обучение на персонала и охраната</i></p>	2	3	2	7
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Състояние на консервационно-значими местообитания и видове; ➤ Използването на природни ресурси; ➤ Брой и влияние на посетителите. 	<p><i>Липса на изградени местни структури за работа в партньорство затруднява изграждане на по-широка обществена подкрепа за ПП</i></p>	2	3	2	7
	<p>3. Системно обучение на постоянния персонал на парка и на доброволците:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Обучение за провеждане на основни управленски задачи, включително природозащитно образование, екологичен мониторинг, работа с общностите, стопанисване на земите, възстановяване на местообитания и прилагане на законодателството; 	<p><i>Ограничени правомощия за ДПП да кандидатства за финансиране.</i></p>	2	2	2	6

Определяне на главни цели	Определяне на второстепенни цели/подцели Насоки за тяхното постигане	Ограничения и заплахи, възпрепятстващи постигането на целите	Значимост на ограниченията и заплахите т. 2.3.1	Размер на ограничението или заплахата т. 2.3.2	Способност на ДПП за справяне с ограниченията и заплахите	Обща оценка на приоритета за ДПП
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Въвеждане на система за поощряване на професионалното развитие на служителите на парковата администрация; и ➤ Изграждане и поддържане на мрежа за участие на доброволци от местното население, за оказване на помощ при управлението на парка. 					

2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ПРИРОДЕН ПАРК “ШУМЕНСКО ПЛАТО”

Определените по-долу начини на ползване на парка реално съществуват и тяхното съблюдаване при управлението е важно за постигане на поставените цели. Наблюдава се повишаване на мотивацията от страна на управляващата администрация за качествени промени в управлението и желание за по-широко сътрудничество със заинтересованите страни, за осъществяване на дългосрочните цели. По отношение на потенциалните си възможности, ПП“Шуменско плато” е един истински многофункционален обект.

Оценката на изброените потенциални възможности е направена за всяка от функциите в съответствие с определените цели. Тя е основа за определяне на програми и проекти в част 4, за балансирано реализиране на потенциалите на парка.

2.4.1. ПП “Шуменско плато” има потенциал за опазване и управление на естествени процеси в природните местообитания и местообитания на видове

Територията на ПП“Шуменско плато” предлага условия за опазване на естествените горски местообитания на бук, зимен дъб и габър, космат дъб; тревни и скални местообитания. Паркът е важен обект за опазване популациите на някои безгръбначни видове и прилепни колонии.

2.4.2. ПП “ Шуменско плато” е обект за осъществяване на връзка с другите защитени територии в района, с цел опазване на богатото видово и генетично разнообразие.

Територията на парка предлага условия за съхраняване, опазване и поддържане на естествени екосистеми и ландшафт.

Природният парк представлява важна част от една мрежа от природни територии в района, като позволява осъществяване на връзка между добре запазени природни местообитания и ландшафтни структури, обмен на генетичен материал и запазване на популациите на бозайници и птици.

2.4.3. ПП “ Шуменско плато” е обект за провеждане на екологично-образователни и интерпретативни програми.

ПП “Шуменско плато” предлага богата и интересна информация за растителния и животински свят, както и за културно-историческото наследство и условия за нейното интерпретиране. Наблюдава се повишен интерес на местно, национално и международно ниво за подобни програми, било чрез формалната образователна система, неформално образование и обучение, или чрез свързаните ползи за здравето.

Необходимо е управлението на територията да бъде по-тясно свързано с местното население и неправителствени организации, което може да промени общественото мнение към защитените територии в икономически и социален аспект.

2.4.4. ПП “Шуменско плато” е обект за развитие на устойчив туризъм на местно, национално и международно ниво.

Съществуващият посетителски интерес е обусловен от възможностите, които защитената територия предлага в съчетание с прилежащите територии:

- ⇒ Сравнително равномерно разпределени интересни маршрути, насочващи посетителите към всички части на парка;
- ⇒ Специализирани маршрути, свързващи места с биологично разнообразие, обекти на КИН, туристически обекти, панорамни погледни места и други;
- ⇒ Места за отдих;
- ⇒ Богатата информация, печатни материали и програми;
- ⇒ Богато културното-историческо наследство в парка и в прилежащите територии

По-ефективното ползване на съществуващите туристически ресурси може да осигури повишаване на икономическите ползи за местното население и ползвателите. Бъдещите подобрения в околната среда, предвидени в този План за управление, допълнително ще увеличат тази привлекателност.

2.4.5. ПП “Шуменско плато” е модел за публично управление на защитена територия.

Дирекцията на ПП “Шуменско плато”, в партньорство с общините, местните неправителствени организации и местните държавни структури, може да играе важна роля в управлението на защитената територия, тъй като тя се ползва с доверието на местните хора, представлява източник на информация и може да съвмести изискванията на различните заинтересовани страни.

В момента дейността на администрацията все още няма достатъчна обществена подкрепа и разбиране. Настоящото ръководство полага усилия за прозрачност при управлението и неговото отваряне към широката общественост в района. Това дава възможност за повишаване авторитета на ДПП, за промяна на мисленето на хората и желание от тяхна страна да участват в съхранението на природата.

2.4.6. ПП “Шуменско плато” е средство за устойчиво икономическо развитие на прилежащите територии.

ПП “Шуменско плато”, като обект на НАТУРА 2000, осигурява реални възможности за по-голяма продаваемост и по-висока цена на местни продукти и услуги, които отговарят на пазарните стандарти за автентичност и качество, чрез схеми за сертифициране и приемане на марки.

Развитието на алтернативни форми на туризъм, в съчетание с развитието на традиционните земеделски практики и възможности за предлагане на екологично чиста продукция, са предпоставка за икономическо съживяване на района.

Засега не се прилагат алтернативни начини за генериране на икономически ползи без отрицателни въздействия върху околната среда, но има потенциал за инициране на нови форми на ползване на природните ресурси, чрез бъдещите програми на ЕС и стартиране на екологически устойчиви предприятия. Същевременно това е от изключително голямо значение за формиране на правилно отношение на местните хора към опазване на природния комплекс.

ЧАСТ 3:

НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Зонирането на територията на ПП “Шуменско плато” е направено на базата на (i) изискванията за защитена зона от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000; (ii) Закона за защитените територии (ЗЗТ), и (iii) принципите на приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата (IUCN).

На базата на посочените документи, при зонирането на ПП са взети предвид:

- Природни местообитания с международно значение и ценност;
- Екологичната чувствителност;
- Факторите вътре и извън територията, които влияят върху управлението;
- Съществуващо природозащитно управление и инфраструктура;
- Концепцията за разумно/устойчиво ползване;
- Физически характеристики, които са от полза за управлението; и
- Изискванията за научни изследвания и мониторинг, в подкрепа на управлението.

Границите на зоните са направени на база съществуващата кадастрална информация – отдели, подотдели, имотни граници и др. На местата, където кадастралните единици не съвпадат изцяло с определената граница на зоните, разделянето е направено по теренни дадености.

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на управленски решения.

За зонирането към географската информационна система на парка е изработен отделен слой от тип “полигон” и Карта № 11 “Функционално зониране”.

Забележка: Номерацията е направена по раздели от I до III, като всички основни позиции следват номера от 1 до 65.

I. ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ

1. В Природен парк “Шуменско плато” се обособяват следните зони, съобразно целите на управление:

Таблица 24 Разпределение на зоните по площ

№ на зоната	Наименование на зоната	ОБХВАТ	Съгласно ЗЗТ Чл.19	Площ на зоната	% от площта на парка
I	Зона за поддържане на биологичното разнообразие	<i>Имоти, които са заети от природни местообитания с благоприятно природозащитно състояние и такива, в които не се допуска човешка дейност.</i>	т.4	815,4	20,7
II	Зона за възстановяване на БР	<i>Имоти, които са заети от природни местообитания с недостатъчно благоприятно и неблагоприятно природозащитно състояние.</i> Включва: Територии за площно възстановяване на	т. 4	1293,7	32,9

		местообитания и територии за функционално и структурно възстановяване			
III	Зона за многофункционално стопанисване	<i>Имоти, които са заети от природни местообитания (нецелени за Натура 2000).</i> Включително: ⇒ места за рекреация (имоти със специализирани туристическа инфраструктура) ⇒ места за спорт (скално катерене и др.)	т.2	1624,7	41,3
IV	Зона на сгради и съоръжения	Включва: ⇒ паметник "Създатели на Българската държава; ⇒ територии с историко- археологически паметници (историко-археологическия резерват "Шуменска крепост", скални църкви и манастири "); ⇒ застроени части от имоти с почивни домове, бунгала, и други сгради; ⇒ обслужващата инженерна инфраструктура (трафопостове, каптажи, просеки за въздушни електропроводи и др.); ⇒ пътища от националната пътна мрежа; ⇒ местата за ново строителство, предвидени с проекти и включени в Плана за управление; ⇒ имоти заети от сгради за производствени нужди ⇒ територии на отбраната	т. 3	134,9	3,4
V	Резерватна зона	Включва резерват „Букака“	Т.1	62,1	1,6

II. РЕЖИМИ, ОБЩОВАЛИДНИ ЗА ЦЯЛАТА ТЕРИТОРИЯ НА ПП "ШУМЕНСКО ПЛАТО"

РЕЖИМИ

2. Освен дейностите по чл.31 от ЗЗТ и заповедта за обявяване на Природен парк "Шуменско плато" в границите на парка, съгласно чл.31(12) се въвеждат следните допълнителни **забрани**:

(1) Извършването на каквито и да било дейности, които са източник на шумово замърсяване, нарушаващо нормалните условия в местообитанията на животинските видове, обитаващи територията на резервата. Изключение се прави за спасителни операции

(2) Унищожаване, увреждане, преместване на обекти и съоръжения от административната, туристическата и информационната инфраструктура;

- (3) Поставяне на всякакъв вид знаци и обозначения, без съгласуване на местата, вида и средствата с ДПП, извън предвидените в действащата нормативна уредба;
- (4) Строителство, освен изрично допустимото за съответната зона;
- (5) Движение и паркиране на МПС и транспортни средства с ДВГ (нерегистрирани по ЗДП), извън пътищата от националната пътна мрежа и тези, определени и обозначени с разрешителни табели места, освен:
- при осъществяване на поддържащи и възстановителни дейности с разрешително от ДПП,
 - на специализиран транспорт на РДГ, ДГС, ДЛС и други със специален режим на движение;
- (6) Изграждане на вятърни електрогенератори.
- (7) Всички видове катерене, освен по безопасените маршрути, при наличието на правоспособен водач.

УСЛОВИЯ

3. Събиране на семенен материал, диви растения и животни, с научна цел или за възстановяването им на други места, за видове, които не са защитени и са извън територията на резервата да става след информиране на ДПП за количествата, броя, методите и начините.

4. Унифициране на нагледната информационна система на територията на парка, свързана с маркировка, информационни табла, указателни табели и печатна информация.

ПРЕПОРЪКИ

5. Да се оптимизират границите на парка, като се включат територии, които са с доказано консервационно значение, съгласно представена към плана за управление схема.

6. Да се подменят постепенно съществуващите живачно-луминесцентни лампи, с натриев лампи, които имат значително по-слаб привличащ ефект върху нощните насекоми.

7. Да се организира система за събиране на такси за достъп на МПС до обекта на входно-изходните пунктове.

8. Моторните превозни средства да се спират при върхови натоварвания, след запълване на капацитета на паркингите в ПП.

9. Да се проведе дискусия и при необходимост да се инициира промяна на заповедта за обявяване на парка, с оглед допускане регулиране числеността на животинските видове в случаите:

(1) Когато те застрашават здравето на собствената им популация или популациите на други видове;

(2) При нанесени щети на домашни животни или заплаха за посетителите;

(3) При премахване на скитащи кучета и котки, кръстоски между диви и домашни животни, както и относно използването на ловно стрелбище в местността Алтъ Сархош чешма.

III. РЕЖИМИ И НОРМИ ПО ДЕЙНОСТИ

Таблица 25
Приоритетни дейности за територията на парка по зони

Зона	I Зона за поддържа не на биологично то разнообра зие	II Зона за възстановя ване на БР	III Зона за многофунк ционално стопанисва не	IV Зона на сгради и съоръже ния	V Резерват на зона
Научни изследвания и преминаване по маркирани маршрути т.III.1.	1	1	2	3	1
Събиране на гъби, билки, диворастящи плодове за лични нужди т.III.2.	2	2	2	–	–
Поддържащи и възстановителни дейности в горите т.III.3.	2	2	1	–	–
Поддържащи и възстановителни дейности в тревните съобщества т.III.4.	2	2	1	–	–
Ползване на пещерите т.III.5.	2	2	1	–	–
Спортни и туристически дейности т.III.6.	3	3	3	1	–
Строителство, ремонт и реконструкция т.III.7.	–	–	3	1	–

1. Първостепенна дейност
2. Второстепенна дейност
3. Потенциално осъществима дейност
- Забранена дейност

III. 1. НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПРЕМИНАВАНЕ ПО МАРКИРАНИ МАРШРУТИ

НОРМИ

10. По маркиран маршрут за преминаване през резервата, групите над 20 човека се допускат само с водач.

УСЛОВИЯ

11. Необходимите контролни наблюдения на територията на резервата да се извършват пеш.

ПРЕПОРЪКИ

12. Предложенията за научно-изследователски дейности съдържат следните сведения:

- (1) В случай на стартирани вече проекти се дава представа за досегашните постигнати резултати;
- (2) Конкретно се формулира проблематиката в проекта и се посочва как той служи на целите на опазването;
- (3) Вид на данните и методика за получаването им.

13. При провеждане на научни изследвания и мониторинг, да се оставя екземпляр от разработките на разположение в РИОСВ-Шумен и ДПП.

III.2. СЪБИРАНЕ НА ГЪБИ, БИЛКИ, ДИВОРАСТЯЩИ ПЛОДОВЕ

РЕЖИМИ

14. Събиране на лечебни растения, горски плодове и гъби, само за лични нужди се допуска в следните зони:

- (1) I Зона за поддържане на биологичното разнообразие
- (2) II Зона за възстановяване на БР
- (3) III Зона за многофункционално стопанисване

15. **Забранява** се събиране на лечебни растения с природозащитен статус, включени в Приложение 16 на ПУ.

НОРМИ

16. Нормите за ползване на недървесни продукти – диворастящи плодове, билки и гъби са, както следва:

- (1) Диворастящи плодове, с изключение на тези от лечебните растения, за лични нужди – количества в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден – до 4 кг;
- (2) Билки, за лични нужди – количества в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:
 - а) корени, коренища, луковици или грудки – до 0,5 кг;
 - б) стръкове – до 0,5 кг;
 - в) листа – до 0,5 кг;
 - г) кори – до 0,25 кг;
 - д) цветове – до 0,1 кг;
 - е) семена – до 0,1 кг;
 - ж) плодове – до 2 кг;
 - з) пъпки – до 0,25 кг;
 - и) талус – до 0,5 кг.
- (3) Гъби - за лични нужди – количества в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден – до 3 кг;

III. 3. ПОДДЪРЖАЩИ И ВЪЗСТАНОВИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ В ГОРИТЕ

РЕЖИМИ

17. Поддържащи и възстановителни дейности могат да се извършват в следните зони:
- (1) I Зона за поддържане на биологичното разнообразие
 - (2) II Зона за възстановяване на БР
 - (3) III Зона за многофункционално стопанисване
18. Забранява се:
- (1) Голи и краткосрочно-постепенни сечи;
 - (2) Лесовъдска намеса и извличане на дървесина в горските насаждения, определени за достигане фаза на старост, след завършване на процеса на тяхното идентифициране, освен в случаите на големи природни нарушения /ветровали и каламитети на големи площи/.
19. Допускат се отгледни мероприятия, които да подпомогнат устойчивостта на насажденията и процеса на диференциация на структурата.

НОРМИ

20. Запазване на мъртвата дървесина във различни фази на отмиране и разлагане, като минималното количество не трябва да бъде по-малко от 8% от запаса на насаждението, като поне 10 бр. дървета на хектар са стоящи.
21. Провеждане на санитарни сечи само при наличие на повреди и съхнене над 30 % от запаса на насаждението, при което в насаждението се оставят най-малко 8% от запаса на насаждението, като поне 10 бр. дървета на хектар са стоящи.
22. Извършване на горско-стопански дейности, свързани с ползване на дървесина в периода август-януари.

УСЛОВИЯ

23. При установяване на нарушения по настоящия план, устройствените и техническите планове и проекти, ДПП спира събирането и ползването на ресурси от територии в парка, за което по съответен ред се информират заинтересованите лица и обществеността.

ПРЕПОРЪКИ

24. Трансформация на горските култури в насаждения от характерни за района видове;
25. Постепенна трансформация на вторично формиралите се насаждения от келяв габър в насаждения с преобладание на космат дъб, цер, зимен дъб и обикновен габър;
26. Възстановяване и поддържане на смесения характер на насажденията;
27. Поддържане на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и изсъхнали върхове;
28. Запазване на определен брой насаждения, които да формират гори във “фаза на старост” (old-growth forests), не по-малко от 2% от естествените гори в ЗТ.
29. Използване техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка.

III. 4. ПОДДЪРЖАЩИ И ВЪЗСТАНОВИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ В ТРЕВНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ

РЕЖИМИ

30. Поддържащи и възстановителни дейности могат да се извършват в следните зони:

- (1) I Зона за поддържане на биологичното разнообразие
- (2) II Зона за възстановяване на БР
- (3) III Зона за многофункционално стопанисване

31. Забранява се разораване на тревните съобщества

32. Допуска се:

- (1) Поддържане на сенокосен режим
- (2) Отстраняване на храсти и дървета
- (3) Мониторинг на инвазивни и рудерални видове и отстраняването им при необходимост.

НОРМИ

33. Сенокосът се извършва след 15.07.

ПРЕПОРЪКИ

34. Да се увеличи участието на доминиращите и типичните видове (*Festuca pratensis*, *Briza media*, *Alopecurus pratensis*, *Poa sylvicola*, *Bromus commutatus* и др.) в низинните сенокосни ливади чрез подсяване.

III. 5. ПОЛЗВАНЕ НА ПЕЩЕРИТЕ

РЕЖИМИ

35. Забранява се:

- (1) Прониквания в неблагоустроени пещери;
- (2) Ползване на пещерите като сметища или за стопански цели, каптиране на водни пещери и затварянето на изходите;
- (3) Снимане на филмови продукции и подземни снимки в пещерите в периода 1 декември – 31 март и май-юни;
- (4) Събиране на пещерна фауна във всички пещери - освен след писмено становище от БАН;
- (5) Спортни прониквания в пещерите по време на зимуването на прилепите в периода 15 декември-15 март и май-юни.

36. Допуска се:

(1) Пещерен туризъм за свободни туристически посещения, без специална подготовка и екипировка в пещери "Русалка"/"Сулумара"/, „Цар Крумови порти“, „Сухата пещера“ и др. по преценка на ДПП.

(2) Пещерен туризъм за специализирани посещения, за хора със спелеоложка подготовка и екипировка в пещери „Бисерна“, „Тайните понори“, „Находка 13“ и др. по преценка на ДПП.

III. 6. СПОРТНИ И ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ

РЕЖИМИ

37. На територията на парка се допуска практикуването на следните видове спортни и туристически дейности:

- (1) Посещения в пещера Бисерна, след създаване на необходимата туристическа инфраструктура.
- (2) *Скално катерене* при „Дяволското проходче“ в м. „Кьошкове“ и на „Дивдядовски скални венци“ западно от кв. „Дивдядово“.
- (3) *Парапланеризъм* на 3-те специални стартови площадки:
 - Източен старт- източно от Информационен център при Паметник „Създатели на Българската държава“
 - южен старт- на юг от Вила на дивизията
 - югоизточен старт
- (4) Влакче за разглеждане на парка.

НОРМИ

38. При определяне на велосипедни маршрути и маршрутите за езда се спазват следните норми:

- (1) За езда – ширина на пътеката 1.80 до 2.80 м;
- (2) За велосипеден туризъм - ширина на пътеката 1.30 до 2.50 м;

39. При бъдещи проекти поемната способност на местата за рекреационни дейности се оразмерява диференцирано по експертна оценка, както следва:

- (1) За изкуствено създадени горски екосистеми - 8 човека/ха;
- (2) За тревни екосистеми върху добре развити почви (поляни, сенокосни ливади) – 12 човека/ха; (Douglass.R, Forest Recreation, 42-44)

40. При определяне на пешеходните маршрути да се предвиждат места за отдих през 1-1,5 км.

УСЛОВИЯ

41. Оформяне на допълнителни пътеки и маршрути се извършва по преценка на ДПП, съгласно „Концепция за информационна система за територията на парка“, (Част 4).

42. Обезопасяването на маршрутите за скално катерене се извършва съгласно международните стандарти за безопасност.

43. Композиционното решение и оборудването на местата за отдих, както и самите елементи, се изграждат по индивидуални проекти.

III.7. СТРОИТЕЛСТВО, РЕМОНТ И РЕКОНСТРУКЦИИ

РЕЖИМИ

44. На територията на парка **се забраняват** всякакви строителни дейности, освен:

1) Реконструкция, ремонт и поддържане на съществуващи сгради, посочени в Приложение 25 на Плана за управление и съществуващи съоръжения, без промяната на предназначението на поземления имот, и на застроената и разгънатата застроена площ;

- 2) Възстановяване на обект «Българска юрта» (Ротондата) при определените в т. 49 норми;
- 3) Възстановяване на обект «Стъклото» при определените в т. 50 норми
- 4) Възстановяване на параклиса «Св. Марина» при определените в т. 51 норми
- 5) Реконструкция, ремонт и поддържане на инфраструктурни обекти;
- 6) Изграждане на мрежи за мобилни оператори, съгласно режимите на съответната зона;
- 6) Изграждане на летен туристически информационен център на парка.

7) Завършване на строителството на административна сграда-информационен център на парка в м. „Кьошките“.

45. Допуска се строителство на нови сгради и съоръжения, в следните случаи :

(1) Сгради и съоръжения, за което не се изисква промяна предназначението на имотите по реда на закона за горите и закона за опазване на земеделските земи;

(2) Обекти на електропреносната, водопреносната и телекомуникационната инфраструктура, обслужващи имоти в защитената територия;

(3) Пречиствателни съоръжения за чисти и отпадни води, обслужващи имоти в парка;

(4) Туристическа инфраструктура, посочена в плана за управление.

46. На територията на парка **се допуска** изграждане на:

(1) летен туристически обект за езда на коне;

(2) игрища за тенис на корт и мини футболни игрища в м. „Хижата“ и при Инф. център на Паметник;

(3) Пунктове за наблюдение на птици;

(4) Туристически заслони в м. „Зелени град“ и м. „Канарата“

НОРМИ

47. Допуска се възстановяване на обект „Българска юрта“ на застроена площ 1212 кв.м, с разгъната застроена площ до 1863 кв.м, на 3 етажа, включващи сутерен.

48. Допуска се възстановяване на обект „Стъклото“ с разгъната застроена площ до 1100 кв.м, на 2 етажа, с леглова база до 32 места.

49. Възстановяване на параклиса «Св. Марина» с разгъната застроена площ до 42 кв.м.

50. Допуска се поставяне на 4 броя бунгала/фургони на БТС при Зеленото училище, с площ до 10 кв.м

51. Архитектурните елементи се проектират и изграждат с височина до 2,40 м. от терена.

УСЛОВИЯ

52. Нефункционални сгради и съоръжения се премахват и санират.

53. Границите на дворните пространства на всички сгради, трафопостове, каптажи и др. се определят и маркират на терена съгласно заповедите за предоставяне на техните площи в срок до две години от приемането на ПУ.

ПРЕПОРЪКИ

54. Подземно изпълнение при реконструкция на съществуващите електропроводи.

55. За отпадъчни води към обектите да се осигуряват модулни пречиствателни станции.

56. Септичните ями да се приведат в съответствие с нормативните изисквания - отдалечени максимално от понорите, да се извършва периодичен контрол върху състоянието им.

57. Собствениците и ползвателите на изградените каптажи максимално да ги обезопасят и надеждно да ги затворят, за да се предотврати възможността от нещастни случаи и опасността от замърсяване на водата.

58. Да се осъществява периодичен и ефективен контрол върху състоянието на каптажите и на водостабилителните съоръжения към тях.

59. Преливниците да се поддържат в постоянна изправност.

60. Разрушените съоръжения, вкл. помпени станции, да бъдат обезопасени и разчистени.

61. Водата от всички каптажи, които официално не се използват за водоснабдяване, да се изпуска чрез приливниците в доловете, за да се възстанови естествения отточен режим в парка.

62. От каптажите, които по необходимост продължават да се използват за водоснабдяване, да се осигури задължителното екологосъобразно водно количество, което да оводнява доловете.

63. Да се ремонтира каптажът „Папазпунар“ и водоподаването от него към рекреационната база на платото да бъде възстановена.

64. Да се предвидят алтернативни източници за водоподаване (например от градската водопроводна мрежа с водоизточник яз. “Тича”).
65. Да се поддържа актуална информация за питейните качества на всички достъпни за посетителите водоизточници в границите на парка и прилежащите земи.

На карта № 11, приложена отделно към Плана за управление, е показано Функционално зонирание и ползване на територията.

На карта № 12, е показано Предложение за разширяване на границите на парка.

ЧАСТ 4:

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.1. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ

Приоритетни направления за 10 годишния период на действие на Плана са определени на базата на направените характеристики и оценки, определените потенциални стойности и възможности за реализация на поставените цели, съответстващи на национални и международни документи.

Поддръждането на описаните направления за управление на парка по приоритетност е направено според оценката, респ. броя на точките, определени за ограниченията/заплахите в Таблица 23, т. 2.3..

4.1.1. Свързани с постигане на главна цел I:

Опазване и поддържане на биологичното и ландшафтно разнообразие и други природни ценности в рамките на защитената територията в дългосрочен план

1) **Възстановяване на приоритетни природни местообитания с неблагоприятен и недостатъчно благоприятен природозащитен статус:**

40A0*Суб-континентални пери-панонски храстови съобщества. На територията на ПП “Шуменско плато” местообитанието има ограничено разпространение в три отдалечени един от друг участъка (0,1%). В единия от тях са формирани съобщества с преобладание на *Amygdalus nana*, *Agropyron brandzae* и *Artemisia alba*, а в другите два с преобладание на *Syringa vulgaris*.

6510 Низинни сенокосни ливади (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*). Низинните сенокосни ливади на територията на 33 Шуменско плато имат вторичен произход и са възникнали на мястото на унищожени букови и габърово-горунови гори. Заемат едва около 0,01% (4,0 ха) от общата площ на зоната.

7220 Извори с твърда вода и туфести формации (*Cratoneurion*). На територията на 33 Шуменско плато местообитанието заема под 1 %. Причината за слабото разпространение са естествени: малко места с подходящо съчетание на релеф и хидрология и относително сухия климат. Този тип хабитат е характерен с повишена динамичност по отношение темп на нарастване, образуване и отмиране.

91M0 Подтип 1 –Мизийски смесени термофилни дъбови гори. На територията на 33 Шуменско плато местообитанието заема незначителна площ (13,1 ха или 0,33%). Характерно е по-високото участие на горун и полски клен, които заедно с цера формират едификаторния етаж. Участието на благуна е силно редуцирано до единични индивиди.

91G0 *Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*. Местообитанието на панонски гори с горун и обикновен габър е най-разпространеният тип на територията на 33 Шуменско плато. Те заемат площ от 1108,0 ха или 28,2%. В миналото, местообитанието е заемало големи площи, но в резултат на човешката дейност и формиране на производни, предимно келявогабъррови съобщества, то е намалявало своя обхват. Подобни тенденции, макар и в по-ниска степен се наблюдават и в последните години.

91H0 *Панонски гори с *Quercus pubescens*. Панонските гори на космат дъб на територията на 33 имат символично участие (0,1%). Може да се предположи, че тяхното разпространение е редуциране в резултат от човешката дейност, като са били заменени с вторични

келявогабъррови и тревни фитоценози. В някои участъци са създадени иглолистни култури, главно от черен бор.

9180 *Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове. В момента това природно местообитание не е представено на територията на ПП Шуменско плато. Установено е, че съществуват участъци, отговарящи на екологичните и флористичните характеристики на хабитата, в които са създадени горски култури. Съществуващият реален потенциал за формиране или възстановяване на местообитанието дава възможност за планиране на адекватни лесовъдски дейности.

***Moehringia jankae* (янкиева кутявка).** Видът се посочва за района на с. Троица. Необходимо е да се установи дали част от популацията му попада в границите на парка. Да се оцени дали природозащитния му статус е благоприятен и да се планират дейности за опазване, поддържане и възстановяване. Ако популациите са намират извън и в близост до границите на парка, да се направи мотивирано предложение за разширяване на територията на парка и защитената зона.

2) **Устойчиво ползване на природни ресурси** – определяне на места и подходящи технологии при ползването на ресурсите, постепенна подмяна на неместните дървесни видове с подходящи местни, опазване от браконьерство и бране на защитени растителни видове, недопускане на отклоняване на водни количества, освен за целите на благоустрояването и свързващата инфраструктура.

4) **Опазване на защитени, редки и застрашени видове** - опазване от браконьерство и поддържане на консервационно значими местообитания, създаване на спокойствие за животните чрез информация, обучение и контрол. Обучение на персонала. Повишаване информираността на местното население и посетителите. Спазване на определените режими.

5) **Оптимално опазване и управление на местообитания с висока консервационна стойност след човешка намеса** – определяне на превантивни мерки за безопасност, мониторинг на състоянието на засегнати територии.

4.1.2. Свързани с постигане на главна цел II:

Опазване на обектите на културно-историческото наследство

1) **Подкрепа на инициативи**, свързани с придаване на “реална стойност” на обектите на КИН, чрез съвременна интерпретация и включване в съвместни туристически продукти

2) Включване на информация за обектите на КИН в **информационно - посетителските центрове за ПП „Шуменско плато”**.

3) **Включване на хора**, практикуващи традиционни занаяти чрез демонстрации, хоби курсове, изложби и др

4.1.3. Свързани с постигане на главна цел III:

Повишаване на икономическите ползи за местното население, без това да въздейства негативно върху природния комплекс

1) **Определяне на нови форми на ползване на природните ресурси** –екотуризм, култивиране на някои ценни видове, популяризиране на традиционни за района практики, разработване на марка/патент за предлаганите в района на парка продукти и услуги и др.

2) **Проучване на посетителите** – интереси, предпочитания, типове поведение вредящи на природата и др.

3) **Информирание на местните хора и посетителите за биоразнообразието и ценността на парка** - изграждане на мрежа от информационни пунктове, издаване на информационни материали, поддържане на съществуващи и изграждане на нови елементи на туристическата инфраструктура, координация на услугите свързани с парка и контрол върху тях, подпомагане създаването на местни туроператори и развитие на семеен бизнес в малките населени места, с цел създаване на щадящи природата, устойчиви условия за туристите.

4.1.4. Свързани с постигане на главна цел IV:

Предоставяне на възможности за природозащитно образование и интерпретация

1) **Организиране на информационни пунктове в населените места** - интерпретативно представяне на информация за парка.

2) **Провеждане на природозащитни образователни инициативи** – изработване на образователни програми за повишаване екологичната култура по целеви групи и интереси, обучаване на интерпретатори.

3) **Координиране на научни изследвания и публикации за парка** – оказване на логистична подкрепа и съдействие, контрол при провеждането им, поддържане на база данни за биологичното разнообразие в парка, изготвяне на фотодокументация.

4.1.5. Свързани с постигане на главна цел V:

Усъвършенстване политиката на управление и специализирана охрана на природния парк

1) **Повишаване квалификацията на персонала и ефективността на охраната** – програма за системно обучение на администрацията и парковата охрана, обмяна на опит с български и международни паркови администрации.

2) **Работа в партньорство** – изработване на система от партньорства за устойчиви дейности между всички заинтересовани страни в прилежащите на ПП “Шуменско плато” територии, съвместни инициативи с други паркови администрации, редовен информационен обмен с журналисти и местни хора, поддържане на интернет страницата на парка, търсене на допълнително финансиране по програми.

3) **Подобряване на санитарно-хигиенно състояние на обекти за обслужване на посетители** - Системен контрол на замърсяването с твърди отпадъци и отпадъчни води.

4.2. ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ

Изброените оперативни дейности се отнасят до отговорностите на ДПП «Шуменско плато» по изпълнение на предвидените в Плана за управление програми и проекти – т. 4.3. Те се изпълняват ежегодно в рамките на служебните задължения на служителите на ДПП, съгласно техните длъжностни характеристики, описани в т. 1.5.2. “Персонал – основни функции по длъжности”.

4.2.1. Обезпечаване функционирането на Консултативен съвет /КС/

Техническото и организационното осигуряване на КС се извършва от Дирекцията на ПП «Шуменско плато». КС се събира най-малко два пъти годишно, като датите и мястото на срещите се определят по реда на Правилника за дейността му. При извънредни ситуации КС се свиква от Директора на парка.

4.2.2. Периодични проверки и мониторинг на обекти

Прилагането на програмите за мониторинг се извършват от всички служители, в зависимост от техните компетенции, по предварително изготвени графици, съгласно НСМБР.

За създаване на по-обективна представа за популациите на редки и застрашени животни, обект на браконьерски лов, ежегодно се провежда преброяване. Целогодишно се следи поведението на бозайници и птици и евентуално възникване на епизоотии.

За проекти, финансирани от външни донори и спонсори, след съгласуване по съответния ред, се определя експерт от ДПП, който следи тяхното изпълнение и резултатност. След приключване на всеки един проект или етап от него, той прави актуализация и на данните в ГИС. Създаването и поддържането на такава база данни може да се ползва, както от експертите, ангажирани с разширяване и доразвитие на информационната система така и от ползвателите.

4.2.3. Подобряването на структура на управление

4.2.3.1. Поддържане на Географска информационна система

Актуализиране на базата данни, осигуряване на данни за сравнение и анализ при дългосрочните мониторингови проекти и научни изследвания, предоставяне на необходими картни материали на служителите при изпълнение на конкретните им задължения на терена.

4.2.3.2. Създаване на специализирана паркова охрана.

Целта е подобряване на охраната на обекта и намаляване на нарушенията в границите на парка, чрез:

- ⇒ Обучение на парковата охрана и администрация в разпознаването на консервационно значими видове от флората и фауната;
- ⇒ запознаване с действащата нормативна база в областта на природозащитното законодателство и неговото прилагане.

Дейностите на служителите от парковата охрана се разпределят по следния начин:

- ⇒ Информация за посетители, предаване на знания за фауната, флората, целите и развитието на природния парк и обекти на КИИ /напр. чрез самостоятелно водене на малки посетителски групи/ - 20 % от дейността;
- ⇒ Контрол и спазване на изискванията за поведение в парка, глоби за нарушаване на реда – 30 % от дейността;
- ⇒ Контрол и наблюдение на дейностите извършвани в парка – 20 % от дейността;
- ⇒ Поддържане на информационната система – 20 % от дейността;
- ⇒ Помощ при дейности свързани с опазване и възстановяване на местообитания и видове – 10 % от дейността.

4.2.3.3. Прилагане на законодателството и действащата нормативна база

Целта е редовни отчети и периодични прегледи за спазване ангажиментите, поети от България, относно международните конвенции и споразумения.

Необходимо е поддържане на контакти със Световен съюз за защита на природата и др. за инструкции, съдействие за конференции и обучителни семинари/работни срещи и др.

4.2.4. Разработване на графици и бюджет за организиране възлагането на дейностите по работния план

За дейности финансирани от ИАГ, графиките се изготвят съгласно. Закона за обществените поръчки и Наредбата за малки обществени поръчки В случай на осигурена възможност за финансиране от външен източник на проекти, отговарящи на определените в Част 3 режими, норми и препоръки, графикът се актуализира и се определя експерт от ДПП, който да отговаря за съответния проект.

Периодични проверки по проекти от Работния план се извършват от експертите в ДПП, съгласно формата описан в Част 5.

В графици се включват дейности, свързани с провеждане на конкурси, поддържане на съществуващата туристическа инфраструктура, извозване на отпадъците, проверка на обекти и др.

4.2.5. Планиране и отчитане на дейностите на различните нива в Дирекцията

Извършват се съгласно *времеви графици* и описаните в т.1.5.2. “*Основни функции по длъжности*”, както и “*Формата за отчет*” представен в Част 5. За целта всеки експерт прави предложения, съгласно своите компетенции и отговорности. Планирането се прави до края на текущата годината за следващата. Отчетът за предходната година се изготвя и представя до края на м. януари на текущата година.

4.2.6. Информационна политика и ангажиране на обществеността

Ежегодно се разработва график за конкретните задачи и дейности, за които са осигурени партньори и средства за изпълнение и отговарят на определените в Част 3 режими, норми и препоръки.

Дейността по информиране на обществеността е задача на експерта от ДПП, отговарящ за връзки с обществеността и се извършва основно на базата на:

⇒ Установяване на журналисти, които отразяват информация, свързана с парка в съответните местни и национални средства за информация;

⇒ Предоставяне на информация за средствата за масова информация, поддържане и редовно актуализиране на информацията върху информационните табла;

⇒ Издаване на информационни материали;

⇒ Разпространяване на актуална и добре интерпретирана информация за плановите и програмите, които реализира парковата администрация, за проблемите при управлението на парка и пътищата за тяхното решаване;

⇒ Поддържане на интернет страницата на парка за информиране на заинтересованите лица за природното богатство на парка, дейността на парковата администрация /годишни отчети и планове включително финансови, както и документи с голям обем – плана за управление, отчети от научни изследвания и т.н./

⇒ Популяризиране на ефективните предложения или решения, след провеждане на социологически проучвания.

4.2.7. Обезпечаване функционирането на информационни и посетителски пунктове

Определянето и оборудването на информационни точки е важен елемент от цялостната дейност на ДПП, която ще играе все по-голяма роля при определянето на стратегиите за развитие на туризма в района на парка. Координира се и се контролира от специално ангажиран за целта експерт на парковата администрация. Желателно е да се работи в партньорство с общините, местни НПО, научни институции и др.

Специално внимание следва да се отделя за осъществяване на координация с местните, националните и международни органи по опазване на природното, културно и историческо наследство на територията на парка.

4.2.8. Образователна политика на ДПП

ДПП планира, организира и осъществява образователни програми с деца, учаци, посетители на парка, туристи и др.

Образователната дейност се извършва съвместно с училища, читалища, Дирекции на други паркове, Министерство на образованието и неговите структури, природозащитните екологични НПО, научни институции.

Важен елемент в образователната политика на ДПП са дейности, свързани с основни заинтересовани страни, собственици и ползватели. Видът на дейностите и програмите се определят съгласно описаните в т. 4.3. Програми и проекти.

4.2.9. Поддържане на регулярни връзки с местни органи и организации □

Работата в партньорство с местните правителствени и неправителствени организации предлага повече опит, познания и идеи и е база за ефективното функциониране на Консултативния съвет, както и на други инициативни групи –напр. “Клуб на приятелите на парка” /може да се използва опита на другите паркове в тази насока/, инициативни групи по програма “Лидер +” и др. Целта е приемане на общи планове за действие и обмен на опит, разпространение на периодичен печатен и/или електронен бюлетин и др. Координира се от парковата администрация.

Основни партньори са общинските администрации, природозащитните екологични НПО, лесничествата, представители на търговски ориентиран и на социален туризъм, регионалните органи на РСПАБ , РДВР и РИОСВ.

4.3. ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ

Програмите са обвързани с определените главни и второстепенни цели. Те дават насоки за проекти и дейности, които:

- Са подбрани на базата на критериите за приоритетност определени в т. 4.1;
- Водят до преодоляване на заплахи и ограничения за постигане на управленските цели определени в *Таблица 23*;
- Осигуряват развитие на парка в съответствие с предназначението му, като цяло и на отделни негови зони.

Програмите и проектите са групирани по цели, като за всеки включен в програмите проект са определени: наименование, цел и обект на прилагане, очакван резултат, метод. Всички проекти следва да се въведат в информационната система GIS и да бъдат своевременно актуализирани.

Всички посочени данни са основа за изготвяне на подробни задания за проектите, след осигуряване на необходимото финансиране. При стартиране на даден проект се определя и съответния експерт от ДПП, който участва в дългосрочните мониторингови програми и следи постигането на целите на проекта.

Дейности, които ще се изпълняват пряко от служителите на Дирекцията в рамките на служебните им задължения, са включени в “Оперативни задачи”, т.4.2.

За периода на действие на Плана, са определени за изпълнение следните програми и проекти:

- I. Комплексен дългосрочен мониторинг за опазване на биоразнообразието
- II. Прилагане на мерките по Натура 2000
- III. Устойчиво ползване и управление на ресурси
- IV. Развитие на устойчив туризъм в и около природния парк
- V. Връзки с обществеността и природозащитно образование
- VI. Институционално развитие и обучение на администрацията на парка
- VII. План за действие при непредвидени ситуации
- VIII. Опазване и управление на резерват “БУКАКА”

I ПРОГРАМА:

КОМПЛЕКСЕН ДЪЛГОСРОЧЕН МОНИТОРИНГ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

Целта на мониторинга е да бъдат идентифицирани, при възможност проследени, негативните влияния, засягащи ключови видове, съобщества, местообитания, екосистеми и ландшафти. Всички получени резултати следва периодично да бъдат въвеждани в базата данни на парка.

Получените резултати могат да се използват като сравнителна стойност за оценка на естествеността на другите ландшафти и екосистеми в парка.

Обект на наблюдение и документиране са:

- Процесите на естествено развитие на екосистеми, местообитания и видове;
- Процесите на възстановяване на нарушени в миналото екосистеми;
- Социално-икономическите процеси в района – стопанска дейност, туризъм, развитие на населените места.

Програмата е свързана със следните цели:

- Поддържане, възстановяване и опазване на местообитания, съобщества и видове чрез прилагане на предвидените режими и дейности.
- Запазване естествеността на типичните елементи на ландшафта и възстановяване на нарушени територии.
- Намаляване на замърсяването и премахване на сметищата;
- Публичност и достъп до информация за биологичното разнообразие,
- Въвеждане на екологично устойчиви практики за използване на природните ресурси на територията на ПП „Шуменско плато”.

Насоки и изисквания за извършване на мониторинг:

Дългосрочният мониторинг за опазване на биологичното разнообразие се извършва на три взаимосвързани нива.

I. Базов мониторинг на ключови индикатори за биоразнообразие

Това включва оценка на състоянието на важни хабитати и видове според протоколите, разработени от администрацията на ПП „Шуменско плато”, като се вземат предвид националните изисквания относно мониторинга на биоразнообразието и целите на управление. Протоколите трябва да се разработват съвместно със съответните правителствени институции, научни институти и компетентни НПО. Те ще посочат методиките, честотата на проучванията, данните, които трябва да бъдат събрани, необходимите анализи и формата за отчетност. Мониторингът може да се извършва от персонала на ДПП или от външни експерти, когато е необходимо. Резултатите от мониторинга ще се използват за определяне, доколко съществуващите управленски дейности трябва да се променят (и ако да – в каква посока) като част от периодичния процес на преглед на Плана за управление (т.нар. адаптивно управление).

II. Мониторинг на въздействието на управленските намеси

Това включва оценка на реалните резултати от специфични управленски дейности, спрямо планираните такива. Дейностите могат да бъдат определени в този План за управление (напр. възстановяване на местообитания) или да произтичат от резултатите от базовия мониторинг, описан по-горе (напр. транс-локация на даден вид или премахване на

определена заплаха) или от конкретно явление (вж. по-долу). Мониторингът може да се извършва от служителите на ДПП или от външни експерти, когато е необходимо.

III. "Рутинен" мониторинг и мониторинг на явленията

Това включва системното отчитане на случайни наблюдения, извършени от персонала на ДПП или други лица, например появата на рядка мигрираща птица, нетипично поведение на дадено животно или ранният цъфтеж на определено растение. За тази цел още през първата година на действие на този План за управление ще бъде разработен специален слой в ГИС и бланка за данни.

Другият аспект на това ниво на мониторинг е отчитането на инциденти, които могат да окажат влияние върху управлението, напр. наводнения, пожари, ветровали в горите, депониране на отпадъци или разпространение на болести.

Финансирането за мониторинговата програма ще бъде осигурено от различни източници, според всеки конкретен аспект: националното правителство, местните власти, университети и институти, НПО или външни ресурси. Всички мониторингови дейности в природния парк следва да се координират и подкрепят от администрацията на ПП, а всички резултати да бъдат отчитани пред нея.

Посочените по-долу проекти са групирани по:

- A. ВИДОВЕ И МЕСТООБИТАНИЯ**
- Б. КАРСТ И ПЕЩЕРИ**
- В. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ**

Проекти по програма I: КОМПЛЕКСЕН ДЪЛГОСРОЧЕН МОНИТОРИНГ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

А. ВИДОВЕ И МЕСТООБИТАНИЯ

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Мониторинг на природни местообитания от специален интерес (част 1.12. и карти № 6 и 7)	40A0 - *Субконтинентални перипанонски храстови съобщества 6110 - (*Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от <i>Alyso-Sedion albi</i>) 6210 - Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco Brometalia</i>) 6240 - *Субпанонски степни тревни съобщества 6510 - Низинни сенокосни ливади 7220 - *Извори с твърда вода с туфести формации (<i>Cratoneurion</i>) 8210 - Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове 8310 - Неблагоустроени пещери 9150 - Термофилни букови гори (<i>Cephalanthero-Fagion</i>) 91G0 - *Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i> 91H0 - *Панонски гори с <i>Quercus pubescens</i> 91M0 - Балкано-панонски церовогорунови гори	Информация за състоянието и тенденциите. Възможности за възстановяване на природни местообитания. <i>Информация за флуктуационни и сукцесионни процеси в растителните съобщества.</i>	Проверки на определените територии, актуализация и анализ на данните. Нанасяне на данните във вид удобен за управлението и охраната на ПП, като се ползва ГИС. Изследвания, на базата на фотоснимки и сателитни снимки, проби от постоянни трансекти, постоянни точки за заснемания. Честота на изследванията: шест години.

2	Мониторинг на консервационно значими видове растения	Видовете включени в приложения 2, 2а и 3 на ЗБР. <i>Moehringia jankae</i> (ако се установи на територията на парка) Видовете включени в Черевен списък на мъховете в България, установени на територията на парка.	Подробна информация за състоянието, плътността и възрастовата структура на ценопопулациите на посочените видове, като основа за тяхното опазване и управление.	Запознаване на служителите с видовете. Отчитане промени в популациите (плътността и обилието, възрастовата структура) на видовете. Нанасяне на данните във вид удобен за управлението и охраната на защитената местност, като се ползва GIS
3	Състояние на консервационно значими видове животни, съгласно ЗБР	<i>Видовете, обект на мониторинг са описани в т. 1.14.</i>	Изследване на дребните бозайници в	Обучение на персонала и охраната в разпознаване на консервационно значими видове на терен. Проучване на видове – местоположение, разпространение, популационни динамики: Ежегодно за безгръбначни, птици и бозайници, два пъти годишно за земноводни и влечуги, всеки четири до пет години за сухоземни безгръбначни
4	Състояние на вековните дървета	Вековните дървета на цялата територия на парка	Опазване на вековните дървета	Маркиране на вековните дървета и нанасянето им в ГИС системата на парка

Б. КАРСТ И ПЕЩЕРИ

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Подземен спелеомониторинг в пещерата Зандана	Осигуряването на достъп в пещерата	Благоустрояване на пещерата, отговарящо на световните практики, запазване нормалните стойности на пещерния климат в различните части на пещерите и гарантиране безопасността на посетителите. (бетонираният изкуствен тунел между двете врати е подходящ за различни информационни табла);	Осигуряването на достъп, чрез бетонната преграда на изкуствения вход врата, която да се заключва (напр. пещерен "шлюз" - двойна врата - едната в началото, а другата в края на изкуствения бетонирания тунел)
2	Специализирани познавателни маршрути	Геоложки феномени, специфични форми на релефа – скални, карстови, антропогенизирани и антропогенни и др.	Осигуряване на продължителна експлоатация и максимална безопасност за туристите.	Някои от маршрутите да бъдат разработени съвместно с образователни и научни институции и да са специализирани за учебни практики.

В. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Мониторинг на процесите в територии след нарушения от естествен и антропогенен характер	Нарушени екосистеми, след човешка намеса или природни бедствия.	Определяне на ефективни възстановителни мерки за нарушени терени от антропогенно натоварване и строителство на съоръжения или след природни бедствия	Организиране на стационари за мониторинг или постоянни пробни площи за наблюдения на процеси в основните типове местообитания (т. 1.12.2.). Отчитане на резултатите след рекултивационни работи Редовна актуализация на данните в ГИС
2	Посетителски мониторинг	Посетителите (български и чуждестранни) в парка.	Увеличаване броя на посетителите в района	Регистриране и оценка на посещаемостта, отчитане на броя, вида, интересите и начина на ползване на различните зони от парка, актуализиране на база данни
3	Мониторинг на нарушенията	Всички видове нарушения на режимите и нормите при ползване на парка и конфликти	Установяване на вида на нарушенията и тенденциите в техния брой Смекчаване на основните конфликти. Установяване на противостоящи интереси по повод бъдещото ползване на ПП „Шуменско плато” Намаляване броя на нарушенията	Изготвяне на публичен регистър, в който да се записват регистрирани нарушения

II ПРОГРАМА:

ПРИЛАГАНЕ НА МЕРКИТЕ ПО НАТУРА 2000

Защитена зона BG0000382 Шуменско плато е включена в Приложение 2 на Решение № 122 от 2 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на дивите птици и на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Тя е предложена като защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Границата на защитената зона съвпада с границата на Природен парк Шуменско плато. В нейните граници попада и строгият резерват "Букака", който се разглежда в обхвата на защитената зона без да се дели пространствено и териториално.

Площта на защитената зона е 3930,7 ха, установена на базата на Географска информационна система. Защитената зона е в териториалният обхват на Държавно горско стопанство Шумен и Държавно ловно стопанство Преслав и е изцяло в границите на Регионална дирекция по горите Шумен.

На територията на 33 Шуменско плато са установени 12 типа природни местообитания от приложение 1 на Директива 92/43, от които 5 са приоритетни. Към храстовите съобщества принадлежи един тип, тревните местообитания включват 4 типа, скалните са 2, един тип торфищно съобщество и горските са 4 типа местообитания.

Видовете, обект за опазване са както следва: растителни видове - 2 бр, безгръбначни – 8 вида, пеперуди – 2 вида, влечуги и земноводни – 7 вида, бозайници – 5 вида, прилепи – 10 вида.

За местообитанията и видовете, обект на опазване е разработен «Примерен план за управление за защитена зона „Шуменско плато”» в рамките на проект на Асоциация на парковете в България.

В рамките на този план са дадени подробни характеристики на всички видове и местообитания, обект на опазване, определен е благоприятният им конзервационен статус, разписани са заплахите, мерките и препоръките за тяхното опазване, управление и мониторинг.

Посочени са потенциални източници на финансиране на дейностите и отговорните административни институции по прилагането на плана.

„Мерки за поддържане на природните местообитания в ПП „Шуменско плато” са включени в настоящия план за управление, като отделно Приложение.

Проекти по програма II :
ПРИЛАГАНЕ НА МЕРКИТЕ ПО НАТУРА 2000

Проек Т №	Обект на прилагане	Цел	Очаквани резултати	Препоръки за извършване на дейности
1	40A0*Суб-континентални пери-панонски храстови съобщества	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване на площта, на общото проективно покритие и участието на типичните видове. Намаляване участието на дървета и нетипични храсти.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да не се допуска увеличаване на участието на нетипични дървесни и храстови видове повече от 10 %. 2. При провеждане на инвентаризация при следващото лесоустройство идентифицираните полигони да се отделят като самостоятелни подотдели. 3. Увеличаване на проективното покритие чрез подпомагане на възобновяването и размножаването на типичните видове. 4. Мониторинг на състоянието на местообитанието.
2	6110 * Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от <i>Alyso-Sedion albi</i>	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на установените площи и структурни характеристики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мерките за поддържане на благоприятно състояние, трябва да бъдат разглеждани съвместно с мерките за местообитания 6240 и 8210. 2. Мониторинг на състоянието на местообитанието.
3	6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco-Brometalia</i>)	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на установените площи и структурни характеристики.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отстраняване на храсти и дървета. 2. Поддържане на сенокосен режим. 3. Мониторинг на инвазивни видове и отстраняването им при необходимост.
4	6240 * Суб-панонски степни тревни съобщества	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на установените площи и структурни характеристики.	Мониторинг на състоянието на местообитанието.
5	6510 Низинни сенокосни ливади (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване участието на типичните видове. Намаляване степента на рудерализация.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да се увеличи участието на доминиращите и типичните видове (<i>Festuca pratensis</i>, <i>Briza media</i>, <i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Poa sylvicola</i>, <i>Bromus commutatus</i> и др.) чрез подсяване. 2. Отстраняване на храсти и дървета. 3. Поддържане на сенокосен режим. 4. Мониторинг на състоянието на местообитанието.

6	7220 – Извори с твърда вода и туфести формации (<i>Cratoneurion</i>)	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване проективното покритие на мъховете	Да се ограничи водохващането в районите с активно бигорообразуване.
7	8210 Calcareous rocky slopes with xasmophytic vegetation Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на установените площи и структурни характеристики.	Ограничаване на алпинизма и скалното катерене във вече трасираните маршрути.
8	9150 - Термофилни букови гори (<i>Cephalanthero-Fagion</i>)	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Правилно планиране и осъществяване на лесовъдските дейности. Увеличаване количеството на мъртвата дървесина.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да не се допуска намаляване на средно претеглената пълнота под 5, средно претегленото участие на бука под 6, средно претеглената средна възраст на бука под 80 г., площта на местообитанието, делът на старите гори под 0,3%, участието на типичните видове. 2. Да се определи количеството мъртва дървесина, необходимо за запазване на общото биологично разнообразие и естествения кръговрат на вещества и енергия, и да се осигури неговото поддържане. 3. Да се оставят острови на старостта извън резерватната територия, като те да заемат не по-малко от 2% от местообитанието и да бъдат относително равномерно разпределени. 4. При извършване на следващото лесоустройство, планираните дейности да бъдат съобразени с поддържането на консервационния статус. 5. Мониторинг на състоянието на местообитанието и типичните видове.
9	91M0 Подтип 1 – Мизийски смесени термофилни дъбови гори	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване на площта. Правилно планиране и осъществяване на лесовъдските дейности. Увеличаване делът на старите гори.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да не се допуска намаляване на средно претеглената пълнота под 5, средно претегленото участие на цера и/или зимния дъб под 6, средно претеглената средна възраст на дъбовете под 60 г., площта на местообитанието, участието на типичните видове. 2. Делът на старите гори да се увеличи и да се оставят острови на старостта. 3. Да се определи количеството мъртва дървесина, необходимо

			Увеличаване количеството на мъртвата дървесина.	за запазване на общото биологично разнообразие и естествения кръговрат на вещества и енергия, и да се осигури неговото поддържане. 4. При извършване на следващото лесоустройство, планираните дейности да бъдат съобразени с подобряването на консервационния статус. 5. Мониторинг на състоянието на местообитанието и типичните видове.
10	91G0 * Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i>	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване на площта. Правилно планиране и осъществяване на лесовъдските дейности. Увеличаване на средно претеглената възраст. Увеличаване делът на старите гори. Увеличаване количеството на мъртвата дървесина.	1. Да не се допуска намаляване на средно претеглената пълнота под 5, средно претегленото участие на обикновения габър и/или зимния дъб под 6, площта на местообитанието, участието на типичните видове. 2. Да се увеличи средно претеглената средна възраст на обикновения габър и/или зимния дъб над 70 г. 3. Да се реализира съществуващият потенциал за достигане на поне около 8% от горите във зряла възраст (над 120 г.) и да се създадат острови на старостта. 4. Да се определи количеството мъртва дървесина, необходимо за запазване на общото биологично разнообразие и естествения кръговрат на вещества и енергия, и да се осигури неговото поддържане. 5. При извършване на следващото лесоустройство, планираните дейности да бъдат съобразени с подобряването на консервационния статус. 6. Да не се допуска увеличаване участието на келяв габър над 3. 7. Мониторинг на състоянието на местообитанието и типичните видове.
11	91H0 * Панонски гори с <i>Quercus rubescens</i>	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Увеличаване на площта. Правилно планиране и осъществяване на лесовъдските дейности. Увеличаване на средно претеглената възраст. Увеличаване делът на старите гори. Увеличаване	1. Да не се допуска намаляване на средно претеглената пълнота под 5, средно претегленото участие на космат дъб под 5 и площта на местообитанието. 2. Да се увеличи средно претеглената средна възраст на косматия дъб над 60 г. 3. Да се определи количеството мъртва дървесина, необходимо за запазване на общото биологично разнообразие и естествения кръговрат на вещества и енергия, и да се осигури неговото поддържане. 4. Да се сведе участието на келяв габър под 3. 5. Да се проучи и използва възможността за трансформиране на

			количеството на мъртвата дървесина. Намаляване участието на келявия габър.	съществуващи горски култури и вторични съобщества на келяв габър (например в отд.203 и 206) в гори на космат дъб и да се планират съответните дейности. 6. При извършване на следващото лесоустройство, планираните дейности да бъдат съобразени с подобряването на консервационния статус. 7. Мониторинг на състоянието на местообитанието и типичните видове.
12	2327 <i>Himantoglossum caprinum</i> (M. Bieb.) Spreng. (Orchidaceae) - Обикновена пърчовка	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на площните и структурни характеристики на популациите.	1. Да продължат флористичните проучвания на територията на ПП и ЗЗ с цел установяване на нови находища на вида. 2. Сенокосът в установените находища да се извършва след 15.07 или след приключване на плодоносенето на пърчовката. 3. Осъществяване на строг контрол върху събирането на индивиди на вида. 4. Осъществяване на строг контрол върху състоянието на находищата на вида. 5. Да се осъществява мониторинг върху съществуващите заплахи.
13	2079 <i>Moehringia jankae</i> Griseb. ex Janka (Caryophyllaceae) – Янкиева кутявка	Да се установи дали част от популацията му попада в границите на парка.	Оценка на природозащитния му статус –дали е благоприятен и да се планират дейности за опазване, поддържане и възстановяване. Разширяване на територията на парка и защитената зона с находищата извън границите им.	1. Да продължат флористичните проучвания на територията на ПП и ЗЗ с цел установяване на нови находища на вида. 2. Осъществяване на строг контрол върху събирането на индивиди на вида. 3. Осъществяване на строг контрол върху състоянието на находищата на вида. 4. Да се осъществява мониторинг върху съществуващите заплахи.
14	1088 <i>Cerambyx cerdo</i> 1089 <i>Morimus funereus</i> 1087 <i>Rosalia alpine</i> 1083 <i>Lucanus cervus</i> 1084 <i>Osmoderma eremita</i>	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на площните и структурни характеристики на популациите.	Опазване на старите горски масиви от изсичане и защита на основните територии на обитание на видовете.

15	<i>Euplagia quadripunctaria</i> (Poda, 1761) Четириточкова меча пеперуда	Поддържане на благоприятното консервационно състояние	Запазване на площните и структурни характеристики на популациите.	С цел намаляване на антропогенния ефект върху вида, както и върху други консервационно значими видове нощни насекоми е препоръчително да се ограничи броят на осветителните тела в рамките на Парка. Съществуващите живачно-луминесцентни лампи, които отделят значително количество сини и ултравиолетови лъчи трябва постепенно да се подменят с натриеви лампи (отделят предимно светлина от червената и жълтата част на спектъра), които имат значително по-слаб привличащ ефект върху нощните насекоми.
16	<i>Bombina bombina</i> (Linnaeus, 1761) Червенокоремна бумка <i>Bombina variegata</i> (Linnaeus, 1758) Жълтокоремна бумка <i>Triturus karelinii</i> (Strauch, 1870) Южен гребенест тритон	Достигане на благоприятно консервационно състояние	В парка са установени подходящи места за размножаване на видовете. Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	<ol style="list-style-type: none"> 1. При установяване на видовете в някои от посочените в плана потенциални находища – запазване на сегашното състояние на местообитанието. 2. Изключително важно е около чешмите, които са с необраснали корита да се поддържат разливите. 3. Интензивни проучвания за установяване на видовете в някое от изброените подходящи места или в други с подобен характер.
17	<i>Eurotestudo hermannii</i> (Gmelin, 1789) Шипоопашата костенурка <i>Testudo graeca</i> (Linnaeus, 1758) Шипобедрена костенурка <i>Elaphe sauromates</i> (Pallas, 1814) Пъстър смок <i>Vipera ursinii</i> (Pallas, 1814) Остромуцунеста усойница	Достигане на благоприятно консервационно състояние	В парка са установени множество подходящи местообитания на видовете. Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	<ol style="list-style-type: none"> 1. При установяване на видовете в някои от посочените в плана потенциални находища да се запази сегашното състояние на местообитанието. 2. Интензивни проучвания за установяване на видовете в някое от изброените подходящи места или в други с подобен характер.

18	Европейски лалугер (<i>Spermophilus citellus</i>)	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	За опазване на местообитанията: 1. Да не се разорават съществуващите ливади и пасища 2. Да се поддържа умерена паша в пасищата 3. Да не се използват инсектициди, хербициди и родентициди
19	Вълк (<i>Canis lupus</i>)	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	За опазване на местообитанията: 1. Да се създават условия за спокойствие и размножаване на дивеча. 2. Да не се осъществява застрояване и процеси на развитие на инфраструктура в рамките на зоната. 3. Да не се използват химически средства за защита в селското и горското стопанство
20	Добруджански хомяк (<i>Mesocricetus newtoni</i>) Пъстър пор (<i>Vormela peregusna</i>) Степен пор (<i>Mustela eversmanni</i>)	Да се установи дали видовете се срещат в границите на парка.	Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	Необходими са специализирани търсения за изясняване на разпространението и числеността на видовете.
21	1302 <i>Rhinolophus mehelyi</i> (Подковонос на Мехели). 1303 <i>Rhinolophus hipposideros</i> (Малък подковонос). 1304 <i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Голям подковонос). 1305 <i>Rhinolophus euryale</i> (Южен подковонос) 1307 <i>Myotis blythii</i> (Остроух нощник) 1324 <i>Myotis myotis</i> (Голям нощник)	Достигане на благоприятно консервационно състояние	Определяне състоянието на популациите и подобряване на площните и структурните им характеристики.	1. За ефективно опазване на групата е необходимо да се приложи интегриран подход, който включва едновременна защита на убежищата, хранителните местообитания и летателните коридори. 2. Препоръчително е на местата, където видовете са установявани (визуално наблюдение или "наблюдаван" с ултразвуков детектор за прилепи) да се осигури максимална защита на оптималния хабитат, вкл. стари широколистни гори. 3. Провеждане на политика на стопанисване на горите, която да позволи запазването на достатъчно стари дървета, изсъхнали хралупати дървета и т.н., убежища на горски прилепи. 4. Необходим е редовен мониторинг на летните и зимни колонии.

1308 <i>Barbastella barbastellus</i> (Широкоух прилеп) 1310 <i>Miniopterus schreibersii</i> (Пещерен дългокрил). 1316 <i>Myotis sarracini</i> (Дългопръст нощник) 1321 <i>Myotis emarginatus</i> (Трицветен нощник) 1323 <i>Myotis bechsteinii</i> [Дългоух (бехщайнов) нощник]			
---	--	--	--

III ПРОГРАМА:

УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Много от настоящите (и бъдещи) дейности на територията на природния парк се изпълняват от лица, кооперации и фирми. Една от целите на плана за управление е да стимулира всички ползватели на природни ресурси да се ориентират към по-устойчиви и природосъобразни практики и дейности.

Преходът към бъдещото устойчиво ползване на защитената територия се базира на концепцията, че управленските цели може да бъдат (частично) постигнати, чрез рационално използване на ресурсите по начин, който да бъде благоприятен, както за ползвателите (лица, фирми или общности), така и за биоразнообразието. Този механизъм разчита на включването на **екологични устойчиви предприятия /ЕУП/** в дейностите, които носят ползи и за хората, и за природата, и които са същевременно икономически, финансово и технически ефективни.

Програмата е свързана със следните цели:

- Устойчиво управление и ползване на природни ресурси, благоприятстващо същевременно биоразнообразието, местните общности и икономиката в средносрочен и дългосрочен план;
- Ангажиране на собственици и ползватели в оценката на ресурсите, вземане на решения за начина, места и количества на ползване, както и в дейности по тяхното опазване.

Изпълнението на проекти, свързани с устойчивото ползване и управление на ресурси в съответствие с плана за управление ще бъде подкрепяно и координирано от персонала на ДПП, в партньорство с общини, НПО, бизнеса, заинтересовани сдружения и лица от района.

Финансирането на проектите може да бъде предоставено от международни програми (като Натура 2000, програмата LEADER на ЕС и др.), общини, български фондове и местни предприемачи.

Проекти по програма III : УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

№	Проект/ Дейност	Цел/обект на прилагане	Очаквани резултати	Методи
1.	Определяне на горски райони за възстановяване	Запазване устойчивостта и биологичното разнообразие на горско-дървесната растителност. Вторични гори на келяв габър и горски култури	Потвърждение за определените и/или определяне на нови територии, подходящи за възстановяване на естествени гори. Изготвяне на схема с времева рамка за възстановяване, посредством заместване на нетипични видове, включваща описание на технологиите и видовия състав, както и съответните им цени.	Преоценка на видът гори „за реконструкция” и стопански клас „за реконструкция” и отнасяне към други стопански класове, съобразно дървесния вид, произхода, типа месторастене, продуктивността и целта на стопанисване. Трансформация на гори с изкуствен и вторичен произход в такива с естествен, посредством комплекс от отгледни и възобновителни сечи.
2	Увеличаване на видовото разнообразие в съществуващите гори	Подобряване на съотношението и разнообразието от местни видове в съществуващите гори, чрез подобряване на структурата на горите и разнообразяване класовете на възраст.	Определени и приоритизирани насаждения, подходящи за увеличение на биоразнообразието. Те ще включват изкуствено залесени дървостои от местни и неместни видове и насаждения с вторичен произход.	Определените места ще бъдат приоритизирани и подложени на схема с времева рамка за подпомагане на видовото разнообразие.
3	Опазване на местната генетична банка	Определяне и опазване на източниците на семена от местни видове (семенни бази).	Инвентаризация на подходящите източници на семена от местни видове, съпроводено с управление на достатъчно големи площи за семепроизводство, за да се обезпечи наличието на естествен подраст за възстановяване на гори и увеличаване на биоразнообразието в съществуващите гори.	Използване на наличните ресурси като основа, предприемане на инвентаризация на подходящите източници на семена в рамките на естествените гори. Картиране и изготвяне на каталог на подходящите източници. Управление на местата за дългосрочно семепроизводство.

4	Устойчиво управление на тревните съобщества	Низинни сенокосни ливади и ксерофитни тревни съобщества.	Подобряване и поддържане на площните и структурни характеристики	Поддържане на сенокосен режим, поддържане на участието на доминиращите и типичните видове и отстраняване на храсти и дървета.
5	Екологични предприятия за устойчиво ползване на природните ресурси	Устойчиво ползване на биологичните ресурси, положителни икономически и финансови резултати, базирани на технически приложими бизнес планове, които генерират социални ползи.	Да се повиши информираността относно съществуващите възможности и различните форми и приложения на Публично-частните партньорства (ПЧП) на територията на природния парк и да се представят успешни практики от страни-членки на ЕС от подобни реализирани вече ПЧП	Методите и възможностите за финансиране са очертани в Насоките за подпомагане на екологично-устойчиви предприятия , изготвени и представени отделно от плана за управление. Те описват методите, включително: идентифициране на подходящи дейности и потенциални източници на финансиране; прилагане на избрани дейности за устойчиво развитие; подпомагане за екологични предприятия.
6	Създаване на етикет за произход "Шуменско плато"	Екологичните местни продукти (вино, млечни продукти, мед и т.н.), къщи за гости, традиционни занаяти и други.	Регионална идентичност и добавена стойност на природосъобразните местни продукти	Дизайн и регистрация на оригинален етикет за произход. Определяне на критерии за получаването му и шаблон за оценка. Разрешение за използване на етикета за определен период време при производство на екологични местни продукти
7	Управление на отпадъците	Предотвратяване и ограничаване на замърсяване с битови отпадъци на туристическите обекти – маршрути и пътеки, места за отдих, и други обекти за обслужване на посетителите.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Въвеждане на конкретни отговорности на лицата, заети със стопанисването и обслужването на територии и обекти в парка; ➤ Създаване на възможности за прилагане на санкции, спрямо замърсителята на ПП – физически и юридически лица, съгласно действащите нормативна база. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Разработване на въпросник с цел изследване на образуването и управлението на отпадъците в районите на туристическите обекти – попълва се от лицата, стопанисващи обектите: - във въпросниците могат да се искат и конкретни предложения за справяне с проблемите по управлението на отпадъците; - попълващите въпросника могат да предложат план-сметка за необходимите разходи, свързани с конкретните им предложения. ➤ Изследване на морфологичния състав и количество на генерираните отпадъци за

				<p>едногодишен период в районите на туристическите обекти (може и чрез въпросника)</p> <p>➤ Сключване на договори за извозване на образуваните отпадъци (където е възможно – наличие на оператори по събиране и транспортиране на отпадъците в населените места, достъпност на обектите и.т.н.), възможен подход е наемането на временен персонал.</p>
--	--	--	--	--

**IV ПРОГРАМА:
РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГИЧЕН УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ В И ОКОЛО ПП “ШУМЕНСКО
ПЛАТО”**

Дирекцията на Природния парк, в партньорство с общините, местните неправителствени организации и местните държавните структури, могат да развиват устойчив туризъм. По този начин местното население трябва дейно да участва в развитието на туризма, вместо да приема тези дейности като външен натиск.

Парковата администрация трябва да подпомага развитието на дейности и услуги, като предлага на посетителите интересна и достъпна информация за парка и многото възможности за прекарване на свободното време в и около парка.

Програмата е свързана със следните цели:

- По-ефективното ползване на съществуващите туристически ресурси на парка;
- Максимално оползотворяване на съществуващите културни програми в общините;
- Развитие на човешките ресурси за туризъм;
- Разработване на атрактивни туристически услуги на база интерпретация ;
- Оформяне на уникален туристически продукт на региона с тематични елементи екотуризм, образователен туризъм, културен туризъм, и др.; селски туризъм в дългосрочен аспект;
- Разработване на съответната туристическа инфраструктура, с добро информационно обезпечаване;
- Осъществяване на качествен и професионален маркетинг на региона с цел туризъм;
- Разработване на регионални туристически продукти - осъществяване на връзка между местното ниво на предлагане и националното ниво на формулиране на политики и стратегии в туризма.

Изпълнението на проектите, свързани с развитие на устойчив туризъм, се съгласуват и контролират от ДПП (в рамките на служебните задължения на служителите) в партньорство с общини и НПО от района.

Финансирането следва да се търси от международни програми, общини, български фондове, местни предприемачи.

Проекти по програма IV : РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГИЧЕН УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ В И ОКОЛО ПП “ШУМЕНСКО ПЛАТО”

№	Проект/ Дейност	Цел/Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Изработване на ПУП за териториите между резерват „Букака” и гр. Шумен	Цялостна териториална организация и връзка между отделните сгради и съоръжения	Ефективни мерки за подобряване стопанисването и управлението на парка в проектната територия	Границите на проектната територия се определят на базата на разработеният цифров модел в ПУ. <i>Териториално устройствени и екологични проучвания;</i> <i>Топографо-геодезически работи</i> и графичен и картен материал <i>Композиционно решение – фаза Технически проект,</i> включващ: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Връзки между отделните елементи и отделяне на видовете транспортно и пешеходно движение; ➤ Организиране на информационна система; ➤ Условия за паркиране на моторни превозни средства, съобразно поемната еколого-рекреационна способност на площите.
2	Изграждане на алея за инвалиди	Създаване на възможност за достъп до природните дадености в парка за инвалиди	Повишаване на обществената информираност за ПП и региона	Може да се използва оформеният черен път зад паметника. Изграждане на площадка за наблюдение с оптични уреди – ДПП разполага с такива Инфраструктурно обезпечаване на интерпретативен маршрут за инвалиди – маркировки, указателни табели, обезопасителни мерки
3	Информационно обслужване на посетителите и интерпретация	Качествени, атрактивни и продаваеми допълнителни туристически услуги в и около парка	Повишаване на обществената информираност за ПП и региона като туристическа дестинация в по-големите близки градове и туроператори във Варна, София и Букурещ	Разработване на набор от интерпретативни маршрути – пешеходни, велосипедни, за езда, комбинирани; по-кратки и по-дълги; на разнообразна тематика: птици, типична растителност, културно-исторически обекти и пр. Разработване на образователни туристически програми (напр. лагери за оцеляване сред природата и други подобни) за деца и възрастни с различна продължителност, на подходящи места в територията според зониранието Обезпечаване на маршрутите и програмите със съответните интерпретативни табла, табели и печатни материали Организиране на интерпретативни експозиции, свързани с разработваните маршрути и програми

4	Интегрирани туристически продукти	Цялостното туристическо предлагане в и около защитената територия, с елементи на различни видове устойчив туризъм и комбинации между тях	Пакетирани разнообразни и качествени туристически оферти В дългосрочен план: Разработване на атракции и програми на база селскостопанските практики и бит в региона, напр. "Пътят на виното" или "Пътят на хляба" и пр.	Пълна инвентаризация на туристическите ресурси и създаване на база данни и фото-библиотека Организиране на специални празници/ демонстрации/фестивали, съчетаващи различните видове фолклор от региона (население: мюсюлмани, православни) Организиране на атракции на основата на местните специфични обичаи и традиционни занаяти/поминък Производство и продажба на сувенири, свързани с традиционния поминък на района; комбиниране с логото на парка
5	Туристическа инфра структура	Разработените интерпретативни маршрути (Проект 2)	Инфраструктурно обезпечаване на интерпретативни маршрути (Проект 2) – маркировки, указателни табели, обезопасителни мерки, Осигуряване на условия за достъп, паркиране, пикник, къмпинг и Разглеждане на природния парк.	Избор на подходящи места във връзка с маршрутите и създаване на достъп Избор на подходящи места във връзка с образователните туристически програми и осигуряване на достъп, места за пребиваване, за палене на огън и хранене и т.н.
ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ПРОЕКТИ, ЗА КОИТО АДМИНИСТРАЦИЯТА НА ПП «ШУМЕНСКО ПЛАТО» МОЖЕ ДА ОКАЗВА СЪДЕЙСТВИЕ				
6	Подготовка на кадри за развитието на туризъм	Хотелиери (вкл. собственици на къщи от близките населени места), водачи, доставчици на допълнителни	Подобряване на условията за обслужване на посетителите в първите четири години Създаване на	Информационна кампания сред местните хора за популяризиране възможностите за генериране на допълнителни приходи, чрез туризъм; публикуване и разпространение на информационни материали, вкл. за законовата база на туризма и потенциални източници на финансиране Обучения за доставчици на туристически услуги: Въведение

		туристически услуги	местно ядро от обучени интерпретатори (водачи, обучители, музейни работници и др.) на третата година Насърчаване производството на местните занаятчийски	в устойчивия туризъм; Грижа за клиента; Основни и допълнителни туристически услуги; Ценообразуване и управление на семеен бизнес и пр. Обучения на интерпретатори: водачи за туристически маршрути; музейни кадри; ръководители на образователни програми. Ежегодни учебни пътувания за групите, които се обучават, включително опознавателна обиколка на самия район на парка, за запознаване с ресурсите; Популяризиране на добри практики от България (включително за сертифициране по качество, за “зелен” бизнес и енергийна ефективност), както и на новопоявяващите се в самия район на парка.
7	Маркетингова туристическа стратегия	Туристическите продукти, свързани с парка	Формулирана ценова и рекламна политика; Създадена стратегия през първата година	Дефиниране и оценка на потенциалните пазари; проучване на клиентите и техните нужди; избор на маркетингови мерки и канали: печатна реклама, електронни носители, Интернет, работа с медиите и туристическите фирми (вкл. опознавателни турове в региона), кампании и специални маркетингови прояви, туристически борси, директна реклама, сувенири и пр.
8	Създаване на регионална туристическа организация/регионален туроператор	Регионално управление на развитието на туризма в района	Създаване на Регионална туристическа асоциация – 2008-2009 г.; в средносрочен план – регистриране и на регионален туроператор към нея – след 2009 г.	Сдружаване на всички заинтересовани страни, свързани с парка и регистриране на Регионална туристическа асоциация; обмен на опит с работещите подобни асоциации в страната; съставяне на работна програма на асоциацията и план за бюджет/издръжка;
9	Консервация, реставрация и социализация на недвижими културни ценности	Шуменската крепост и другите недвижими културни ценности и обекти в парка	Проучване, опазване, представяне и популяризиране на недвижимото културно наследство	Постоянно ангажирано партньорство със съответните органи по проучване и опазване на недвижимите културни ценности – Министерство на културата, Национален институт за недвижимо културно наследство, национален археологически институт с музей към БАН, Регионален исторически музей, в съответствие със Закона за културното наследство.

V ПРОГРАМА:

ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ПРИРОДОЗАЩИТНО ОБРАЗОВАНИЕ

ПП “Шуменско плато” има възможност да се специализира като специфична територия за обучение и специализиран туризъм (образователен и познавателен), а ДПП да акцентира своята дейност върху образователната сфера с разработването и приложението на пакет от разнообразни форми на обучение, вкл. алтернативни.

ПП «Шуменско плато» предлага възможности за осъществяване на разнообразни *природозащитни, образователни инициативи*. Природозащитните проекти, които се осъществяват с учебните заведения и преподавателите, са едно от най-важните средства за възприемането и постигането на целите на парка. Учениците обменят своите мнения безпристрастно и критично. Те предават информация в семействата, клубове и др. Преподавателите от района ценят високо природозащитните инициативи и така те са едни от най-важните партньори и разпространители на идеите за опазването на парка.

Връзки с обществеността - Приоритет на връзките с обществеността, свързани с парка, са: туристите, жителите, общинските и административни служби на съседните населени места, представители на други институции и неправителствени организации с компетенции в парка, медиите – преса, радио, телевизия.

Интерпретацията е най-доброто средство за връзки с обществеността и реклама на района. Най-важно е всяко населено място от района да представи своята специфика, използвайки парка за притегателен център. Интерпретациите не трябва да се повтарят, за да имат интерес туристите да посещават различни места в различни периоди от годината. Това е и начин да се привличат инвестиции в отделните населени места.

Програмата е свързана със следните цели:

- Подпомагане на местните хора и посетителите на парка при опознаване на интересните местообитания и видове в парка;
- Повишаване информираността и познанието на местните хора за ценността на парка, като природен комплекс от ландшафти и екосистеми;
- Представяне на природното и културно наследство и нуждите за неговото опазване;
- Рекламирање на местни продукти и услуги, постигайки по-голямо търсене и откривайки нови пазарни възможности;
- Изграждане на широка обществена подкрепа за парка, включително сред политиците и вземащите решения на регионално и национално ниво.
- Предлагане на информация за дадения район за туристите.

Проектите и дейностите се финансират от Международни програми, ПУДООС, общини, ползватели, собственици. Изпълнението е задача на ДПП.

Проекти по програма V “ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ПРИРОДОЗАЩИТНО ОБРАЗОВАНИЕ”

№	Проект/ Дейност	Цел/Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Изграждане на туристически информационен център на парка	Реализирането на образователната концепция на ПП “Шуменско плато”	ПП “Шуменско плато” да се оформи като пилотна многоцелева образователна база	Посетителският център на ПП “Шуменско плато” трябва да се разположи на такова място, където и вече има посетители, и да предлага интерпретация на природното и културно-историческото наследство на парка и околпарковите зони, възможности за обучение, за закупуване на сувенирна продукция с марката на парка и пр.
2	Доизграждане на Административен център на ДПП в мест. Къошковете	Укрепване на контактите с местното население Развитие на специфични форми на специализиран туризъм в т.ч. “образователен туризъм”	Предпазване на парка от проявяващите се деградационни процеси, вследствие неконтролируемото разрастване на посещаемостта. Постепенното решаване на най-острите проблеми на парковата територия, (напр. ограничаване на замърсяването с отпадъци). Обучение на деца в затруднено здравословно състояние и в неравностойно социално положение	Привличане интересът на медиите Обвързване на култура, изкуство, история и природа на фона на положителни емоционално-естетически въздействия. Разработване на нови проекти за усвояване на финансови средства от образователни фондове.
3	Програма за дейности на информационния център	ПП “Шуменско плато” да се оформи като пилотна многоцелева образователна база	Формиране на <i>карстов геопарк “Шуменски карст”</i> с център пещерата Бисерна / Зандана в границите на съществуващата карстова геосистема, който да бъде ядро за оформяне на <i>специализиран многофункционален образователен център Шуменско плато.</i>	Прилагане обучение и изпълнение на конкретни изследователски програми в парка; Разработване на нови оригинални образователни форми със силно подчертан акцент към теренна работа и експерименти; Привличане на партньори за осъществяване на образователната специализация на парка

4	Информационни пунктове	Укрепване на контактите с местното население	Изграждане и оборудване на информационни пунктове в специално пригодени сгради/помещения/места на основните подходи към парка. Те трябва да са добре обозначени и да предлагат информация за цялата територия.	За целта може да се използват магазин, читалището, кметството и пр. (в селата), щандове/навеси или будки извън населените места. Там трябва да има информационни табла, карти, и пълен набор от печатните материали на парка. <i>Задължително е оформянето на информационни точки във всички обекти за туристи в района!</i>
5	Празник “Зелени слънца”	Местните хора, туристи и политиците на местно и национално ниво	Създаване на традиция за ежегодно представяне и популяризиране на парка и на местните традиции и обичаи на 24 юни (Еньовден).	Организиране на конкурси за детска рисунка, есе, вестник, фотография и пр. на теми, свързани с Парка; пътуващи изложби; музикални събития; медийни кампании: викторини, конкурси, състезания, анкети; селски панаири (Празник на виното, хляба и др.); пленери, кампании за почистване на основни маршрути
6	Обучение на целеви групи с акцент опазване и съхранение на природното и културно наследство	Училища, бизнес сдружения, граждански организации, правителствени структури	Разпространяване на информация за консервационното значение на ПП в европейски и световен мащаб и за целите на Плана за управление	Договаряне за дизайн и поддръжка. Редовно осигуряване на нови материали от персонала на ДПП. Специализирани страница за училища, бизнес и други целеви групи Обучение по възрастови групи, обучаване на водачи, които да подпомагат посетителите при опознаване на интересните местообитания и видове в парка
7	Интернет страница за ПП „Шуменско плато”	Пълен обществен достъп	Интерактивна интернет страница, в която посетителите могат да получат цялата необходима информация и да направят коментари.	Договаряне за дизайн и поддръжка. Редовно осигуряване на нови материали от персонала на ДПП. Специализирани страница за училища, бизнес и други целеви групи

VI ПРОГРАМА:

ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ДПП И ОБУЧЕНИЕ

Дейността на дирекцията на парка е основната гаранция за прилагане на плана за управление. Нейното добро функциониране и наемането на необходимият брой служители, със съответните умения и квалификации, са от изключително значение за постигане целите на управлението.

Програмата е свързана със следните цели:

- Изграждане на партньорска структура от различните заинтересовани страни/ структури, която да управлява природния парк във връзка с включването му в НАТУРА 2000 и достъпа до средства по програмите на ЕС за развитие на селските региони и др.
- Спазване ангажиментите, поети от България относно международните конвенции и споразумения.
- Прилагане на законодателството, касаещо управлението на природния парк; и
- Цялостно изпълнение на Плана за управление.

Тази програма е пряко свързана със създаване на условия за по-качествено изпълнение на оперативните задачи на служителите – т.4.2.

Финансирането се осъществява от бюджета на парка.

Проекти по програма VI : ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ДПП И ОБУЧЕНИЕ

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Метод
1	Стратегия за развитие на човешките ресурси	Персоналът на ДПП	Набиране на допълнителен персонал и заемане на всички позиции. Изготвяне на план за обучение и професионално развитие за периода 2008 г. - 2012 г. с цел: повишаване способностите за принос към пълното постигане на целите на ПУ; по-добрата работа на персонала като екип; постигане на гъвкавост и адаптивност към променящите се ситуации и обстоятелства; и по-добри умения за работа с други организации.	Оценяване на съществуващият капацитет на персонала на ДПП и основните заинтересовани страни да извършват дейности по екологично устойчиво управление; Укрепване на институционалния капацитет на администрацията на парка и други важни местни действащи лица, чрез дейности за професионално обучение; и Подготовка на дългосрочна обучителна програма за укрепване на местния институционален капацитет, за целия период на действие на плана за управление.
2	Внедряване на Географска информация на система	Поддържане и актуализиране на GIS за парка, повишаване на квалификацията на персонала	Актуализиране на базата данни, осигуряване на данни за сравнение и анализ при дългосрочните мониторингови проекти и научни изследвания, предоставяне на необходими картни материали на служителите при изпълнение на конкретните им задължения на терена	Обучение на парковата охрана и администрация

3	Подобряване дейността по опазване и охрана на горите и дивеча в парка	Персоналът на ДПП, ДЛ, ДДС	Подготовка на персонал отговарящ на комплексни изисквания за действия и познания за биологичното разнообразие на Парка, поддържащи и възстановителни дейности в горите.	Обучение и материално-техническо обезпечаване на служителите, ангажирани с охрана и опазване на защитената територия
---	---	----------------------------	---	--

VII ПРОГРАМА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ СПЕШНИ И НЕПРЕДВИДЕНИ СЛУЧАИ

Необходимо е предприемането на всички възможни и необходими мерки за гарантиране сигурността и препитанието на местното население, безопасността на посетителите, както и опазването и съхранението на биоразнообразието и културните ценности на природния парк и прилежащите му територии.

По отношение на опазването и съхранението на биоразнообразието, винаги съществува риск от антропогенни бедствия, например пожари, точково замърсяване в парка и прилежащите му територии. Макар и в по-малка степен, съществува риск и от природни бедствия, като катастрофални урагани, вредители и болести, наводнения и т.н.

Винаги съществува и елемент на риск, породен от рекреационната дейност, която е основния тип туристическа дейност в парка. Ще бъдат положени всички разумни и практични усилия за минимизиране на рисковете за посетителите и осигуряване на тяхната безопасност чрез предоставяне на информация за потенциалните проблеми и опасности.

Програмата е свързана със следните цели:

- Идентифициране на основните рискове (природни и антропогенни);
- Сътрудничество с местните власти и други отговорни институции за идентифициране и отстраняване на рисковете и координиране на ресурсите.
- Разработване на процедури за управление и мониторинг на всички известни рискове в парка и прилежащите му територии.
- Осигуряване на безопасността, като интегрална част, при прилагането на работни програми и основни разработки в парка.
- Предоставяне на информация на местното население и посетителите, която набляга на потенциално опасните зони и дейности, както и подходящите превантивни действия и процедури при спешни случаи.

Финансирането ще представлява комбинация от собствени средства за изготвяне на общия план за непредвидени и спешни случаи.

Проекти по програма VII: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ СПЕШНИ И НЕПРЕДВИДЕНИ СЛУЧАИ

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Методи
1.	Определяне на рисковете	Идентифициране на всички потенциални опасности и оценка на рисковете за всяка от тях	Всички потенциални рискове (природни и антропогенни) са идентифицирани и оценени, както и вероятността те да се проявят. Основните рискове, за които са необходими планове за действие, са идентифицирани.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Прилагане на стандартен подход за идентифициране и оценка на рисковете, определяне на всяка съществуваща и потенциална опасност и възможния риск тя да се прояви. ➤ Приоритизиране на основните рискове, за които са необходими планове за действие.
2	Изготвяне на планове за непредвидени случаи	Изготвяне в сътрудничество със съответните органи на серия от планове за непредвидени случаи, които да се прилагат за всеки от основните идентифицирани рискове	Формат и насоки за изготвяне на планове за действие при непредвидени ситуации. Планове за всеки от идентифицираните основни рискове, включващи като минимум планове за действие при а) замърсяване, б) голямо наводнение, в) пожар и г) безопасност на посетителите. Набавяне на необходимото оборудване и екипировка за изпълнението на Плана за действие при спешни и непредвидени ситуации. Осигуряване на нужното обучение.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Проучване на планирането на непредвидени обстоятелства в други природни паркове. Изработване на формат за такива планове и кратки насоки за тяхното изготвяне. ➤ Създаване на редица работни групи, с участието на съответните заинтересовани страни. Всяка работна група ще отговаря за изготвянето на един план за действие, например в случай на замърсяване, и т.н.. Групиране на плановете, с цел постигане на общ подход и разпределяне на отговорностите. Ангажиране на съответните заинтересовани страни да се запознаят с плановете за действие при непредвидени обстоятелства и своите роли / отговорности.
3	Мониторинг и актуализиране на плановете за непредвидени случаи	Всички актуални планове за непредвидени случаи, съдържащи необходимата информация	Ревизиране на плановете на всеки две години. Редовно провеждане на практически учения за изпълнение на процедурите за действие.	Предприемане на обстоен преглед, за да се установи дали а) рискът все още съществува, б) основната информация е налице, в) данните за връзка с персонала са верни и г) ролите и отговорностите са ясни на всички.

VIII ПРОГРАМА

ОПАЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЗЕРВАТ “БУКАКА”

Предвидените за изпълнение проекти са формулирани въз основа на отговорностите на РИОСВ-Шумен, за периода на действие на Плана.

Целта при определянето на проектите е мотивиране на отговорно поведение сред тези, които се грижат за резервата и сред посетителите.

Програмата е свързана със следните цели:

- ⇒ Запазване естествения характер на горските екосистеми и протичащите в тях сукцесионни процеси;
- ⇒ Създаване на база данни за биоразнообразието и сравнителни анализи за състоянието на отделните му елементи
- ⇒ Изясняване на популационните параметри на конзервационно значими видове
- ⇒ Осигуряване на специализирана информация за резервата
- ⇒ Оценка на социално-икономическите фактори по отношение тяхното въздействие върху екосистемите в резервата.
- ⇒ Създаване на условия за по-качествено изпълнение на оперативните задачи на служителите

За територията на резервата е съставена актуална, атрибутна и графична база данни и е формирана съвременна географска информационна система, като елемент от ГИС на всички защитени територии. Представена е ГИС, със съвместени и работещи заедно и поотделно атрибутна и графична база данни, в съответствие с изискванията на Заданието.

Финансирането се осъществява основно от МОСВ.

Проекти по програма VIII: ОПАЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЗЕРВАТ “БУКАКА”

№	Проект/ Дейност	Цел/ Обект на прилагане	Очаквани резултати	Методи
1.	Мониторинг за опазване и поддържане на биоразнообразието	Подпомагане на управлението и охраната на резервата. Изясняване на популационните параметри на конзервационно значими видове и на тяхната чувствителност към негативни естествени и антропогенни фактори	Предотвратени нарушения, респ. унищожаване на видове, съобщества или местообитания; Запазване естествения характер на горските екосистеми и протичащите в тях сукцесионни процеси	Наблюдения от служителите от охраната – извършват се всеки ден Наблюдения на ограничен брой ключови елементи – извършват се всяка година Инвентаризации и наблюдения, интересни от научна гледна точка – извършват се когато е осигурено финансиране Поддържане и периодична актуализация на база данни За видове, които са обект на НСМБР, мониторингът ще се извършва съгласно одобрените методики и данните ще бъдат нанасяни във възприетите формуляри.
2	Информационно осигуряване	Специализирана информация за: биологичното разнообразие и видове с природозащитен статус срещащи се в резервата, изискванията за поведение и за санкции при извършени нарушения	Повишаване знанията, стимулиране на отговорно отношение Опознаване и защита на редки и застрашени в европейски и световен мащаб видове	Общо информационно табло /с рекламен и насочващ характер/, Информационно табло за видове (флора и фауна) и за поведение на посетителите /служат за представяне на информация за биологичното разнообразие и видове с природозащитен статус/, Указателни табели за посока; Тематични интерпретативни програми
3	Координация на научни изследвания и публикации	Резерватът, като своеобразна, открита лаборатория за разнообразни научни изследвания в регионален, национален и международен план	Попълване на пропуските в познанията за местообитания и видове Създаване на база данни за биоразнообразието и сравнителни анализи за състоянието на отделните му елементи	РИОСВ съдейства за включването на всички данни, събрани за резервата в национална база данни и осигурява безплатен достъп до тях за всеки, който проявява интерес
4	Институционално развитие на РИОСВ	Повишаване на квалификацията на персонала на РИОСВ	Работа в партньорство с ДПП „Шуменско плато”, съвместно разработване на програми, тематични срещи и др.;	Внедряване на ГИС Обучение в разпознаването на конзервационно значими видове от флората и фауната, запознаване с действащата нормативна база в областта на природозащитното законодателство и неговото прилагане;

4.4. РАБОТЕН ПЛАН

В работния план са включени приоритетни проекти от т.4.3, които следва да се изпълняват от самото начало на действие на Плана за управление. Текущите дейности се изпълняват в рамките на служебните задължения на служителите и са съобразени с отпускания средства от държавния бюджет. В работния план са включени и приоритетни проекти от програмите, за които ДПП трябва да търси съфинансиране.

Разходите, посочени за първата година се отнасят до бюджета и отговорностите на ДПП.

I ПРОГРАМА: КОМПЛЕКСЕН ДЪЛГОСРОЧЕН МОНИТОРИНГ ЗА ОПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

A. ВИДОВЕ И МЕСТООБИТАНИЯ

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Мониторинг на природни местообитания от специален интерес
2	Мониторинг на конзервационно значими видове растения
3	Състояние на конзервационно значими видове животни, съгласно ЗБР
4	Състояние на вековните дървета

Б. КАРСТ И ПЕЩЕРИ

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Подземен спелеомониторинг в пещерата Зандана
2	Специализирани познавателни маршрути

В. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Мониторинг на процесите в територии след нарушения от естествен и антропогенен характер
2	Посетителски мониторинг
3	Мониторинг на нарушенията

II ПРОГРАМА: ПРИЛАГАНЕ НА МЕРКИТЕ ПО НАТУРА 2000

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Всички местообитания и видове обект на опазване в ЗЗ Шуменско плато

III ПРОГРАМА: УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСИ

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Определяне на горски райони за възстановяване
2	Увеличаване на видовото разнообразие в съществуващите гори
3	Опазване на местната генетична банка
4	Устойчиво управление на тревните съобщества
5	Екологични предприятия за устойчиво ползване на природните ресурси
6	Създаване на етикет за произход "Шуменско плато"
7	Управление на отпадъците

IV ПРОГРАМА:

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Изработване на ПУП за териториите между резерват „Букака“ и гр. Шумен
2	Изграждане на алея за инвалиди
3	Информационно обслужване на посетителите и интерпретация
4	Интегрирани туристически продукти
5	Туристическа инфраструктура
	⇒ Поддържане на информационна система

V ПРОГРАМА: ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ПРИРОДОЗАЩИТНО ОБРАЗОВАНИЕ

№ от т. 4.3.	Проект/дейност
1	Изграждане на летен туристически информационен център на парка
2	Завършване на строителството на административна сграда-информационен център на парка в м. "Кьошките".
3	Програма за дейности на информационния център
4	Информационни пунктове
5	Празник "Зелени слънца"
6	Обучение на целеви групи с акцент опазване и съхранение на природното и културно наследство
7	Интернет страница за ПП „Шуменско плато“

VI ПРОГРАМА: ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ДПП И ОБУЧЕНИЕ

VII ПРОГРАМА: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ СПЕШНИ И НЕПРЕДВИДЕНИ СЛУЧАИ

№ от т. 4.3.	Проект/действие
1	Определяне на рисковете
2	Изготвяне на планове за непредвидени случаи
3	Мониторинг и актуализиране на плановете за непредвидени случаи

VIII ПРОГРАМА: ОПАЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЗЕРВАТ “БУКАКА”

№ от т. 4.3.	Проект/действие
1	Мониторинг за опазване и поддържане на биоразнообразието
2	Информационно осигуряване
3	Координация на научни изследвания и публикации
4	Институционално развитие на РИОСВ

ЧАСТ 5:

ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

5.1. ПЕРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

5.1.1. Година за публично обсъждане на изпълнението на Плана за управление на ПП “Шуменско плато” - 2012 г.

След втория четиригодишен преглед през 2016 г., трябва да започне процес по изготвяне план за управление за периода 2018-2028 година.

5.1.2. Отговорна институция за преглед на изпълнението

Съгласно Чл.60 от ЗЗТ, на всеки четири години се организира публично обсъждане на изпълнението на плана за управление на ПП “Шуменско плато”, организирано от Министерството на околната среда и водите, на което се канят за участие представители на заинтересованите държавни органи, областни управители, общини, научни и неправителствени организации.

На базата на годишните прегледи ДПП изготвя и представя за публично обсъждане цялостен преглед на изпълнението на Плана и на резултатите от управленската практика за отчетния период.

5.1.3. Участници в прегледа

Администрациите на областта, общините на населените места, в чиито землища попада територията на парка, РИОСВ-Шумен, държавно лесничество Шумен, ДДС Велики Преслав, учебни заведения, представители на бизнеса /туризъм, други свързани с ползването на парка/, НПО, експерти и консултанти от екипа разработил настоящия ПУ, партньорите на ДПП, членовете на консултативния съвет, собственици, ползватели.

5.1.4. Начин на участие на обществеността в процеса на прегледа

Обявяването на публичното обсъждане на изпълнението на плана се прави предварително, не по-малко от 20 дни преди датата на заседанието. Съобщения за него се поставят или изпращат на всички участници описани в т.5.1.3.

Общите становища, препоръки и бележки от публичното обсъждане на изпълнението на плана се оформят в протокол и се разглеждат от Консултативния съвет. Одобрените, целесъобразни нови идеи, както и ревизираните цели се прилагат към плана за управление и се представят за съгласуване в МОСВ.

5.1.5. Списък на показатели за проекти и дейности от ПУ, които задължително трябва да бъдат предмет на оценка на постигане на поставените цели:

№	Показатели	Индикатори за ефективност
<p>Свързани с постигане на главна цел I: Опазване и поддържане на биологичното и ландшафтно разнообразие в рамките на защитената територията в дългосрочен план</p>		
1.	Оптимално управление на местообитанията с висока консервационна стойност	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Трансформирани гори с изкуствен произход в такива с естествен, посредством комплекс от отгледни и възобновителни сечи ➤ Подобрено благоприятното консервационно състояние на установените горски местообитания от приложение 1 на ЗБР
2.	Запазване на типичните елементи на ландшафта и карстовите екосистеми	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Определени мерки за райони, които са засегнати от антропогенна дейност ➤ Оптимизирана туристическата инфраструктура ➤ Системен контрол върху достъпа и ползването на пещерите
<p>Свързани с постигане на главна цел II: Опазване на обектите на културно-историческото наследство</p>		
3.	Културно-историческо наследство и Природния парк	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изградена единна информационна система ➤ Интерпретирани и включени обектите на КИН в туристически продукти на парка.
<p>Свързани с постигане на главна цел III: Подобряване стандарта на живот на местното население, без това да има негативно влияние върху околната среда</p>		
4.	Осигуряване на условия за устойчиво ползване на ресурси	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Определени нови форми на ползване на природните ресурси (ползване на екотуризъм, култивиране на някои ценни видове); ➤ Разработена марка/патент за предлаганите в района на ПП продукти и услуги и др. – по-голяма продаваемост и по-висока цена.
5.	Въвличане на местното население, общините и НПО в развитието на малкия и среден бизнес	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Създадени малки предприятия в региона за продукция/дейности, свързани с парка; ➤ Осъществени проекти с финансиране от Европейски програми; ➤ Създадени екологично-утоичиви предприятия.
<p>Свързани с постигане на главна цел IV: Предоставяне на възможности за природозащитно образование и интерпретация</p>		
6.	Поддържане на съществуващи и изграждане на нови елементи на туристическата инфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Маркирани туристически маршрути и свързани с маркировката от селищата в прилежащите територии; ➤ Регламентирани и обезопасени места за туризъм и различни видове спорт; ➤ Оформени подходи към парка, определени и оборудвани местата за отдих, погледни места и др. ➤ Осигурени места за паркиране и достъп до обектите за посетители.

7.	Информирание на обществеността	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изградена мрежа от информационни пунктове за интерпретативно представяне на информация за ПП. ➤ Редовно издаване на информационни материали.
8.	Провеждане на природозащитни образователни инициативи	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изработени образователни програми за повишаване екологичната култура по целеви групи и интереси ➤ Обучени/лицензирани водачи-интерпретатори за парка
9.	Координиране на научни изследвания и публикации за парка	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Поддържане/допълнена базата данни за биологичното разнообразие в парка, ➤ Изготвена фотодокументация.
<p>Свързани с постигане на главна цел V: Усъвършенстване политиката на управление и специализирана охрана на парка</p>		
10.	Повишаване квалификацията на персонала и ефективността на охраната	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Действаща система за редовно провеждане на курсове за обучение на парковата охрана и администрацията по опазване на консервационно значими местообитания и видове и действащи закони и нормативни разпоредби. ➤ Ежегодна обмяна на опит с български и международни паркови администрации ➤ Координация на услугите, свързани с парка и контрол върху тях, от страна на ДПП
11.	Комуникационна дейност	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Идентифицирани журналисти, които отразяват новините свързани с парка в съответните местни и национални средства за информация. ➤ Редовен информационен обмен и провеждане на съвместни посещения с журналисти в парка. ➤ Поддържане на интернет страницата на парка - брой на интересуващите се, постъпили коментари и др.
12.	Работа в партньорство	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Създадена система от партньорства за устойчиви дейности между всички заинтересовани страни в прилежащите на ПП "Шуменско плато" територии, ➤ Редовно провеждане на срещи (минимум 2 пъти годишно)на Консултативния съвет, ➤ Съвместни инициативи с други паркови администрации ➤ Осигурено допълнително финансиране по програми.
13.	Подобряване на санитарно-хигиенно състояние на обекти за посетители	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Система за контрол на замърсяването с твърди отпадъци и отпадни води

5.1.6. Критерии за оценка на целите и проектите

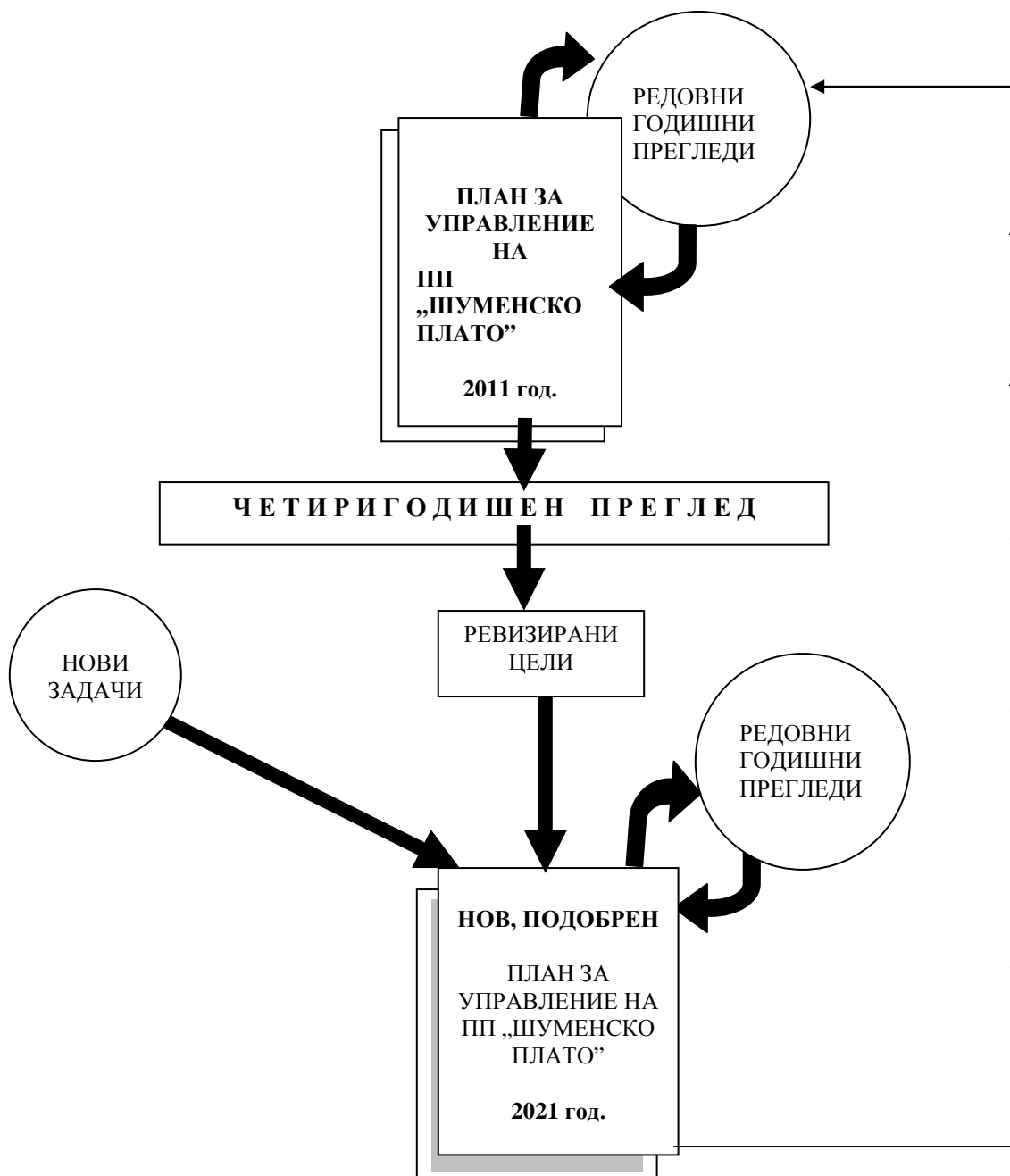
Посочените в т. 5.1.5. показатели са обект на постоянен отчет и тяхното изпълнение е обект на годишни отчети от страна на парковите служители. По този начин през следващите 5 години може да се направи оценката на изпълнението на целите.

Ревизията на ПУ може да бъде възложена и от международни органи. Тя задължително се провежда в съответствие с описаните в т.1.3.3. изисквания на Европейски директиви и международни конвенции, по които България е страна.

При преглед на постигане на целите и проектите задължително се анализира и оценява:

- ⇒ До каква степен са постигнати целите и очакваните резултати
- ⇒ Кои ограничения и заплахи са премахнати или е намалено тяхното влияние върху постигане на целите
- ⇒ Добри ли са прилаганите методи за изпълнение на проектите и задачите
- ⇒ Необходимо ли е включване на нови проекти и задачи

Фиг. 12. Схема за преглед на изпълнението на плана за управление на ПП „Шуменско плато“

5.2. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ

Редовните годишни прегледи се извършват до края на първото тримесечие за предходната година. Отчетът се подготвя от Дирекцията на парка и включва отговорностите на лицата от различните нива в Дирекцията

Проверката и оценката се правят от ИАГ.

Протоколът от проверката се утвърждава от Изпълнителния Директор на ИАГ.

Указания за попълване на формата за отчет:

1. **Код** – отговаря на номера на проекта/действието от работния план в т.4.4. Когато се налага разбиване на дейностите на по-малки се добавя нов индекс по преценка на ДПП.
2. **Проект/Оперативна дейност** Наименованието на конкретната задача
3. **Участници в задачата** – изброяват се изпълнителите и партньорите
4. **Срок** – определения с работния план или актуализиран, в случай, че при предишен отчет е показан пропуснат срок и в графа № 9 е препоръчано удължаване
5. **Оценка на изпълнението** – Посочва се състоянието на проекта при последния представен отчет
6. **Оценка на изпълнението** – Посочва се състоянието на проекта в момента на отчитането

В случай, че проектът не е завършен се пристъпва към попълване на останалите графи:

7. **% на изпълнение на задачата** – отчита се експертно на база обем, време и средства
8. **Проблеми** – описват се възникналите проблеми, които пречат задачата да бъде изпълнена в срок и с нужното качество
9. **Действия за решаване на проблема** – В зависимост от характера на проблемите се провеждат и протоколират консултации с експерти, консултативен или научен съвет и др. Одобряването на дейностите става от Директора.
10. **От какво/кого зависи** – Определят се зависимости на различни нива с цел решаване на проблемите.

След попълване на графи от 7 до 10 се определя схема за действие за следващ отчетен период.

Схема за текуща отчетност и контрол по изпълнение на проектите, дейностите и задачите, включени в плана за управление

Предложената схема може да се използва на различни нива в Дирекцията и за ежегоден преглед от ИАГ/МОСВ на изпълнението на ПУ.

Отчет за периода

Отговорник:.....

Код	Проект/ Оперативна дейност	Участници в задачата	Срок	Състояние на изпълнението		% на изпълне ние на задачата	Проблеми	Действия за решаване на проблема	От какво/кого зависи
				предишен отчет	в момента				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Критерии за оценка на изпълнението:

	Работи се по задачата и ще се завърши в срок
	Задачата е приключена
	Има опасност задачата да не се приключи в срок
	Срокът е пропуснат

На базата на посочените критерии се определят дейности и задачи за следващия период.
Предложената схема е удобна за отчети в електронен вариант и не се налага използването и на други форми за контрол.